

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ОҚУ-АҒАРТУ МИНИСТРЛІГІ
Ы. АЛТЫНСАРИН АТЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ БІЛІМ АКАДЕМИЯСЫ

**«ЖАҒАНДЫҚ ҚҰЗЫРЕТТЕР» КУРСЫ БОЙЫНША
ПЕДАГОГТЕРГЕ АРНАЛҒАН НҰСҚАУЛЫҚ**

Астана, 2022 жыл

«Жаһандық құзыреттер» курсы бойынша педагогтерге арналған нұсқаулық Ы.Алтынсарин атындағы ұлттық білім академиясы ғылыми-әдістемелік кеңесінің шешімімен баспаға ұсынылды (21.07.2022 ж. № 8 хаттама).

«Жаһандық құзыреттер» курсы бойынша педагогтерге арналған нұсқаулық. - Астана: Ы.Алтынсарин ат. ҰБА, 2022 – 339 б.

Авторлар ұжымы: Чокушева А.И., Искакова А.К., Игликов Т.С., Азимбаева Р.О., Мухамедханова А.К., Жакиянова Ж.Г., Култуманова А.Ж., Кабдрахманова А.А.

Нұсқаулық 5-9 сыныптарда «Жаһандық құзыреттер» курсынан оқу процесін ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдарды қамтиды.

Әдістемелік ұсынымдар орта білім беру ұйымдарының басшыларына, әдіскерлер мен педагогтерге арналған.

МАЗМҰНЫ

5-9 сыныптардағы «Жаһандық құзыреттер» курсы бойынша педагогтерге арналған нұсқаулық

1. Жалпы ережелер	5
2. 5-9 сыныптарға арналған «Жаһандық құзыреттер» курсының бөлімдерінің мазмұны	9
«Этика және әдеп» бөлімі	10
«Азаматтық және патриотизм» бөлімі	21
«Медиасауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі	33
«Экологиялық мәдениет» бөлімі	60
«Өмір сүру қауіпсіздігі» бөлімі	72
3. «Жаһандық құзыреттер» курсы бойынша 5-9 сыныптарға арналған қысқа мерзімді жоспарлардың үлгілері	85

**5-9-СЫНЫПТАРҒА АРНАЛҒАН «ЖАҺАНДЫҚ ҚҰЗЫРЕТТЕР»
КУРСЫ БОЙЫНША ПЕДАГОГТЕРГЕ АРНАЛҒАН
НҰСҚАУЛЫҚ**

1. ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР

XXI ғасырдағы адамның кәсіби жетістігі мен әл-ауқатын көптеген факторлар анықтайды. Жас тұлғаның қалыптасуы үшін оның бойында икемді құзыреттер қалыптастыру, олардың өз елінің Конституциясы мен заңдарын құрметтеуі мен сақтауы, әлеуметтік жауапкершілік пен шешім қабылдау қабілеті, қоршаған әлемге және экологиялық тепе-теңдікті сақтауға оң көзқарасы, шығармашылық және сыни ойлауы, медиасауаттылығы мен қаржылық сауаттылығы маңызды.

Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы (ЭЫДҰ) 2030 жылға арналған білім берудің жаңа трансформациялық құзыреттерін белгіледі. Бұлар: жауапкершілік (этикалық компас), инновация құру дағдылары (әлеуметтік, экономикалық, мәдени), моральдық және интеллектуалдық жетілу, құндылық бағдары, құрмет, тыңдай алу, бейімделу, әртүрлі перспективаларды көру қабілеті.

Қоғам дамуының қазіргі заманғы үрдістерін түсінетін, тұрақты бейбітшілік пен әл-ауқатты қамтамасыз етуге жәрдемдесетін, әртүрлі көзқарастарды түсінетін және бағалайтын, өз денсаулығын басқару, қауіпсіз мінез-құлық, ынтымақтастық дағдыларын меңгерген азаматтардың жаңа буынын қалыптастыру елдің білім беру ұйымдарында басымдыққа ие болуы тиіс.

Қазіргі әлемде білім алушылар ондаған есе ұлғайған ақпарат ағынына тап болады және балаларға әртүрлі мағынадағы ақпаратқа қол жеткізуге мүмкіндік беріледі, олар оны көп жағдайда дұрыс түсіне бермейді, бағдарлай алмайды және қиын жағдайлардан шығудың жолын таба алмайды. Қазіргі әлемде біздің балаларымыз үшін тәуекелдер мен қауіптер жеткілікті.

5-9-сыныптарда оқытылатын «Жаһандық құзыреттер» курсы білім алушылар мен оқу үдерісінің барлық қатысушылары үшін өзекті әрі білім алушылардың құндылық бағдарларын, коммуникативтік дағдыларын, этикалық нормалары мен мінез-құлық мәдениетін қалыптастыруға ықпал етеді.

Курстың мақсаты: мінез-құлық мәдениетінің стандарттарына сәйкес келетін және жаһандық құзыреттілікке ие бәсекеге қабілетті тұлғаны қалыптастыру.

Курстың міндеттері:

- білім алушылардың азаматтық ұстанымын және өз елінің мүддесіне қызмет етуге дайындығын қалыптастыру;
- білім алушылардың жеке қасиеттерін дамыту: адалдық, әдептілік, ізгі ниет, өз іс-әрекеттері үшін жауапкершілік;
- білім алушылардың медиасауаттылық және қаржылық сауаттылық дағдыларын қалыптастыру;
- салауатты өмір салты мәдениетін қалыптастыру;
- экологиялық мәдениетті дамыту;
- діннің қоғамдағы рөлі туралы түсінік қалыптастыру.

«Жаһандық құзыреттер» курсы бойынша оқу жүктемесінің көлемі:
5-сыныпта – аптасына 0,5 сағат, оқу жылында 18 сағат;
6-сыныпта – аптасына 0,5 сағат, оқу жылында 18 сағат;
7-сыныпта – аптасына 0,5 сағат, оқу жылында 18 сағат;
8-сыныпта – аптасына 0,5 сағат, оқу жылында 18 сағат;
9-сыныпта – аптасына 1 сағат, оқу жылында 36 сағатты құрайды.

Бұл нұсқаулық Жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты шеңберінде әзірленген «Жаһандық құзыреттер» курсының оқу бағдарламасы бойынша сабақтарды ұйымдастыру мен өткізуде педагогтерге әдістемелік қолдау көрсету мақсатында әзірленді (Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 21 қараша айының № 467 бұйрығы).

Курс бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктерін ескере отырып әзірленген алты бөлімнен тұрады.

«Этика және әдеп» бөлімі білім алушылардың бойында адалдық, әдептілік, өз іс-әрекеттері үшін жауапкершілік, әдептілік, ізгі ниет, мінез-құлық мәдениетінің жоғары стандарттарын көрсететін ұжымда жұмыс істей білу сияқты жеке қасиеттерін дамытуға ықпал етеді.

«Азаматтық және патриотизм» бөлімі өзін ел азаматы ретінде сезінуге, өзінің Отанға қатыстылығын сезінуге және оның мүдделеріне қызмет етуге, азаматтық ұстанымын көрсетуге ықпал ететін тұлғаның жеке қасиеттерін қалыптастыруға бағытталған.

«Медиасауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі медиа кеңістіктің құралдарын талдауға, бағалауға және пайдалануға мүмкіндік беретін дағдыларды, сондай-ақ қаржыны басқару және өзінің қаржылық әл-ауқатын қамтамасыз ету дағдыларын қалыптастыруға бағытталған.

«Өмір сүру қауіпсіздігі» бөлімі қауіпсіз мінез-құлық, салауатты өмір салтын ұстану дағдыларын қалыптастыруға бағытталған.

«Экологиялық мәдениет» бөлімі өз денсаулығына, табиғатына ұқыпты қарайтын, қоршаған ортаға теріс әсердің салдарын түсінетін және табиғатты қорғау іс-әрекетін белсенді жүргізетін тұлғаны қалыптастыруға бағытталған.

«Зайырлылық және дінтану негіздері» (9-сынып) бөлімі зайырлы мемлекет, діннің қоғамдағы орны, жалған діни және деструктивті діни ағымдардың әсер ету қаупі туралы идеяны қалыптастыруға бағытталған.

Курс бағдарламасы білім алушылардың бойында:

- азаматтық ұстаным;
- әлеуметтік жауапкершілік;
- мінез-құлық мәдениеті;
- басқалар үшін жауаптылық пен құрмет;
- салауатты өмір салты және қауіпсіз мінез-құлық дағдылары;
- сыни, креативтілік және шығармашылық ойлау дағдылары;
- алған білімдерін өмірде қолдану дағдылары;
- зерттеу, жобалау, волонтерлік жұмыс дағдыларын қалыптастыруға бағытталған.

Педагогтерге арналған «Жаһандық құзыреттер» курсы бойынша нұсқаулыққа негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Жаһандық құзыреттер» курсының үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі орта мерзімді жоспар енгізілді, онда мақсаттар мен міндеттер, оқытудан күтілетін нәтижелер, әрбір бөлім бойынша ұсынылатын ресурстар белгіленді.

Қосымша ретінде білім алушылардың жас ерекшеліктері мен қажеттіліктерін ескере отырып, педагогтің бастамасымен бөлімдер бойынша сабақтардың тақырыптық жоспары мен терминологиялық глоссарий әзірленді.

«Жаһандық құзыреттер» курсының оқу кезінде мыналарды қосу маңызды:

1. Зерттеу, талдау және бағалау

- білім алушылардың сыни, проблемалық -бағдарланған, жүйелі ойлау дағдыларын дамыту;
- аймақтық және жаһандық мәселелер бойынша зерттеулер жүргізу;
- дәлелдемелерді, аргументтер мен көзқарастарды қолдау үшін пайдаланатын дәлелдер мен пайымдауларды талдау және бағалау;
- дереккөздерді және/немесе құбылыстарды, процестерді талдау және бағалау.

2. Байланыс және ынтымақтастық

- өмірдің түрлі жағдайларында өзара жағымды қарым-қатынас орнату;
- отбасы, мектеп, қоғам және мемлекет игілігі үшін сындарлы іс-әрекеттер жасау;
- сәйкес келетін аргументтер, дәлелдер мен көзқарастарды анық және сындарлы таңдау және ұсыну;
- топтық жұмыстың жалпы мақсаты мен нәтижесіне үлес қосу.

3. Рефлексия

- дәлелдер мен аргументтерді қолдана отырып, жеке көзқарасты негіздеу;
- жеке оқуға топтық жұмыстың, зерттеулердің әртүрлі көзқарастармен қалай әрекеттесетінін әсер етуі талқылау.

Мұғалім пікірталас, ойын, тренинг және басқа да қызмет түрлерін біріктіре отырып, оқыту әдістері мен технологияларын дербес таңдайды. Курс бағдарламасының тақырыптарын зерделеу барысында зерттеу жүргізу, жобалау жұмыстарын орындау, репродуктивті, проблемалық, зерттеу, іздестіру, түсіндірме-иллюстрациялық және басқа да әдістерді қолдану ұсынылады, бұл шешімдерді өз бетінше іздеуге, оқуға тұрақты мотивацияны қалыптастыруға ықпал ететін білім алушылардың қызметін жандандыруға мүмкіндік береді. Бұл әдістерді жеке форматта да, жұпта да, шағын және үлкен топтарда да қолдануға болады.

Ситуациялық есептерді шешу, кейс-технологиялар, дидактикалық ойындар, баскетбол әдісі (жағдаятты имитациялау), интерактивті әдістер, «Миға шабуыл», «Дөңгелек үстел», «Жоба әдісі» және басқалары сияқты

белсенді оқытудың түрлері мен әдістері ұсынылады. Оқытудың бұл әдістері, түрлері мен технологиялары ақпаратты өз бетінше іздеу және талдау дағдыларын қалыптастыруға, әртүрлі өмірлік жағдайларда жауапты шешімдер қабылдау дағдыларын дамытуға, командада жұмыс істей білуге және белгілі бір фактілер негізінде өз пікірін білдіруге бағытталған.

Сондай-ақ, мектеп, аймақ, ел және басқалар деңгейінде білім алушылардың ұжымдық және жеке жобаларды, зерттеулерді орындауы, схемалар құру және карталарды әзірлеу, плакаттар мен суреттер жасау, конкурстар мен акциялар өткізу, рөлдік ойындар, нұсқаулықтар әзірлеу, жарнама жасау және көрме, сайттар әзірлеу, стартаптар мен бизнес-жобалар, кездесулер мен пікірталас турнирлері, экскурсиялар мен тақырыптық жорықтар, волонтерлік бастамалар жасауы мүмкін.

**2. 5-9-СЫНЫПТАРҒА АРНАЛҒАН
«ЖАҒАНДЫҚ ҚҰЗЫРЕТТЕР» КУРСЫ БОЙЫНША
БӨЛІМДЕРДІҢ МАЗМҰНЫ**

«ЭТИКА ЖӘНЕ ӘДЕП» БӨЛІМІ

Бөлім мақсаты: білім алушылардың бойында адалдық, тәртіптілік, өз іс-әрекеттері үшін жауапкершілік, әдептілік, ізгі ниет, ұжымда жұмыс істей білу қасиеттерін дамыту.

Міндеттері:

1. Тұлғаның рухани-адамгершілік қасиеттерін дамыту.
2. Әдептілік ережелерін сақтайтын және мінез-құлық мәдениетінің жоғары талаптарын сақтайтын тұлға тәрбиелеу.

Бөлімде сыныптар арасындағы тақырыптық бөлімдердің сабақтастығы сақталды, білім алушылардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, бұрын зерттелген материалды тереңдету және кеңейту қарастырылған.

Бөлімнің мазмұны адамдарға деген көзқарасқа қатысты мінез-құлық ережелерімен, сәлемдесу, қоштасу ережелерімен, этикет атрибуттарымен, киім, зергерлік бұйымдар мен бас киім, сыйлықтар, гүлдер, визиткалар, күнделікті және мерекелік қарым-қатынасқа байланысты этикеттік жағдайлармен, оқиғалармен, дәстүрлермен және ерекше жағдайлармен, сыпайылық ережелерімен және сөйлеу тілінің ерекше формулаларымен, телефонмен сөйлесу этикетімен және басқалармен таныстырады.

Бөлімнің тақырыптарын зерделеу барысында білім алушылар:

- күнделікті өмірде этика мен әдепті сақтау қажеттілігін түсінеді;
- қоғамдағы дұрыс мінез-құлық туралы нақты түсінікке ие болады;
- айналасындағы адамдарға құрметпен қарайды;
- қоғамдағы ережелер мен нормалардың бұзылуына төзімділік танытпайды.

**«ЭТИКА ЖӘНЕ ӘДЕП» БӨЛІМІНІҢ
ТАҚЫРЫБЫ**

5 сынып	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып
Барлығы сәлемдесуден басталады	Мен және менің құрдастарым	Біз сыпайы сөйлесеміз	Қазақ халқының дәстүрі ретінде ұрпақ арасындағы қарым-қатынас этикасы	Еңбек мәдениеті
Мен достарымның ортасындамын	Біз шешім қабылдаймыз	«Рухани сапа»– адам өміріндегі басты қасиет	Отбасылық құндылықтар: әкем, анам және мен – тату отбасымыз	Ел игілігі үшін еңбек ет
Мен өз әрекеттерім үшін жауаптымын	Уақытты бағалауды үйренеміз	Кемшіліктермен жұмыс істеу – кемелдікке апаратын жол	Адалдық әділеттілік – ұстанымдары пен өмір	Қарым-қатынас мәдениеті және әдеп
Ата-аналарға ризашылық білдіруді үйренеміз	Біз эмоциямызды басқарамыз	Басқаларға қуаныш сыйлау үшін жақсылық жасау	Академиялық адалдық	Сыбайлас жемқорлыққа жол жоқ!
Дастархан басындағы әдеп. Дастархан жаю	Буллинг деген не?	Зорлық-зомбылықтың алдын алу және өзіңді қалай қорғауға болады	Саяхат этикасы: Біз өз елімізді таныстырамыз	Өзіңнен есеп алу: жасағандарым пайдалы болды ма?
Қоғамдық көлікте, театрда, кинотеатр да, мұражайда өзіңді қалай ұстау керек				

«ЭТИКА ЖӘНЕ ӘДЕП» БӨЛІМІНІҢ ТАҚЫРЫПТЫҚ ЖОСПАРЫ
5 СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
Барлығы сәлемдесуден басталады	«Сәлемдесу», «дәстүр», «құрмет» ұғымдарының мазмұнын ашу. Сәлемдесу этикетінің маңыздылығын түсіндіру. Басқа адамдармен дұрыс амандаса білудің маңыздылығы туралы түсінік қалыптастыру	<i>Білім алушылар:</i> «Сәлемдесу», «дәстүр», «құрмет» ұғымдарының мағынасын түсінеді. «Сәлемдесу- әдептілік нормасы» ретінде сәлемдесудің маңыздылығын түсінеді. Сөйлеу кезінде сыпайы болу керектігін түсінеді.	«Әр елдің сәлемдесу рәсімдері» рөлдік ойын. «Сәлемдесу түрлері» постер құрастыру.	Презентация Бейнематериалдар
Мен достарымның ортасындамын	«Достық», «адалдық» ұғымдарының мазмұнын ашу. Достықты бағалай білуге үйрету. Бір-біріне қолдау көрсетуді үйрету.	<i>Білім алушылар:</i> Достықты бағалауды үйренеді. Бір-біріне қолдау көрсетеді.	Достық қадірі мен бос уақыттың маңыздылығын талқылау. Оқыған кітаптарындағы батырлар достығын үлгі ету. Достарының, сыныптастарының хоббиі туралы сауалнама жүргізу. Талқылау «Адамдармен қарым-қатынаста сезім мен мінез-құлық қалай әсер етеді»	Презентация Бейнематериалдар Жағдаят Мультфильмдердегі достық туралы әндер
Мен өз іс-әрекеттерім үшін жауаптымын	«Жауапкершілік», «іс», «теріс қылық» ұғымдарының мазмұнын ашу. Мемлекет заңдары мен мектеп ережелерін сақтаудың маңыздылығын үйрету.	<i>Білім алушылар:</i> Негізгі ұғымдардың мағынасын түсінеді. Кешірім сұраудың маңыздылығын түсінеді. Рефлексия жасай алады,	Рөлдік ойындар Мәтінді талқылау. Ситуациялық жағдайларды шешу.	Мультимедиялық презентация

	Себебі мен салдарын анықтауға үйрету. Рефлексия жасауға үйрету. Кешірім сұрауды үйрену.	себептері мен салдарын түсінеді. Мемлекет заңдары мен мектеп ережелерін сақтайды.		Адалдық пен жауапкершілік туралы мультфильмдер.
Ата-аналарға ризашылық білдіруді үйренеміз	«Даналық», «халық ауыз әдебиеті», «ата-ана», «алғыс» ұғымдарының мазмұнын ашу. Ата-ананы құрметтеу керектігін түсіндіру. Ата-аналармен жақсы қарым-қатынасты бағалауды үйрету. Ата-анаға сенім арттыру. Ата-аналар сезімдерін бағалай білуге үйрету. Жанашыр болуға тәрбиелеу. Күнделікті өмірде мейірімділік пен ризашылық білдіру дағдыларын қалыптастыру.	<i>Білім алушылар:</i> Ата-анаға құрмет көрсетеді. Ата-аналарына үй жұмыстарында қолдау көрсетеді. Жанашырлық және қамқорлық жасайды. Күн сайын ата-анасына алғыс білдіреді. Өз қабілеттеріне сенімді болады.	Ата-ана туралы сүйікті ертегі/мультфильмдегі даналық ойларды талдау. Ата-ана туралы мақал-мәтелдердің мазмұнын талдау. Мультфильмдердің мазмұнын қарау, талдау. Ата-аналарға көмектесу үшін үйдегі жұмыстардың тізімін жасау.	Халық ауыз әдебиеті Презентациялар Анимациялар Мультфильмдер Өлеңдер
Дастархан басындағы әдеп. Дастархан әзірлеу.	«Жеке гигиена», «ас құралдары», «үстел басында өзін ұстау» мағынасын түсіндіру. Жеке бас гигиенасын сақтаудың маңыздылығын түсіндіру. Дастарқан басындағы этикет тәртібін сақтаудың	<i>Білім алушылар:</i> Жеке гигиенаны сақтайды. Ас ішу әдебін сақтайды.	Ас құралдарын талдау. «Асханада» жағдаяттық рөлді ойнау.	Асхана әдебі

	маңыздылығын түсіндіру. Дастархан этикетінің негіздерін үйрету.			
--	--	--	--	--

6-СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	МІНДЕТТЕР	НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН САБАҚ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
Мен және менің құрдастарым	«Ұжым», «достық», «өзара көмек», «өзара түсіністік» ұғымдарының мазмұнын ашу. Ұжымдық қарым - қатынасты үйрену адамның табысты өмірінің кепілі екенін түсіндіру.	<i>Білім алушылар:</i> Сыныптастар топтағы қарым-қатынас принциптерін басшылыққа алады	Дискуссия Жағдаяттық мәселелер талдауы Ұжымдағы қарым-қатынас принциптерінің жинағын жасау.	Бейнематериалдар Жағдаят
Шешім қабылдаймыз	Ұжымдық қарым-қатынасты үйрену адамның табысты өмірінің кілті екенін түсіндіру. Шешім қабылдау алдында іс-әрекеттер алгоритмін анықтау, кез келген мәселені бірге шешуге болатынын түсіндіру. Сын тұрғысынан ойлауды дамыту.	<i>Білім алушылар:</i> Жағдаят мәселелерін шешуде сын тұрғысынан ойлауды қолданады. Кез келген мәселені бірге шешуге болатынын түсіндіреді.	Талдау Бейнересурс	Бейнематериалдар Жағдаят
Уақытты бағалауды үйренеміз	Өзіңіздің және басқалардың уақытына жауапкершілікпен қараудың маңыздылығын түсіндіру.	<i>Білім алушылар:</i> Өз уақытын және басқалардың уақытын құрметтеудің маңыздылығын түсіндіреді. Оқу және демалыс уақытын дұрыс бөліп, күн тәртібін жоспарлайды.	Жағдаяттық мәселелерді талдау Жағдаяттық мәселелерді шешу. Рөлдік ойындар Ұсыныстар мен қорытындылар	Презентация Бейнематериалдар

Біз эмоциямызды басқарамыз	Қоршаған ортамен, адамдармен салауатты қарым қатынас орнату үшін эмоцияларын басқарудың маңыздылығын түсіндіру. Эмоция түрлерін сипаттап, оларға ие болу жолдарымен таныстыру.	<i>Білім алушылар:</i> Эмоцияларын басқарудың маңыздылығын түсінеді. Эмоцияларын басқаруды үйренеді. Олар кез келген жағдайда эмоционалды тепе-теңдікте болу үшін үнемі өз бетімен жұмыс істеу қажеттігін түсінеді.	Тренингтер Дискуссия Видео көру	Мультфильмнен үзінді https://yandex.kz/video/ Менің эмоцияларым. Жинақ.
Буллинг деген не?	«Буллинг», «зорлық», «жазалау», «жауапкершілік», «төзімділік» ұғымдарының мазмұнын ашу. Буллинг кезінде мінез-құлық ережелерімен таныстыру. Буллингке теріс көзқарасты қалыптастыру. Буллинг кезіндегі жауапкершілік шаралары туралы айту. Кішіге, құрдастарына, достарына қатысты буллинг жағдайларында қолдау көрсетудің маңыздылығын түсіндіру.	<i>Білім алушылар:</i> Буллингке төзімділік танытпау. Буллинг жағдайында мінез-құлық ережелерімен танысу Буллинг жағдайында кімге жүгінуге болатындығын біледі. Адамдарға психологиялық, дене қысымын жасағаны үшін жауапкершілік туралы біледі.	Айтыс Топтық жұмыс «Қудалау /буллинг: SOS!» тақырыбында буклет жасау	Бейнероликтер Презентация

7-СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
Біз сыпайы сөйлесеміз	«Әдептілік» ұғымының мазмұнын ашу. Сәлемдесу, кешірім сұрау сөздерін сөйлеуде қолдануға үйрету. Оқушылардың сөйлеу тілін дамыту. Өз көзқарасын сыпайы түрде жеткізуге үйрету.	Сәлемдесу мен кешірім сұрауды үйренеді. Өз көзқарасын сыпайы түрде жеткізе алады. Қарым-қатынас дағдыларын дамытады.	«Сәлемдесу», «Кешірім сұрау» жаттығуларын орындау Сыпайы түрде сөйлесу (рөлдік ойын) Сыпайылық туралы өлең оқу. «Сыпайы сөздер» ойыны Рефлексия	«Сәлемдесу» карточкалар «Сыпайы сөздерді үйренеміз» мультфильмнен үзінділер. Жағдаят (ойын)
Рухани сапа – адам өміріндегі басты қасиет	Рухани-адамгершілік қасиеттерінің жүйесімен таныстыру. Адамгершілік заңдылықтары бойынша өмір сүрудің маңыздылығы туралы түсінік қалыптастыру. Эмоционалдық интеллектіні дамыту.	<i>Білім алушылар:</i> Жеке тұлғаның рухани-адамгершілік қасиеттерінің маңыздылығын түсініп, оларды дамытады. Жақсы мен жаманды ажырата алады.	Жағдаяттарды салыстырмалы талдау Педагогикалық жағдаяттарды ойнау, рөлдік ойындар Мультфильмдер/фильмдер мазмұнын талдау	Бейнересурстар Шығарманың мәтіні Жағдаяттар
Кемшіліктермен жұмыс істеу – кемелдікке апаратын жол	Өз кемшіліктерімен және осалдығымен жұмыс істеудің маңыздылығын көрсету. Білім алушыларға еңбек ету, тәртіпті үйрету, ерік-жігерін тәрбиелеу арқылы кемелдену керектігін түсіндіру. Өзімен жұмыс жасауға ынталандыру.	<i>Білім алушылар:</i> Мінездерінің жағымды және жағымсыз тұстарын қайта қарастырады, өзін-өзі жетілдіреді. Жеке тұлғаны өзгерту үшін мақсаттарды және жетістікке жету мерзімін анықтайды. Дене ғана емес, рухани жағынан да өзін жетілдірудің маңыздылығын түсінеді.	Ішкі биоритмнің анықтамасы. Тізімдерді, болжамдарды, күн тәртібін құрастыру. Мотивациялық бейнероликтерді қарау. Рефлексия Талқылау, қорытынды жасау	Презентация Бейнематериал Постерлер «Менің атым Қожа» фильмі менің атым қожа - YouTube

Басқаларға қуаныш сыйлау үшін жақсылық жасау	Жақсылық жасаудың маңыздылығы туралы түсінік қалыптастыру. Мейірімді болуды үйрену. Өмірде қуана білуге, жақсы істер жасауға ынталандыру. Игі істердің маңыздылығы туралы түсінік қалыптастыру. Мейірімділік танытуға үйрету. Өмірден, игі істерден ләззат алуға үйрету. Игі істер жасауға ынталандыру.	<i>Білім алушылар:</i> Жақсылық жасай алады. Алғыс айтуды біледі.	Мультфильм/фильм/шығарма мәтінін қарау/талдау/ қорытындылау Топтық жұмыс «Жақсы істер» акциясын өткізу	Бейнеоресурстар Мәтіндер Жақсы істердің тізімі
Зорлық-зомбылықты болдырмау және өзіңізді қалай қорғауға болады	Зорлық-зомбылықтың алдын алу жолдары туралы айту. Бір-біріне деген сыйластыққа тәрбиелеу. Өмірге, адамға деген қарым-қатынасты бағалауды қалыптастыру.	<i>Білім алушылар:</i> Зорлық-зомбылықтың алдын алу жолын біледі. Құтқару қызметтері туралы ақпаратты меңгереді. Басқа адамға зорлық-зомбылық көрсетпедінің маңыздылығын түсінеді.	Бейнематериалдар, презентацияларды тамашалау. Қорытынды және талдау Инструкциялар/ережелер/тізімдер құрастыру.	Бейнематериалдар Презентациялар Нұсқамалар/ережелер/тізімдер

8-СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
Қазақ халқының дәстүрі ретінде ұрпақ арасындағы қарым-қатынас этикасы	Ұрпақтар арасындағы қарым-қатынастың мәні мен мазмұнын ашу. Қарым-қатынас ережелерін үйрету.	<i>Білім алушылар:</i> Әртүрлі жастағы адамдармен қарым-қатынас жасауды біледі. Қарым-қатынас ережелерін қолданады. Үлкендермен қарым-қатынаста құрмет көрсетеді.	Мәтінді талдау Қорытынды Рефлексия	Жағдаяттар https://www.youtube.com/watch?v=PXgHn7rljPw

Отбасылық құндылықтар: әкем, анам және мен тату отбасымыз	«Отбасы», отбасы құндылықтары» ұғымдарының мағынасын ашу. Бақытты отбасылық өмірге ықпал ететін факторларды үйрету. Сыни тұрғыдан ойлауды дамыту.	<i>Білім алушылар:</i> Отбасы құндылықтарының маңыздылығын түсінеді.	Мультфильм/фильм/мәтін, шығарма танысу/талдау/қорытынды Топтық жұмыс Өңгіме Білім алушылардың отбасы мүшелерімен іс-шаралар	Видеоматериалдар Жағдаят (ролик)
Адалдық пен әділеттілік – өмір ұстанымдары	«Адалдық», «өтірік», «әділдік» ұғымдарының мазмұнын ашу. Адал сөз бен істің, әділ көзқарастың, шешімнің маңыздылығын түсіндіру. Компромисстік шешімдердің мүмкіндігін көрсету. Жеке адамды құрметтеуге, өтірікке төзбеуге тәрбиелеу	<i>Білім алушылар:</i> Өзіне және басқаларға адал және әділ болу маңыздылығын түсінеді. Компромисстік шешім таба алады. Өтірікті қолдамайды. Өмірде этикалық ұстанымдарды басшылыққа алады.	Өңгіме мазмұнын талдау, қорытындылау. Ережелер жинағын шығару. Жеке/ топтық жұмыстар «Менің өмірлік ұстанымдарым» тақырыбында буклет/ постер құру.	Презентация
Академиялық адалдық	Оқушының оқудағы адалдығын білдіретін құндылықтар мен ұстанымдардың мазмұнын ашу.	<i>Білім алушылар:</i> Оқытудағы академиялық адалдықты түсінеді және көрсетеді.	Өңгіме Жағдаяттық мәселелері шешу. Видеоролик/фильмдер көру.	Жағдаяттар
Саяхат этикасы: біз өз елімізді таныстырамыз	Саяхат этикасының негіздерімен таныстыру. Шет мемлекеттің қағидаларын, дәстүрлерін, мәдениетін сақтаудың маңыздылығын көрсету. Оқушылардың бойында өз іс-әрекетіне жауапкершілікті қалыптастыру.	<i>Білім алушылар:</i> Саяхат кезінде өз рөлі мен жауапкершілігін біледі. Шетелде әдепсіз әрекеттерге жолбермейді. Өз мемлекетін таныстырғанда жеке жауапкершілігін сезінеді.	Бейнематериалдар көру. Мәтіндерді талдау. Жағдаяттық мәселелерді талдау.	Видеоматериалдар Жағдаят (ролик)

9-СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
Еңбек мәдениеті	«Еңбек», «еңбек мәдениеті», «еңбек тәртібі» сөз тіркестерінің мағынасын кеңейту. Жұмысты жоспарлау қабілеті мен дағдысын дамыту. Эмоционалды интеллектіні дамыту.	<i>Білім алушылар:</i> Уақытты басқару ережелерін біледі және оларды ұстанады. Мақсат қоя алады, басымдықтарды анықтайды және өз бетінше еңбек етеді. Еңбекті оңтайландыру принциптерін біледі. Жұмысты сапалы және жауапкершілікпен орындаудың маңыздылығын түсінеді.	Бейнематериалды көру және талдау Мәтіндерді талдау Жағдаяттық мәселелерді шешу. Рөлдік ойындар	Жағдаяттық карточкалар Презентациялар
Ел игілігі үшін еңбек ет	«Ғылыми еңбекті ұйымдастыру» сөзінің мағынасын түсіндіріңіз. Жұмыстың маңыздылығын көрсету. Жауапкершілікті дамыту.	<i>Білім алушылар:</i> Ауқымды жұмысты шешу үшін тапсырмаларды бөле алады Оқу міндеттерін шешуде сын тұрғысынан ойлауды қолданады. Ұжымдық жұмыс пен жұмыста табысқа жетудің қуанышын түсінеді.	Мақал-мәтелдердің мазмұнын талдау. Карточкалармен жұмыс. Тізімдер, ережелер құрастыру.	Презентация материалдары Видеороликтер Мақал-мәтелдер банкі Тапсырмалар
Қарым-қатынас мәдениеті және әдеп	«Қарым-қатынас мәдениеті», «әдептілік» ұғымдарының мазмұнын ашу. Этикетті сақтаудың қаншалықты маңызды екендігі туралы түсінік беру. Коммуникативтік дағдыларын дамыту.	<i>Білім алушылар:</i> Сөйлеу кезінде сыпайы сөздерді қолданады. Әлеуметтік қарым-қатынастың маңыздылығын түсінеді. Қарым-қатынас мәдениеті мен этикет негіздерін біледі.	Өлеңдер оқу. Әңгіме мазмұнын талдау. Жағдаяттық көріністер. Тұжырымдамалық карталар құрастыру.	Мәтіндер Тұжырымдамалық карта Презентациялар
Сыбайлас	Сыбайлас жемқорлыққа	Сыбайлас жемқорлық	Видеофильмдер көру және	Видеоматериалдар

жемқорлыққа жол жоқ!	жол жоқ екендігін түсіндіру. Адал болуға тәрбиелеу.	фактілеріне адалдық танытады және жауапкершілікпен қарайды. Адалдық идеяларын насихаттайды.	талдау. Жағдаяттық мәселелерді шешу.	Мәтін тапсырмалармен
Өзіңнен есеп алу: жасағандарым пайдалы болды ма?	«Тәртіп» ұғымының мазмұнын ашу. Адамның шешімдері мен іс-әрекеттері жеке адамның ғана емес, сонымен бірге отбасының, жалпы қоғамның игілігіне бағытталуы қажет екендігін түсіндіру. Өз ісіне жауапкершілікпен қарауға тәрбиелеу	<i>Білім алушылар:</i> Нақты қол жеткізуге болатын мақсаттарды тұжырымдайды. Олар рефлексия жасап, қорытынды жасай алады, тұлғаны дамыту міндеттерін анықтайды. Қабылданған шешімдер мен әрекеттер үшін жауапкершілікті түсінеді.	Дискуссия Тұжырымдамалық карта құрастыру. Презентациялар Видеоматериалдар, көркем әдебиет шығармаларын талдау.	Видеоматериалдар Көркем әдебиет шығармалары

«АЗАМАТТЫҚ ЖӘНЕ ПАТРИОТИЗМ» БӨЛІМІ

Бөлімнің мақсаты: Қазақстан Республикасының Конституциясы мен заңдарының нормаларын құрметтейтін және сақтайтын, әлеуметтік жауапкершілігі жоғары, жергілікті және жаһандық процестердің өзара байланысын түсінетін, мәдениетаралық өзара әрекеттестік дағдыларын меңгерген, азаматтық ұстанымы бар тұлғаны қалыптастыру.

Міндеттері:

1. Өз елінің тарихы мен мәдениетін білетін, ұлттық құндылықтарды сақтайтын, сыни және креативті ойлайтын, жауапты азаматтарды тәрбиелеу.
2. Қазақстандық қоғамның өркендеуіне белсенді қатысуға дайын тұлғаны қалыптастыру.
3. Білім алушыларда жауапкершілік сезімін және өз міндеттерін орындауға адал қарым-қатынасты дамыту.

Бөлім мазмұны оқушылардың Қазақстан Республикасының Конституциясына және онда бекітілген құқықтар мен міндеттерге құрметпен қарауға, құқықтық сауаттылық пен жауапкершілікті қалыптастыруға бағытталған 5-9-сыныптарда оқуға арналған тақырыптарды қамтиды. Өз міндеттерін ел игілігі үшін орындау, өз азаматтарына және мемлекеттік билікке құрметпен қарау, мектепте, облыста, елде болып жатқан оқиғаларға жауапкершілікпен қарауға дайын болу.

«Азаматтық және патриотизм» бөлімінің тақырыптары білім алушылардың этикалық нормалары мен жауапкершілік тәртібін нығайтуға бағытталған.

Бөлім 5-9-сыныптар аралығындағы тақырыптардың сабақтастығын қамтамасыз етеді, оқушылардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, бұрын оқылған материалды тереңдету мен кеңейтуді қамтамасыз етеді.

Ресурстар мен ақпарат көздері

- <http://www.unescobkk.org/education/news/article/how-is-global-citizenship-taught-wisdoms-from-the-classroom/>
- https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232993_rus
- <https://www.oecd.org/pisa/publications/pisa-2018-results-volume-vi-d5f68679-en.htm>
- <https://iac.kz/wp-content/uploads/2022/01/sbornik-testov-pisa-2018-2019.pdf>
- https://ibpublishing.ibo.org/server2/rest/app/tsm.xql?doc=m_0_myрxx_tsm_1609_1_e&part=7&chapter=1 жаһандық мәнмәтін
- <https://asiasociety.org/sites/default/files/inline-files/teaching-for-global-competence-in-a-rapidly-changing-world-edu.pdf> Teaching for Global Competence in a Rapidly Changing World /
- <https://www.startthechange.eu/global-citizenship-in-the-classroom/> Global citizenship in the Classroom A guide for teachers *Формирование глобального гражданина*
- UNESCO. 2014. Как преподаются вопросы глобальной гражданственности. Опыт преподавания.
- <https://www.youtube.com/watch?v=TJN-pLU7bIM>
- https://www.youtube.com/watch?v=mJC8euBYDIk&list=PLyjVMFi4TYVcpW-fGY_V_EKQzki2UWyuN&index=5

«АЗАМАТТЫҚ ЖӘНЕ ПАТРИОТИЗМ» БӨЛІМІНІҢ ТАҚЫРЫПТАРЫ

5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
Отбасындағы өзара сыйластық	Мен үшін Отан деген не?	Менің мектебімнің жетістіктері	Біз – біртұтас халықпыз	Өзгені өзіндей сыйла
Өз Отанымды мақтан тұтамын!	Туған жерге деген махаббат	Өзге тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте!	Отаныма арналады	Әлеуметтік жауапкершілік
Өз елімнің лайықты азаматымын!	Туған халқы мен Отанға деген адалдық	Өз елін танымал еткен тұлғалар	Менің елім - жүрегімде!	Ертеңгі жастар қандай болмақ?
Түрлі көзқарас – біртұтас ұлт!		Тарих беттерінен		Ынтымағы жарасқан ел

«АЗАМАТТЫҚ ЖӘНЕ ПАТРИОТИЗМ» БӨЛІМІНІҢ ТАҚЫРЫПТЫҚ ЖОСПАРЫ
5 СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
Отбасындағы өзара сыйластық	«Сыйластық», «тұлға», «өзара қолдау», «өзіндік бірегейлік» ұғымдарын түсіндіру. Оқушылардың бойында жанұядағы жағымды қарым-қатынас, достық қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыру. Басқа отбасы мүшелерімен ынтымақтастық және өзара әрекеттесу дағдыларын дамыту. Оқушыларға отбасына деген жауапкершілікті, отбасы құндылықтарының маңыздылығын үйрету. Шығармашылық ойлауды және эмоционалды интеллектіні дамыту	<i>Оқушылар:</i> «Құрмет», «тұлға», «өзара қолдау», «өзіндік бірегейлік» деген терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді. Жанұя мүшелерімен жағымды қарым-қатынас, достық қарым-қатынас дағдыларын қолдана алады. Отбасына деген жауапкершілікөлшемін, отбасы құндылықтарынсақтау мен насихаттауды түсінеді. Шығармашылық ойлауды қолданады, отбасылық мәселелерді талқылағанда шешім қабылдай алады, өз көзқарасын білдіреді және басқа отбасы мүшелерінің пікірін құрметтейді.	«Менің отбасымныңтарихы», «Меніңотбасымның дәстүрлері», «Сыйластық отбасынан басталады», «Бақыттыотбасы» Бірлескен отбасы жобасы (тақырыпты оқушылар өз бетіншеұсынады) Ситуациялық мәселелерді шешу	Сыйластық пен өзара түсіністік – отбасындағы басты құндылықтар
Өз Отанымды мақтан тұтамын!	«Отан», «Достық», «жетістіктер» ұғымдарынтүсіндіру. Отанға, туған жерге деген сүйіспеншілікті оятуАзаматтықты қалыптастыру Көпұлтты қоғамның өмір сүру ерекшеліктері туралы түсінік қалыптастыру Өзара қарым-қатынас, басқалармен тиімді ынтымақтастық дағдыларын дамыту Оқушыларға Қазақстанның даңқын асқақтатқан көрнекті тұлғалардың, ғалымдардың, спортшылардың, мәдениет қайраткерлерінің	«Отан», «Достық», «Жетістіктер» ұғымдарын түсінеді. Оқушылардың азаматтық ұстанымы мен Отанға деген көзқарасы жоғары құндылықтардың бірі ретінде қалыптасады. Өз елінің тарихын, мәдениетін біледі, ұлттық құндылықтарды сақтайды. Өзін отбасында, ұжымда, қоғамда өз ұстанымы ретінде сыни және шығармашылық ойлауды қолданады.	«Отанды құрметтеутуған жерден басталады», «Адам ресурсы және өркениет» тақырыптарында әлеуметтік жоба: «Сүйікті Отаным» тақырыбында бейнеролик дайындау	

	өмірі мен шығармашылығынан үлгі алуға тәрбиелеу. Сыни және шығармашылық ойлауды және эмоционалды интеллектіні дамыту	Жаңа ұғымдарды түсіндіре алады.		
Өз елімнің лайықты азаматымын!	«Міндет», «Құқық», «Азамат» ұғымдарын түсіндіру. Оқушылардың бойында борыш, құқық туралы түсінік қалыптастыру, мектеп ұжымында, қоғамда жағымды қарым-қатынас орнату. Басқалармен тиімді жұмыс істеу, басқалардың табысқа жетуіне көмектесу арқылы қарым-қатынас пен ынтымақтастық дағдыларын дамыту. Жауапкершілік сезімін және өз елінің лайықты азаматы болу қажеттілігін дамыту. Шығармашылық, шығармашылық ойлауды және эмоционалды интеллектіні дамыту.	<i>Оқушылар:</i> «Міндет», «Құқық», «Азамат» ұғымдарын түсінеді. Мектеп ұжымында, қоғамда адамгершілік, жағымды қарым-қатынас орнату дағдыларын қолдана алады Өз Отанын лайықты түрде көрсету үшін мінез-құлық көзқарастары қалыптасты. Оқушылардың өз еліне деген мақтанш сезімі дамиды. Сыни және шығармашылық ойлауды қолданады	«Адам – еліміздің басты құндылығы» жобасы «Қазақстан Республикасының көрнекті тұлғалары» презентациясы Әдеби шығармалар мен фильмдерді талқылау Ситуациялық мәселені шешу	«Менің ОЛИМПИАДА М». Жақсылық Үшкемпіров - YouTube
Түрлі көзқарас – біртұтас ұлт!	«Теңдік», «Бір ұлт» ұғымдарын түсіндіру. Қазақ халқының тарихы мен мәдениетіне және басқа халықтардың мәдениетіне құрметпен қарауға тәрбиелеу Оқушыларды бірлікке, жауапкершілікке тәрбиелеу, дамыту Басқалармен тиімді жұмыс істеу, басқалардың табысқа жетуіне көмектесу арқылы ынтымақтастық дағдыларын дамыту Түрлі халықтардың өкілдері арасында жағымды достық қарым-қатынасты қамтамасыз ету дағдысын қалыптастыру Шығармашылық және креативті ойлауды және эмоционалды интеллектіні дамыту.	<i>Оқушылар:</i> «Теңдік», «Бір ұлт» ұғымдарын түсінеді. Оқушылардың ынтымақтастық, басқалармен тиімді әрекеттесу дағдылары қалыптасады. Басқа халықтар мен мәдениеттердің өкілдерімен достық қарым-қатынаста болады. Қарым-қатынас және қарым-қатынас дағдылары қалыптасты.	«Түрлі көзқарас - бір тұтас ұлт!» жобасы. Ұлттық мәдени орталықтарды аралау	

6-СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
<p>Мен үшін Отан деген не?</p>	<p>«Отанға деген сүйіспеншілік», «Ұлы дала», «Заң», «Азаматтық жауапкершілік» ұғымдарын түсіндіру. Жеке, жергілікті және жаһандық көзқарастар тұрғысынан азаматтық ұстанымды, өз Отанының тағдырына қатыстылық сезімін қалыптастыру. Отанға деген сүйіспеншілікке тәрбиелеу. Шығармашылық ойлауды және эмоционалдыинтеллектіні дамыту</p>	<p><i>Оқушылар:</i> «Отанға деген сүйіспеншілік», «Құқық», «Заң», «Азаматтық жауапкершілік» ұғымдарының мағынасын түсінеді. Ол өз Отанын сүйеді және өз жетістіктерін өз Отанының қалыптасуымен бекітеді. Өзінің позициясын білдіруді және өз Отанының тарихын білуді түсінеді. Жергілікті және жаһандық процестер тұрғысынан қоғамдағы қарым-қатынастар мен өзара байланыстар туралы білімді қолдана алады.</p>	<p>Шығармашылық жоба Бейнеролик дайындау Тарихи жерлерге саяхат</p>	<p>Қазақстан Республикасы Президентінің Қазақстан халқына жыл сайынғы Жолдаулары</p>
<p>Туған жерге деген махаббат</p>	<p>«Туған жер», «Туған өлке» ұғымдарыныңмағынасын ашу. Өз өлкеңіздің тарихы мен мәдениетін, көрнектіжерлестерінің жетістіктерін зерттеу Туған жерге деген сүйіспеншілікті тәрбиелеу. Туған жер, туған өлке туралы жағымды түсінік қалыптастыру. Туған жерінің мүддесі үшін қарым-қатынас дағдыларын дамыту</p>	<p><i>Оқушылар:</i> «Туған жер», «Туған өлке» ұғымдарының мағынасын түсінеді. Туған өлкесінің тарихын, атақты жерлестерінің жетістіктерін біледі Туған өлке тарихына құрметпен қарайды Өзінің туған жерінің мүддесі үшін бастамашыл волонтерлік акцияларды, жобаларды жүзеге асыру арқылы өзара әрекеттесу дағдыларын қолдануды біледі. Идеялар ұсынады, зерттеулер жүргізеді, байқауларға қатысады (туған өлкенің тарихы мен мәдениеті)</p>	<p>Жоба «Менің өлкемнің даму болашағы» Акциялар Өз өлкесінің шежіресін құрастыру Зерттеу жұмыстарынжүргізу</p>	

7-СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
Өзге тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте!	«Ана тілі», «Мемлекеттік тіл», «Ұлы дала тілі», «Тілдік құзыреттілік», «Сөйлеу мәдениеті», «Қазақстандағы тіл саясаты» ұғымдарын түсіндіру. Қарым-қатынас және ынтымақтастық дағдыларын дамыту. Оқушыларды ана тілін құрметтеуге тәрбиелеу. Сыни және шығармашылық ойлауды жәнеэмоционалды интеллектіні дамыту.	Оқушылар: «Ана тілі», «Мемлекеттік тіл», «Ұлы дала тілі», «Тілдік құзыреттілік», «Сөйлеу мәдениеті», «Қазақстандағы тіл саясаты» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді. Ана тіліне және басқа халықтардың тіліне құрметпен қарайды. Қарым-қатынас дағдыларын қолдана алады. Сыни және шығармашылық ойлауды қолданады және ана тілін дамытуға бағытталған идеяларды ұсынады	«Тіл – халықтың жаны», «Туған тілдің сиқыры» жобасы. Бейне	Қазақстан Республикасы Президентінің Қазақстан халқына жыл сайынғы Жолдаулары
Өз елін танымал еткен тұлғалар	«Тарихи тұлғалар», «Ел игілігі үшін ғұмыр кешкен», «Арамыздағы батырлар», «Қазақстан халықаралық аренада», «Ел абыройын асқақтатқан қазақ жастары» (спорт, мәдениет, ғылым, т.б.) ұғымдарын түсіндіру. Адамзаттың басты құндылықтарының бірі ретінде Отан туралы түсінік қалыптастыру. Отанға деген сүйіспеншілікке, оның тағдырына араласуға тәрбиелеу. Өз қабілеттеріңізді саналы түрде пайдалану дағдыларын дамыту. Қазақстан тарихындағы белгілі тұлғаларды құрметтеуге және олардың өз Отанының гүлденуіне қосқан өлшеусіз үлесін түсінуге тәрбиелеу.	Оқушылар: «Тарихи тұлғалар», «Ел игілігі үшін ғұмыр кешкен», «Арамыздағы батырлар», «Қазақстан халықаралық аренада», «Ел абыройын асқақтатқан қазақ жастары» (спорт, мәдениет) деген негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді. Елінің тағдыры мен жетістіктеріне қатыстылығын көрсетеді Өз елінің жетістіктерін, тарихын, мәдениетін және оның дамуына әрбір азаматтың қосқан үлесінің маңыздылығын насихаттайды	Жоба «Елімнің абыройын асқақтатқандарды білем бе?» Бейне ролик дайындау Атақты ғалымдарды, спортшыларды, бизнесмендерді, мәдениет қайраткерлерін шақыру, т.б.	https://100janaesim.ruh.kz/ru/

<p>Тарих беттерінен</p>	<p>«Ұлт рухы», «Халық бірлігі», «Тарихи оқиғалар», «Дәуір» ұғымдарын түсіндіру. Өз елінің, әлемнің басқа елдерінің және өркениетінің дамуына әсер еткен тарихтағы маңызды оқиғалар туралы түсінік қалыптастыру. Өз еліндегі тарихи оқиғаларды жергілікті, аймақтық және жаһандық көзқарастар тұрғысынан талқылап, бағалау Басқалармен тиімді жұмыс істеу, басқалардың табысқа жетуіне көмектесу арқылы ынтымақтастық дағдыларын дамыту Өз Отанына деген сүйіспеншілікке, өз елінің тарихы мен мәдениетіне құрметпен қарауға тәрбиелеу. Тарихи оқиғаларды сыни тұрғыдан талдап, бағалай білу, қажетті тағылымдарды ала білу дағдыларын қалыптастыру.</p>	<p>Оқушылар: «Ұлт рухы», «Халық бірлігі», «Тарихи оқиғалар», «Дәуір» негізгі терминдермен ұғымдардың мағынасын түсінеді. Тарихи оқиғаларды талдау және бағалау дағдыларын қолдана алады Өз елінің тарихы мен мәдениетіне құрмет көрсетеді Қазақстандық қоғамның тұрақтылығы мен халық бірлігі идеясын насихаттайды Тарихтың дамуына жергілікті, аймақтық, жаһандық контексттердің әсерін түсінеді</p>	<p>шығармашылық жоба Бейнеролик дайындау</p>	
-------------------------	---	---	---	--

8-СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
Біз біртұтас халықпыз!	<p>«Қазақстан халқы Ассамблеясы», «бірлік», «Қарым-қатынас мәдениеті», «Бірегейлік», «Тиесілілік» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Ел дамуының маңызды факторы ретінде халықтардың бейбітшілігі мен бірлігі туралы түсінік қалыптастыру.</p> <p>Көпұлтты елде болып жатқан процестерді талдау және бағалау дағдыларын дамыту.</p> <p>Көпұлтты ұжымда достық пен өзара қолдау идеясын насихаттау.</p> <p>Басқалармен тиімді жұмыс жасау, басқалардың жетістікке жетуіне көмектесу арқылы ынтымақтастық дағдыларын дамыту.</p> <p>Өзінің және басқа халықтардың тарихы мен мәдениетін құрметтеуге тәрбиелеу</p>	<p><i>Білім алушы:</i></p> <p>«Қазақстан халқы Ассамблеясы», «бірлік», «қарым-қатынас мәдениеті», «бірегейлік», «тиесілілік» сияқты негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді.</p> <p>Көпұлтты елде болып жатқан процестерді талдайды және бағалайды.</p> <p>Қазақстан халықтарының бірлігін қалыптастыру бойынша өз көзқарасын ұсынады және негіздейді.</p> <p>Көпұлтты ұжымда достық пен өзара қолдау идеясын насихаттайды.</p> <p>Басқалармен тиімді жұмыс жасай отырып, басқаларға жетістікке жетуге көмектесетін ынтымақтастық дағдыларын қолдана алады.</p>	<p>Ұзақ мерзімді жоба</p> <p>Зерттеу</p> <p>Бейнеролик дайындау</p> <p>Ұлттық мәдени орталықтарға бару</p>	

Отаныма арналады	«Ұлт рухы», «Халық бірлігі», «Өркендеу», «Менің Отаным» ұғымдарын түсіндіру. Оқиғаларды, процестерді, құбылыстарды олардың туған елінің дамуы мен өркендеуіне әсерін ескере отырып, талқылау және бағалау. Өз Отанына деген сүйіспеншілікке, өз елінің тарихы мен мәдениетіне құрметпен қарауға тәрбиелеу. Әрбір азаматтың іс-әрекеті мен Отанының игілігі мен гүлденуіне қосқан үлесін сыни талдау және бағалау дағдысын қалыптастыру.	<i>Білім алушы:</i> «Ұлт рухы», «Халық бірлігі», «Өркендеу», «Менің Отаным» деген негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді. Тарихи оқиғаларды талдау және бағалау дағдыларын меңгереді. Өз елінің тарихы мен мәдениетіне құрмет көрсетеді. Қазақстандық қоғамның тұрақтылығы мен халық бірлігі идеясын насихаттайды. Тарихтың дамуына жергілікті, аймақтық, жаһандық контекстердің әсерін түсінеді.	Волонтерлік жоба Акциялар Көрмелерге қатысу Өндіріс орындарын аралау «Гүлденген өлке» туристік маршрутын дамыту	Қазақстан Республикасы Президентінің Қазақстан халқына жыл сайынғы Жолдаулары
Менің елім - жүрегімде!	«Қазақстан халқы Ассамблеясы», «Азаматтық», «Патриотизм», «Қоғамға қызмет», «Ұлы дала», «Қазіргі Қазақстан» ұғымдарын түсіндіру. Қазақстанның өзіндік мәдени ерекшелігі мен мәдени әртүрлілігі туралы саналы түсінік қалыптастыру. Жаһандық сипаттағы және мәдениетаралық өзара әрекеттестіктің мәселелері мен жағдайларын әртүрлі көзқарастардан сыни тұрғыдан қарау қабілетін дамыту. Әртүрлі жағдайларда жауапты шешім қабылдау дағдыларын дамыту. Аға ұрпаққа құрметпен қарауға тәрбиелеу.	<i>Білім алушы:</i> «Қазақстан халқы Ассамблеясы», «Азаматтық», «Патриотизм», «Қоғамға қызмет», «Ұлы дала», «Қазіргі Қазақстан» ұғымдарының мағынасын түсінеді. Қазіргі Қазақстан оқиғаларын талдау мен бағалау дағдысы қалыптасады. Өз елінің тарихы мен мәдениетіне құрмет көрсетеді. Қазақстандық қоғамның тұрақтылығы мен халық бірлігі идеясын насихаттайды.	Жеке жоба: «Мен өз елім үшін не істей аламын?» бейнеролик дайындау. «Көпұлтты Қазақстан» менталдық картасы. Мәдени орталықтарға бару	

9-СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	МІНДЕТТЕР	НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
Өзгені өзіндей сыйла	<p>«Тең мүмкіндіктер», «Өзгеге құрмет», «Өзіңе тілемегенді басқаға жасама», «Ең алдымен өзіңе адал болу» ұғымдары мен пайымдауларын түсіндіруге үйрету.</p> <p>«Тектілік», «Елсіздік».</p> <p>Өзара әрекеттесу дағдыларын және жағымды ынтымақтастық / қарым-қатынас, жақын адамдарға қолдау көрсету дағдыларын дамыту.</p> <p>Адамгершілік құндылықтарды және өз әрекеттері мен істеріне жауапты мінез-құлықты дамыту</p>	<p><i>Оқушылар:</i></p> <p>«Тең мүмкіндіктер», «Өзгеге құрмет», «Өзіңе тілемегенді басқаға жасама», «Ең алдымен өзіңе адал бол», «Асыл бол», ұғымдарының мағынасын түсінеді.</p> <p>Басқаларға жауапкершілікпен қараудың маңыздылығын түсінеді. Түрлі өмірлік жағдаяттарда адамгершілік көзқарастар мен мейірімділік қатынас дағдыларын қолданады.</p> <p>Қазақ халқының бай мәдени мұрасының өмірлік құндылық бағдарларын сақтау қажеттілігін түсінуге тәрбиелейді.</p>	<p>Ситуациялық есептерді шешу</p> <p>Рөлдік ойындар</p> <p>Постер жасау</p> <p>Танымал тұлғалардың атақты сөздерін іздеңіз</p> <p>Мақал-мәтелдерді іздеу/ қазақтың ауыз әдібиеті қорындағы мақал-мәтелдер</p>	<p><i>Фольклор</i></p> <p><i>Қазақ әдебиеті</i></p>

<p>Ертеңгі жастар қандай болмақ?</p>	<p>«Шығармашыл және креативті жастар», «Білімді ұлт», «Ұлт байлығы – оның келешекұрпағында», «Менің өмірлік кредо», «Қазақстандық патриотизм», «Өркендеуге қосқан үлесім» ұғымдары мен пайымдауларын түсіндіруге үйрету. «Қазақстанның әл-ауқаты», «Мен және Қазақстанның болашағы», «Қазақстанның 100 жаңа тұлғасы жобасы». Сапалы білім алудың және кәсіби саладағы тұлғалық қабілеттердің маңыздылығы туралы түсінік қалыптастыру. Әлеуметтік ортада саналы мінез-құлықдағдыларын дамыту. Шешімдерді және жеке әрекеттерді сыни талдау дағдыларын қалыптастыру. Қазақстанда болып жатқан оң өзгерістерге меншік және оң көзқарас атмосферасында тәрбиелеу. Қазақстанның дамуы мен гүлденуіне лайықты үлес қосу үшін оқушыларды табысты өзін-өзі жүзеге асыруға қажетті біліммен қаруландыру.</p>	<p><i>Оқушылар:</i> «Шығармашыл және креативті жастар», «Білімді лт», «Ұлтбайлығы оның болашақ ұрпағында», «Менің өмірліккредо», «Қазақстандықпатриотизм», «Менің үлесім» деген негізгі терминдер мен пайымдаулардың мағынасын түсіндіреді. «Қазақстанның гүлденуі мен әл-ауқаты», «Мен және Қазақстанның болашағы». Түрлі өмірлік жағдаяттарда адамгершілік көзқарастар мен мейірімділік қатынас дағдыларын қолданады. Сапалы білім алудың және кәсіби салада тұлғаның өзін-өзі танытуының маңыздылығын түсінеді. Әлеуметтік ортада саналы мінез-құлық дағдыларына ие болады. Алған білімдері мен дағдыларын өмірлік жағдаяттарда сыни тұрғыдан талдап, қолдана білу қабілетін көрсетеді. Қазақстанда болып жатқан оң өзгерістерге қатысу және оң көзқарас таныта алады. Қазақстанның дамуы мен өркендеуіне лайықты үлес қосу үшін табысты өзін-өзі жүзеге асыру үшін қажетті білімді меңгереді.</p>	<p>Ұзақ мерзімді жоба «Қазақстанның гүлденуіне қосқан үлесім» интеллектуалдық моделін дамыту Жаңа жастар жобаларын әзірлеу Әлеуметтік жобалар</p>	<p>Қазақстан Республикасы Президентінің Қазақстан халқына жыл сайынғы Жолдаулары https://100janaesim.ruh.kz/ru/</p>
<p>БІнтымағы жарасқан ел</p>	<p>"Халық бірлігі – ел өркендеуінің берік негізі", "Күш бірлікте", "Ұлт рухы – даму үшін берік іргетас", "Қазақстан халқының бірлігінің арқасында біз қиындықтар мен сынақтарды</p>	<p><i>Оқушылар:</i> "Халық бірлігі – ел өркендеуінің берік негізі", "Күш бірлікте", "Ұлт рухы – даму үшін берік іргетас" ұғымдарын түсіндіреді. "Қазақстан халқының бірлігінің арқасында</p>	<p>Ғылыми жоба Фестиваль Презентация дайындау Мәдени орталықтарға бару</p>	<p>Қазақстан Республикасы Президентінің Қазақстан халқына жыл</p>

	<p>ойдағыдай еңсереміз" ұғымдарын түсіндіруге үйрету.</p> <p>"Халық бірлігі-тұрақтылық пен орнықты дамудың кепілі", "Тарихи мұра", "Қазақстанның бастамасы. Әлемдік және дәстүрлі діндер көшбасшыларының съезі" көпұлтты Қазақстанның тұрақты дамуының сақтаудың және қоғамдық келісімді сақтаудың маңыздылығы туралы түсінік қалыптастыру</p> <p>Ұлттық бірлікті нығайту мәселелерінде өнімді қызмет дағдыларын қалыптастыру</p> <p>Қазақ халқының тарихы, ұлттар және тіл саясаты туралы терең зияткерлік білімді дамыту. Қазақстанның мәдени құндылықтары мен тарихи мұрасы туралы кең дүниетанымды қалыптастыру</p> <p>Басқа адамдардың құндылықтарын ескере отырып, әртүрлі жағдайларға бейімделу дағдыларын қалыптастыру</p> <p>Жеке, жергілікті, аймақтық, ұлттық және жаһандық тенденциялардың өзара байланысын түсінуді дамыту</p> <p>Көзқарастар мен мәдени айырмашылықтарға қарамастан, басқа адамдармен жауапкершілікпен қарым-қатынас жасауға эмоционалды дайындықты тәрбиелеу</p> <p>Қазақстанның мәдени әртүрлілігіне жанашырлықпен қарауға тәрбиелеу.</p>	<p>біз қиындықтар мен сынақтарды ойдағыдай еңсереміз", "Халық бірлігі-тұрақтылық пен орнықты дамудың кепілі", "Тарихи мұра",</p> <p>"Қазақстанның Бастамасы. Әлемдік және дәстүрлі діндер көшбасшыларының съезі" көпұлтты Қазақстанның тұрақты дамуының сақтаудың және қоғамдық келісімді сақтаудың маңыздылығын түсінеді, ұлттық бірлікті нығайту мәселелерінде белсенді қызмет дағдыларын қолданады</p> <p>Қазақ халқының тарихы, ұлттар және тіл саясаты туралы терең зияткерлік білімі бар.</p> <p>Қазақстанның мәдени құндылықтары мен тарихи мұрасы туралы қалыптасқан дүниетанымы бар.</p> <p>Басқа адамдардың құндылықтарын ескере отырып, әртүрлі жағдайларға бейімделу дағдыларын қолданады. Жеке, жергілікті, аймақтық, ұлттық және жаһандық тенденциялардың өзара байланысын біледі</p> <p>Көзқарастар мен мәдени айырмашылықтарға қарамастан, басқа адамдармен жауапкершілікпен қарым-қатынас жасауға эмоционалды түрде дайын</p> <p>Қазақстанның мәдени әртүрлілігіне жанашырлықпен қарауға тәрбиеленген.</p>		<p>сайынғы Жолдаулары</p>
--	---	---	--	---------------------------

«МЕДИАСАУАТТЫЛЫҚ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ» БӨЛІМІ

Бөлім мақсаты: Өзін-өзі дамыту және өзін-өзі жүзеге асыру мүмкіндіктерін кеңейту, жеке қаржылық әл-ауқатқа қол жеткізу үшін білім алушылардың медиа мәдениетін (сауаттылығын) және қаржылық сауаттылығын қалыптастыру.

Міндеттері:

МЕДИАСАУАТТЫЛЫҚ

1. Медиа кеңістікте жұмыс істеудің негізгі ұғымдарымен және принциптерімен таныстыру.

2. Білім алушылардың сыни ойлауын және медиа кеңістік құралдарын пайдалану дағдыларын дамыту.

3. Білім алушыларда өзара экологиялық және мақсаттылық қағидаттары негізінде медиасауаттылық дағдыларын және медиа кеңістікті пайдалану мәдениетін қалыптастыру.

ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ

1. Білім алушыларды қаржылық сауаттылықтың негізгі ұғымдарымен таныстыру.

2. Қаржылық мәселелерде сыни ойлау мен шешім қабылдау дағдысын қалыптастыру.

3. Білім алушылардың өзін-өзі дамыту және өзін-өзі жүзеге асыру қажеттілігін қалыптастыру.

«Медиасауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімінің мазмұны медиа кеңістіктің құралдарын талдауға, бағалауға және пайдалануға мүмкіндік беретін дағдыларды, сондай-ақ қаржыны басқару және өзінің қаржылық әл-ауқатын қамтамасыз ету дағдыларын қалыптастыруға бағытталған.

Білім алушылар бөлімді зерделеу қорытындысы бойынша:

- медиа кеңістікте жұмыс істеу дағдыларын қолданады;
- әлеуметтік желілерде ақпаратты іздеу, өңдеу және талдау дағдыларын қолданады;
- қаржылық мәселелерде саналы түрде шешім қабылдайды;
- өз шығындары мен отбасы бюджетін дұрыс жоспарлауды біледі;
- ересек өмірде қажетті шешім қабылдау және қоғамда тиімді өзара әрекеттесу дағдыларына ие болады.

Ресурстар мен дереккөздер

- сандық платформа <https://aitube.kz/>;
- «Жаһандық құзыреттер. 5-9-сынып білім алушыларына арналған «Медиасауаттылық және қаржылық сауаттылық бөлімі» оқу құралы. Т. Игликов
- медиа және ақпараттық сауаттылық: педагогтарды оқыту бағдарламасы / <https://iite.unesco.org/pics/publications/KZ/files/3214706.pdf>

**«МЕДИАСАУАТТЫЛЫҚ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ»
БӨЛІМІНІҢ ТАҚЫРЫПТАРЫ**

5 сынып	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып
Әлеуметтік желі дегеніміз не?	Интернетте қарым-қатынас жасау ережесі	Медиа кеңістікте және көпшілік алдында сөз сөйлеу	Бейне хостинг не үшін қолданылады? Жалған танымалдық	Әлеуметтік желідегі блогерлер
Әлеуметтік желідегі менің аккаунтым	Менің цифрлық ізім	Телефон алаяқтары: не істеу керек?	Отбасы кірістері	Кибербуллинг
Алғашқы ақша және олардың функциялары қалай пайда болды?	Еңбекақы төлеу неге байланысты?	Подкаст. Байланыстың заманауи әдістері	Жинақтау және олардың түрлері	Белсенді және пассивті кірістер
Адам еңбегі қалай бағаланады?	Отбасының міндетті және міндетті емес шығындары	Жеке табысты қалай тиімді басқаруға болады?	Отбасы шығындары	Отбасы бюджетінің түрлері
Отбасының кірістері мен шығындары неден тұрады	Ірі сатып алуларды қалай жасауға болады?	Отбасы бюджеті қалай жоспарланады және оны қалай үнемдеуге болады?	Тұрғын үй несиесі. Ипотека	Отбасылық бюджетті жоспарлау
Күнделікті шығынды қалай басқаруға болады?	Отбасылық бюджет дегеніміз не?	Отбасының қаржылық мақсаттары. Ақша жинақтары қалай құрылады?	Жоспарсыз сатып алу	Жинақтарды қалай сақтауға болады?
	Интернетте қарым-қатынас жасау ережесі	Банк несиелері	Отбасылық бюджетті жүргізу ережелері	Қаржы пирамидасы
		Отбасының қаржылық қауіпсіздік тірегі		Қаржылық байлық

**«МЕДИАСАУАТТЫЛЫҚ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ» БӨЛІМІНІҢ
ТАҚЫРЫПТЫҚ ЖОСПАРЫ**

5 СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТА Р
МЕДИАСАУАТТЫЛЫҚ				
Әлеуметтік желі дегеніміз не?	<p>«Медиа кеңістік», «Медиасауаттылық», «Әлеуметтік желі», «Жеке ақпарат», «Әлеуметтік желілердегі цензура», «Әлеуметтік желілердегі қауіпсіздік» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Оқушыда медиа кеңістік пен медиасауаттылық деген не, әлеуметтік желілер деген не, өзіңізді қалай қорғау керек және әлеуметтік желілерді қалай дұрыс және сауатты пайдалану керектігі туралы жан-жақты түсінік қалыптастыру.</p> <p>Әлеуметтік желілерді қауіпсіз (экологиялық) пайдалану дағдыларын дамыту.</p> <p>Медиасауаттылық мәдениетін тәрбиелеу.</p> <p>Медиа кеңістікті пайдалану кезінде шығармашылық ойлауды дамыту.</p> <p>Медиа кеңістікті пайдалану кезінде эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i></p> <p>«Медиа кеңістік», «Медиасауаттылық», «Әлеуметтік желі», «Жеке ақпарат», «Әлеуметтік желілердегі цензура», «Әлеуметтік желілердегі қауіпсіздік» сияқты негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді</p> <p>Олар қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда медиа кеңістік туралы білімді (соның ішінде әлеуметтік медиа туралы білімді) қолдана алады.</p> <p>Әлеуметтік желілерді пайдалану кезінде шығармашылық ойлауды қолданады.</p> <p>Олар «Медиасауаттылық», «Әлеуметтік желі», «Жеке ақпарат», «Әлеуметтік желілердегі цензура», «Әлеуметтік желілердегі қауіпсіздік» ұғымдарын түсіндіре алады.</p>	<p>«Медиа кеңістік» тақырыбы бойынша жобалық жұмыс</p> <p>«Әлеуметтік желілер» тақырыбы бойынша зерттеу жұмысы</p>	<p>https://aitube.kz/video?id=918027cf-2b5a-426d-8376-9016a3d424fc</p> <p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған «Медиасауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p> <p>Авт. Т. Игликов</p>
Менің әлеуметтік желідегі	<p>«Әлеуметтік желілердегі аккаунт», «Әлеуметтік желілердегі профиль»,</p>	<p><i>Білім алушы:</i></p> <p>«Әлеуметтік желілердегі аккаунт»,</p>	<p>Әлеуметтік желіде аккаунт құру</p>	<p>https://aiz/video?id=91</p>

аккаунтым	<p>«Әлеуметтік желілердегі достар», «Әлеуметтік желілердегі байланыс», «Әлеуметтік желілердегі жазбалар» ұғымдарды түсіндіру. Оқушыда әлеуметтік желіде өз аккаунтын қалай жүргізу керектігі, профильде қандай ақпаратқа рұқсат етілетіні, әлеуметтік желіде достар табу, әлеуметтік желіде өзін қалай қорғау керектігі туралы түсінік қалыптастыру. Әлеуметтік желілерде өз аккаунтын жүргізу дағдыларын дамыту. Медиа сауаттылық мәдениетін тәрбиелеу. Әлеуметтік желіні пайдалану кезінде шығармашылық ойлауды дамыту. Әлеуметтік желіні пайдалану кезінде эмоционалды интеллектіні дамыту</p>	<p>«Әлеуметтік желілердегі профиль», «Әлеуметтік желілердегі достар», «Әлеуметтік желілердегі байланыс», «Әлеуметтік желілердегі жазбалар» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді: Әлеуметтік желілер туралы білімді және дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады. Әлеуметтік желілерді пайдалану кезінде шығармашылық ойлауды қолданады.</p>	Постерлер жасау	<p>8027cf-2b5a-426d-8376-9016a3d424fc Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған «Медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі tube.k</p>
ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ				

<p>Алғашқы ақша және олардың функциялары қалай пайда болды?</p>	<p>«Натуралды шаруашылық», «номинал», «гравюра», «ақша купюрасы» ұғымдарын түсіндіру. Оқушыда айырбастау, сақтау және жинақтау құралы ретінде ақшаның пайда болу себептерін жан-жақты түсінуді қалыптастыру. Айырбастау (сатып алу), сақтау және қарапайым өмірде ақша жинау дағдыларын дамыту. Ақша жинау мәдениетін тәрбиелеу. Эмоционалды интеллектіні дамыту. «Ақша функциялары», «Күн өлшемі», «Төлем құралы», «Жинақтау құралы» ұғымдарын түсіндіру: Оқушының ақшаның да функциялары бар екендігі туралы түсінігін қалыптастыру. Жеке ақшаны сауатты (ұтымды) пайдалану дағдыларын дамыту. Қаржылық мәдениетті тәрбиелеу. Шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Натуралды шаруашылық», «номинал», «гравюра», «ақша купюрасы» ұғымдарының мағынасын түсіндіреді. Олар айырбастау, сақтау және жинақтау құралы ретінде ақшаның пайда болуы туралы білімдерін қолдана алады Ақшалай мәмілелер жасау барысында шығармашылық ойлауды қолданады. «Ақша функциялары», «Күн өлшемі», «Төлем құралы», «Жинақтау құралы» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді Олар қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда ақша функциялары туралы дағдыларды қолдана алады және білімді қолдана алады. Жеке ақшаны басқаруда шығармашылық тәсілді қолданады.</p>	<p>Ең ерекше монеталар мен вексельдерге арналған байқау Ежелгі ақша купюралары бойынша зерттеу жұмысы (саралау шеңберінде) Ақшаның қызметін көрсететін схема құру Жеке ақшаны басқару саласындағы ситуациялық міндеттерді шешу</p>	<p>https://aitube.kz/video?id=70ca0ef8-42a5-4cf1-9c9b-6b70a6603bc6 https://aitube.kz/video?id=15c07e1f-a9a7-48d0-bb6a-227c60484f3a https://aitube.kz/video?id=70ca0ef8-42a5-4cf1-9c9b-6b70a6603bc6 https://aitube.kz/video?id=15c07e1f-a9a7-48d0-bb6a-227c60484f3a</p>
<p>Адам еңбегі қалай бағаланады?</p>	<p>«Ақша – еңбек нәтижесі», «Жалақы», «Мәміле сомасы» ұғымдарын түсіндіру. Оқушыда ақша – бұл еңбектің нәтижесі, еңбексіз алынған ақша «бағаланбайды» деген түсінік қалыптастыру. Өзінің және басқалардың еңбегін ақшалай баламада бағалау дағдыларын дамыту. Еңбектің нәтижесі ретінде еңбек пен ақшаны құрметтеуге тәрбиелеу. Шығармашылық ойлауды дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Ақша – еңбек нәтижесі», «Жалақы», «Мәміле сомасы» ұғымдарын негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді: Еңбекті бағалау туралы білімді және дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа(бейтаныс) жағдайларда қолдана алады. Шығармашылық ойлауды</p>	<p>Өз және басқа адамдардың еңбегін бағалауға байланысты рөлдік ойындар Еңбекті бағалаудың стандартты емес тәсілдерін табу бойынша зерттеу жұмысы</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық</p>

	Өзінің және басқалардың еңбегін бағалау арқылы эмоционалды интеллектіні дамыту.	қолданады.		сауаттылық» бөлімі
Отбасының кірістері мен шығындары неден тұрады?	«Жеке табыс», «отбасы табыстары», «табыс көздері», «отбасы табыстарының түрлері», «шығындар», «шығындар түрлері», «жалпы шығындар», «жеке шығындар» ұғымдарын түсіндіру. Оқушыда отбасы алатын барлық ақша, барлық отбасы мүшелерінің еңбегінің нәтижесі екенін түсіну. Отбасы табысының түрлерін саралау дағдыларын дамыту. Ата-аналардың еңбегін құрметтеуге тәрбиелеу, оның салдары отбасының табысы болып табылады. Шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту.	<i>Білім алушы:</i> «Жеке табыс», «отбасы табыстары», «табыс көздері», «отбасы табыстарының түрлері», «шығындар», «жалпы шығындар түрлері», «жалпы шығындар», «жеке шығындар» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді: Отбасының табысы туралы білімді және дағдыларды қолдана алады. Шығармашылық ойлауды қолданады.	Отбасылық кірістің түрлері бойынша бөлу принципін түсінуге мүмкіндік беретін рөлдік ойындар Отбасы табысының схемаларын құру	https://aitube.kz/video?id=70ca0ef8-42a5-4cf1-9c9b-6b70a6603bc https://aitube.kz/video?id=15c07e1f-a9a7-48d0-bb6a-227c60484f3a
Күнделікті шығынды қалай басқаруға болады?	«Қалта ақшасы», «күтпеген жағдай», «жеке қажеттіліктер» ұғымдарын түсіндіру. Оқушыда қалта ақшасы қандай көздерден толтырылатыны/қалыптасатыны, олардың қандай мақсаты бар екендігі туралы түсінік қалыптастыру. Қалта ақшасын ұтымды және тиімді пайдалану дағдыларын дамыту. Қалта ақшасын пайдалану мәдениетін тәрбиелеу. Шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту.	<i>Білім алушы:</i> «Қалта ақшасы», «күтпеген жағдай», «жеке қажеттіліктер» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді Қалта ақшасы туралы білімді және дағдыларды қолдана алады. Қалта ақшасын пайдалануда шығармашылық ойлауды қолданады.	Қалта ақшасына қатысты ситуациялық мәселені шешу «Қалта ақшасы» тақырыбындағы зерттеу жұмысы	https://aitube.kz/video?id=70ca0ef8-42a5-4cf1-9c9b-6b70a6603bc6 https://aitube.kz/video?id=15c07e1f-a9a7-48d0-bb6a-227c60484f3a

6-СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
МЕДИАСАУАТТЫЛЫҚ				
Интернетте қарым-қатынас жасау ережесі	<p>«Нетикет», «жала жабу», «жалған ақпарат», «плагиат», «модератор» ұғымдарын түсіндіру</p> <p>Оқушыда медиа кеңістіктегі жалпы қабылданған мінез-құлық ережелері туралы жан-жақты түсінік қалыптастыру.</p> <p>Медиа кеңістіктің мүмкіндіктері мен құралдарын экологиялық (мәдени) пайдалану дағдысын дамыту.</p> <p>Әлеуметтік желілерде қарым-қатынас мәдениетін тәрбиелеу.</p> <p>Шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i></p> <p>«Нетикет», «жала жабу», «жалған ақпарат», «плагиат», «модератор» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді</p> <p>Медиа кеңістікте нетикет білімін қолдана алады.</p>	<p>«Нетикет» тақырыбы бойынша зерттеу жұмысы</p> <p>«Нетикет» тақырыбы бойынша ситуациялық есептерді шешу</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>

<p>Менің цифрлық ізім</p>	<p>«Интернеттегі жеке өмірге қол сұқпаушылық», «виртуалды әлем», «киберқылмыстар» ұғымдарын түсіндіру. Оқушыда қазіргі адамдардың виртуалды әлемде көбірек уақыт өткізетіні туралы жан-жақты түсінік қалыптастыру, бұл адамның медиа кеңістіктегі адаммен өзара әрекеттесуіне әкеледі. Медиа кеңістікте құқықтар мен «жеке өмірге қол сұқпаушылық аумағы» пайда болады, бірақ көптеген адамдар мұндай құқықтар туралы білмейді немесе оларды саналы түрде бұзады. Сондықтан, «киберқылмыс» ұғымы бар, олар қарапайым әлемдегі сияқты заңмен қудаланады. Медиа кеңістіктің мүмкіндіктерін экологиялық пайдалану дағдыларын дамыту. Медиа сауаттылық мәдениетін тәрбиелеу. Шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Интернеттегі жеке өмірге қол сұқпаушылық», «виртуалды әлем», «киберқылмыстар» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді Медиа кеңістікте өз құқықтары туралы білімді және дағдыларды қолдана алады Медиа кеңістік құралдарын пайдалануда шығармашылық тәсілді қолданады.</p>	<p>Медиа кеңістіктегі адам құқықтарына қатысты ситуациялық мәселелерді шешу «Медиа кеңістіктегі адам құқықтары» тақырыбындағы зерттеу жұмысы</p>	<p>Оқу құралы «жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>
---------------------------	--	--	--	---

ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ

<p>Еңбекақы төлеу неге байланысты?</p>	<p>«Адам еңбегі», «орындалған жұмыс», «лауазым», «жалақы», «ақшалай сыйлық» ұғымдарын түсіндіру. Оқушыда ақшаның да орындалған жұмыс немесе көрсетілген қызмет түрінде өзіндік құны бар екендігі туралы түсінігін қалыптастыру. Еңбектің немесе орындалған жұмыстың объективі арқылы ақшаны бағалау дағдыларын дамыту. Еңбектің нәтижесі ретінде ақшаны құрметтеу мәдениетін тәрбиелеу. Шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Адам еңбегі», «орындалған жұмыс», «лауазым», «жалақы», «ақшалай сыйлық» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді: Ақша құны туралы білім мен дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады. Ақша құнын бағалауда шығармашылық ойлауды қолданады.</p>	<p>«Ақша қанша тұрады» тақырыбы бойынша ситуациялық есептерді шешу Ақшаны бағалау әдістері туралы зерттеу жұмысы</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>
--	---	--	--	---

<p>Отбасының міндетті және міндетті емес шығындары</p>	<p>«Отбасының міндетті шығындары», «отбасының міндетті шығындарын жоспарлау», «отбасы шығындарының түрлері», «шығындарды басқару» ұғымдарынтүсіндіру. Оқушыда отбасының міндетті шығындары қалай жоспарланатыны туралы түсінік қалыптастыру. Міндетті шығындар мөлшеріне әсер ететін факторларды талдау. Шығындарды жоспарлау дағдыларындамыту. Шығындарды жоспарлаудың қаржылық мәдениетін тәрбиелеу. Шығындарды жоспарлауда шығармашылық ойлауды дамыту. Шығындарды жоспарлауда эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Отбасының міндетті шығындары», «отбасының міндетті шығындарын жоспарлау», «отбасы шығындарының түрлері», «шығындарды басқару» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді Отбасының міндетті шығындары туралы білімді және дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады. Отбасының міндетті шығындарын жоспарлау кезінде шығармашылық ойлауды қолданады.</p>	<p>Отбасының міндетті шығындарын жоспарлау бойынша топтық жұмыс Отбасының міндетті шығындарының түрлері сызбаларын құру</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>
--	--	--	---	---

<p>Ірі сатып алуларды қалай жасауға болады?</p>	<p>«Ірі сатып алу», «ірі сатып алуды жоспарлау», «ірі сатып алуды талқылау», «ірі сатып алуға жинақтау», «бөліп сатып алу» ұғымдарын түсіндіру. Оқушыда үлкен сатып алу қалай жоспарланатыны және жасалатыны, ірі сатыпалу үшін бөліп төлеу қалай және қашан қолданылатыны туралы түсінік қалыптастыру. Ірі сатып алу дағдыларын дамыту. Ірі сатып алуды талқылау және жоспарлау мәдениетін тәрбиелеу. Ірі сатып алуда шығармашылық ойлауды дамыту. Эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Ірі сатып алу», «ірі сатып алуды жоспарлау», «ірі сатып алуды талқылау», «ірі сатып алуға жинақтау», «бөліп сатып алу» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді: Үлкен сатып алулар туралы білімді және дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады. Үлкен сатып алуда шығармашылық ойлауды қолданады.</p>	<p>Ірі сатып алу схемаларын құру Ірі сатып алу бойынша ситуациялық міндеттерді шешу</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>
<p>Отбасылық бюджет дегеніміз не?</p>	<p>«Отбасылық бюджет», «отбасылық бюджеттің кіріс түрлері», «отбасылық бюджеттің шығын түрлері», «отбасылық бюджетті жоспарлау» ұғымдарын түсіндіру. Оқушыда отбасылық бюджеттің неден тұратындығы туралы түсінік қалыптастыру. Отбасылық бюджет қалай жоспарланатыны туралы түсінік қалыптастыру. Отбасы бюджетіндегі кірістер мен шығындардың түрлерін талдау. Отбасылық бюджетті жоспарлау дағдыларын дамыту. Отбасылық бюджетті жоспарлау мәдениетін тәрбиелеу. Отбасылық бюджетті жоспарлау кезінде шығармашылық ойлауды дамыту. Эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Отбасылық бюджет», «отбасылық бюджеттің кіріс түрлері», «отбасылық бюджеттің шығын түрлері», «отбасылық бюджетті жоспарлау» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді: Отбасылық бюджет туралы дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады. Отбасылық бюджетті жоспарлау кезінде шығармашылық ойлауды қолданады.</p>	<p>Отбасылық бюджетті жоспарлау бойынша топтық жұмыс Отбасы бюджетін нақты өмірде кім және қалай жоспарлайтыны туралы туыстары мен таныстары арасындағы зерттеу жұмысы</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>

7-СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТА Р
МЕДИАСАУАТТЫЛЫҚ				
<p>Медиа кеңістікте және көпшілік алдында сөз сөйлеу</p>	<p>«Көпшілік алдында сөйлеу», «өзін-өзі таныстыру», «әлеуметтік желілердегі хабарлама», «кері байланыс», «пікірлер», «ZOOM платформалары, TEAMS, WatsApp» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Білім алушыда бүгінгі таңда әрбір адамға көпшілік алдында да, медиа кеңістікте де сөйлеу дағдылары қажет екендігі туралы түсінік қалыптастыру. Өзіңізді және өз идеяларыңызды ұсына білу қазіргі әлемде маңызды аспектке ие екенін түсіндіру</p> <p>Көпшілік алдында сөйлеу дағдыларын дамыту. Әлеуметтік ашықтық мәдениетін, өзін және өз идеяларын медиа кеңістікте дұрыс көрсете білуге тәрбиелеу.</p> <p>Көпшілік алдында сөйлеу кезінде шығармашылық ойлауды дамыту.</p> <p>Көпшілік алдында сөйлеу кезінде эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i></p> <p>«Көпшілік алдында сөйлеу», «өзін-өзі таныстыру», «әлеуметтік желілердегі хабарлама», «кері байланыс», «пікірлер» ұғымдардың мағынасын түсінеді:</p> <p>Көпшілік алдында және медиа кеңістікте сөйлеу дағдыларын қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады.</p> <p>Шығармашылық ойлауды көпшілік алдында сөйлеуде қолданады.</p>	<p>«Көпшілік алдында сөйлеу» тақырыбы бойынша топтық жұмыс</p> <p>Өзін-өзі таныстыру тақырыбында постерлер жасау</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>

<p>Подкаст. Байланыстың заманауи әдістері</p>	<p>«Подкаст», «әлеуметтік медиа», «өзін-өзі дамыту» ұғымдарды түсіндіру Оқушыдаподкаттарәлеуметтікмедианың жаңа формалары екендігі туралы түсінік қалыптастыру. Олар ойын-сауық үшін де, өзін-өзі дамыту үшін де қолданылатынын түсіндіру. Сондай-ақ, әр оқушы өз бетінше подкасттар жасай алатынын көрсету. Дүниетанымды кеңейту үшін де, өзін-өзі дамыту үшін де жаңа әлеуметтік медианы пайдалану дағдыларын дамыту. Ең маңызды дағды -өз бетінше үйренуге үйрету. Жаңа әлеуметтік медианы пайдалану мәдениетін тәрбиелеу. Әлеуметтік медианы пайдалану кезінде шығармашылық ойлауды дамыту. Әлеуметтік медианы пайдалану кезінде эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Подкаст», «әлеуметтік медиа», «өзін-өзі дамыту» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді Әлеуметтік медиа туралы білімді және дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады. Әлеуметтік медианы пайдалану кезінде шығармашылық ойлауды қолданады.</p>	<p>«Подкасттар» тақырыбындағы топтық жұмыс Жаңа әлеуметтік медиа туралы зерттеу жұмысы</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>
<p>ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ</p>				

<p>Жеке табысты қалай тиімді басқаруға болады?</p>	<p>«Жеке және отбасылық кірістерге әсер ететін факторлар», «жеке және отбасылық кірістерді көбейту жолдары» ұғымдарды түсіндіру Оқушының жеке табысы мен отбасының табысы қалай өсетіні, оның мөлшеріне (сомасына) не әсер ететіні, қандай факторлар оң және қайсысы теріс әсер ететіні туралы түсінігін қалыптастыру. Жеке кірістерді көбейту дағдыларын дамыту. Жеке және отбасылық кірістердің өсуінің қаржылық мәдениетін тәрбиелеу. Жеке және отбасылық кірістерді көбейту жолдарында шығармашылық ойлауды дамыту. Жеке және отбасылық кірістерді көбейту жолдарында эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Жеке және отбасылық кірістерге әсер ететін факторлар», «жеке және отбасылық кірістерді көбейту жолдары» терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді Жеке және отбасылық кірістерді ұлғайту факторлары (тәсілдері) туралы білімді және дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады. Жеке және отбасылық кірістерді көбейту жолдарын іздеуде шығармашылық ойлауды қолданады.</p>	<p>Жеке табыс мөлшеріне әр түрлі факторлардың оң және теріс әсерін көрсететін схемалар құру Жеке табыс мөлшеріне (сомасына) әсер ететін факторларды зерттеуге бағытталған зерттеу жұмысы</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>
<p>Отбасы бюджеті қалай жоспарланады және оны қалай үнемдеуге болады</p>	<p>«Отбасылық бюджетті жоспарлау», «отбасылық бюджетті талқылау», «отбасылық бюджеттің маусымдық шығындары», «отбасылық бюджетті түзету», «отбасылық бюджетті жоспарлау кезеңі», «отбасылық бюджет шығындарының түрлері бойынша қаржылық жауапкершілік» ұғымдарын түсіндіру. Оқушыда отбасылық бюджетті қалай және кім жоспарлайтыны туралы жан-жақты түсінік қалыптастыру. Шығын түрлері бойынша кім жауапты екенін түсіндіру. Отбасылық бюджеттің мөлшеріне не әсер ететінін түсіндіру. Қаржылық жоспарлау дағдыларын дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Отбасылық бюджетті жоспарлау», «отбасылық бюджетті талқылау», «отбасылық бюджеттің маусымдық шығындары», «отбасылық бюджетті түзету», «отбасылық бюджетті жоспарлау кезеңі», «отбасылық бюджет шығындарының түрлері бойынша қаржылық жауапкершілік» негізгі терминдері мен ұғымдарының мағынасын түсінеді. Отбасылық бюджетті жоспарлау туралы білімді және дағдыларды қарапайым өмірде, жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады.</p>	<p>Отбасылық бюджетті Жоспарлау бойынша топтық жұмыс Отбасылық бюджетті жоспарлау бойынша ситуациялық міндеттерді шешу</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>

	<p>Қаржылық жоспарлау мәдениетін тәрбиелеу. Қаржылық жоспарлау кезінде шығармашылық ойлауды дамыту. Қаржылық жоспарлау кезінде эмоционалды интеллектіні дамыту. «Отбасылық бюджетті үнемдеу», «ақшаны тиімді пайдалану», «ақшаны ұтымды пайдалану», «үнемдеу тәсілдері», «жыл мезгілдері бойынша сатып алу» ұғымдарын түсіндіру. Оқушыда отбасылық бюджетті ұтымды басқару керек және әрдайым үнемдеу немесе тиімді шығындар жолдарын іздеу керек деген жан-жақты түсінік қалыптастыру. Ақшаны ұқыпты және ұтымды пайдалану дағдыларын дамыту. Ақшаны ұқыпты және ұтымды пайдалану мәдениетін тәрбиелеу. Шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p>Шығындарды жоспарлау кезінде шығармашылық ойлауды қолданады. «Отбасылық бюджетті үнемдеу», «ақшаны тиімді пайдалану», «ақшаны ұтымды пайдалану», «үнемдеу тәсілдері», «жыл мезгілдері бойынша сатып алу» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді Ақшаны ұтымды (ұқыпты) пайдалану туралы білімді және дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады. Отбасылық бюджетті үнемдеу (ұқыпты пайдалану) жолдарын іздеуде шығармашылық ойлауды қолданады.</p>	<p>Отбасылық бюджет пен жеке шығындар шеңберінде ақшаны пайдаланудың оңтайлы тәсілдерін табу бойынша топтық жұмыс Отбасылық бюджетті тиімді пайдалану бойынша ситуациялық міндеттерді шешу</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>
--	---	--	---	---

<p>Отбасының қаржылық мақсаттары Ақша жинақтары қалай құрылады?</p>	<p>«Қаржылық мақсат», «отбасылық жоспарлау», «отбасылық іс-шараның бюджеті» ұғымдарын түсіндіру. Оқушыда үлкен сатып алулар, отбасылық іс-шаралар, жалпы шығындар туралы бүкіл отбасы талқылауы керек деген түсінік қалыптастыру. Нәтижесінде отбасылық талқылау және отбасының (ай, тоқсан) жылға арналған жалпы қаржылық мақсаттарын белгілеу туралы түсінігі болу керек. Қаржылық жоспарлау дағдыларын дамыту. Қаржылық жоспарлау мәдениетін тәрбиелеу. Қаржылық жоспарлауда шығармашылық ойлауды дамыту. Қаржылық жоспарлауда эмоционалды интеллектіні дамыту. «Ақша жинақтары», «өзі үшін төлеу», «қаржылық тәртіп», «банктік депозит» ұғымдарын түсіндіру. Оқушыда ақша жинақтау әр адамның және әр отбасының қаржылық жоспарының бөлігі екенін түсіндіру. Ақша жинақтау дағдыларын дамыту. Ақша жинақтарының қаржылық мәдениетін тәрбиелеу. Ақша жинақтарында шығармашылық ойлауды дамыту. Ақша жинақтарында эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Қаржылық мақсат», «отбасылық жоспарлау», «отбасылық іс-шараның бюджеті» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді: Қаржылық жоспарлау дағдыларын қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады. Қаржылық жоспарлауда шығармашылық ойлауды қолданады. «Ақша жинақтары», «өзі үшін төлеу», «қаржылық тәртіп», «банктік депозит» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді: Ақша жинақтау туралы дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады Ақша жинақтау процесінде шығармашылық ойлауды қолданады.</p>	<p>Отбасылық қаржылық жоспарлаудың ерекшеліктерін көрсететін жобалық жұмыс Отбасылық қаржылық жоспарлауға қатысты зерттеу жұмысы «Ақшалай жинақтар» Тақырыбы бойынша топтық жұмыс Ақша жинақтарын құру схемаларын сызу</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>
---	--	---	--	--

<p>Банктік несиелер</p>	<p>«Ақшалай қарыз», «банктік несие», «ақшалай қарыз», «банктің пайыздары» ұғымдарын түсіндіру. Білім алушыда ақшалай қарыз деген не, қандай жағдайда банкке несие алу үшін жүгіну қажет және бұл ретте ақшалай қарызға қалай түспеу керектігі туралы түсінік қалыптастыру. Адам қарыз шұңқырына түскен жағдайдан қалай сақ болуға болатынын түсіндіру. Банктік қарыздарды «дұрыс» пайдалану дағдыларын дамыту. Банктік қарыздарды пайдаланудың қаржылық мәдениетін тәрбиелеу. Банктік қарыздарды пайдалануда шығармашылық ойлауды дамыту. Банктік қарыздарды пайдалануда эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Ақшалай қарыз», «банктік несие», «ақшалай қарыз», «банктің пайыздары» ұғымдарының мағынасын түсінеді. Ақшалай қарыздар туралы дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады. Ақшалай қарыздарды пайдалануда шығармашылық ойлауды қолданады.</p>	<p>«Банктік қарыздар» Тақырыбы бойынша жобалық жұмыс Банктік қарыздарға қатысты ситуациялық міндеттерді шешу</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>
<p>Отбасының қаржылық қауіпсіздік тірегі</p>	<p>«Қаржылық қауіпсіздік тірегі», «күтпеген жағдайлар», «шығармашылық демалыс» ұғымдарын түсіндіру. Оқушының қаржылық қауіпсіздік тірегі әрадамның және әр отбасының бірінші кезектегіміндеті туралы түсінік қалыптастыру.Қаржылық қауіпсіздік тірегінің мақсаттары мен міндеттерін түсіндіру, оның қалыптасу жолдарын қарастыру.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Қаржылық қауіпсіздік тірегі», «күтпеген жағдайлар», «шығармашылық демалыс» ұғымдардың мағынасын түсінеді Қаржылық қауіпсіздік жастығы туралы білімді және дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда</p>	<p>«Қаржылық қауіпсіздік жастығы» тақырыбындағы топтық жұмыс «Қаржылық қауіпсіздік жастығы» тақырыбы бойынша схемалар құру</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық</p>

	<p>Өзіңіздің қаржылық қауіпсіздік тірегін жасау дағдыларын дамыту. Кез келген жағдайда, ең алдымен, қаржылық қауіпсіздік тірегін жасау қажет болатын қаржылық мәдениетті тәрбиелеу. Қаржылық қауіпсіздік тірегін жасауда шығармашылық ойлауды дамыту. Қаржылық қауіпсіздік тірегін жасауда эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p>қолдана алады. Өздерінің қауіпсіздік жастығын қалыптастыруда шығармашылық ойлауды қолданады.</p>		<p>және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>
--	---	---	--	---

8-СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
МЕДИАСАУАТТЫЛЫҚ				

<p>Бейне хостинг не үшін қолданылады? Жалған танымалдық</p>	<p>«Бейне хостинг», «бейне мазмұны», «жазылушылар», «бейне арна» ұғымдарды түсіндіру Оқушының бейне хостинг туралы түсінігін қалыптастыру. Танымал хостинг - бұл YouTube, ол біздің күнделікті өміріміздің ажырамас бөлігіне айналғанын түсіндіру. Оқушыларды бейнехостингтерді экологиялық тұрғыдан пайдалануға үйрету, сондай-ақ оларды өзін-өзі дамытуда және өзін-өзі оқытуда пайдалану. Бейне хостингті тұрақты (пайдалы) пайдалану дағдыларын дамыту. Медиа кеңістікті пайдаланудың әлеуметтік мәдениетіне тәрбиелеу. Бейне хостингті қолдануда шығармашылық ойлауды дамыту. Бейне хостингті қолдануда эмоционалды интеллектіні дамыту. Медиа кеңістікті пайдалануда шығармашылық ойлауды дамыту. Медиа кеңістікті пайдалануда эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Бейне хостинг», «бейне мазмұны», «жазылушылар», «бейне арна» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді Бейнехостинг туралы білім мен дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады. Бейне хостингті пайдалану кезінде шығармашылық ойлауды қолданады.</p>	<p>«Бейнехостинг» тақырыбы бойынша жобалық жұмыс «Бейне хостинг» тақырыбы бойынша плакаттар жасау</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>
<p>ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ</p>				

<p>Отбасы кірістері</p>	<p>«Кіріс түрлері», «кіріс көздері» ұғымдарын түсіндіру «Отбасы кірістері – бұл барлық отбасы мүшелерінің еңбегінің нәтижесі» екенін түсіндіру Оқушыда отбасының табысы қандай көздерден тұратындығы және табыстың қандай түрлері бар екендігі туралы түсінік қалыптастыру. Кіріс есебін жүргізуге мүмкіндік беретін дағдыларды дамыту. Ата-аналардың еңбегін құрметтеу мәдениетін тәрбиелеу, өйткені отбасының табыс деңгейі олардың жұмысының нәтижесіне тікелей байланысты екенін түсіндіру Шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Кіріс түрлері», «кіріс көздері» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді: «Отбасы табысы – бұл барлық отбасы мүшелерінің еңбегінің нәтижесі» екенін түсінеді Отбасылық табыс туралы білімді және дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады. Отбасы табысын есепке алуда Шығармашылық ойлауды қолданады.</p>	<p>«Отбасы табысы» тақырыбы бойынша жобалық жұмыс «Отбасы табысы» тақырыбы бойынша зерттеу жұмысы (оның және басқа отбасылардың табыстарын есепке алу қалай жүргізілетінін анықтау)</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>
-------------------------	---	---	--	---

<p>Жинақтау және олардың түрлері</p>	<p>«Қалта ақшасы», «Жеке шығындар», «Ақша қоры», «Ойластырылған шешім», «Ақшалай жауапкершілік» ұғымдарын түсіндіру. Оқушыда қалта ақшасының не үшін қажет екендігі, қайда жұмсалатыны, ата-аналарға есеп беру керек пе, ақшалай шешім қабылдау керек пе, қалта ақшасынан жинақ жасауға болатындығы туралы түсінік қалыптастыру. Қалта ақшасын ұтымды пайдалану дағдыларын дамыту. Қалтадағы ақшаны пайдаланудың қаржылық мәдениетін тәрбиелеу. Қалта ақшасын пайдалануда шығармашылық ойлауды дамыту. Қалтадағы ақшаны пайдалануда эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> Олар ұғымдардың мағынасын түсінеді: «Қалта ақшасы», «Жеке шығындар», «Ақша қоры», «Ойластырылған шешім», «Ақшалай жауапкершілік». Олар қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қалта ақшасын тиімді пайдалану туралы дағдыларды қолдана алады және білімді қолдана алады. Қалта ақшасын пайдалануда шығармашылық ойлауды қолданады. Олар «Қалта ақшасы», «Жеке шығындар», «Ақша қоры», «Ойластырылған шешім», «Ақшалай жауапкершілік» ұғымдарын түсіндіре алады.</p>	<p>«Қалта ақшасы» тақырыбындағы рөлдік ойындар «Қалта ақшасы» тақырыбындағы топтық жұмыс</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>
<p>Отбасы шығындары</p>	<p>«Шығынар көздері», «шығындар түрлері», «шығындарды жоспарлау», «шығындар бюджеті» ұғымдарын түсіндіру. Оқушының жан-жақты түсінігін қалыптастыру отбасының шығындары неден тұрады, түрлері қандай және оларды қалай жоспарлау керек. Шығындарды жоспарлау дағдыларын дамыту. Жеке және отбасылық шығындарды</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Шығынар көздері», «шығындар түрлері», «шығындарды жоспарлау», «шығындар бюджеті» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсіну Шығындарды жоспарлау туралы білімді және дағдыларды қарапайым</p>	<p>«Отбасы шығындары» тақырыбындағы топтық жұмыс «Отбасы шығындары» тақырыбына схемалар құру «Отбасы шығындары» тақырыбындағы зерттеу</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық</p>

	<p>жоспарлаудың қаржылық мәдениетін тәрбиелеу.</p> <p>Шығындарды жоспарлауда шығармашылық ойлауды дамыту.</p> <p>Шығындарды жоспарлауда эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p>өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады.</p> <p>Шығындарды жоспарлауда шығармашылық ойлауды қолданады.</p>	жұмысы	және қаржылық сауаттылық» бөлімі
Тұрғын үй несиесі. Ипотека	<p>«Ипотекалық несиені», «бастапқы жарна», «ай сайынғы төлем» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Оқушыда ипотекалық несиенің қалай жасалатыны (жылжымайтын мүлікті сатып алу), адамдар неге мұндай шешімге жүгінетіні, ата-аналар несиені қанша мерзімге төлейтіні туралы түсінік қалыптастыру.</p> <p>Несиелік қарыздарды пайдалану дағдыларын дамыту.</p> <p>Кредиттік қарыздардың қаржылық мәдениетін тәрбиелеу.</p> <p>Кредиттік несиелерді пайдалануда шығармашылық ойлауды дамыту.</p> <p>Кредиттік несиелерді пайдалануда эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i></p> <p>«Ипотекалық несиені», «бастапқы жарна», «ай сайынғы төлем» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді:</p> <p>Несиелер туралы білімді және дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады.</p> <p>Несиелерді пайдалануда шығармашылық ойлауды қолданыңыз.</p>	Тұрғын үй сатып алуға кредиттік қарыздарға қатысты ситуациялық міндеттерді шешу «Тұрғын үй сатып алуға кредиттік қарыздар» тақырыбы бойынша зерттеу жұмысы	Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі
Жоспарсыз сатып алу	<p>«Жоспарсыз сатып алу», «шығындар жоспарының болмауы», «мінез-құлық шешімі» ұғымдарын түсіндіру</p> <p>Білім алушыда адамдардың неліктен жоспарсыз сатып алулар жасайтыны, олардың шығындар мен шешімдерге қалай әсер ететіні туралы түсінік қалыптастыру.</p> <p>Жоспарлы ақша жұмсау дағдыларын дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i></p> <p>«Жоспарсыз сатып алу», «шығындар жоспарының болмауы», «мінез-құлық шешімі» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді</p> <p>Жоспарсыз сатып алу және мінез-құлық шешімдері туралы білімдерін қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады.</p>	«Өздігінен сатып алу» тақырыбы бойынша ситуациялық есептерді шешу (мінез-құлық шешімдері) «Өздігінен сатып алу» тақырыбындағы зерттеу жұмысы (мінез-құлық	Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық

	<p>Өз шығындарын жоспарлау мәдениетін тәрбиелеу.</p> <p>Өз шығындарын жоспарлауда шығармашылық ойлауды дамыту.</p> <p>Өз шығындарын жоспарлауда эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p>Шығармашылық ойлауды өз шығындарын жоспарлауда қолданады.</p>	<p>шешімдері)</p>	<p>және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>
<p>Отбасылық бюджетті жоспарлау ережелері</p>	<p>«Шығындарды оңтайландыру», «ұтымды жоспарлау», «шығындарды есепке алу» ұғымдарын түсіндіріңіз.</p> <p>Оқушыда ұтымды шығындар деп аталатын нәрсені жан-жақты түсінуді қалыптастыру, отбасылық қаражатты үнемдеу (тиімді пайдалану) жолдарын/шешімдерін түсіндіру.</p> <p>Отбасының өз қаражатын ұқыпты пайдалану дағдыларын дамыту.</p> <p>Отбасының қаражатын ұқыпты пайдалану мәдениетін тәрбиелеу.</p> <p>Отбасының қаражатын пайдалануда шығармашылық ойлауды дамыту.</p> <p>Отбасының қаражатын пайдалануда эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i></p> <p>«Шығындарды оңтайландыру», «ұтымды жоспарлау», «шығындарды есепке алу» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді:</p> <p>отбасылық және жеке қаражатты үнемдеу (тиімді пайдалану) туралы дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады.</p> <p>Шығармашылық ойлауды жеке және отбасылық құралдарды қолдануда қолданады.</p>	<p>«Жеке және отбасылық қаражатты үнемдеу» тақырыбы бойынша ситуациялық міндеттерді шешу Жеке және отбасылық ақшаны үнемдеу мәселелері бойынша зерттеу жұмысы</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>

9-СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
МЕДИАСАУАТТЫЛЫҚ				
<p>Әлеуметтік желідегі блогерлер</p>	<p>«Блогерлер», «рөлдік модель (кумир)», «әлеуметтік жауапкершілік», «әлеуметтік капитал», «мінез-құлық шешімдері» ұғымдарын түсіндіру. Оқушыда әлеуметтік блогерлердің кім екендігі, пұттарды «дұрыс» таңдау, олар қандай әлеуметтік жауапкершілікке тартылатындығы, олардың әлеуметтік капиталын қалай және қайда пайдаланатындығы, ізбасарларының белгілі бір шешімдерін қабылдауға қалай әсер ететіндігі туралы жан-жақты түсінік қалыптастыру. Әлеуметтік желілерді тұрақты пайдалану дағдыларын дамыту. Медиа мәдениетіне тәрбиелеу. Әлеуметтік медианы пайдалануда шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Блогерлер», «рөлдік модель (кумир)», «әлеуметтік жауапкершілік», «әлеуметтік капитал», «мінез-құлық шешімдері» ұғымдардың мағынасын түсінеді Әлеуметтік медиа туралы (соның ішінде әлеуметтік блогерлердің шешім қабылдаудағы рөлі мен әсері) білімді қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда дағдыларды қолдана алады. Шығармашылық ойлауды әлеуметтік медианы қолдануда қолданады.</p>	<p>Әлеуметтік желілердегі блогерлік мәселелер бойынша жобалық жұмыс Мінез-құлық шешімдерін қабылдау және оларға сыртқы әсер ету мәселелерін қарастыратын зерттеу жұмысы</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>
<p>Кибербуллинг</p>	<p>«Буллинг», «кибербуллинг», «кибербуллингтің себептері», «кибербуллингтен қорғау» ұғымдарды түсіндіру. Білім алушының буллинг деп аталатын нәрсені жан-жақты түсінуін қалыптастыру, Буллингтің пайда болуының негізгі</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Буллинг», «кибербуллинг», «кибербуллингтің себептері», «кибербуллингтен қорғау» ұғымдардың мағынасын түсінеді Кибербуллингпен күресу дағдыларын қарапайым өмірде және жаңа</p>	<p>«Кибербуллинг» тақырыбы бойынша ситуациялық есептерді шешу «Кибербуллинг» тақырыбы бойынша зерттеу жұмысы</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа</p>

	<p>себептерін, әлеуметтік желілерде буллингтің қалай көрінетінін түсіну (кибербуллинг), кибербуллингтен қорғануға үйрету, қандай жағдайда ересектерден көмек сұрау керек.</p> <p>Кибербуллингпен күресу дағдыларын дамыту.</p> <p>Медиа сауаттылық мәдениетін тәрбиелеу.</p> <p>Әлеуметтік медианы пайдалануда және кибербуллингпен күресуде шығармашылық ойлауды дамыту.</p> <p>Әлеуметтік медианы пайдалануда және кибербуллингпен күресуде эмоционалды интеллектіні дамыту</p>	<p>(бейтаныс) жағдайларда қолдана алады.</p> <p>Шығармашылық ойлауды әлеуметтік медианы қолдануда және кибербуллингпен күресуде қолданады.</p>		<p>сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>
<p>ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ</p>				
<p>Белсенді және пассивті кіріс</p>	<p>«Белсенді кірістер», «белсенді кірістердің түрлері», «белсенді кірістердің өсуіне әсер ететін факторлар» ұғымдарын түсіндіру</p> <p>Оқушыда қандай кірістер белсенді болып саналатыны, олардың мөлшеріне қандай факторлар әсер ететіні, әр адамның өміріндегі белсенді кірістердің рөлі туралы жан-жақты түсінік қалыптастыру.</p> <p>Белсенді кірісті арттыру дағдыларын дамыту.</p> <p>Белсенді кірісті басқарудың қаржылық мәдениетін тәрбиелеу.</p> <p>Белсенді кірістерді басқаруда шығармашылық ойлауды дамыту.</p> <p>Белсенді кірістерді басқаруда эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i></p> <p>«Белсенді кірістер», «белсенді кірістердің түрлері», «белсенді кірістердің өсуіне әсер ететін факторлар» ұғымдардың мағынасын түсінеді.</p> <p>Белсенді кірістер туралы білімді және дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады.</p> <p>Белсенді кірістерді басқаруда шығармашылық ойлауды қолданады.</p>	<p>«Белсенді кірістер» тақырыбы бойынша жобалық жұмыс</p> <p>«Белсенді кірістер» тақырыбы бойынша ситуациялық есептерді шешу</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>

<p>Отбасы бюджетінің түрлері</p>	<p>«Отбасы бюджеті», «отбасы бюджетінің түрлері», «отбасы бюджетіндегі кірістер мен шығыстардың баптары» ұғымдарын түсіндіру. Білім алушыда отбасылық бюджет деген не және олардың түрлері туралы кешенді түсінік қалыптастыру. Неліктен отбасылық бюджетті баптарға бөлу керектігін түсіндіру Шығыс бюджетін жүргізу дағдыларын дамыту. Бюджеттерді жүргізудің қаржылық мәдениетін тәрбиелеу. Бюджеттерді жоспарлауда шығармашылық ойлауды дамыту. Бюджеттерді жоспарлауда эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Отбасы бюджеті», «отбасы бюджетінің түрлері», «отбасы бюджетіндегі кірістер мен шығыстардың баптары» ұғымдарының мағынасын түсінеді. Отбасылық бюджеттің түрлері мен көздері туралы дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады. Бюджеттерді жоспарлауда шығармашылық ойлауды қолданады.</p>	<p>Отбасылық бюджеттің түрлері мен түрлері бойынша жобалық жұмыс Отбасылық бюджеттің түрлері мен түрлері бойынша зерттеу жұмыстары</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>
<p>Отбасылық бюджетті жоспарлау</p>	<p>«Отбасылық бюджетті жоспарлау», «отбасылық бюджетті талқылау», «отбасылық бюджетті түзету» ұғымдарын түсіндіру. Білім алушыда отбасылық бюджет не үшін жоспарланатыны, қалай және кім бекітетіні, қандай жағдайда өзгерістер (түзетулер) енгізілетіні туралы кешенді түсінік қалыптастыру. Бюджетті жоспарлау дағдыларын дамыту. Бюджеттерді жоспарлаудың қаржылық мәдениетін тәрбиелеу. Бюджеттерді жоспарлауда шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Отбасылық бюджетті жоспарлау», «отбасылық бюджетті талқылау», «отбасылық бюджетті түзету» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді: Бюджетті жоспарлау туралы білімді және дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады. Бюджеттерді жоспарлауда шығармашылық ойлауды қолданады</p>	<p>«Отбасылық бюджетті жоспарлау» тақырыбы бойынша ситуациялық міндеттерді шешу «Отбасылық бюджетті жоспарлау» тақырыбы бойынша зерттеу жұмысы</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>

<p>Жинақтарды қалай сақтауға болады</p>	<p>«Жинақты сақтау», «қаржылық тәуекелдер», «жинақтың құнсыздануы» ұғымдарын түсіндіру. Білім алушыда өзінің ақшалай жинақтарын қалай сақтау керектігі, олардың сақталуына не әсер ететіні және қандай қаржылық тәуекелдер болатындығы туралы кешенді түсінік қалыптастыру. Ақшалай жинақтарды сақтау дағдыларын дамыту. Ақшалай жинақтарды сақтау мәдениетін тәрбиелеу. Ақшалай жинақтарды сақтауда шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Жинақты сақтау», «қаржылық тәуекелдер», «жинақтың құнсыздануы» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді: Жинақтардың сақталуы (қаржылық тәуекелдердің төмендеуі) туралы білімді және дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады. Ақшалай жинақтарды сақтауда шығармашылық ойлауды қолданыңыз.</p>	<p>Жинақтарды сақтау (қаржылық тәуекелдерді азайту) мәселелері бойынша топтық жұмыс Жинақтарды сақтауға (қаржылық тәуекелдерді төмендетуге) қатысты ситуациялық міндеттерді шешу</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>
<p>Қаржылық пирамида</p>	<p>«Қаржы пирамидасы», «уытты шешімдер», «алаяқтар», «жеке тұлғалардың банкроттығы» ұғымдарын түсіндіру. Білім алушыда «қаржы пирамидасы» деген түсінікті, адамдар неге оған түсетінін, қандай шешімдер «улы қаржылық шешімдер» деп аталатынын және мұндай жағдайға қалай түспеу керектігі туралы жан-жақты түсінік қалыптастыру. Қаржы пирамидаларын сыртқы белгілері бойынша анықтау дағдыларын дамыту. Қаржылық мәдениетті тәрбиелеу қаржылық</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Қаржы пирамидасы», «уытты шешімдер», «алаяқтар», «жеке тұлғалардың банкроттығы» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді: Қаржы пирамидасының белгілері туралы білімді және дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады. Сыртқы белгілері бойынша</p>	<p>«Қаржы пирамидалары» тақырыбы бойынша жобалық жұмыс «Қаржы пирамидалары» тақырыбы бойынша ситуациялық есептерді шешу</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>

	<p>пирамидалардан аулақ болу. Қаржылық пирамидаларды сыртқы белгілері бойынша анықтауда шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p>қаржылық пирамидаларды анықтауда шығармашылық ойлауды қолданады.</p>		
<p>Қаржылық байлық</p>	<p>«Қаржылық өркендеу», «қаржылық өркендеу кезеңдері», «қаржылық өркендеуге әсер ететін факторлар», «қаржылық еркіндік», «қаржылық тәуелсіздік», «қайырымдылық» ұғымдарын түсіндіру. Білім алушыда қаржылық байлықтың не екенін, оған қалай қол жеткізілетінін, қандай кезеңдерден өтетінін және әр адамның неге қаржылық байлыққа (қаржылық тәуелсіздік/еркіндік) ұмтылуы керек екендігі туралы жан-жақты түсінік қалыптастыру. Қаржылық өркендеу дағдыларын дамыту. Қаржылық табысқа жетудің қаржылық мәдениетін тәрбиелеу. Қаржылық байлыққа жетуде шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Қаржылық өркендеу», «қаржылық өркендеу кезеңдері», «қаржылық өркендеуге әсер ететін факторлар», «қаржылық еркіндік», «қаржылық тәуелсіздік», «қайырымдылық» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді: Қаржылық байлық (қаржылық тәуелсіздік/бостандық) туралы білімді және дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады. Қаржылық өркендеуге қол жеткізген кезде шығармашылық ойлауды қолданады.</p>	<p>«Қаржылық байлық» тақырыбы бойынша жобалық жұмыс «Қаржылық өркендеу» тақырыбы бойынша зерттеу жұмысы</p>	<p>Оқу құралы «Жаһандық құзыреттер. 5-9 сынып оқушыларына арналған» медиа сауаттылық және қаржылық сауаттылық» бөлімі</p>

«ЭКОЛОГИЯЛЫҚ МӘДЕНИЕТ» БӨЛІМІ

Бөлім мақсаты: білім алушылардың экологиялық мәдениетін дамыту және қоршаған ортаны жақсартуға, табиғатты ұтымды пайдалануға және экологиялық проблемаларды шешуге бағытталған дағдыларды қалыптастыру.

Міндеттер:

1. Білім алушыларды қазіргі заманның жаһандық сын-қатерлерімен таныстыру.
2. Білім алушылардың экологиялық проблемаларды және оларды талдау және бағалау дағдысын дамыту жергілікті/аймақтық, ұлттық және жаһандық салдарлар.
3. Білім алушылардың экологиялық мәдениетін қалыптастыру.

«Экологиялық мәдениет» бөлімі қамтитын тақырыптар:

Білім алушылардың өз денсаулығына, айналасындағыларға, табиғатқа, жануарлар әлеміне дұрыс және ұқыпты қарауын қалыптастыру.

Табиғаттың құндылығы және оның адаммен бірлігі туралы экологиялық идеялар оқушылардың эмпатиясын, қоршаған ортаны қорғау мәселелеріне деген қызығушылығы мен танымын, табиғатты қорғауға деген белсенді ұмтылысын дамытуға көмектеседі.

Ресурстар мен дереккөздер:

- сандық платформа <https://aitube.kz/>;
- https://youtu.be/2eup_GHrskg
- <https://www.youtube.com/watch?v=Cp6Z0vvg5a0>
- https://www.youtube.com/watch?v=DWysE0u_kZ0
- <https://youtu.be/678uMtVEkKA>
- <https://youtu.be/iAiTHXXnxlM>
- <http://loft.imc-nev.ru/sovety-konkursantam/821-uchimsya-pisat-argumentatsionnoe-esse.html>

«ЭКОЛОГИЯЛЫҚ МӘДЕНИЕТ» БӨЛІМІНІҢ ТАҚЫРЫПТАРЫ

5 сынып	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып
Жер - біздің ортақ үйіміз	Туған өлкенің сұлулығы	Менің туған өлкемнің, елімнің экологиясы	Табиғатқа деген сүйіспеншілік	Табиғи ресурстарды қалай пайдаланамыз?
Менің айналадағы әлем	Адам – табиғаттың бір бөлігі	Табиғат пен бірлікте қалай өмір сүруге болады?	Болашақта жер қандай болуы керек?	Экологиялық тұрақтылық
Біз таза аулада тұрамыз	Экологиялық саяхат	Экологиялық тәуекелдер	Табиғи апаттар	Апаттар мен табиғи апаттардың қоршаған ортаға әсері
Табиғаттағы мінез-құлық ережелері	Адам табиғатқа неліктен жауапсыз қарайды?	Табиғатты қалай қорғауға болады?	Қоршаған ортаға зиян келтіргені үшін жауапкершілік	Біз таза экологияға құқылымыз
Қауіпсіз демалыс	Жануарларға мейірім мен қарау	«Көміртегі ізі»: қауіп-қатерлерді қалай азайтуға болады?		Экологиялық қақтығыстар

**«ЭКОЛОГИЯЛЫҚ МӘДЕНИЕТ» БӨЛІМІНІҢ ТАҚЫРЫПТЫҚ
ЖОСПАРЫ**

5 СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
Жер-біздің ортақүйіміз	«Табиғат», «қоршаған орта», «экология» ұғымдарын түсіндіру Білім алушыда оның табиғаттың бірбөлігі екендігі туралы түсінікқалыптастыру. Қарым-қатынас дағдыларын дамыту. Табиғатқа ұқыпты қарауға тәрбиелеу. Шығармашылық ойлауды және экологиялық дүниетанымды дамыту.	<i>Білім алушы:</i> «Қоршаған орта», «экология», «экологиялық мәдениет» ұғымдарын түсінеді. Табиғатқа ұқыпты қарайды. Шағын әңгіме құрастыру кезінде шығармашылық ойлау дағдысын пайдалана алады. Табиғатқа ұқыпты қараудың маңыздылығын түсіндіре алады.	Сюжетті талқылау және сұрақтарға жауап беру. Топтарда шағын әңгімелер құрастыру Жобалық жұмыс (таныстыру)	Фильм көру Маркер тақтасы
Менің айналамдағы әлем	«Тірі табиғат», «жансыз табиғат», «туристік маршрут» ұғымдарын түсіндіру. Білім алушының сұлулық туралы түсінігін қалыптастыру. Зерттеу (бақылау) және топта жұмыс істеу дағдыларын дамыту. Табиғатқа деген оң көзқарасты тәрбиелеу. Шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту.	<i>Білім алушы:</i> «Тірі табиғат», «жансыз табиғат», «туристік маршрут» ұғымдарын түсінеді. Бақылау және зерттеу дағдыларын қолдана алады. Жаяу серуендеу кезінде қоршаған әлем туралы білімді пайдаланады. Туристік маршрутты құру кезінде шығармашылық ойлауды қолданады.	Туристік маршрутты талқылау және құру (топтық жұмыс) «Менің арманымның бағыты» жобасы Саяхатшылар клубын құру	Презентация Ситуациялық ролик

<p>Біз таза аулада тұрамыз</p>	<p>«Табиғатты сақтау», «біреудің жұмысын құрметтеу», «ұқыпты қарау» ұғымдар мағынасын түсіндіру. Білім алушының қоршаған ортаға қатысты өз әрекеттерінің салдары үшін жауапкершілігін қалыптастыру. Экологиялық практикалық іс-әрекет дағдыларын дамыту Табиғатқа ұқыпты қарауғатәрбиелеу.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Табиғатты сақтау», «біреудің жұмысын құрметтеу», «ұқыпты қарау» терминердің мағынасын түсінеді. Аулада тазалық пен тәртіпті қамтамасыз етудің маңыздылығын түсінеді. Аулада тәртіп пен тазалықты сақтау бойынша ұжымдық жұмысдағдыларын қолдана алады.</p>	<p>Сенбілікті ұйымдастыру</p>	<p>Презентация Ситуациялық ролик Маркер тақтасы</p>
<p>Табиғаттағы мінез-құлық ережелері</p>	<p>«Мінез-құлық ережелері», «қауіп», «зиян» ұғымдарын түсіндіру: Білім алушылардың қоршаған ортаға жауапкершілікпен қарауын қалыптастыру. Табиғатпен өзара әрекеттесу процесінде рефлексия, әрекетті интроспекциялау дағдыларын дамыту. Табиғаттағы іс-әрекеті үшін жауапкершілікті сезінуге тәрбиелеу. Сыни ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Мінез-құлық ережелері», «қауіп», «зиян» терминердің мағынасын түсінеді. Табиғатта сыни ойлау және дұрыс мінез-құлық дағдыларын қолдана алады. Табиғи құбылыстарды қарапайым бақылаудың практикалық дағдыларын қолданады</p>	<p>Табиғаттағы мінез-құлық ережелерін құру және талқылау «Мен табиғатты сақтауға қалай көмектесе аламын» әңгімесін құрастыру</p>	<p>Презентация Ситуациялық ролик Экологиялық жорық</p>

6-СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
Туған өлкенің сұлулығы	<p>Оқушылардың туған өлке туралы білімдерін қалыптастыру.</p> <p>Өз шағын ауданының (ауыл мен мектептің) экологиялық проблемаларын анықтауды үйрету.</p> <p>Тірі табиғатқа жауапкершілік және қамқоршылық қатынас тәрбиелеу.</p> <p>Адамның қоршаған ортада өзін ұстау мәдениетін, дұрыс мінез-құлқын тәрбиелеу.</p>	<p><i>Білім алушы:</i></p> <p>«Қорғау», «ұқыпты көзқарас», «экология» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді</p> <p>Табиғатпен қарым-қатынаста білімді және дағдыларды қолдана алады.</p> <p>Табиғатқа ұқыпты қарайды;</p> <p>Құрдастары мен ересектердің табиғатта жүргенде әрекеттерін бағалайды</p> <p>Өз көзқарасын қорғай біледі, бастамашыл, табанды, көмекке келуге дайын болады.</p>	<p>Тақырып бойынша зерттеу жұмысы</p> <p>«Туған өлкенің әдемі жерлері» туристік бағытын құру</p>	<p>https://www.youtube.com/watch?v=Cp6Z0v_wg5a0</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=DWysE0u_kZ0</p>
Адам-табиғаттың бір бөлігі	<p>Оқушыларға қазіргі адамдар табиғатта аз уақыт өткізгені олардың денсаулығы нашарлауына әкелетінін түсіндіру.</p> <p>Экологиялық ойлауды дамыту</p> <p>Адамның табиғатпен байланысының үздіксіздігін түсіндіру</p> <p>Экологиялық қызметке тарту. Табиғатта мінез-құлық мәдениетін тәрбиелеу.</p> <p>Шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i></p> <p>Негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді</p> <p>Шығармашылық тәсілді қолданады.</p>	<p>Тақырып бойынша ситуациялық есептерді шешу</p> <p>«Менің арманымның бағыты» жобасы, картаны шарлау</p>	<p>Презентация</p> <p>Ситуациялық ролик</p> <p>Маркер тақтасы</p>

Экологиялық саяхат	«Адам еңбегі», «фауна», «флора», «рельеф», «су қоймалары» ұғымын түсіндіру. Оқушының жер бедерінің, су айдындарының фаунасын, флорасын жүйелі түрде зерделеу, Зерттеу дағдыларын	<i>Білім алушы:</i> «Адам еңбегі», «фауна», «флора», «рельеф», «су қоймалары» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді Білімді және дағдыларды және қарапайым өмірде және жаңа	Зерттеу жұмысы. Саяхатшылар клубын құру	https://youtu.be/678uMtVEkKA
	қалыптастыру, оқушылардың өсімдіктер мен жануарлар дүниесі туралы білімдерін кеңейту және тереңдету, Экологиялық мәдениетке тәрбиелеу. Шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту.	(бейтаныс) жағдайларда қолдана алады. Экология бойынша экскурсиялар кезінде балалар қоректендіргіштерді іліп қояды, көктемде-табиғатты қорғау туралы плакаттар орнатады. Экологияның жай күйін бағалауда шығармашылық ойлауды қолданады. Қоршаған табиғат әлеміне мұқият қарап, әртүрлі фактілерді байқай алады. Табиғатты бақылау дағдылары қалыптасқан.		
Адам табиғатқа неліктен жауапсыз қарайды?	«Қоршаған әлемге ұқыпты адами көзқарас» ұғымын түсіндіру Оқушыға құқықтық және моральдық нормалар, экологиялық ойлау, адамның табиғатпен байланысының үздіксіздігін түсіндіру Практикалық экологиялық қызметке тарту негізінде қоршаған ортаға жауапкершілікпен қарауды қалыптастыру. Адамдардың қоршаған ортаға қатысты қызметін бағалау дағдыларын дамыту. Экологиялық мәдениетті тәрбиелеу. Шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту.	<i>Білім алушы:</i> «Қоршаған әлемге ұқыпты адами көзқарас» ұғымын түсінеді Адамның қоршаған ортаға теріс әсері туралы біледі. Адам мен табиғат арасындағы қарым-қатынас мәселелерін түсінеді, өз қызметін табиғат игілігі үшін бағалайды. Экологиялық мәдениетті, тірі табиғатты және адам әрекетін бағалау дағдылары қалыптасады.	Комикстер байқауы, аниме. Дөңгелек үстел	Презентация Ситуациялық ролик Маркер тақтасы

7-СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТ АР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
Менің туған өлкемнің, елдің экологиясы	«Экологияға әсер ететін факторлар» ұғымын түсіндіру Өлкенің, жергілікті мекеннің экологиялық мәселелерін анықтау Тірі табиғатқа жауапты қатынасты, экологиялық мәдениетті тәрбиелеу Өз идеясын нақты тұжырымдай білуге үйрету. Эмоционалды интеллектіні дамыту	<i>Білім алушы:</i> «Экологияға әсер ететін факторлар» ұғымының мағынасын түсінеді Табиғатпен қарым-қатынаста білім мен дағдыларын қолданады Тірі табиғатқа ұқыпты, жауапкершілікпен қарайды Өз идеясын нақты тұжырымдай біледі. Эмоционалды интеллектісі дамыған	Фотокөрме	Презентация Ситуациялық ролик Маркер тақтасы
Табиғатпен бірлікте қалай өмір сүруге болады?	«Экожүйе», «биосфера», «зиянкестер», «қорғаушы». ұғымдарын түсіндіру Білім алушылардың зерттеу дағдыларын қалыптастыру және дамыту. Білім алушылардың эстетикалық талғамын дамыту және шығармашылық қабілеттерін іске асыру. Ең маңызды дағды - өз бетінше үйренуге үйрету. Шығармашылық ойлауды дамыту.	<i>Білім алушы:</i> «Экожүйе», «биосфера», «зиянкестер», «қорғаушы» ұғымдарды түсіндіре алады: Білімді қолдана алады, ақпараттың ең негізгісін таңдап, қойылған сұраққа егжей-тегжейлі жауап береді Шығармашылық ойлауды қолданады.	Шығармашылық жұмыс Кітапша	Презентация Ситуациялық ролик Маркер тақтасы
Экологиялық тәуекелдер	«Экожүйе», «экологиялық дағдарыс», «кәдеге жарату», «экологиялық мораль», «экологиялық тәуекелдер» терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсіндіру. Экологиялық тәуекелдердің түрлерін қарастыру және экологиялық проблемаларды шешу жолдарын ұсыну.	<i>Білім алушы:</i> «Экожүйе», «экологиялық дағдарыс», «кәдеге жарату», «экологиялық мораль», «экологиялық тәуекелдер» терминдер мен ұғымдардың мағынасын біледі. Экологиялық тәуекелдердің түрлерін біледі және экологиялық проблемаларды шешу жолдарын ұсына алады.	Көпшілік алдында сөйлеу тақырыбындағы топтық жұмыс Презентация	Презентация Ситуациялық ролик Маркер тақтасы

<p>Табиғатты қалай қорғауға болады?</p>	<p>«Экологиялық сенбілік» ұғымдарын түсіндіру Балалар мен жастарды табиғатқа ұқыпты қарауға тәрбиелеу, жаскезінен бастап әлеуметтік жауапты азаматтың санасын қалыптастыру, практикалық әлеуметтік-пайдалы қызметті насихаттау Оқушылардың назарын қалдықтармен жұмыс істеу проблемасына аудару, қалалар мен елді мекендердегі экологиялық жағдайды жақсартуға жәрдемдесу және табиғатпен үйлесімді өмір сүретін қоғамның мәдениетін қалыптастыру. Еңбек және экологиялық мәдениетті тәрбиелеу ісіндегі дәстүрлерді жаңғырту, оқушылардың туған қаласы мен ауылына деген сүйіспеншілігін, мектебінің аумағындағы тазалық үшін әлеуметтік жауапкершілігін тәрбиелеу.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Экологиялық сенбілік» ұғымының мағынасын түсінеді Білімді және дағдыларды е қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады. Мектеп ауласының аумағын табиғи коқыстардан тазартуға, құрғақ бұталарды кесуге, гүлзарларды қазуға, ағаштарды ақтауға қатысады. «Экологиялық сенбілік» ұғымын түсіндіре алады.</p>	<p>Топтық жұмыс Экологиялық акция (сенбілік өткізу)</p>	<p>Презентация Деректі фильм Маркер тақтасы</p>
---	--	---	---	---

8-СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
Табиғатқа деген сүйіспеншілік	Табиғатқа деген сүйіспеншілік пен жауапты қатынасын тәрбиелеу Шығармашылық ойлауды дамыту. Эмоционалды интеллектіні дамыту.	<i>Білім алушы:</i> Табиғатқа деген сүйіспеншілік пен жауапты қатынасы қалыптасты Шығармашылық ойлауды қолданады. Эмоционалды интеллектіні қолданады.	Дөңгелек үстел (Олжас Сүлейменовтің «Бөлтіріктер» өлеңін талқылау)	https://bilimland.kz/ru/courses/audioxrestomatya/literatura-kazaxstana/sulejmenov-olzhas-omarovich/lesson/volchata
Болашақта жер қандай болуы керек?	«Болашақта жер қандай болуы керек?» тақырыбында аргументтік эссе жазуды үйрету Аргументтік эссе ұғымын түсіндіру Өз бетінше шығармашылық ойлау және өз ойларын жазбаша түрде жеткізу дағдыларыны дамыту. Ойларды нақты және сауатты тұжырымдау, ақпаратты құрылымдау, негізгі ұғымдарды қолдану дағдыларын қалыптастыру, Себеп-салдарлық байланыстарды көрсету, тәжірибені тиісті мысалдармен суреттеу, өз тұжырымдарын дәлелдеуді үйрету. Шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектті дамыту.	<i>Білім алушы:</i> «Аргументтік эссе» ұғымының мағынасын түсінеді Дербес шығармашылық ойлауды және өз ойларын жазбаша баяндауды қолдана алады. Ойларыны нақты және сауатты тұжырымдай алады, ақпаратты құрылымдай алады, Себеп-салдарлық байланыстарды бөліп көрсетеді, тәжірибені тиісті мысалдармен суреттейді, өз тұжырымдарын дәлелдейді	Аргументтік эссе	

Табиғи апаттар	«Катаклизмдер», «табиғи апаттардың себептері», «қауіпті табиғи құбылыстармен күресу жолдары» ұғымдарын түсіндіру. Өз аймағындағы ықтимал табиғи апаттарды болжауға, табиғи апаттарды сипаттау арқылы тануға, табиғи апаттардың хронологиясын жасауға үйрету	<p><i>Білім алушы:</i></p> <p>«Катаклизмдер», «табиғи апаттардың себептері», «қауіпті табиғи құбылыстармен күресу жолдары» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді</p> <p>Білімді және дағдыларды қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қолдана алады.</p> <p>Зерттеу жұмысында шығармашылық ойлауды қолданады.</p> <p>Жаһандық оқиғаларды және соған байланысты климаттың өзгеруінің салдарын аналитикалық бағалау тұжырымдамасы қалыптасты.</p>	Зерттеу жұмысы	<p>https://youtu.be/dD-S_x-tMC8</p> <p>Апатты жағдайлар кезінде не істеу керек екенін білесіз бе? - YouTube</p>
----------------	---	---	----------------	--

<p>Қоршаған ортаға зиян келтіргені үшін жауапкершілік</p>	<p>Оқушының экологиялық жағдайларды мақсатты, себептік және ықтималды талдау қабілетін дамыту; Қоршаған ортаның жай- күйін эстетикалық қабылдау және бағалау дағдысын дамыту Экологиялық проблемаларды шешу мүмкіндіктеріне сендіру дағдыларын дамыту; Экологиялық білімді дамыту және қоршаған ортаны қорғау жөніндегі практикалық істерге жеке қатысуға ұмтылыстарды қолдау. Эмоционалды интеллектіні дамыту</p>	<p><i>Білім алушы:</i> Экологиялық сауаттылық негіздерінің маңыздылығын түсінеді. Табиғаттағы адам қызметінің салдарын бағалай алады, қауіп факторларының адам денсаулығына әсерін көрсете алады. Табиғат, адам және қоғам туралы, экологиялық оқиғалар туралы қарапайым білімді қолдана алады және әлемді танудың әртүрлі тәсілдерін біледі (бақылау, әңгіме, сауалнама). Олар тек бір-бірімен ғана емес, сонымен бірге қоршаған ортамен де қарым-қатынас жасай алады, ынтымақтаса алады және өзара әрекеттесе алады, ерікті міндеттерді адал орындай алады, бірлескен күш-жігерге сүйене отырып жоспар бойынша жұмыс істей алады. Өнімді қарым-қатынас дағдыларын қолданады, жеке тұлғаның әлеуметтік кеңістігін кеңейтетін тәжірибе жинайды. Шығармашылық ойлауды қолданады.</p>	<p>Сенбілікті ұйымдастыру «Табиғатты қорғау біздің қолымызда!»</p>	<p>Презентация Ситуациялық ролик Маркер тақтасы</p>
---	--	---	---	---

8- СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
Табиғи ресурстарды қалай пайдаланамыз?	<p>Қоршаған ортаның жай-күйіне жауапты, табиғаттың байлығына ұқыпты қарайтын, экологиялық сауатты, әлеуметтік белсенді оқушыны тәрбиелеу.</p> <p>Оқушыда экологтардың кім екендігі, олар қандай жауапкершілікке тартылатындығы, белгілі бір шешімдер қабылдауға қалай әсер ететіндігі туралы жан-жақты түсінік қалыптастыру.</p> <p>Шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i></p> <p>«Рөлдік модель», «әлеуметтік жауапкершілік», «мінез-құлық шешімдері» негізгі терминдер мен ұғымдардың мағынасын түсінеді:</p> <p>Тыңдаушыларға жеткізіп қана қоймай, сонымен қатар тыңдаушылардың қойылған сұрақтарына нақты және түсінікті жауап беру үшін қажетті ақпаратты зерттей алады.</p> <p>Олар ойларды логикалық ретпен құра алады, қысқаша және нақты түсіндіре алады.</p> <p>Шығармашылық ойлауды әлеуметтік медианы қолданады.</p>	Брифинг	
Экологиялық тұрақтылық	<p>Оқушылардың сыни ойлау, ақпаратты, процестер мен құбылыстарды талдау және бағалау, өз пікірін дәлелдеу дағдыларын дамыту.</p> <p>Білім алушыларда жергілікті, өңірлік, ұлттық, жаһандық оқиғалар, олардың себептері мен салдары туралы талдамалық бағалау түсінігін дамыту.</p> <p>Оқиғалар туралы өз бетінше рефлексия жасау.</p>	<p><i>Білім алушы:</i></p> <p>Ойларын нақты және сауатты тұжырымдай алады, ақпаратты құрылымдай алады, негізгі ұғымдарды қолдана алады, себеп-салдарлық байланыстарды бөліп көрсете алады, тәжірибені тиісті мысалдармен суреттей алады, өз тұжырымдарын дәлелдей алады.</p> <p>Эссе жазу дағдылары бар.</p> <p>Негізгі ойлар қатаң дәйектілікке ие, оларды иллюстрациялық материалдармен немесе көмекші мәліметтермен сүйемелдейді</p>	Эссе	

<p>Апаттар мен табиғи апаттардың қоршаған ортаға әсері</p>	<p>Қойылған міндеттерді шешуде тапқырлықты, шығармашылықты дамыту. Экологиялық мәселелерге қызығушылық қалыптастыру. АКТ-мен жұмыс істеудің практикалық дағдыларын қалыптастыру (бейне редакторының көмегімен бейнені өңдеу, камерамен жұмыс). Оқушыларды белсенді қоғамдық өмірге тарту. Оқушылардың сыни ойлауын қалыптастыру, табиғатқа қатысты адам қызметінің жағымсыз және жағымды жақтарын талдау. Шығармашылық ойлауды дамыту Эмоционалды интеллектіні дамыту</p>	<p><i>Білім алушы:</i> Олар АКТ дағдыларын және білімдерін қолдана алады. Түсірілім кезінде шығармашылық ойлауды қолданады Көшелердің, су айдындарының ластану проблемасына жұртшылықтың назарын аударта алады.</p>	<p>Бейне түсіру</p>	<p>Презентация Ситуациялық ролик Маркер тақтасы</p>
<p>Біз таза экологияға құқылымыз</p>	<p>Оқушылардың қоршаған ортаға жауапкершілікпен қарауын қалыптастыру. Танымдық қызығушылықты, коммуникативті қабілеттерді, гуманистік көзқарасты, эстетикалық жауаптылықты, еңбек дағдыларын қалыптастыру. Оқушылардың белсенді өмірлік ұстанымдарының дағдыларындамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i> Туған қаланың, өлкенің экологиясы, табиғатты қорғау туралы білімдерін қолдана алады. Мектеп және жақын аумақты абаттандыруға қатысады. Экологиялық акцияға қатысады. Экологиялық сана мен экологиялық мәдениет қалыптасты.</p>	<p>Гүлдер мен ағаштарды отырғызу акциялары Макулатура жинау</p>	<p>Презентация Ситуациялық ролик Маркер тақтасы</p>

«ӨМІР СҮРУ ҚАУІПСІЗДІГІ» БӨЛІМІ

«Жаһандық құзыреттер» курсының «Өмір сүру қауіпсіздігі» бөлімін зерделеу шеңберінде білім алу және практикалық жұмыс, білім алушылардың физикалық, психологиялық, эмоционалдық және танымдық қорғалуын қамтамасыз ететін дағдыларды қалыптастыруға бағытталған.

Әр түрлі жағдайларда, әсіресе көптеген қауіп-қатерлермен қоршалған балалардың өмірі мен денсаулығын сақтаудың маңыздылығын түсіну: табиғи апаттар, төтенше жағдайлар, зорлық-зомбылық фактілері, қорқыту (физикалық, психологиялық), пандемия, жеке қауіпсіздік туралы ғана емес, сонымен бірге ұжымдық мәселе туындаған кезде оқушылардың сыни, проблемалық-бағдарланған ойлауын, икемділік дағдыларын дамыту маңызды әр түрлі қауіп-қатер жағдайында бейімделу, дүрбелеңге берілмеу, өзіңізге және басқаларға алғашқы көмек көрсету.

Бөлім мақсаты: білім алушылардың қауіпсіздік мәдениетін білім арқылы дамыту, кез келген өмірлік жағдайларда қауіпсіздікті қамтамасыз ететін, балалардың денсаулығын сақтайтын, тәуекелдерді қорғайтын және азайтатын, білім алушылардың ойланбаған жасалатын әрекеттерінен сақтайтын икемді дағдылар мен құзыреттерді қалыптастыру.

Міндеттер:

1. Білім алушыларды қауіп-қатер мен тәуекелдер, физикалық және психологиялық қысым жағдайларында қауіпсіз мінез-құлық және тиімді әрекет ету ережелерімен таныстыру.

2. Білім алушыларда қауіпсіз мінез-құлық моделін, жергілікті, аймақтық және жаһандық сипаттағы кез келген күрделі жағдайларда шешім қабылдау қабілетін қалыптастыру.

3. Қауіпсіз мінез-құлық мәдениетін насихаттау.

«Өмір сүру қауіпсіздігі» бөлімінің мазмұны білім алушылардың денсаулығы мен өміріне туындайтын кез келген проблемалар мен қауіп-қатерлермен күресуге көмектесетін құзыреттерін қалыптастыруға бағытталған. Бөлімде «көлденеңінен» (сыныптан сыныпқа) және «тігінен» (қарапайымнан күрделіге қарай) қағидатымен мазмұндағы жүйелілік пен сабақтастық сақталған, білім алушылардың жас ерекшеліктерін, ұлттық құндылықтарын, дәстүрлері мен этикалық нормаларын ескере отырып, бұрын зерделенген материалды кеңейту көзделген.

Мұғалімнің рөлі, қауіпсіздікті қамтамасыз ету бойынша ақпарат пен ұсыныстарды беруде ғана емес, сонымен қатар өз қауіпсіздігін қамтамасыз ету, шешім жолдарын бірлесіп іздеу, осындай жағдайлар мен тәуекелдердің алдын алу қажеттілігін түсіну үшін оқушылардың өздерін интерактивті және тәжірибеге бағытталған оқыту процесіне белсенді тартуда жатыр.

Сабақтарда қауіпсіз мінез-құлық тақырыптарын белсенді талқылау, білім алушыларға проблемаларды шешуді өз бетінше ұсынуға, акциялар өткізуге,

шығармашылық жұмыстар мен эксперименттерді әзірлеуге және орындауға, роликтер дайындауға, ситуациялық міндеттерді шешуге, схемалар, карталар, қауіпсіздік нұсқаулықтарын әзірлеуге, ата-аналармен бірлескен жұмысты талқылауға және орындауға мүмкіндік беру қажет.

Оқушылардың ықтимал бастамалары, мысалы, қауіпсіздік отрядтарын құру, бастауыш сынып оқушылары арасында қауіпсіздік мәдениетін насихаттау үшін «теңбе–тең» технологиясын қолдану және басқаларын білім беру ұйымында қолдауға болады.

«Өмір сүру қауіпсіздігі» бөлімінің мазмұны тек бала үшін ғана емес, олардың ата-аналары, педагогтары, білім беру ұйымдарының басшылары үшін де маңызды тақырыптарды қамтиды.

Бірлікті зерделеу шеңберінде әртүрлі жобаларды орындау, зерттеу жүргізу, өзекті мәселелерді талқылау ұсынылады: қауіпсіздікті қамтамасыз ету, зорлық-зомбылықтан, қорқытудан, табиғи элементтерден және басқа да қауіптерден қорғау.

Бөлім тақырыптары бойынша оқыту тек ақпараттандыруды, білімді таратуды ғана емес, сонымен қатар, білім алушылар үшін бар тәуекелдердің психологиялық және әлеуметтік салдарын азайтуға, олардың сенімін, кез келген қиын және қауіпті жағдайларды шешу мүмкіндігіне сенімділігін қалыптастыруға, сондай-ақ жағдайды бағалау және дұрыс шешім қабылдау қабілетіне бағытталған.

Білім алушылар бөлімді зерделеу қорытындысы бойынша:

- кез келген өмірлік жағдайда қауіпсіздік ережелерін сақтайды;
- қауіпсіз мінез-құлық үлгісін көрсетеді;
- олардың өмірі мен денсаулығына тәуекелдер мен қауіп төнген жағдайда дұрыс шешім қабылдайды;
- қауіпсіз міне –құлық мәдениетін қалыптастырудың маңыздылығын түсінеді;
- қоғамға қарсы мінез-құлыққа жол бермейді және қоғамдағы зорлық-зомбылық, қорқыту фактілеріне төзбейді.

«ӨМІР СҮРУ ҚАУІПСІЗДІГІ» БӨЛІМІНІҢ ТАҚЫРЫПТАРЫ

5 сынып	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып
Үй, аула, мектептегі қауіпсіздік	Менің үйге қайтар жолым	Табиғаттағы қауіпсіздік	Ережелер мен заңдарды бұзғаны үшін жауапкершілік	Қандай да бір қауіп туындаған жағдайда нені білу маңызды?
Отпен ойнама	Құтқару қызметі	Табиғи апаттар кезіндегі мінез-құлық ережелері	Жауапты іс-әрекет және инфекцияның алдын алу	Төтенше жағдайларда өзіме және басқаларға қалай көмектесе аламын?
Менің қауіпсіздігім менің қолымда	Абайлаңыз, күдікті заттар!	Техниканы қауіпсіз пайдалану	Жеке басына қол сұқпаушылық құқығы	Өмір мен денсаулыққа қауіпті жағдайлардан қалай құтылуға болады?
Менің денсаулығым маған байланысты	Денсаулық пен сұлулық құпиялары немесе гигиена не үшін қажет?	Мен не жеймін? Азық-түлік қауіпсіздігі	Зорлық-зомбылыққа жол жоқ!	Жаман әдеттердің алдын алу
Жолаушының көлікте өзін ұстау тәртібі	Үй-жайлардағы қауіпсіз жүріс-тұрыс қағидалары	Қауіп туралы дабылды қалай беруге болады?	Алғашқы көмек көрсету ережелері	

«ӨМІР СҮРУ ҚАУІПСІЗДІГІ» БӨЛІМІНІҢ ТАҚЫРЫПТЫҚ ЖОСПАРЫ

5 СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
Үй, аула, мектептегі қауіпсіздік	<p>«Қауіпсіздік», «қауіп», «әрекет ету», «алдын алу» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Бар қауіптер мен қатерлер туралы, және олардан өзін қорғау қажеттілігі туралы түсінік қалыптастыру.</p> <p>Оқушы денсаулығы мен өміріне қауіп төндіретін әртүрлі жағдайларда қалай дұрыс әрекет ету керектігі туралы түсінік беру</p> <p>Оқушы жеке басының (физикалық, психологиялық және т.б.) құқығына қол сұғуға болмайтындығы туралы түсінік қалыптастыру.</p> <p>Қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын дамыту.</p> <p>Қауіпсіздік мәдениетін тарату қажеттілігін қалыптастыру.</p> <p>Төтенше жағдайларда және туындаған қауіп-қатерлер жағдайында сыни ойлау мен шешім қабылдау қабілетін дамыту.</p> <p>Эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i></p> <p>«Қауіпсіздік», «қауіп», «әрекет ету», «алдын алу» негізгі ұғымдардың мағынасын түсінеді.</p> <p>Олар үйде, аулада, мектепте, қарапайым өмірде және бейтаныс жағдайларда бар қауіптер мен қатерлер туралы алған білімді және дағдыларды қолдана алады.</p> <p>Үйде, аулада, мектепте төтенше және қауіпті жағдайлар туындаған жағдайда сыни ойлауды қолданады.</p> <p>Олар психологиялық тыныштықты сақтайды, қиын жағдайларда дұрыс әрекет етеді және басқаларға көмектеседі</p> <p>Ересектердің қолдауымен үйден мектепке қауіпсіз маршрут жасай алады.</p>	<p>Талқылау және мектептен үйге қауіпсіз жол схемасын әзірлеу</p> <p>Мектептен үйге қауіпсіз жол Жобаны орындау</p> <p>«Қауіпсіз аула», «Қауіпсіз мектеп» зерттеулер өткізу</p> <p>Қауіпсіздік нұсқаулары әзірлемесі (мектеп, пәтер/үй)</p> <p>Ситуациялы міндеттерді шешу</p> <p>Ойнату жағдайлары</p>	<p>Қауіпсіз жол Жол қозғалысының жаяу жүргіншіге арналған 7 ережесі. - YouTube</p> <p>Үйдегі қауіпсіздік ережелері</p> <p>Айналадағы қауіп қатер - YouTube</p>
Отпен ойнама	<p>«Төтенше жағдай», «өрт түрлері» ұғымдарын түсіндіру</p> <p>Өрт қаупі төнген жағдайда білім алушының қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын қалыптастыру.</p>	<p><i>Білім алушы:</i></p> <p>«Төтенше жағдай», «өрт түрлері» мағынасын түсінеді</p> <p>Төтенше жағдайларда білімді және дағдыларды қолдана алады.</p>	<p>Ситуациялы міндеттерді шешу</p> <p>Постерлер құру</p> <p>Отбасымен бірге талқылау</p>	<p>От Өрт қауіпсіздігінің 9 ережесі. - YouTube</p>

	<p>Өрт жағдайларының алдын алу дағдыларын дамыту.</p> <p>Сыни ойлауды дамыту және төтенше жағдайда шешім қабылдау құзыреттілігін қалыптастыру.</p> <p>Эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>	<p>Сыни тұрғыдан ойлау қолданылады және қиын жағдайдан немесе тәуекел жағдайынан дұрыс жол таба алады</p> <p>Өрттің алдын алу үшін білім мен дағдыларды қолданады</p> <p>Өрт жағдайында қауіпсіз мінез-құлықты насихаттау бойынша идеялар ұсынады.</p>	және қауіпсіздік нұсқаулығын жасау (үй, пәтер)	
<p>Менің қауіпсіздігім менің қолымда</p>	<p>«Қауіпсіздік», «қауіптер», «тәуекелдер» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Білім алушының қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын қалыптастыру</p> <p>Жағдайды талдау және қауіпті жағдайлардың алдын алу.</p> <p>Сыни ойлауды дамыту.</p>	<p><i>Білім алушы:</i></p> <p>«қауіпсіздік», «қауіптер», «тәуекелдер» негізгі ұғымдардың мағынасын түсінеді</p> <p>Олар бейтаныс адамдармен, қаңғыбас жануарлармен бейтаныс жерлерде кездескенде өзін қалай ұстау керектігін біледі.</p> <p>Төтенше және қауіпті жағдайларда қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын қолдана алады .</p> <p>Сыни ойлауды қолданады және өмір мен денсаулыққа қауіп төндіретін жағдайларды бағалай алады.</p>	<p>Рөлдік ойындар</p> <p>Ситуациялы міндеттерді шешу</p> <p>Бейтаныс адамдармен, қаңғыбас жануарлармен, бейтаныс жерлерде кездескен кезде қауіпсіз мінез-құлық жадынамасын әзірлеу</p>	<p>https://www.youtube.com/watch?v=SyLs6sGdtSA</p>
<p>Менің</p>	<p>«Салауатты өмір салты», «арудың алдын</p>	<p><i>Білім алушы:</i></p>	<p>Жобалық жұмыс</p>	<p>Микробтар</p> <p>iМектеп. Денсаулық - поиск Яндекса по видео (yandex.kz)</p>

денсаулығым маған байланысты	алу» ұғымдарын түсіндіру. Салауатты өмір салты туралы кешенді түсінік қалыптастыру. Жаман әдеттерді анықтауға және жеңу жолдарын білуге үйрету. Аурулардың алдын алу әдістерімен таныстыру. Денсаулықты сақтау мәдениетін тәрбиелеу.	«Салауатты өмір салты», «аурудың алдын алу» негізгі ұғымдардың мағынасын түсінеді Салауатты өмір салтын ұстану туралы білімді қолдана алады. Аурудың алдын алу дағдыларын қолданады. Денсаулықты сақтаудың маңыздылығын түсіндіре алады.	«Жаман әдеттердің денсаулыққа әсері» зерттеу	
Жолаушының көлікте өзін ұстау тәртібі	«Көліктегі қауіпсіздік», «қауіпсіздік жастығы», «қауіпсіздік белдігі», «жол ережелері» ұғымдарын түсіндіру. Жүргізушінің, көліктегі, жолдағы жолаушының қауіпсіздігін қамтамасыз ету қажет екенін түсіну.	<i>Білім алушы:</i> «Көліктегі қауіпсіздік», «қауіпсіздік жастығы», «қауіпсіздік белдігі», «жолережелері» негізгі ұғымдардың мағынасын түсінеді: Көлікте, жолдарда қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын қолдана алады. Жолдарда, көлікте күтпеген жағдайларда сыни ойлауды қолданады.	«Қауіпсіз жол» бейнеролигін дайындау Ситуациялы міндеттерді шешу Бастауыш сынып оқушыларына арналған еріктілер акциясы	Көліктегі мінез-құлық ережелері

6-СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
Менің үйге қайтар жолым	«Қауіпсіз мінез-құлық», «тәуекелдер мен қауіптер» ұғымдарын түсіндіру. Қауіпсіздікті қамтамасыз етудің маңыздылығы туралы түсінік қалыптастыру. Үйден тыс жерде жалпы қабылданған мінез-құлық ережелерін сақтау дағдысын қалыптастыру. Төтенше жағдайда немесе қауіп-қатер жағдайында сыни ойлау мен шешім қабылдауды дамыту.	<i>Білім алушы:</i> Негізгі ұғымдардың мағынасын түсінеді: «қауіпсіз мінез-құлық», «тәуекелдер мен қауіптер». Олар күтпеген жағдайда қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын қолдана алады. Олар денсаулыққа қауіп төндіретін жағдайды сыни тұрғыдан бағалай алады және дұрыс жауап береді.	Үйден тыс жерде қауіпсіз мінез-құлық туралы жадынама жасау Ситуациялы міндеттерді шешу «Мектепке Қауіпсіз жол» бағытын әзірлеу	Көшеде және жолда жүріп тұру ережесі - YouTube
Құтқару қызметтері	«Тәуекелдер мен қауіптердің алдын алу», «құтқару қызметтері» ұғымдарын түсіндіру. Жедел әрекет етудің және құтқару қызметіне жүгінудің маңыздылығы туралы түсінік қалыптастыру. Алғашқы көмек көрсету дағдыларын дамыту Төтенше жағдайларда құтқару қызметтерін шақырыңыз. Қауіпсіздік мәдениетін тәрбиелеу.	<i>Білім алушы:</i> «Тәуекелдер мен қауіптердің алдын алу», «құтқару қызметтері» ұғымдарының мағынасын түсінеді. Жағдайды бағалай алады және дұрыс шешім қабылдайды. Алғашқы көмек көрсету дағдыларын қолдана алады. Құтқару қызметтері туралы білімді қолданады және қауіпті жағдайларда дұрыс әрекет етеді.	Ситуациялы міндеттерді шешу Бастауыш сынып оқушыларына презентация дайындау	
Абайлаңыз, күдікті заттар!	«Қауіп», «сақтық», «қауіпсіз мінез-құлық» ұғымдарын түсіндіру. Күдікті заттардың өмірге және денсаулыққа қауіп төндіруі мүмкін екендігі туралы түсінік қалыптастыру. Күтпеген жағдайлар мен күдікті заттарды	<i>Білім алушы:</i> Олар қауіпсіз мінез құлық дағдыларын қолдана алады және күдікті заттар мен қауіпті жағдайларды ажырата алады. Күдікті заттар анықталған кезде	Ситуациялық міндеттерді шешу Жобалық жұмыс	https://youtu.be/oslS-J5Ot6k https://youtu.be/yfh2AURmiXs

	бағалау дағдыларын дамыту. Әр түрлі жағдайларда қауіпсіздік мәдениетін тәрбиелеу.	дұрыс жауап береді. Сыни ойлауды қолданады.		
Денсаулық пен сұлулық құпиялары немесе гигиена не үшін қажет?	«Гигиена ережелері», «салауатты өмір салты» ұғымдарын түсіндіру. Денсаулықты қолдаудың негізгі ережелері туралы түсінік қалыптастыру. Гигиена дағдыларын дамыту. Гигиенаны сақтаудың адам денсаулығына әсерін анықтау. Салауатты өмір салты мәдениетін тәрбиелеу.	<i>Білім алушы:</i> «Гигиена ережелері», «салауатты өмір салты» негізгі ұғымдардың мағынасын түсінеді. Дене гигиенасы дағдыларын қолдана алады. Салауатты өмір салтын қолдау үшін гигиена туралы білімді пайдаланады. Жеке гигиена ережелерін қолданады және оларды насихаттайды.	Зерттеу Бейне роликті дайындау	Кемпіркосак: Жеке гигиена - YouTube
Үй-жайлардағы қауіпсіз жүріс-тұрыс қағидалары	«Қауіпсіз жүріс-тұрыс», «үй ішіндегі тәуекелдер» ұғымдарын түсіндіру. Бөлме қауіпсіз болуы керек деген түсінік қалыптастыру. Қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын дамыту. Қауіпсіздік мәдениетін тәрбиелеу. Денсаулыққа қауіп төндіретін жағдайларды бағалау дағдысын дамыту.	<i>Білім алушы:</i> «Қауіпсіз мінез-құлық», «үй-жайлардағы тәуекелдер» негізгі ұғымдардың мағынасын түсінеді Үй-жайлардағы қауіпті бағалау дағдысын қолданады. Үй-жайларда туындайтын қауіптерге дұрыс жауап бере алады.	Ситуациялы міндеттерді шешу «Үй-жай қауіпсіздігін бағалау» зерттеу жұмысы	https://youtu.be/hYPfCTFVoRU

7-СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
Табиғаттағы қауіпсіздік	«Демалыстағы қауіпсіздік», «табиғаттағы қауіптер» ұғымдарын түсіндіру Табиғатта қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын қалыптастыру	<i>Білім алушы:</i> «Демалыстағы қауіпсіздік», «табиғаттағы қауіптер» негізгі ұғымдардың мағынасын түсінеді	Ситуациялық есептерді шешу Презентация Постерлер жасау	

	Сыни ойлауды дамыту және табиғаттағы қауіпті жағдайларды бағалау Табиғатта алғашқы көмек көрсету дағдыларын қалыптастыру	Табиғатта қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын қолдана алады Табиғаттағы адам денсаулығына ықтимал қауіптер мен қатерлерді бағалайды Табиғаттағы төтенше жағдайда шешім қабылдау үшін сыни ойлауды қолданады		
Табиғи апаттар кезіндегі қауіпсіздік	«Табиғи апаттар», «төтенше жағдай» ұғымдарын түсіндіру Табиғи апаттар кезінде дұрыс мінез-құлық дағдыларын қалыптастыру Табиғи апаттар кезінде өзіне және басқаларға алғашқы көмек көрсету дағдыларын дамыту Табиғи апаттар кезінде қауіпсіз жерлерді анықтау Табиғи апаттар кезінде оңтайлы шешімді таңдау үшін сыни ойлауды дамыту Қауіпсіздік мәдениетін тәрбиелеу	<i>Білім алушы:</i> «Табиғи апаттар», «төтенше жағдай» негізгі ұғымдардың мағынасын түсінеді Табиғи апаттар кезінде қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын қолдана алады. Табиғи апаттардың себептері, ықтимал қауіптер және апат кезінде өзіңізді және басқаларды қорғау жолдары туралы білімді қолданады	Ситуациялы міндеттерді шешу Жобалық жұмыс Табиғи апаттар кезінде қауіпсіз орындардың картасын жасау	Табиғи апаттар қаупін азайту бойынша мұғалімдерге арналған нұсқаулық (Алматы, 2009)
Техниканы қауіпсіз пайдалану	«Техникамен жұмыс істеу ережелері» ұғымын түсіндіру Техникамен қауіпсіз жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру Қауіпсіздік мәдениетін тәрбиелеу	<i>Білім алушы:</i> «Техникамен жұмыс істеу ережелері» негізгі ұғымдардың мағынасын түсінеді Техниканы қауіпсіз пайдалану дағдыларын қолдана алады	Жадынама жасау Бейне роликті дайындау	
Мен не жеймін? Азық-түлік қауіпсіздігі	«Тамақтану», «салауатты өмір салты», «пайдалы тағамдар» ұғымдарын түсіндіру Дұрыс тамақтануды жоспарлау дағдыларын дамыту Денсаулық сақтау мәдениетін тәрбиелеу	<i>Білім алушы:</i> «Тамақтану», «салауатты өмір салты», «пайдалы тағамдар» негізгі ұстанады Денсаулық сақтау практикасын қолданыңыз	Жобалық жұмыс Зерттеу	

		Дұрыс тамақтану мәдениетін насихаттау		
--	--	---------------------------------------	--	--

8-СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӨРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
Ережелер мен заңдарды бұзғаны үшін жауапкершілік	«Заң», «теріс қылық», «құқық бұзушылық», «қылмыс», «жауапкершілік» ұғымдарын түсіндіру Құқықтық мәдениетті қалыптастыру Адамгершілік қасиеттерге және заңдарға құрмет сезімін тәрбиелеу. Ережелер мен заңдарды бұзуды болдырмау мақсатында сыни тұрғыдан ойлауды және шешім қабылдау дағдысын дамыту Құқық бұзушылық түрлері және олар үшін жауапкершілік шаралары туралы түсінік қалыптастыру	<i>Білім алушы:</i> «Заң», «теріс қылық», «құқық бұзушылық», «қылмыс», «жауапкершілік» негізгі ұғымдардың мағынасын түсінеді Заңдар мен ережелерге құрмет көрсетеді Құқықтық білімді қолдана біледі Заң мен ережелерді бұзғаны үшін жауапкершілік шарасын біледі Заңдарды құрметтеуді және оларды сақтауды насихаттайды	Жобалық жұмыс Постерлер жасау Бейне роликті дайындау Рөлдік ойын Ситуациялы міндеттерді шешу	
Жауапты мінез-құлық және инфекциялардың алдын алу	«Жұқпалы аурулар», «жауапты мінез-құлық», «АИТВ, ЖИТС-тың алдын алу», «ДДҰ» ұғымдарын түсіндіру Инфекцияның алдын-алу - бұл салауатты өмір салты, қауіпсіз және жауапты мінез-құлық, ал жұқпалы аурулар адамның иммундық жүйесін бұзады деген түсінік қалыптастыру Денсаулық сақтау мәдениетін тәрбиелеу Жұқпалы аурулардың кез келген түрінің алдын алу дағдыларын дамыту	<i>Білім алушы:</i> «Жұқпалы аурулар», «жауапты мінез-құлық», «АИТВ, ЖИТС-тың алдын алу», «ДДҰ» негізгі ұғымдардың мағынасын түсінеді Салауатты өмір салты туралы Жұқпалы аурулардың алдын алу туралы білімді және дағдыларын қолдана алады	Тақырып бойынша жобалық жұмыс Ситуациялық міндеттерді шешу	

		Салауатты өмір салты идеясын насихаттау үшін білімді қолданады		
Жеке басына қол сұқпаушылық құқығы	«Жеке қол сұқпаушылық», «құқықтар», «қауіпсіздік» ұғымдарын түсіндіру Ешкімнің жеке басына қол сұқпаушылықты бұзуға құқығы жоқ екенін түсіндіру Бейтаныс адамдармен қарым-қатынас пен қарым-қатынаста қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын дамыту Қауіпсіздік мәдениетін тәрбиелеу Жеке басына қол сұқпаушылық бұзылған жағдайда немесе төтенше жағдайда шешім қабылдау үшін сыни ойлауды дамыту	<i>Білім алушы:</i> «Жеке қол сұқпаушылық», «құқықтар», «қауіпсіздік» негізгі ұғымдардың мағынасын түсінеді Қарапайым өмірде және жаңа (бейтаныс) жағдайларда қауіпсіз мінез-құлықты қолдана алады Жеке басына қол сұқпаушылық құқығын түсінеді және қолдана алады	Тақырып бойынша жобалық жұмыс Ситуациялы міндеттерді шешу Бейне фильмдердің үзінділерін талқылау	
Зорлық-зомбылыққа жол жоқ!	«Қорқыту», «зорлық-зомбылық», «зорлық-зомбылыққа төзбеушілік» ұғымдарын түсіндіру Зорлық-зомбылық фактілерінің алдын алу және болдырмау қажеттілігі туралы түсінік қалыптастыру Зорлық-зомбылық фактілері болған кезде қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын дамыту Қауіпсіздік мәдениетін тәрбиелеу Стреске төзімділікті дамыту	<i>Білім алушы:</i> «Қорқыту», «зорлық-зомбылық», «зорлық-зомбылыққа төзбеушілік» негізгі ұғымдардың мағынасын түсінеді Қауіпсіз мінез-құлық туралы білімді және зорлық-зомбылық фактілерінің алдын алу дағдыларын қолдана алады Стреске төзімділікті қалыптастыру үшін технологияларды қолданады	Рөлдік ойындар Ситуациялы міндеттерді шешу Зерттеу жүргізу Әдеби шығармаларды талқылау	
Алғашқы көмек көрсету ережелері	«Алғашқы көмек», «жарақат түрлері» ұғымдарын түсіндіріңіз Алғашқы көмек көрсету дағдыларын қалыптастыру Қауіпсіздік мәдениетін тәрбиелеу Өзіне немесе зардап шеккендерге көмек	<i>Білім алушы:</i> «Алғашқы көмек», «жарақат түрлері» негізгі ұғымдардың мағынасын түсінеді Қан кетуді тоқтату, таңу, зардап шеккендердің қозғалысы және	Медицина қызметкерімен кездесу Рөлдік ойын Ситуациялы міндеттерді шешу Бейне роликті дайындау	

	көрсету туралы шешім қабылдау үшін сыни ойлауды дамыту Эмоционалды интеллект пен стресске төзімділікті дамыту	т. б. кезінде алғашқы көмек көрсету дағдыларын қолдана алады. Сыни ойлауды төтенше жағдайларда және зардап шеккендерге көмек көрсету кезінде қолданады		
--	--	---	--	--

9-СЫНЫП

ТАҚЫРЫПТАР	САБАҚ МІНДЕТТЕРІ	КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	ҰСЫНЫЛҒАН ОҚУ ӘРЕКЕТІНІҢ ТҮРЛЕРІ	РЕСУРСТАР
Қандай да бір қауіп туындаған жағдайда нені білу маңызды?	«Төтенше жағдай», «денсаулыққа қауіп», «қауіпсіздік ережелері» ұғымдарын түсіндіру Адам өмірі мен денсаулығына ықтимал қауіптер мен қатерлер туралы түсінік қалыптастыру Төтенше жағдайларда дұрыс әрекет ету дағдыларын дамыту Денсаулық сақтау мәдениетін тәрбиелеу	<i>Білім алушы:</i> «Төтенше жағдай», «денсаулыққа қауіп», «қауіпсіздік ережелері» негізгі ұғымдардың мағынасын түсінеді Күнделікті өмірде және бейтаныс жағдайларда өмір мен денсаулыққа төнетін кез келген қауіп-қатерлерге дұрыс жауап беру дағдыларын қолдана алады. Өмір мен денсаулыққа қауіп төнген жағдайда шешім қабылдауда және мінез құлық тактикасында сыни ойлауды қолданады Адам өмірі мен денсаулығына қауіп төнген жағдайда қауіпсіз мінез-құлық ережелерін насихаттайды	Ситуациялы міндеттерді шешу Рөлдік ойындар Қауіпсіздік нұсқаулығын әзірлеу Бастауыш сынып оқушыларымен жұмыс істеу үшін қауіпсіздік жасақтарын құру	

<p>Төтенше жағдайларда өзіме және басқаларға қалай көмектесе аламын?</p>	<p>«Төтенше жағдай», «төтенше жағдайда көмек көрсету», «стресске төзімділік» ұғымдарын түсіндіру Қорқытуға, зорлық-зомбылықтың кез келген түріне, төтенше жағдайларда қауіпсіз мінез-құлыққа қарсы тұру дағдыларын қалыптастыру Қандай жағдайда ересектердің көмегіне жүгіну керек және өз бетінше шешім қабылдауға үйрету Қауіпсіздік мәдениетін тәрбиелеу. Төтенше жағдайларда шешім қабылдау кезінде сыни ойлауды дамыту. Эмоционалды интеллект пен стресске төзімділікті дамыту</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Төтенше жағдай», «төтенше жағдайда көмек көрсету», «стресске төзімділік» негізгі ұғымдардың мағынасын түсінеді Төтенше жағдайларда қауіпсіз мінез құлық туралы білімді қолдана алады Өзіне және басқаларға қатысты зорлық-зомбылық қолдану жағдайларында, төтенше жағдайларда шешім қабылдауда сыни ойлауды қолданады</p>	<p>Ситуациялы міндеттерді шешу Жобалық жұмыс Тақырып бойынша бейнелерді, фильм фрагменттерін талқылау Төтенше жағдайларда қауіпсіз мінез-құлық ережелерін әзірлеу</p>	
<p>Өмірге және денсаулыққа қауіпті жағдайлардан қалай шығуға болады?</p>	<p>«Қауіпті жағдайлар», «қауіпсіздік мәдениеті», «стресске төзімділік» ұғымдарын түсіндіру Қауіпсіз мінез-құлықтың маңыздылығы туралы түсінік қалыптастыру Өмірге және денсаулыққа қауіпті жағдайлардан шығудың жолын табу дағдысын дамыту Өмірге және денсаулыққа қауіпті жағдайларда шешім қабылдау дағдысын дамыту Өмірге және денсаулыққа қауіпті жағдайлардың пайда болуына қандай факторлар әсер ететінін түсіну Өмірге және денсаулыққа қауіпті жағдайлар туындаған кезде эмоционалды интеллект пен стресске төзімділікті дамыту</p>	<p><i>Білім алушы:</i> «Қауіпті жағдайлар», «қауіпсіздік мәдениеті», «стресске төзімділік» негізгі ұғымдардың мағынасын түсінеді Қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын қолдана алады Сыни тұрғыдан ойлау өмірге және денсаулыққа қауіпті жағдайларда шешім іздеуде қолданады Стресске төзімділік дағдылары мен эмоционалды интеллект дамиды Ақпарат пен қауіпсіз мінез-құлық ережелерін насихаттайды</p>	<p>Жобалық жұмыс Ситуациялы міндеттерді шешу Рөлдік ойындар Қауіпсіздік ережелерін әзірлеу Бастауыш сынып оқушыларыарасында ақпараттық-түсіндіру жұмыстарын жүргізу үшін қауіпсіздік жасақтарын құру</p>	

**3. «ЖАҺАНДЫҚ ҚҰЗЫРЕТТЕР» КУРСЫ БОЙЫНША
5-9 СЫНЫПТАРҒА АРНАЛҒАН ҚЫСҚА МЕРЗІМДІ ЖОСПАРЛАРДЫҢ
ҮЛГІЛЕРІ**

«ЭТИКА ЖӘНЕ ӘДЕП» БӨЛІМІ

5 СЫНЫП

Бөлім	ЭТИКА ЖӘНЕ ӘДЕП	
Тақырып	Барлығы сәлемдесуден басталады	
Кезеңдер		Ресурстар
Сабақтың басталуы	<p><i>Сәлемдесу</i></p> <p>Сәлеметсіздер ме, қымбатты достар! Мен сіздерді «Бәрі сәлемдесуден басталады» сабағында қарсы алғанымға қуаныштымын</p> <p>Мультфильмнен үзінді көру</p>	<p>https://yandex.kz/video/preview/20670523232908258</p>
Барысы	<p>Бүгін сабақта не талқыланады деп ойлайсыздар?</p> <p>Бүгінгі сабақта:</p> <ul style="list-style-type: none"> - сөйлеу этикетінің ережелерімен, қарым-қатынас және сәлемдесу ережелерімен танысасыздар; - бір-біріне мейірімді болу қаншалықты маңызды екенін білесіздер; - сіздер өздеріңізді дұрыс ұстауды, дұрыс қарым-қатынас жасауды, сыпайы болуды үйренесіздер 	
	<p>Сәлеметсіз бе!</p> <p>Мейірімді сөз</p> <p>Күнделікті сәлемдесуде, «Сәлеметсіз бе!» - Денсаулығыңыз мықты болсын, Ғұмырлы болыңыз.</p> <p>«Ата-бабадан қалған ілтипат отбасының негізі»</p> <p>Сәлемдесу- ежелгі заманнан бері келе жатқан әдет, біз оны күнделікті өмірде жиі кездестіреміз. Біз сәлемдесу сөздерін күн сайын айтамыз. Кез келген әңгіме сәлемдесуден басталады.</p> <p>Сіз асығыс болсаңыз да, көшеде кездескен болсаңыз да, кездесу кездейсоқ болса да, сәлемдесуді ұмытпайсыз.</p> <p>Ер адам-әйелге; кіші – жасы үлкенге; бөлмеге кірген кісі – іштегілерге сәлемдеседі.</p>	<p>https://www.youtube.com/watch?v=IZ6sjXMATEQ</p>
	<p>«Сәлеметсіз бе», «Қайырлы күн», «Сәлем», «Біз сізді көргенімізге қуаныштымыз» - бұл сәлемдесулерді біз өмірімізде жиі естиміз.</p> <p>Сәлемдесу дегеніміз – бір-біріне денсаулық, жақсылық, бейбітшілік, сәттілік пен амандық тілеу.</p> <p>Әлемнің барлық елдерінде адамдар кездескен кезде бір-бірімен амандасады, осы арқылы бір-біріне жанашырлық пен ізгі ниет білдіреді. Бірақ әр халықта сәлемдесу түрлері әртүрлі болады. «Қалай сәлемдесесің, мен сенің қайдан келгеніңді болжаймын» деп бекер айтпайды. Біз бүкіл әлемнің барлық тұрғындарының әдет-ғұрыптары мен дәстүрлеріне құрметпен қараймыз.</p> <p>Сәлемдесу ұлттық сипаттағы ерекшеліктерді, халықтың тарихын, олардың өміріндегі ең маңызды нәрсені көрсетеді.</p> <p><i>Сіз әртүрлі жастағы адамдармен амандасуды, қалай</i></p>	<p>https://youtube/i27eeC6wvZQ (00 –1.48 минут)</p>

	<p><i>қарсы алу керектігін білесіз бе?</i> Әр халықтың өзіндік ерекшеліктері бар. Қазақ халқы сәлемдесуге ерекше көңіл бөледі (Сәлем беру). Қазақтарда негізінен қонақтарды қарсы алу мен шығарып салуда Орталық азия, шығыс елдерінде қалыптасқан дәстүрінен айтарлықтай өзгешелік жоқ. Егде жастағы, орта жастағы және одан жасырақ ер адамдармен кездескендегі сәлемдесу – «ассалаумағалейкум!» (арабшадан аударғанда «Сізге тыныштық тілеймін!») деп айтылады. Топ болып тұрған адамдармен кездескенде, олардың барлығына бірден синхронды түрде сәлемдеседі, әр қайсысымен жеке-жеке қол алысып та амандасады. Үй иесі қонақтармен сәлемдескенде иіліп, қол кимылымен ізет көрсетеді. Қол алысу кезінде алдымен жасы кіші оң қолының алақанын үлкенге, балалар немесе жастар ересектерге созады. Көбінесе жастар мен ішінара орта буын адамдары, жастары шамалас ерлер мен әйелдер бір-біріне жай ғана «Сәлем!» деп те амандасады. Мұндайда көп жағдайда сөзбен бірге қол алысып амандасу қатар жүреді. Негізінен мынадай сөздермен сәлемдесу кеңінен таралған: «Сәлем бердік!», «Сәлеметсіз бе?» («Сіздерге тағзым!»). Күндіз шақырылған жерге барғанда: «Қайырлы күн», ал кешке – «Қайырлы кеш!» деп айтады.</p>	
	<p><i>«Кілт сөздер» ойыны</i> Сағат макетінде мұғалім тәулік уақытын «Таң», «Күн», «Кеш», «Түн» деп қояды. Білім алушылар тәуліктің осы уақытына сәйкес келетін сәлемдесу сөздерін атауға тиіс. «Қайырлы таң», «Қайырлы күн», «Қайырлы кеш», «Қайырлы түн».</p>	
	<p><i>Ситуациялық жағдаяттарды шешу</i> Күнделікті өмірде жиі кездесетін жағдайларда қарастырылады. № 1 жағдай - Демалыс күні Асқар ұстазын кездестірді, ол Асқар танымайтын бір әйелмен бір нәрсе туралы әңгімелесіп бара жатыр еді. - Сәлеметсіз бе, Баян Қанатқызы! - деп айқайлады Асқар. Мұғалім Асқардың сәлемдесуіне жауап берді, бірақ оған суық қарады. - Балалар, неге олай қарады деп ойлайсыңдар? - Бейтаныс адамдармен амандасу керек пе? Жауап. Тек мұғалімімен ғана емес, екеуімен де амандасуыкерек еді. № 2 жағдай - Абай автобустың соңы жағында, шығуға дайындалып есікке жақын тұрған еді. Кенеттен ол автобустың бас жағында бірінші есікке таяу тұрған таныс баласын көріп қалды.</p>	

	<p>- Серік, Сәлем! - Абай бар даусымен айқайлады. - Сен қайда жоғалып кеттің? Қал қалай?.. - жолаушылар абдырап иықтарын көтерді.</p> <p>Абайдың қателігі неде? Ол досымен әдепсіз амандасты ма?</p> <p>Жауап. Абай бүкіл автобуска айқайламауы керек еді. Көпшілік ортасында тұрғанда, алыс жерде тұрған танысыңызды көргенде жай ғана басыңызды изеп, күлімсірегеніңіз дұрыс.</p>	
	<p>«Сәлеметсіз бе» сөзінің маңызы бар. Біз бұл сөзде қандай жасырын мағына бар екендігі туралы ойланбастан, әдетке айналған соң айтамыз. Бұл адамға жағымды әсер етеді, күні бойы қуат береді.</p> <p>Бұл сөзді айта отырып, сіз:</p> <ul style="list-style-type: none"> - сыпайы, әдепті. - айналаңыздағы барлық адамдарға денсаулық тілеуші. - адамдарға мейірімді екеніңізді көрсетесіз. <p>Сәлемдесу арқылы сіз:</p> <ul style="list-style-type: none"> - оң энергиямен зарядталасыз. <p>«Сәлеметсіз бе!» - біз бір-бірімізге күн сайын күлімсіреп, кездескенімізге қуанышты екендігімізді білдіреміз. «Сәлеметсіз бе» деген сөзбен біз бір-бірімізге амандық, денсаулық, қуаныш, бақыт тілейміз.</p>	
	<p><i>Рефлексия</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Бүгінгі сабақта нені талқыладық? - Қандай жаңа терминдермен таныстыңыздар? <p>Бүгін сабақта сіздер:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мінез-құлық және басқаларға құрметпен қарау ережелерімен таныстыңыздар; - жаңа сөздердің мағынасын білдіңіздер; - үлкендермен, бір-бірімен амандасуды, басқаларға құрмет көрсетуді үйрендіңіздер. 	
	<p>Сәлемдесуді ұмытпаңыз, адамдарға қуаныш, жылулық пен күлкі сыйлаңыз, сонда әлем мейірімді болады!</p> <p>Сәлемдесу одан әрі қарым-қатынас орнатуда, отбасында, сыныптастарының арасында, бейтаныс адамдармен қарым-қатынас жасауда үлкен рөл атқарады</p>	

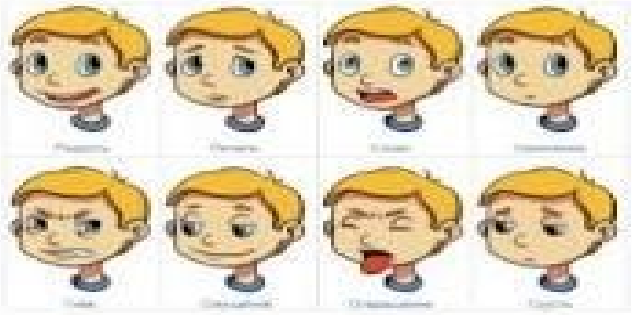
Бөлім	ЭТИКА ЖӘНЕ ӘДЕП	
Бөлім тақырыбы	Дастархан басындағы әдеп. Дастархан әзірлеу	
		Ресурстар
Сабақтың басталуы	Балалар, бүгін біз қызықты тақырыпты талқылаймыз. Сіздерге ұсынылған иллюстрациялар бойынша не туралы сөйлесетінімізді байқап көрейікші.	
Барысы	<p><i>Миға шабуыл</i></p> <p>Слайдта иллюстрациялар, фотосуреттер бар.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Балалар, экранға мұқият қараңыздар. - Суреттерде не бейнеленген? <p>Иә, сіздер бүгінгі сабақтың тақырыбы «Дастархан</p>	

	<p>басындағы әдеп. Дастархан жаю» болатындығын болжап отырсыздар.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дастархан басындағы мінез-құлықтың ережелері туралы не білесіздер? - Дастархан басында өзін қалай ұстау керек? 	
	<p>Бүгінгі сабақта сіздер:</p> <ul style="list-style-type: none"> - этикет деген не екенін білесіздер; - үстелдегі мінез-құлық ережелерін талқылайсыздар, олардың кейбіреулері сізге бұрыннан таныс болуы мүмкін; - сыпайылық пен әдептіліктің негізгі дағдыларымен танысасыздар; - дастарханды қалай дұрыс жаю керектігін үйренесіздер. 	№3 слайд
	<p>Дастархан басындағы мінез-құлық мәдениеті адамның жалпы мәдениетінің көрінісі. Оны ерте жастан тәрбиелеу керек. Дастархан басында мәдениетті болу үшін этикет ережелерін сақтау қажет.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Менің ойымша, сіздер этика мен этикет туралы бірнеше рет естідіңіздер. Олардың мағынасы нені білдіреді? Ол туралы елдің бәрі біле бермейтініне сенімдімін! <p>(Мұғалімнің «Этика» және «Этикет» ұғымдарын түсіндіруі)</p> <p>Әрқашан адамның мінез-құлқы белгілі бір ережелерге сәйкес бағаланады. Егер ондай ереже болмаса, адамдардың жасаған іс-әрекетінің жақсы, жамандығын нақты біле алмай, ортақ пікірге келе алмаған болар едік.</p> <p>Дастархан басында өзін қалай ұстау керектігін білу маңызды. Дастархан жаю дағдыларын, дастарханды әдемі жаю шеберлігін меңгеру әрқайсымызға да керек нәрсе.</p>	
	<p>Мен сіздерге бейнероликті қарап, үстел басында қандай ережелерді сақтау керектігін талқылауды ұсынамын.</p> <p>Қаралған бейнесабакты талқылаймыз</p>	<p><u>Балаларға арналған этикет:</u> <u>Дастархан басында өзін қалай ұстау керек -</u> <u>(yandex.kz)</u></p>
	<p>«Кім қателеседі?» атты танымдық ойынды ұсынамын.</p> <p>Экранға қараңыз, сіздердің алдарыңызда екі сурет бар, олардың біреуінде дастархан басындағы әдепті сақтап отырған, ал екіншісінде дастарқан әдебін сақтамаған.</p> <p>Кейіпкерлердің қайсысының әрекеті дұрыс, қайсысының дұрыс емес екенін ажырата аласыз ба?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бірінші суретте ара қателеседі. Басқа кейіпкер ұқыпты, ас құралдарын пайдаланады. Ара, керісінше, ұқыпсыз, қолмен жейді, сондықтан ол үстін ластап алды. 2. Бұл жағдайда ара қателеседі, өйткені ол тамақтану кезінде сөйлеп отыр. 3. Әрине, екінші кейіпкер қателеседі, өйткені ол үстелде отырып тамақ жейді. <p>Сіздердің көпшілігіңіз дұрыс жауаптар бергендеріңізге сенімдімін.</p> <p>Балалар, сіздер осындай қателіктер жіберген кейіпкерлерге не ұсынар едіңіздер?</p>	

	<p>Біз сіздермен дастархан басындағы мінез-құлық ережелері туралы сөйлестік, енді біз дастарханды қалай жаю керектігімен танысуымыз керек.</p> <p>Дастархан жаю – тамақтануға дайындау. Дастархан жаюдағы негізгі мақсат - дастарханға қойылатын тағамдарды белгілі бір тәртіппен қойып, қажетті заттармен қамтамасыз ету. Дастархан жаюдың тәртібі - бұл үй иесінің қалауы ғана емес, ол жылдар бойы жинақталған гигиена талаптары мен дастархан басында отырғандардың бәріне жайлы болуын қамтамасыз ету қажеттілігінен туындайды.</p> <p>Сіздерге дастарханды қалай жаюдың дұрыс екенін көруді ұсынамын.</p> <p>Дастархан жаюдың ережелерін қалай меңгергеніңізді тексеріңіз. «Дастарханды дұрыс жаю» тапсырмасын орындаңыз. Экранға мұқият қараңыз. Сіздің алдыңызда тек үш сөзді (ортасында, оң жағында және сол жағында) қою керек сөйлемдер бар</p> <p>.https://learningapps.org/view13994827</p> <p>Дұрыс нұсқа:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 ортасында 2 сол жақта 3 сол жақта 4 оң жақта 5 оң жақта 6 оң жақта 7 орталықта <p>Айтыңызшы, сіз дастархан этикеті туралы не білдіңіз?</p> <p>Мұны ата-анаңызбен талқылаңыз. Ата-анаңызға дастарханды әдемі жайып, қонақ күтуге көмектесіңіз.</p>	<p>https://www.google.com/search?sca_esv=561834441&q=%D0%B4%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%80%D1%85%D0%B0%D0%BD+%D0%B6%D0%B0%D1%8E+%D3%99%D0%B4%D0%B5%D0%B1%D1%96&tbm=vid&source=lnms&sa=X&ved=2ahUKEwjQoOvQxoiBAxUrJBAINfAUCZ0Q0pQJegQIChAB#fpstate=ive&vld=cid:416ebfc7,vid:izuMn7nxQ2o</p>
	<p>Балалар, бүгін сіз көптеген жаңа және пайдалы нәрселерді білдіңіздер. Сіздер күнделікті өмірде жаңа білімді қолданасыздар деп үміттенемін.</p> <p>Дастарханды дұрыс жаю ережелерін өзіңіз жасаңыз.</p> <p>Кіші іні-қарындастарыңызға ас құралдарын қалай дұрыс пайдалану керектігін түсіндіріңіз.</p> <p>Мен сізге қызықты үй тапсырмасын орындауды ұсынамын: QR-кодты сканерлеп, « Дастарханды дұрыс жаю» викторинасына қатысыңыз.</p>	

6-СЫНЫП

Бөлім	ЭТИКА ЖӘНЕ ӘДЕП	
Тақырып	Біз эмоциямызды басқарамыз	
		Ресурстар
Барысы	<p>Мақсаты: өз эмоциямызды басқаруды үйрену, көңіл-күйіңізді реттеу жолдарын меңгеру.</p> <p>Тапсырмалар:</p> <ul style="list-style-type: none"> - эмоциялардың не екенін, олардың түрлері мен адам өміріндегі маңыздылығын білу; - өзіңіздің және айналаңыздағы адамдардың эмоционалды күйлерін ажырата білуге үйрену. - эмоцияларды басқаруды үйрену 	

	<p><i>Сабақ жоспары</i> <i>1 кезең. Ұйымдастырушылық сәт</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • «Сәлемдесу» жаттығуы <p>«Айтыңыздаршы, балалар, сәлемдесу бәрімізге ұнады ма? Сіздер бір-бірлеріңізбен амандасқанда қандай эмоцияларды бастан өткердіңіздер? (Білім алушылар эмоцияны қалай сезінгендерін әңгімелейді.).»</p>	
<p>Барысы</p>	<p>Эмоциялар-бұл біздің басымыздан өтіп жатқан жағдайлардың, қарым-қатынасымыздың көрінісі, біздің әлеммен және айналамыздағы адамдармен байланысу, өзара әрекеттесу тәсілі.</p> <p>Эмоциялар адамдарға және оқиғаларға деген көзқарасымызды білуге, мінез-құлықты реттеуге және басқаларды жақсы түсінуге көмектеседі.</p> <p>Эмоциялар жай ғана маңызды емес, сонымен қатар дұрыс шешім қабылдау, мәселелерді шешу, өзгерістермен күресу және табысқа жету үшін оңтайлы әрекет етуде бізге өте қажет.</p> <p><i>Тапсырма.</i> Балалар, еске түсірейікші, бірдей жағдаятты кім қалай қабылдайтынын көрейік.</p> <p>Мысалы, сіздің алдыңызда өрмекші отырғанын елестетіп көріңіз. Өрмекшіні көргенде қандай эмоцияларды сезінесіз? (Білім алушылар өз эмоцияларын кезекпен атайды: қорқыныш, жиіркеніш, қорқыныш, қызығушылық, немқұрайлылық, қуаныш және т. б.), ал өрмекшілерді зерттейтін ғалым бұл жағдайда қандай эмоцияны сезінеді деп ойлайсыз?</p> <p><i>Қорытынды:</i> сыныптың барлық оқушылары өрмекшіге қатысты әртүрлі эмоцияларды сезінеді.</p> <p>Егер адамдар белгілі бір жағдайға қатысты бірдей эмоцияларға ие болса ше?</p> <p><i>(Талқылау барысында мұғалім әр адамның эмоциялар мен сезімдерді жеке білдіруге құқығы бар деген ойға жетуі керек. Бұл оның мүдделеріне, тәжірибесіне, білім деңгейіне және т. б. байланысты)</i></p>	
	<p>Тапсырма. Эмоцияны анықтауды машықтанайық. Суретте көрсетілген эмоцияларды атаңыз:</p> <p>1. Эмоциялар біздің ішкі әлемімізде, әлеуметтік орта немесе табиғи ортамызда болып жатқан маңызды оқиғалар туралы белгілер береді. Тиімді қарым-қатынас жасау үшін біз басқалардың эмоцияларын дәл анықтап, эмоцияларды</p>	

	<p>басқаларға дәл жеткізе және білдіре білуіміз керек.</p> <p>2. Эмоцияны пайдалана отырып, жақсы көңіл-күйде болыңыз. Біздің сезіміміз қалай ойлайтынымызға және не ойлайтынымызға әсер етеді. Эмоциялар біздің назарымызды маңызды оқиғаларға бағыттайды; олар бізді белгілі бір әрекетке дайындайды және проблемаларды шешкен кезде ойлау процестерімізді басқаруға көмектеседі.</p> <p>3. Эмоциялар кездейсоқ оқиғалар емес. Олардың негізгі себептері бар; олар белгілі бір ережелерге сәйкес өзгереді және оларды түсінуге болады. Эмоциялар туралы білім біздің эмоциялар туралы сөздік қорымызда және эмоционалды талдауды жасау қабілетімізде көрінеді.</p> <p>4. Эмоциялар ақпаратты қамтитындықтан және ойлауға әсер ететіндіктен, біз эмоцияларды пайымдауларымызға, мәселені шешудегі әрекетімізге саналы түрде енгізуіміз керек.</p> <p>Бұл бізден эмоцияларға ашық болуымызды талап етеді және біздің сезімдеріміздің даналығын көрсететін стратегияларды таңдау керек.</p>	
	<p>Сіз өзіңіздің эмоцияларыңызды қалай басқара аласыз? Сіз кейбір эмоцияларды жасыру, басу, іште сақтау, ешбір жағдайда білдірмеу керек дегенге келісесіз бе? Әркім өз эмоциялары мен сезімдерін басқара білуі керек. Эмоционалды күйзелістің, стресстің алдын алудың тиімді құралы «өзін-өзі реттеу» және «өзін-өзі қалпына келтіру» тәсілдерін қолдану. Бұл көптеген жылдар бойы сау болғысы келетіндердің барлығына арналған «қауіпсіздік техникасы».</p> <p>Бүгін біз эмоцияларды ажыратуды және оларды мимика, қимыл-ишара және сөз арқылы білдіруді, сондай-ақ әртүрлі тапсырмаларды мұқият тыңдап, дұрыс орындауды, достық қарым-қатынаста болуды, бір-бірімізді түсінуді үйренеміз.</p> <p><i>Сұрақ:</i> Сіз жағымсыз эмоциялармен қалай күресесіз? Талқылау барысында жағымсыз эмоциялармен күресу әдістерінің тізімі жасалады. Алынған тізімді топ тренері түзетеді және толықтырады.</p> <p>Сабырлы болуды үйрену көптеген өмірлік жағдайларда, әсіресе адам мазасызданған кезде қажет. Ал аңдаушылық - бұл «Дайын болыңыз» деген, яғни өзімізге назар аударуды ұсынатын хабарлама</p> <p>Кейде адамдарда бұл хабарлама тым көп болады, сондықтан олар үнемі «Дайын болуға» тырысады.</p>	
	<p><i>Жаттығу.</i> «Дайындық» пен «босаңсуды» теңестіруге көмектесетін әдісті қолданып көрейік, сонда сіз ойыңызды бір нәрсеге шоғырландыра аласыз.</p> <p>Мақсат: <i>стрестік жағдайдағы дене әрекеттеріне еліктеу арқылы релаксация және стрессті жеңілдету әдістерін үйрену;</i></p> <p><i>Нұсқаулар:</i> жүрек соғу жиілігін арттыру үшін «сөмкені беру» ойынын ойнаңыз. Сізге тек қағаз пакет пен скотч қажет. Пакетті ауамен толтырып, шар жасау үшін оны</p>	<p>Материалдар: пайдаланылған қағаз пакет, таспа, екі парақ қағаз, қарындаштар/ түрлі-түсті қарындаштар / маркерлер.</p>

скотчпен бекітіңіз. Бір аяғымен тұрып, әр ойыншы оны келесі ойыншыға беру үшін «сөмкені» ақырын соғу керек. Егер ойыншының екінші аяғы жерге тиіп кетсе немесе ол «сөмкені» сындырса немесе «сөмкені» лақтырса, ол ойыннан шығарылады. Ойында қалған адам жеңеді!

Сұрақтар:

- Ойын аяқталғаннан кейін өзіңізді қалай сезінесіз?
 - Мұны сіздің денеңіздің қай мүшесімен сезінесіз? Мысалы, Сіздің жүрегіңіз тез соғып тұр ма? Сіз терең және жиі тыныс аласыз ба? Сіздің бұлшық еттеріңіз тартылды ма?
- Қазіргі уақытта сіз мазасыздықты сезінбеуіңіз мүмкін, бірақ стресстің физиологиялық белгілері қозуға өте ұқсас.

Тапсырма. Денеңіздің қарапайым контурын сызыңыз (мысалы, «Зімбір адамы/ пряничный человек» печеньесі) және денеңізде осы әсерлерді сезінетін жерлерді бояңыз (мысалы, жүрегіңіз қатты соғып тұрғанын сезсеңіз, жүректің айналасындағы сызықтарды өткір, ашық түстермен бояуға болады).

Енді сабырлы болу үшін:

- көзіңізді жұмыңыз немесе бір нүктеге мұқият қараңыз,
- ішіңізді толығымен толтыру үшін 5 рет терең тыныс алыңыз,
- біреуді немесе сіз жақсы көретін нәрсені еске түсіріңіз және ризашылығыңызды сезініңіз,
- тыныс алуыңызбен бірге ойнайтын тыныш музыканы тыңдап көріңіз.

Енді денеңіздің жаңа контурын сызыңыз және қазір эмоцияны қалай және қайда сезінетініңізді бояңыз.

- Сіздің екі суретіңіздің арасында не өзгерді?
- Егер сіз денеңіздің қалай әрекет ететінін өзгерте алсаңыз, сезімдеріңіздің әсерін де өзгерте аласыз. Мұны қалай жасауға болады?

Біз «сөмкемен» ойнаудың физикалық әсерін қарастырдық. Мазасыздық сезінгенде, оны денеңізде қай жерде сезінесіз? Зерттеулер көрсеткендей, мазасыздық пен толқу (волнение) біздің денемізге ұқсас әсер етеді. Сіз толқуды сезінгенде – оны қай дене мүшеңізде және қалай сезінесіз?

Тым көп уайымдайтын кездерді еске түсіріңіз.

Тереңтыныс алу қай уақытта пайдалы болуы мүмкін?

Қатты уайымдағанда, біреуімізге бірнеше терең тыныс алуымыз керек болғанда бір-бірімізге қалай сигнал бере аламыз, мысалы, кодтық сөз, дене қозғалысы немесе құпия қол алысамыз ба?

Кері байланыс.

Жаттығу: «Кемпірқосақпен жоғары көтерілу» (мазасыздықты жеңілдету)

Тыныш әуен естіледі.

Жүргізуші: Балалар, ыңғайлы отырыңыз, демалыңыз. Көзіңізді жұмыңыз, әдемі, түрлі-түсті кемпірқосақты елестетіңіз. Терең дем алыңыз және ауамен бірге кемпірқосаққа көтеріліп жатқаныңызды елестетіңіз

	<p>(тынысыңызды ұстаңыз) және дем шығарған кезде кемпірқосақтан түсіп бара жатқандай елестетіп, деміңізді шығарыңыз (және барлық жаман, жағымсыз нәрсені шығарыңыз, одан құтылыңыз).</p> <p>Сұрақ: Сіз бұл процесте не бастан өткердіңіз?</p> <p>Жаттығу: «Қоштасу».</p> <p>Тренингке қатысушылар жұп болып бөлінеді және екі сыртқы және ішкі шеңбер құрайды. Сыртқы шеңбер орнында, ішкі шеңбер сағат тілімен қозғалады. Жұптар бір-бірінің көзіне қарайды, егер қатысушылар қолын алға созса, бір-бірінің қолын қысады, егер олар жоғары көтерсе, құшақтасады.</p> <p>Балалар, біз бүгін эмоцияларымызды басқару техникасын үйрендік. Ұнады ма? Осы техниканы өмірде қалай қолдануға болатындығын ойланыңыздар, жағдай қалай өзгерген болар еді.</p>	
	<p><i>«Бағдаршам» жаттығуы</i></p> <p>Мұнда Сіздер «Бағдаршам» көмегімен өзіңізді қалай тыныштандыруға болатындығын біле аласыздар.</p> <p>Ресурстар: түрлі-түсті қаламдар, түрлі-түсті қарындаштар, қағаздар.</p> <p>Бағдаршам салыңыз және қызыл, сары және жасыл түстермен бояңыз.</p> <p>Қашан тынышталу керектігін білу үшін түстерді индикатор ретінде пайдаланыңыз</p> <p>Қызыл = «Тоқта», тыныштал. Сары = мен әрекет етпес бұрын ойлануым керек. Жасыл = қазір мен тынышталып, ойланғаннан кейін, мен басқаша әрекет етуге тырысамын.</p> <p>«Бағдаршамның қызыл шамын» қосу керек деп ойлайтын жағдай туралы ойланыңыз. Мысалы, сіздің досыңыз сізді мазақ етті, бұл сіздің ашуыңызға тиді.</p> <p>Талқылау:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Егер сіз «Қызыл» аймақта болсаңыз, «Сары» аймаққа қалай түсуге болады? «Жасылға» қалай түсуге болады? * Тынышталғаннан кейін, сіз бұл жағдайда қалай әрекет ете аласыз? Мысалы, сіз ересек адамға не болғанын айтасыз ба, сізді мазақ еткен адаммен төбелесті бастайсыз ба? * Сіздің әрекетіңіздің салдары қандай болуы мүмкін? • Жақсы шешім туралы ойлағаннан кейін сіз жасыл аймақта боласыз. Жасыл аймақта болу әрқашан сіз қалаған нәрсені аласыз дегенді білдірмейді. Бұл қалай сезіледі? 	

	<p><i>«Эмоцияны бейнелеу» ойыны</i></p> <p>Сынып 4-5 адамнан тұратын шағын топтарға бөлінеді. Кіші топтардың әрқайсысы мүсіндік композиция жасау үшін үш эмоцияны таңдайды. Мүсіндік композицияға шағын топтың барлық мүшелері қатысуы керек. «Мүсін» үнсіз көрсетіледі. Басқа қатысушылар бейнеленген эмоцияны болжауы керек.</p> <p>«Таңдану» «Қуаныш» «Ашу» «Қанағаттану» «Қайғылы қоштасу» «Қорқыныш» Ойынды қорытындылау</p> <p>Жаттығу «Жақсы көңіл-күй құпиялары» жадынамасын жасау.</p> <p>-Жақсы көңіл-күйдің құпиялары бар. Топтық жұмысты жалғастыру арқылы оларды құрастырамыз.</p> <p>Әр топқа бірнеше жеке сөздер беремін. Олардан сөйлем құрау – жақсы көңіл-күйдің сырларын құрау керек. (Балалар алынған сөйлемдерді оқиды)</p> <p><u>слайдта жазылады:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Жылы сөздер айту. - Көбірек игі істер жасау. - Ешқашан күлімсіреп қоштаспау. - Өзіңіздің сүйікті ісіңізбен айналысу. <p>Оларды есіңізде сақтауларыңды өтінемін!</p> <hr/> <p><i>Рефлексия</i></p> <p><i>1. Жаттығу: «Бүгін маған...»</i></p> <p>Мақсаты: кері байланыс орнату, топта алынған тәжірибені талдау.</p> <p>Топтың әрбір мүшесі: «Мен бүгін...» сөзімен қорытындылау керек.</p> <p><i>Сабақты қорытындылау.</i></p> <p>Өзін-өзі реттеудің әртүрлі табиғи әдістерін қолдануға болады: күлкі, күлімсіреу, әзіл; жақсы және жағымды ойлар; бұлшық еттерді босаңсыту; табиғатпен байланыс; музыка, би және т.б.</p> <p>Бүгін, балалар, сіздер эмоциялармен және оларды басқару жолдарымен таныстыңыздар. Өмірде бізге көмектесетін досымыз деп санауға болатын эмоциялар бар. Сонымен қатар, бізге жау болатын эмоциялар да бар, біз оларды басқара алуымыз керек. Жақсы эмоциялар біздерді әдемі, бақытты ететінімен бәріңіз келісесіздер ғой.</p> <p>Осыны ұмытпайық және өзімізге және айналамызға тек жағымды эмоциялар сыйлайық, ал сіздің басыңызға қара бұлт пайда болған кезде, оның сізді басып алуына және сіздің жақындарыңызға кесірін тигізуге жол бермеңіз. <i>Қазір сіздің көңіл-күйіңізді көрсететін сурет салыңыз.</i></p>	
--	--	--

Бөлім	ЭТИКА ЖӘНЕ ӘДЕП	
Тақырып	Қазақ халқының дәстүрі ретінде ұрпақ арасындағы қарым-қатынас этикасы	
		Ресурстар
Сабақтың басталуы	<p><i>Сұрақтар: Адамдардың қарым-қатынасы туралы не білесіз?</i></p> <p><i>Қарым-қатынас орнату ережелері бар ма?</i></p>	
Барысы	<p>Бүгін біз:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мұра, құрмет, қонақжайлылық, сенім ұғымдарымен танысамыз; - қоғамдағы қарым-қатынас қағидаттары ұлттық мұра болып табылатынын және мыңдаған жылдар бойы қалыптасып келе жатқанын білеміз; - біз қарым-қатынасты құрмет пен сенімге негіздеуді үйренеміз. <p>Тапсырма:</p> <p>Иллюстрацияларға қарап, оларды не байланыстыратынын, не ортақ екенін анықтайық.</p>	
	 <p>Иә, иллюстрациялар <i>қарым-қатынас</i> тақырыбын көрсетеді. Бүгінгі сабақтың тақырыбы «Қазақ халқының дәстүрі ретінде ұрпақ арасындағы қарым-қатынас этикасы».</p> <p>Тапсырма: барлық иллюстрацияларды байланыстыратын кілт сөздерді тауып, жазыңыз.</p> <p>Жауап: тарих, мәдениет, құрмет, достық</p>	
		№6 слайд

Қазақстан жері ежелден 130-дан астам этнос өкілдерінің үйіне айналды. Тәуелсіз Қазақстанда сіз халықтардың этникалық алуан түрлілігін және достық пен тұрақты қарым-қатынас мәдениетінің көрінісін көресіз. Мұның тамыры өткен ғасырда (бейнебаянды көрсету) бастау алды.

Қазақ халқына деген ризашылық көптеген халықтардың өкілдерінің жүрегінде өмір бойына сақталды. Ол туралы қуғын-сүргін кезінде осы оқиғалардың көзі тірі куәгерлері былай деп жазады:

«Барлық лагерьлер нашар еді, бірақ Қазақстанда ең алдымен, қазақтардың арқасында көп адамдар аман қалды. Олар аштықты, суықты, жоқшылықты бастан өткерді».

«Құрт – асыл тас» поэмасын тарих пәнінің мұғалімі Раиса Голубева лагерьде болған Гертруда Платаистің естеліктері негізінде жазған.

Қазақ атқан **тасқа** барып жығылдым

– Тамағыма өксік келіп тығылды.

Құдайым-ау, **тас** па мынау, немене?

Мұрыныма сүт иісі келе ме?

Үміт оты жарқ етті ғой,

Тас дегенім азық екен

Нәр боп сіңер денеме.

Қарттар неге өшікті деп ойлап едім, таңдана.

(Балаларды айтақтаған шал мен кемпір оңа ма?)

Сөйтсем... сөйтсем, айналайын кең елім,

Ақсақалдар – данышпаным, кемелім,

Сақтау үшін тұтқындардың қу жанын,

Тәуекелге тігіпті ғой өз ұрпағын – сенерін.

Қатыгездер кесіп берген әділетсіз үкімді,

Түсініпті, үлкені де, баласы да – бүкілі. (бейнебаянды көрсету)

Тапсырма:

Балалар, суреттерге мұқият қарап, бір ағаштың өліп, екіншісінің әдемі болып өсуінің себебін атаңыз.

Жауап:

«Ағаш өледі, өйткені тамырлар өте әлсіз және кеуіп кеткен, топырағы құнарсыз (минералдар, су жоқ)»

Балалар, құнарлы топырақ - ата-бабаларымыздың бізге қалдырған мұрасы. Минералдар, су, күн - бұл қоғамдағы сыйластыққа, достыққа, төзімділікке негізделген қатынастар. Тамыры-халық.

Біздің ата-бабаларымыз бізге көпұлтты мемлекетімізде өркендеу мен бейбітшілікке жетелейтін өзара қарым-қатынас құра білудегі баға жетпес көпғасырлық тәжірибені

Халықтарды
Қазақстанға
депортацияла
у
-YouTube

Тұтқындар
оларға тас
лақтырып
жатыр деп
ойлады -
YouTube

	жеткізді. <i>Рефлексия</i> Балалар, мен сіздерге болашақ ұрпаққа Жолдау жазуды ұсынамын, онда сіздер достарыңызбен қарым-қатынас принциптері туралы айтып бересіздер. «Мен, ұлы тарихтың мұрагері, сізге қарым-қатынас принциптерін табыстаймын»	
--	---	--

Бөлім	ЭТИКА ЖӘНЕ ӘДЕП													
Тақырып	Мен өз әрекеттерім үшін жауаптымын													
Сабақтың басталуы	Бүгін біз маңызды тақырыпты талқылаймыз: «Мен өз әрекеттерім үшін жауаптымын»			Ресурстар										
Барысы	<p>Бүгін сабақта:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «жауапкершілік», «әрекет» ұғымдардың мағынасымен танысасыздар; - сіздер өз іс-әрекеттеріңізді талдауды, іс-әрекеттеріңіздің салдарын болжауды үйренесіздер. <p><i>Кілт сөздер:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Жауапкершілік – өз іс-әрекеттеріне, сондай-ақ олардың салдары үшін жауап беру міндеті. - Әрекет - бұл адам қызметінің салыстырмалы түрде аяқталған жеке қимылдары, ол белгілі бір саналы мақсатқа жетуге, жеке іс-әрекеттің еріктілігі мен қасақаналығына бағытталуымен сипатталады. <p>Жауапкершілік бес түрге бөлінеді:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жеке немесе өз алдындағы жауапкершілік (Мен) 2. Әлеуметтік немесе басқалардың алдындағы жауапкершілік (басқалар) 3. Ұжымдық жауапкершілік (мысалы, сынып, мектеп қауымдастығы) 4. Азаматтық-құқықтық (Заң) 5. Экологиялық (қоршаған ортаға әсер ететін әрекеттер). <p>Тапсырма. Төменде берілген мысалдар мен жауапкершілік түрлерін сәйкестендіріңіз</p> <table border="1" data-bbox="335 1545 1197 1769"> <thead> <tr> <th>Жеке</th> <th>Әлеуметтік</th> <th>Ұжымдық</th> <th>Азаматтық-құқықтық</th> <th>Экологиялық</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бөлмеңізді тазалаңыз 2. Қоршаған ортаны ластамаңыз 3. Жануарлар мен өсімдіктерге күтім жасау 4. Үй тапсырмасын өзіңіз орындаңыз 5. Өнер, мәдениет заттарын жоймаңыз немесе қорламаңыз 6. Қоғамда өзін дұрыс ұстау 7. Қоғамдық тәртіпті бұзбау 			Жеке	Әлеуметтік	Ұжымдық	Азаматтық-құқықтық	Экологиялық						
Жеке	Әлеуметтік	Ұжымдық	Азаматтық-құқықтық	Экологиялық										

Тапсырма: Суретке мұқият қарап, қандай мәселені бенелеп тұрғанын тұжырымдаңыз.

Жауап: Үй жануарларын асырап алу туралы шешім қабылдағанда, адамдар жануардың көшеде қалуына себеп болған жағдайлардың артықшылықтары мен кемшіліктерін бағамдамады.

Жан-жануарлардың диалогы

Тапсырма: Балалар, мен сізге тақырып бойынша SWOT талдауын жасауды ұсынамын «Үй жануарлары үшін жауапкершілік алу» SWOT талдауы-Стратегиялық жоспарлау әдісі. Ол адамға өзінің күшті және әлсіз жақтарын, жоспарлауға байланысты мүмкіндіктер мен қауіптерді анықтауға көмектесу үшін қолданылады.

Мықты жақтары	Әлсіз жақтары
Мүмкіндіктер	Қауіптер

SWOT талдауын жасау үшін «Үй жануарларының пайда болуымен сіздің өміріңізде қандай оң өзгерістер пайда болады? - ойланыңыз

Мүмкін жауаптар:

1. Үй жануарлары нағыз дос бола алуы мүмкін.
2. Жануарлар табиғатқа ұқыпты қарауды үйретеді
3. Жалғыздықтан құтқарады
4. Үй жануарлары бізді формада ұстайды (жиісеруендеу арқылы)
5. Үй жануарлары стресс пен мазасыздықты азайтады
6. Үй жануарлары өміріңізге мағына береді.

SWOT талдаудың келесі бағанын толтыру үшін келесі сұраққа жауап беріңіздер: «Үй жануарының пайда болуымен сіздің өміріңізде қандай қиындықтар мен мәселелер туындауы мүмкін?» - ойлап көріңізші

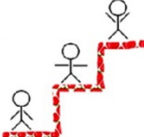
1. Үй жануары үнемі көңіл бөлу мен қамқорлықты қажет етеді. Оны тамақтандыруға, жүруге, қажет болса емдеуге тура келеді.
2. Кейде тамақ қалдықтары жүн киімге, жұмсақ жиһазға, еденге жағылып қалады.
3. Аллергия болудың ықтималдылығы
4. Көптеген шығындар (ветеринарлық есеп, тамақ, орын, торлар немесе резервуарлар, керек-жарақтар, күтім сияқты шығындары)
5. Көршілердің наразылығы (жануарлар өте шулы)
6. Төрт аяқтыларды жоғалту (өліп қалса) қиынға соғады (жануарлардың өмірі қысқа)

SWOT талдаудың келесі бағанын толтыру үшін келесі сұраққа жауап беріңіздер: «Мен және үй жануары» қарым-қатынасына қандай сыртқы факторлар кері әсер етуі мүмкін? - ойлаңыз (таймер)

1. Жануарлар аурулары
2. Саяхат немесе демалыс
3. Дені сау жануарды ұстау өте қымбат болуы мүмкін
4. Жануарлардың көп балалауы, оларды ұстаудағы қиындықтар.

SWOT талдаудың келесі бағанын толтыру үшін келесі сұраққа жауап беріңіздер: «Үй жануарларына күтім жасауға сізге не көмектеседі деп ойлайсыз?»

1. Жануарларға арналған тегін ветеринарлық орталықтар
2. Ата-аналар, бауырлар.
3. «Менің үй жануарым», «Инстаграмдағы жануарларды сүйетіндер әлемі» және т. б. қызығушылық топтарына қатысу немесе топтар құру.
4. Догситтер (сіздің итіңізге күтуші, ол сіз болмаған кезде үй жануарларын бақылайды).
3. Басқа да.

	<p>Сіздердің әрқайсыларыңыз кез-келген әрекет жауапты екенін түсіндіңіз. Дұрыс шешім қабылдаудан және оған жауап бере алудан маңызды ештеңе жоқ. Шешім қабылдағанда, барлық артықшылықтар мен кемшіліктерді өлшеу керек, өйткені одан кейін кеш болады.</p> <p style="text-align: center;">Рефлексия «Табыс баспалдағы»</p> 	
--	---	--

7-СЫНЫП

Бөлім	ЭТИКА ЖӘНЕ ӘДЕП	
Тақырып	«Рухани сапа –адам өміріндегі ең басты қасиет» (Абай)	
		Ресурстар
	<p>Мұғалім оқушыларды қарсы алады және ыңғайлы отыруды және көзімізді жұмып, орманда серуендеп жүргенімізді елестетуді сұрайды.</p> <p>-Бұл керемет, әдемі және жұмбақ орман, біздің жүрегімізде таза ауа бар. Онда сенім, құрмет, қуаныш және адалдық ағашы бар. Таңданыңыз, сұлулықтан ләззат алыңыз және сабаққа баяу оралыңыз.</p> <p>- Балалар, адамның әдептілік, сенім, адалдық, құрмет, мінез-құлық мәдениеті сияқты қасиеттері қаншалықты маңызды деп ойлайсыз?</p> <p>Ия, бүгін біз олар туралы сөйлесетін боламыз және талқылау тақырыбы: «Рухани сапа - адам өміріндегі ең басты қасиет». Ұлы Абай Құнанбаевтың сөздері олардың маңыздылығын көрсетеді.</p> <p>- «Рухани сапа» терминін қалай түсінесіз?</p> <p>- Абай қандай рухани қасиеттер туралы айтты?</p> <p>- Қазіргі әлемде бұл қасиеттерге орын бар ма?</p>	

<p>Сабақ барысы</p>	<p>Мұғалім осы терминдерге анықтама береді, осы қасиеттердің жағымды жақтарына назар аударады.</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 10px; margin: 10px 0;"> <p>Рухани қасиеттер - бұл адам өміріндегі ең бастысы. Тірі жан мен жанашыр жүрек адамды жетелеуі керек, сонда ғана оның еңбегі саналы болады және әл-ауқаты артады.</p> </div> <p>Тапсырма. Сіздің ойыңызша, Қазақстан жазушыларының әдеби шығармаларынан рухани бай кейіпкерлері туралы мысалдар келтіріңіз. Таңдауыңызды негіздеңіз.</p> <p>Тапсырма: Қазіргі адамға қажет маңызды рухани қасиеттерді атаңыз, өз таңдауыңызды дәлелдеңіз. Әр топ жеке тұлғаның рухани қасиеттерін көрсететін постер ұсынуы керек. Постерді қорғау кезінде тарихи оқиғалар мен тұлғаларға сүйене отырып, дәлелдер келтіріп, әдеби шығармалардан мысалдар келтіру керек</p>	<p>«Қара сөздер»</p>
<p>Сабақтың соңы</p>	<div style="text-align: center;"> <p>Кері байланыс</p> </div> <p>Сабақты қорытындылай келе Абай Құнанбаевтың дәйексөзі келтіріледі. Үйге тапсырма. «Адамда қандай рухани қасиеттерді бағалайсың» тақырыбына эссе дайындау.</p>	

<p>Бөлім</p>	<p>ЭТИКА ЖӘНЕ ӘДЕП</p>	
<p>Тақырып</p>	<p>Басқаларға қуаныш сыйлау үшін жақсылық жасау</p>	
<p>Сабақтың басталуы</p>	<p>Мен сіздерге әйгілі суретшілердің суреттерінің репродукцияларымен т ұсынамын. Бұл картиналар не туралы деп ойлайсыздар? Авторлар өз сюжеттерінде қандай сезімдерді көрсетуге тырысты? Бүгін біз не туралы сөйлесеміз? Дұрыс, бүгін біз мейірімділік туралы сөйлесетін боламыз. Осы суреттерді тағы бір рет қарастырайық! Біз не көреміз? Жақсы мінез, жүректегі махаббат, ерекше сүйкімділік және жанның сұлулығы. Қоршаған әлемдегі жақсы нәрселерді көре білу, адамдарды түсіну және қабылдау қабілеті, жақсылық жасауға деген ұмтылыс.</p>	<p>Ресурстар</p>

Сабақтың барысы	<p>Бүгін сабақта:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мейірімділік, жауаптылық, достық сияқты ұғымдармен танысасыздар; - қамқорлық көрсету және жақсы істер жасау қаншалықты маңызды екенін білетін боласыздар. 	https://galinfo.com.ua/media/gallery/fu/11/i/m/img_9641.jpg
	<p>Бүгін біз мейірімділік туралы айтатын боламыз. «Мейірімділік», «Мейірім», «Жақсылық» бұл не? Неліктен мейірімділік айналаңыздағылар үшін соншалықты маңызды? Бұл адами қасиет барлық уақытта жоғары бағаланды. Мейірімділік туралы көптеген дана сөздер бар. Мысалдар келтіріңіз.</p> <p><i>«Жанның барлық ізгіліктері мен ізгіліктерінің ішінде ең үлкен қасиет – мейірімділік».</i></p> <p>Қайырлы іссіз бір күн де жоқ! Адамда қанша мейірімділік болса, оның бойында сонша өмір бар. Мейірімділік туралы тамаша сөздерді қазақтың ұлы ақыны, ойшылы, философы Абай Құнанбаев айтқан.</p>	
	<p>Абай Құнанбаев өз шығармаларында адамгершілік пен әділеттілік мәселелерін көтеріп, «Адам бол» - идеясын айтты: <i>«Адамды сүй, оның досы бол, әділ бол. Жақсылық жаса. Жақсылық жасау - әр адамның міндеті. Еңбекқор болыңыз. Көктен жақсылық күтпеңіз, еңбектен жақсылық іздеңіз. Рухтың еркі мен беріктігін тәрбиелеуді, жақсы, дана кеңестерді есте сақтаңыз және оларды орындаңыз»-деді.</i></p>	
	<p>Адамның ойларында, сөздерінде, іс-әрекеттерінде сүю, жанашырлық қабілетінің болуы оның ішкі тыныштығын жақсартады және махаббат, жақсылық, әділеттілік сияқты құндылықтарды бойына ұялатады.</p> <p>«Әлемде жақсы адамдар көп» мейірімділік туралы бейнесюжетті тамашалаңыз. Айтыңызшы, сіз көрген бейнесюжеттен өзіңіз үшін не пайдалы болды?</p>	https://www.youtube.com/watch?v=o4m3ORuiO7M
	<p>Сіздің ойыңызша, өзіңіз үшін ең жақын, сабағымыздың тақырыбын көрсететін мәліметті таңдаңыз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Жақсылық жасауға асығыңыз!</i> • <i>Игі іссіз күн жоқ!</i> • <i>Әлемді мейірімділік құтқарады!</i> • <i>Мейірімділікке сеніңіз!</i> • <i>Жақсылық жасаңыз, ол сізге міндетті түрде оралады!</i> 	
	<p>Рефлексия</p> <p><i>Мейірімді адамды сипаттайтын 5 қасиетті атаңыз</i></p>	

Бөлім	ЭТИКА ЖӘНЕ ӘДЕП	
Тақырып	Қарым-қатынас мәдениеті	
		Ресурстар
	<p>Миға шабуыл. «Көпір» мультфильмін көру (2 мин.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Балалар, бұл мультфильм не туралы? Бұл біздің іс-әрекетімізге қалай байланысты деп ойлайсыз? <p>Шынында да, қарым-қатынас пен мінез-құлық мәдениеті өте маңызды. Мыңдаған жылдар бойы адамзат белгілі бір қарым-қатынас ережелерін жасады. Біздің сабағымыздың</p>	

тақырыбы - Қарым-қатынас мәдениеті.

Байланыс дегеніміз не? Оның өмірдегі рөлі қандай?
Қарым-қатынас ережелері қандай?

1. Қарым-қатынас-бұл бір-бірін қабылдау мен түсінуде ақпарат алмасудан тұратын адамдар арасындағы өзара әрекеттесу процесі.

2. Қарым-қатынас ауызша және вербалды емес; тікелей және делдалдық; ресми және бейресми болып жіктеледі

3. Қарым –қатынас стильдері - авторитарлық, іскерлік, манипулятивті, қарабайыр және диалогтық. Қарым-қатынастың ең жоғары стилі-диалогтық

-Достық, сыпайылық, сыйластық бар тең дәрежеде қарым-қатынас.

Өмірде табысты болу үшін таланттан гөрі
адамдармен тиімді қарым-қатынас жасау әлдеқайда
маңызды. *Дж.Леббок*

Біз үшін ең арзан тиетін, бірақ өте қымбат
бағаланатын – ол сыпайылық. *М.Сервантес*

Қарым-қатынас адамның даму факторы ретінде өте маңызды.

Байланыс арқылы ол әлемді танып біледі, мәдениетке араласады, әлеуметтену жүреді және дамиды.

Қарым-қатынас кезінде сөйлеу мәдениетін сақтау қажет (сөйлемдерді құрудың анықтығы, нақтылығы, қисындылығы).

Тапсырма: Балалар, мен сіздерге өзіңіздің 10 қарым-қатынас ережесін жасауды ұсынамын.

Жұпта қарым-қатынас ережелерінің тізімін жасаңыз.

Тапсырма. Сіздердің көпшілігіңіз туыстарыңызға бардыңыз немесе ата-анаңызбен бірге саяхаттадыңыз, Қазақстандағы қарым-қатынас ережелерінде басқа елдерден айырмашылықтар бар ма, жоқ па, топта пікір бөлісіңіз.

Әр топ бір айырмашылықты ұсынады.

	<p><i>Стикерлердің сөз сөйлеуі.</i> Әр халықтың мәдениеті ерекше, бірақ қарым-қатынас мәдениеті барлық халықтар үшін бірдей. Біз сұхбаттасушымызды құрметтеуіміз керек, мейірімді болуымыз керек. Өз сөзіңізде балағат сөздерді қолданбаңыз. Сіз жасаған 10 алтын байланыс ережелерін талқылайық:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Сөйлегеннен гөрі, көбірек тыңдау</i> 2. <i>Өзің өтірік айтпау және сұхбаттасушыны өтірік айтуға итермелемеу</i> 3. <i>Сөйлеудің алдында ойлану</i> 4. <i>Сұхбаттасушыны мазақтамау</i> 5. <i>Сұхбаттасушының сөзін бөлмеу, өз ойын аяғына дейін айтуға мүмкіндік беру</i> 6. <i>Сұхбаттасушыға өзіміздік, менсінбеушілік қатынасты болдырмау</i> 7. <i>Сенімді, бірақ достық сезіммен сөйлеу</i> 8. <i>Сұхбаттасушының көзқарасын құрметтеу</i> 9. <i>Сұхбаттасушыны есімімен атау</i> 10. <i>Кез-келген адаммен кездескенде жақсы көңіл-күймен, ықыласпен қарсы алу</i> <p><i>Рефлексия</i> <i>Отбасыңызбен қарым-қатынас ережелерін талқылаңыз.</i> Балалар сөйлемді жалғастыра отырып, өз пікірлеріңізді стикерлерге жазыңыз: Маған сабақ ұнады, өйткені Мені қызықтырмады, өйткені</p>	
--	---	--

8-СЫНЫП

Бөлім	ЭТИКА ЖӘНЕ ӘДЕП	
Тақырып	Қоғам игілігі үшін еңбек ет!	
	<p>Сәлеметсіз бе! Бүгін біз еңбек тақырыбын, өз еліміздің дамуына өз үлесімізді қосудың қаншалықты маңызды екенін талқылаймыз.</p> <p>Ұлы Абай адамзат қоғамының ақыл мен мейірім, табандылық пен қарапайымдылық сияқты ізгіліктерімен қатар еңбек етуді басты құндылық деп бағалады. Ол тек еңбектің арқасында адам адамгершіліктің шыңына шығатынын және адам өмірінің басты мәні мен мақсаты еңбекқорлық екеніне сенімді болды.</p> <p>«Еңбек етсең ерінбей, тояды қарның тіленбей» деп еңбектің маңызын атап өтті. Ойланып көріңізші, бұл сөздер бүгінгі күні өзекті ме? Сонымен, «Қоғам игілігі үшін еңбек ет!» тақырыбы.</p>	

*Жаттығу « Білемін. Білгім келеді. Білдім»
Қоғамның игілігі үшін еңбек туралы не білесіз? Кестенің 2 бағанын
толтырайық. Үшіншісін сіз үйде толтырасыз.*

<i>БІЛЕМІН</i>	<i>БІЛГІМ КЕЛЕДІ</i>	<i>БІЛДІМ</i>

Бүгін сіз білесіз:

- қоғам мен өз елінің игілігі үшін еңбек деген не;
- оқушының басты еңбегі неде.

1 тапсырма.

«Мақал сөздің мәйегі» дейді қазақ даналығы.

Қазақ халқының өзіндік еңбек қызметіне деген көзқарасы көбінесе мақал-мәтелдерде көрініс тапқан.

Мақал-мәтелдердің орысша аналогтарын сәйкестендіріңіз (қазақ және орыстілдеріндегі мақал-мәтелдер екі бағанға кездейсоқ реттелген).
Аузымен орақ орып, кетпен шауып. - Все может на словах, и ничего - на деле.

Ауыр болмай, жеңіл болмас, еңбек етпей, өмір болмас. - Без тяжелого легкого нет, без работы жизни нет.

Есесі қайтқан еңбек игі. - Благо в завершении труда.

Ерінбей еңбек қыл, жалықпай өнер біл. - Без лени трудись, без устали учись.

Бейнетсіз рақат жоқ. - Без мук труда не будет и радости.

Қазарсың арықты, көрерсің жарықты. - Арык прокопашь, счастья свет узнаешь.

Еңбексіз іс бітпейді, еріншектің қолы жетпейді. - Без труда не завершишь дела, а у лодыря до дела руки не доходят.

Еңбек туралы тағы қандай мақал-мәтелдер білесіңдер?

2 тапсырма.

Қазақстан Республикасының Конституциясына сәйкес әркімнің еңбек бостандығына және еңбегі үшін сыйақы алуға құқығы бар. Адам материалдық әл-ауқатты арттыру үшін ғана емес, рухани қанағат үшін де жұмыс істейді.

- Бұл ойды растайтын қазақ халқының қандай әдет-ғұрпы сізге белгілі?

Жауап: Асардың ежелгі әдет-ғұрпы.

Шексіз далада өмір сүрудің басты ережесі – өзара көмек. Тек бірге біздің ата-бабаларымыз өртенген үйдің орнына үй салуға көмектесті немесе жұттан жаппай мал өлгеннен кейін жаңа табын жинады. Мұның бәрі толығымен өтеусіз, шын жүректен жасалды. Жақсылық сөзсіз оралды.

- Бұл тату көршілік ережесі осы күндері жұмыс істей ме?

Қазіргі уақытта Қазақстанда көптеген дербес волонтерлік бастамалар мен топтар жұмыс істейді. Соңғы жылдары волонтерлік дамыды және Қазақстандағы жетекші азаматтық қоғам институттарының бірі болуға үміткер.

Бүгінгі таңда біздің елімізде Волонтерлік қозғалыстың жеті негізгі бағыты барынша дамыған. Бірақ ең үлкен волонтерлар қозғалысы бар: «Қайырымды жандар клубы», оның филиалдары елдің көптеген аймақтарында орналасқан. Ұйымды 2015 жылы мұқтаж жандарға көмектескісі келетін адамдар құрды.

3 тапсырма

- Мамандықтарды еңбек сипатына қарай қалай жіктер едіңіз?

Жауап: Ой және дене еңбегінің мамандықтары.

Қандай жұмыс қиынырақ деп ойлайсыз? Таңдауыңызды негіздеңіз.

4 тапсырма

Күн сайын адамдар өз әрекеттерін жұмыс істеп бастайды. Жүргізуші кабинаға көтеріледі, жұмысшы станокқа тұрады. Студент кітап алады, өйткені оқу да еңбек. Кеңсе қызметкері компьютерді қосады, үй шаруасындағы әйел пешті жағады, ал балықшы теңізге шығады. Оқушы үстелге отырады. Ешкім бос емес. Мұның бәрі еңбек. Бүгін сіз мектеп партасында отырсыз.

Сіз үшін басты жұмыс қандай?

Оқу-білім алушылардың басты еңбегі.

Жақсы білім-сіздің еңбегіңіздің нәтижесі.

Жазушы Д.С. Лихачевтің шығармашылығына тоқталайық.

«Жақсы және әдемі хаттар». Жиырма алтыншы хат.

ОҚУДЫ ҮЙРЕНІҢІЗ:

«Біз білім, білік, кәсіби дағдылар адам тағдырында шешуші рөл атқаратын дәуірге аяқ басып отырмыз. Барған сайын күрделеніп бара жатқан заманда білімсіз жұмыс істеу, пайдалы болу мүмкін емес. Дене еңбегін машиналар, роботтар алмастырды. Адам жаңа идеяларды әкеледі, машина ойлай алмайтын дүниелер туралы ойлайды. Оқыту-бұл жас адамға кішкентай кезінен бастап қажет нәрсе. Сіз әрқашан үйренуіңіз керек. Сіз оқуды тоқтатсаңыз-сіз үйрете алмайсыз. Өйткені білім үнемі өсіп, күрделене түседі.

Кейде ең ауыр жұмыстан шаршасаңыз да «демалу» үшін уақытты босқа өткізбеуді үйреніңіз, ақылыңызды бос және мақсатсыз «ақпараттың» ағындарымен толтырмаңыз. Жас кезіңізде ғана білім мен дағдыларды үйрену оңай және тез»

Міне, мен жас жігіттің қатты күрсінгенін естимін: сіз біздің жастарға қандай қызықсыз өмір ұсынасыз! Тек оқу. Ал демалыс, ойын-сауық қайда? Біз жас гана көңіл көтере де алмаймыз ба?». - Хат авторының сұрағына қалай жауап берер едіңіз?

Жоқ. Білік пен дағдыны меңгеру де спорт түрі болып табылады. Біз одан қуаныш таба алмасақ, оқыту қиын болады. Біз оқуды мен демалудың және ойын-сауықтың ақылды түрлерін таңдауды жақсы көруіміз керек, олар бір нәрсені үйрете алады, өмірде қажет болатын кейбір қабілеттерді дамыта алады.

-Ал егер сіз оқуды ұнатпасаңыз?

- Бұл жағдайда құрдастарыңызға не кеңес бересіз?

Мен оқуды ұнатпаймын деп айтпаңыз! Сіз мектепте өтіп жатқан барлық пәндерді жақсы көруге тырысыңыз. Егер басқа адамдар оларды ұнатса, неге сізге ұнамауы мүмкін! Тек оқу емес, құнды кітаптарды таңдап оқыңыз. Егер Сізге қандай да бір тақырып ұнамаса да одан қуаныш көзін табуға тырысыңыз – жаңалық алу қуанышы.

5 тапсырма

Қаладағы еріктілер қозғалысының бағыттары туралы ақпаратты зерттеп, қайсысында өзіңізді жүзеге асыра алатыныңызды қарастырыңыз.

Сыныптастарыңызбен мектепте волонтерлер ұйымын құру мүмкіндігін талқылаңыз.

Келесі сабақта біз сіздің ұсыныстарыңызды талқылап, жоспар құрамыз.

	<p>Белсенді өзгеріп жатқан қазіргі әлем жағдайында еңбек нарығы да тез өзгеруде. Кейбір мамандықтар пайда болып, танымал болады, басқа мамандықтар аз сұранысқа ие болып, өткенге айналады. Сіз кім болғыңыз келеді? Қандай жұмысты таңдау керек? Егер сіз алдағы жылдарға сұранысқа ие болатын мамандықты тапсаңыз, ол өзін-өзі жүзеге асыруға мүмкіндік береді және еңбек нарығында сұранысқа ие болады. Ал достарыңыз бен ата-аналарыңыз Сіздің таңдауыңызды қолдай ма? Бүгінгі таңда мұндай таңдауды жаңа кәсіптер атласының көмегімен жасауға болады. Сұранысқа ие маман болу үшін болашақ мамандықтардың бірін таңдау керек, мысалы, IT саласынан. Міне, олардың кейбіреулері:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Кеңейтілген және виртуалды әлем дизайнері - Жасанды интеллект және нейрондық желілерді жасаушы - Онлайн терапевт - Инженер-генетик - Биофармаколог
	<ul style="list-style-type: none"> - «Жасыл» қалалардың сәулетшісі - Уақыт менеджері - Ойын шебері - Медиа полицей - Ғарыштық туризм саласындағы нұсқаушы - Өндіруші салалардағы экоаналитик <p>Ғалымдар жақын болашақта сұранысқа ие болмайтын және жоғалып кететін мамандықтардың тізімін жариялады.</p> <p>Сұрақтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сіз бұл мамандарды білесіз бе және олар неге жоғалады? 2. Біз сіз ойлағандай өзгерістерге дайынбыз ба?
	<p>Бүгін сіз білдіңіз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • адам өміріндегі еңбектің рөлі туралы; • оқушының негізгі жұмысы қандай. <p>Жаңа мамандықтардың атласымен танысыңыз, сізді қызықтыратын мамандықтарды жазыңыз.</p>

Бөлім	ЭТИКА ЖӘНЕ ӘДЕП	
Тақырып	Қазақ халқының дәстүрі ретінде ұрпақтар арасындағы қарым-қатынас этикасы	
		Ресурстар
Сабақтың басталуы	Сәлеметсіз бе, балалар!	
Сабақ барысы	<p>Бүгін сіз:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «Этика» ұғымымен танысасыздар; - қазақ халқының дәстүрлеріндегі қарым-қатынас этикасы туралы білесіздер. 	

	<p>«Этика» сөзін қалай түсінесіз? Бірнеше жыл бұрын әлеуметтанушы Раймонд Баумхарт іскер адамдардан: «Этика сіз үшін нені білдіреді?» деп сұрады. Жауаптардың арасында мыналар болды:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. «Этика менің дұрыс немесе бұрыс нәрсені сезінуіме байланысты». 2. «Этика менің діни сенімдеріммен байланысты». 3. «Этикалық болу - заң талап ететін нәрсені істеу». 4. «Этика біздің қоғам қабылдайтын мінез-құлық стандарттарынан тұрады». <p>1 тапсырма Сіз қандай жауапты таңдадыңыз? Этика-бұл келесі ұғымдар арасындағы айырмашылықты талдайтынжәне зерттейтін философиялық пән:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ жақсы және жаман, ▪ дұрыс және бұрыс, ▪ әділ және әділетсіз. 	
	<p>Әр түрлі адамдар этикалық шешімдерге әр түрлі көзқараспен қарайды және біз әр түрлі мәдениеттердің этикаға әр түрлі көзқараспен қарайтынын мойындауымыз керек. Кез-келген жағдайда сіз өз еліңіздің заңдарынан бастауыңыз керек. Бүгін біз қазақ халқының ұрпақтары арасындағы қарым-қатынас этикасы туралы айтатын боламыз. Қазақ халқының ерекшелігін сипаттайтын қандай нышанды айта аласыздар? (шаңырақ)</p>	
	<p>2 тапсырма. - Қазақ халқының этикет белгілерін атаңыз? (қонақжайлылық, үлкендерге құрметпен қарау, төзімділік, руханиқұндылықтар). Шаңырақ сызыңыз. Қазақ халқының әдептілік белгілерін білдіретін сөздер мен сөз тіркестерін бос орындарға жаз. (күй дыбыстары естіледі)</p>	«Шанырақ» суреті
	<p>- Сіздің отбасыңызда қазақ халқының ежелгі дәстүрлері сақталған ба? Сіз өзіңіздің ата мен әжеңізді құрметтейсіз бе? Сіз ата-анаңызға көмектесесіз бе? Сіз бауырларыңызға мейірімдісіз бе?</p>	

<p><i>3 тапсырма. Күй естіледі (мәтінді экраннан тыс оқу)</i></p> <p>«Баяғыда дана ақсақал өмір сүрген екен. Оның үш ұлы болыпты. Бірде қария ұлдарын шақырып:</p> <p>– Жакында мен сендері тастап кетемін, балаларым. Мен сендерге еңбекпен және ақылмен жинағанның бәрін қалдырамын. Менің барлық малдарымды төрт бірдей отарға бөліндер, өз табындарыңды алыңдар және әкелеріңнің ісін сәтті жалғастырыңдар. Тату-тәтті өмір сүріп, балаларыңа жақсылық үйретіңдер-депті.</p> <p>Ұлдары әкелеріне бас иіп, сыйға ризашылықтарын білдірді, бірақ киіз үйден шықпас бұрын олар:</p> <p>Қате естімедік пе, әке, өсиетіңізді дұрыс түсіндік пе? Біз үшеуіміз, ал малды төртке бөлуді бұйырдыңыз. Төртінші бөлікті кімге қалдырасыз? –дейді.</p> <p>Әкесі: «Малымның төрттен бір бөлігін... қонақтарыңа қалдырамын. Азық-түлік пен баспанаға мұқтаж, қалауымен немесе мұқтаждықпен үйлеріңе келетін кез келген адам сендерден пана мен жылуды, мейірім мен тәттілерді тапсын. Ал егер қонағың сыпайылық танытып, ішіп-жеуден бас тарта бастаса, ол сенікі емес, өзінікін ішіп-жейтінін айт, сендердің мал-мүліктеріңде олардың да үлесі бар... «Жасаған жақсылық жақсылықпен қайтады!» деген халық даналығы, балаларым, естеріңде болсын! Қонақпен бірге үйге қарым-қатынастың нұры мен қуанышы кіреді ...».</p> <p>Ғасырлар өтті. Содан бері көп нәрсе өзгерді. Бірақ қазақ халқы қонақжайлылық дәстүрін сақтап қалған. Кімде-кім қазақтың үйіне күндіз де, түнде де кірсе, бәрі құрмет пен ізетке бөленеді, жылы қарсы алу мен кең пейілділік – «қонақтың асы». (Құрманғазының «Адай» күйі естіледі).</p>	
<p><i>4 тапсырма.</i></p> <p>Көптеген дәстүрлерде адам өзінің руының жеті ұрпағын білуі керек деп айтылады, яғни жетінші ұрпаққа дейінгі барлық 126 ата – бабасын білуі керек. Жеті ата (жеті ұрпақ) - қазақ халқының генеалогиялық тегі.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Прапрадед –Баба 2. Прадед – Арғы ата 3. Дед – Ата 4. Отец – Әке 5. Сын –Ұл 	

	<p>6. Внук-Немере 7. Правнук – Шөбере. <i>Неліктен адам ата-бабаларының 7 ұрпағын білуі керек? (Құрманғазы күйі естіледі)</i> <i>Жауап:</i> Егер «Жеті ата» кедергісі еңсерілмесе, некеге қатаң тыйым салынды. Бұл туралы мақал мәтелдер де айтады: «Өз руыңнан қыз алма», «Жеті атадан қыз алма». «Жеті ата» қағидаты қазақтарды қан араласудан сенімді қорғады, дені сау ұрпақтың іргетасы, генетикалық аурулардан қорғаушы болды. Сіз жеті атаны білесіз бе? Егер сіз әлі білмесеңіз, ата- анаңыздан сұраңыз.</p>	
	<p><i>5 тапсырма.</i> Қазақ халқының отбасылық құндылықтары мен әдет-ғұрыптары ұрпақтан-ұрпаққа ұқыпты беріліп келеді, өйткені олар ұлттың нағыз қазынасы болып табылады. Сондықтан оларды сақтау және балаларыңызға беру өте маңызды. Әрбір салт терең мағынаға ие және белгілі бір уақытта, белгілі бір себеппен және белгілі бір ережелермен орындалуы керек – бұл бұрыннан қалыптасқан ғұрып. Бүгін біз қазақтың ең маңызды салттары туралы айтып береміз <i>Бала тууға, үйлену тойына және мерекелерге байланысты қандай дәстүрлерді білесіз? (күй естіледі)</i></p>	
	<p><i>Жауап (мәтінді экраннан тыс оқу):</i> 1.Тұсау кесу. Бұл рәсім бала жүре бастағанда жасалады. Баланың аяқтарын қара және ақ «жіптермен» байлап (зұлым рухтардан аулақ болу үшін), Ақ жолға (дастархан немесе ақ матаның жолағы) тұрғызған. Баланың жақсы жүруі, аяқтарында мықтап тұруы және өмірде сенімді жүруі үшін өз ортасында сыйлы, абыройлы, жігерлі адамға баланың аяғындағы жіпті пышақпен кескізген. Содан кейін ақ жолдың үстімен ақ тілектерін айтып жүргізіп, соңында ақ батасын береді. Ақ жол баланың жарқын өмір жолын білдіреді. 2.Наурыз. Бұл күн, әдетте, 22 наурызда болды. Қазақтар бұл айды - Наурыз - табиғатта жаңару басталатын уақыт, жасылдың қарқынды өнуі, ағаш бұтақтарында ісінген бүршіктердің пайда болуы және көктемнің алғашқы найзағайы болған ай деп атады. Наурыз мерекесіне жеті түрлі азықтық заттан тұратын тағам дайындалды: ет, құрт, сүт немесе айран, бидай және т.б. дақылдар және тұз. Мереке қарсаңында адамдар шаруаларын, үйлерді ретке келтіріп, татуласады. Наурыз күні келгенде барлық адамдар бір-біріне игі тілектер білдіріп, қуаныш пен жақсы көңіл-күй сыйлайды, бір-біріне қиыншылықтардан аман-есен өтуін тілейді. 3. Ат мінгізіп, шапан жабу. Қазақстанда «ерекше қонақтарға» үлкен құрмет көрсету дәстүрі бүгінгі күнге дейін сақталып келеді: құрметті адамға немесе құрметті қонаққа жылқы мен сәнді шапан құрмет белгісі ретінде беріледі.</p>	

	<p><i>б тапсырма.</i> Біздің танымдық сабағымыз «Бата беру» аудиоролигін тыңдаумен аяқталады.</p>	https://youtu.be/ggEjwNQFQeU
	<p>Бата, бата беру — адал ниет, жақсы тілек білдірудің ұлттық дәстүрі. Дастарқан басында, түрлі жиын-тойларда, т.б. адам өмірінде кездесер ірілі-ұсақты қуаныштар кезінде той, қуаныш иесіне арнап қол жайып, бата береді. Сондай-ақ, қиын сапар, алыс жолға аттанған азаматына ақ жол тілейтін халқымыздың ежелден келе жатқан, кең таралған дәстүрлерінің бірі. Бата беретіндер, көбіне, көпті көрген ақсақалдар болып келеді. Сізге зор денсаулық, окуда үздік болуды тілейміз! Қазақтың әдет-ғұрыптары мен салт-дәстүрлерін ешқашан ұмытпаңыз, өйткені оларда ата-бабалардың барлық ғасырлық даналығы бар.</p>	<p><u>wNQFQeU</u> <u>(0.08-0.29)</u></p>
	<p>Бүгін сабақта: - біз «этика» ұғымымен таныстық; - қазақ халқының дәстүрлеріндегі ұрпақтар арасындағы қарым-қатынас этикасы туралы білдік. Үйде тақырып бойынша жоба тақырыбын тауып, ұсыныңыз.</p>	

Бөлім	ЭТИКА ЖӘНЕ ӘДЕП	
Тақырып	Өзіңнен есеп алу: жасағандарым пайдалы болды ма?	
		Ресурстар
	<p>«Егерде есті кісілердің қатарында болғың келсе, күнінде бір мәрте, болмаса жұмасында бір, ең болмаса айында бір, өзіңнен өзің есеп ал!» (Абай)</p> <p>Сәлеметсіз бе! Бейнені қараңыз және оның негізгі идеясын анықтаңыз. Біз бәріміз ұлы Абайдың шығармашылығымен және идеяларымен таныспыз, ол өте дана және білімді және өмір сүрген жылдары, күндері туралы есеп беруді міндетті деп санады. Ол жастарды бес жамандықтан бас тартуға шақырды: жанжал, өтірік, мақтаншақтық, жалқаулық және мақсатсыз уақыт. Біздің сабағымыздың тақырыбы «Өзімізге есеп беру: жасаған жұмыстарымыз пайдалы болды ма».</p>	<p>Абайдың он бесінші кара сөзі \ Жүректің көзі ашылса ... \ Асыл арна - YouTube</p>
	<p><i>Бүгін сіз білесіз:</i> - ақылға қонымды адам қандай болуы керек (Абайдың пікірінше); - пайдалы әдеттерді қалай қалыптастыруға болады.</p>	

Тапсырма.

«Теңіз жұлдыздары» астарлы әңгімесі

«Ер адам жағада келе жатып, кенеттен құмнан бірдеңе алып, теңізге лақтырған баланы көрді. Ер адам жақындап, баланың теңіз жұлдыздарын құмнан көтеріп жатқанын көрді. Құмда миллиондаған теңіз жұлдыздары бар сияқты көрінді, жағалау олармен бірнеше шақырымға созылды. - Неге бұл теңіз жұлдыздарын суға тастайсың? - деп сұрады адам жақындап. - Егер олар ертең таңертең, төмен толқын басталғанға дейін жағалауда қалса, олар өледі, - деп жауап берді Бала өз әрекетін тоқтатпай. - Бірақ бұл жай ғана ақымақтық! - деп айқайлады адам. - Артқа қараңыз! Мұнда миллиондаған теңіз жұлдыздары бар, жағалау жай олармен көмкерілген. Сіздің әрекеттеріңіз ештеңені өзгертпейді! Бала келесі теңіз жұлдызын көтеріп, бір сәтке ойланып, оны теңізге лақтырып: - Жоқ, бұл жұлдыздар үшін менің әрекеттерім көп нәрсені өзгертеді...-деп жауап берді».

Сұрақтар:

- Сіз баланың іс-әрекетімен келісесіз бе?
- Баланың іс-әрекетінің дұрыстығына қандай дәлелдер келтіруге болады?
- Бұдан сіз не түсіндіңіз және бұл адамға не айтар едіңіз?

Бірден көп жақсылық жасау мүмкіндігін күткен адам ешқашан ештеңе істемейді. Өмір кішкентай нәрселерден тұрады. Бірден көп жақсылық жасау мүмкіндігін күткен адам ешқашан ештеңе жасамайды. Өмір ұсақ-түйектен тұрады.

Әдет дегеніміз – өмірде біреу үшін кәдімгі, тұрақты болып қалған мінез-құлық, әрекет тәсілі, бейімділік. Бұл біз үнемі жасаймыз. Тіпті Марк Туллий Цицерон әдет адамның екінші табиғаты екенін байқаған. Бұл сөздің мағынасын қалай түсінесіңдер?

Суретте қандай жаман әдеттер көрсетілген? Олардың салдары қандай?

3 тапсырма

Қазіргі адамдар күнделікті блогтар оқиды және Интернетті пайдаланады. Кейбіреулер үшін Интернеттен алынған кеңес білімнің жалғыз көзі.

Бүгінгі күні бұқаралық ақпарат құралдарында «Әр күнді мағынаға толтыратын 13 кеңес», «10 минутта 33 пайдалы нәрсе», «Өмірді өнімді етуге көмектесетін 25 әдет», «Негізгі уақытыңызды өткізудің 22 тәсілі» деген тақырыптарды жиі кездестіруге болады. Көбінесе бұл кеңестер әрқашан дұрыс емес және пайда әкелмейді, өйткені авторлар салдарға жауапты емес.

«Менің әдеттерім» кестесін толтыру

<i>Менің жақсы әдеттерім</i>	<i>Қандай әдеттерден арылғым келеді</i>	<i>Қандай әдеттерді бойымда дамытқым келеді</i>

- Әр әдетті дамыту үшін күніне 15-20 минут бөліңіз;
- әр әдетті дамыту үшін әрекет жасаған сайын күнделікті қарсы жағына «+» белгісін қойыңыз.

Жаңа пайдалы әдеттерді дамытыңыз, бұл үшін өзіңізге алғыс айтыңыз және күнделікті жетілуге тырысыңыз!

Болашақта жаңа пайдалы әдеттерді қалыптастыру үшін смартфонда «Тапсырмаларды жоспарлаушы», «Педометр», «Moon Reader» және т. б. тегін қосымшаларды пайдалануға болады.

Рефлексия

«Ақылды адам өзіне лайықты маңызды істерге қызығушылық танытады, өз мақсатына табандылықпен қол жеткізеді», - деді Абай.

Абайдың замандасы Лев Толстой өзінің күнделігінде былай деп жазды: «Егер мен өмірімнің мақсаты ретінде жалпы және пайдалы мақсаттарды таппасам, мен адамдардың ішінде ең бақытсыз адам болар едім».

Жас Л. Н. Толстойдың екі жылға арналған өзін-өзі тәрбиелеу жоспары келесідей болды:

- Заң ғылымдарының бүкіл курсы оқып үйрену;
- Практикалық медицинаны және теориялық бөлімді зерттеу;
- Француз, орыс, неміс, ағылшын, итальян және латын тілдерін үйрену;
- Ауыл шаруашылығын зерттеу (теориялық және іс жүзінде);
- Тарихты, географияны және статистиканы зерттеу;
- Математиканы оқу (гимназия курсы);
- Диссертация жазу;
- Музыка мен кескіндемеде орташа деңгейге жету.

- Сіз күнделік (блог) жүргізесіз бе?
- Алдағы екі айға арналған іс-қимыл жоспарын жасаңыз.
- Өзіңіз үшін қандай істер жоспарладыңыз.

Тапсырма. Ұсынылған игі істер тізімін зерттеп оны жалғастырыңыз.

- Аулада сенбілік ұйымдастыру
- Кіреберістегі шамды ауыстыру
- Жолда өтіп бара жатқан адамды өткізіп жіберу
- Үлкендерге көмектесу
- Аулада балалармен ойнау
- Донор болу
- Ерікті болу
- Мүгедектің жолдан өтуіне көмектесу
- Автобуста орын беру
- Жұмыс орнын тазалау...

Сабақ қорытындысы

Бүгін сіз:

- Абайдың пікірінше, ақылға қонымды адам қандай болуы керектігін;
пайдалы әдеттерді қалай қалыптастыруға болатынын білдіңіздер.

«МЕДИА САУАТТЫЛЫҚ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ» БӨЛІМІ

5 СЫНЫП

Бөлім	МЕДИАСАУАТТЫЛЫҚ
Сабақ тақырыбы	Әлеуметтік желі дегеніміз не?
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Медиа кеңістік», «медиа сауаттылық», «әлеуметтік желі», «жеке ақпарат», «әлеуметтік желілердегі цензура», «әлеуметтік желілердегі қауіпсіздік» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Білім алушыларда медиа кеңістіктің рөлі мен медиа сауаттылықты дамыту қажеттілігі туралы түсінік қалыптастыру (өзіңізді қалай қорғау керек және әлеуметтік желілерді қалай дұрыс пайдалану керек).</p> <p>Әлеуметтік желілерді қауіпсіз (экологиялық) пайдалану дағдыларын дамыту.</p> <p>Медиа сауаттылық мәдениетін тәрбиелеу.</p> <p>Медиа кеңістікті пайдалану кезінде шығармашылық ойлауды дамыту.</p>

Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушы	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<p><i>Проблемалық сұрақ.</i> Бұл күндері сіз «телефонда отыр» деген сөзді жиі естисіз.</p> <p>Ол нені білдіреді? Сіз күніне «телефонда отыр үшін» қанша уақыт жұмсайсыз?</p> <p>Бұл уақытты қалай пайдаланасыз?</p> <p>Сіз қолданатын бағдарламалар мен қосымшалардың және сіз кіретін әлеуметтік желілердің тізімі қандай?</p>	Сұрақтарға жауап береді	Презентация
Сабақ барысы	<p><i>№1 тапсырма</i></p> <p><i>Өз пікіріңізді білдіріңіз.</i> Бұл күндері қарым-қатынасты ұйымдастырудың ең оңай және жылдам жолы қандай (туған күніңмен құттықтау, қайырлы таң тілеу, жақсы жаңалық айту және т.б.)?</p> <p><i>№2 тапсырма</i></p> <p><i>Ойлан.</i> Медиа кеңістігін қалай пайдаланатыныңызға мысалдар келтіріңіз. Мұндай коммуникацияның артықшылығы неде? Сіз осындай байланысқа қатысушылардың барлығын жеке білесіз бе? Медиа кеңістігінде бейтаныс адамдармен сөйлесуге не мүмкіндік береді? Бейтаныс адамдармен байланыс медиа кеңістігінде де әрқашан қауіпсіз бе?</p>	<p>Топтық жұмыс</p> <p>Жағдайларды талқылаңыз</p> <p>Өмірлік жағдаяттардан мысалдар келтір</p>	Ватман, маркерлер, флипчарттар, стикерлер, аудио және бейнематериалдар, Интернет желісі

	<p><i>№ 3 тапсырма</i></p> <p>Талқылау. Қазіргі уақытта біз «фейк» (ағылшын тілінен аударғанда фейк – жалған) деген сөзді жиі естиміз. Сондықтан адастыру үшін жалған, сенімсіз, өткен нәрсені жарамды деп атау әдетке айналған. Жалғанды қай жерде жиі кездестіруге болады деп ойлайсыз? Сенімді ақпаратты жалғаннан қалай ажыратуға болады?</p>		
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бүгінгі сабақта қандай маңызды нәрсені білдіңіз? 2. Бүгін талқылап, білгендеріңізді өміріңізде қолданасыз ба? 		

Бөлім	МЕДИАСАУАТТЫЛЫҚ		
Сабақтың тақырыбы	Әлеуметтік желідегі менің аккаунтым		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Әлеуметтік желілердегі аккаунт», «әлеуметтік желілердегі профиль», «әлеуметтік желілердегі достар», «әлеуметтік желілердегі байланыс», «әлеуметтік желілердегі жазбалар» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Білім алушыда әлеуметтік желіде өз аккаунтын қалай жүргізу керектігі, профильде қандай ақпарат рұқсат етілетіні, әлеуметтік желіде достар табу, әлеуметтік желіде өзіңізді қалай қорғау керектігі туралы түсінік қалыптастыру.</p> <p>Әлеуметтік желілерде өз аккаунтын жүргізу дағдыларын дамыту.</p> <p>Әлеуметтік медианы пайдалану кезінде сыни және шығармашылық ойлауды дамыту</p>		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушы	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<p><i>Проблемалық сұрақ.</i> Сіздің өміріңізде достар деп атауға болатын адамдар көп пе? Сіз жиі жеке кездесесіз бе? Егер сіз жеке кездессеңіз, қайда? Егер сіз жеке кездеспесеңіз, онда сіздің қарым - қатынасыңыз қалай іске асады?</p>	Миға шабуыл	Презентация
Сабақтың барысы	<p><i>№ 1 тапсырма</i></p> <p>Интернеттегі достар арасындағы қарым-қатынастың мүмкін нұсқаларын тізімдеңіз. Интернеттегі қарым- қатынастың ең ыңғайлы және таныс нұсқаларын атаңыз.</p> <p><i>№2 тапсырма</i></p> <p>Пікірталас. Қандай әлеуметтік желілерді</p>	<p>Жағдайды талқылау</p> <p>Сұрақтарға жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істеу</p>	Ватман, маркерлер

	<p>қолданатыныңызды айтыңыз. Олардың қайсысында сізде ең көп достар бар? Аталған әлеуметтік желілердің артықшылықтары мен кемшіліктерін атаңыз.</p> <p>№ 3 тапсырма Сіз білетін әлеуметтік желілерде қайсысында сізде аккаунт жоқ. Осындай желілердің бірінде өз есептік жазбаңызды жасаңыз. Жеке ақпаратыңыздың қауіпсіздігіне қамқорлық жасаңыз, күшті пароль ойлап табыңыз.</p>	<p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларынан мысалдар келтіреді</p>	
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бүгінгі сабақта сіз не білдіңіз? 2. Әлеуметтік медианы пайдалану кезінде қандай ережелерді сақтайсыз? 		

Бөлім	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Алғашқы ақша және олардың функциялары қалай пайда болды		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Күнкөріс шаруашылығы», «номинал», «гравюра», «ақша шоты», «ақша функциялары», «күн өлшемі», «төлем құралы», «жинақтау құралы» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Білім алушыларда ақшаның пайда болу себептерін сақтау, айырбастау және жинақтау құралы ретінде түсінуді қалыптастыру.</p> <p>Айырбастау (сатып алу), сақтау және қарапайым өмірде ақша жинаудағы дағдыларын дамыту.</p> <p>Білім алушыда ақша функциясы туралы түсінік қалыптастыру</p> <p>Жеке ақшаны ұтымды пайдалану дағдыларын дамыту</p> <p>Ақша жинау мәдениетін тәрбиелеу;</p>		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<p><i>Проблемалық сұрақ.</i> Көптеген жылдар бұрын ақша болған жоқ, бірақ адамдар дәлі де азық-түлік, киім, баспана, тұрмыстық заттар және т.б. болды.</p> <p>Уақыт өте келе ақша пайда болды, онымен бірге қажеттілік пайда болды: оларды жасау тәсілдерін ойластыру, жалғандықтан қорғауды ойлап табу, оларды қауіпсіз сақтау үшін орын ұйымдастыру.</p> <p>Неліктен табиғи алмасу арқылы қажет нәрсенің бәрін алу мүмкін болмады.</p>	Сұрақтарға жауап беру	Презентация

<p>Сабақтың барысы</p>	<p><i>1 тапсырма</i> <i>Дискуссия.</i> Айырбастауға арналған тауарлар бар. Бірақ айырбастау үшін саған қажетті өнімі бар адамды табу мүмкін емес. Тиісті тауары бар адамды табу үшін не істейсің?</p> <p>2-тапсырма Анықтаңыз. Ежелгі уақытта ақша тек металдан жасалған жоқ. Алғашқы вексельдерді жасау үшін қандай материал қолданылды? Алғашқы металл емес ақша қай елдерде пайда болды?</p> <p>Проблемалық сұрақ. Үстел ойыныны - Монополия, әр ойыншы 1500 ойын долларын алады, оған ойын кезінде лоттар, үйлер, қонақ үйлер сатып алады, жөндеу жұмыстарын жүргізеді және көп ақша жұмсайды. Неліктен ойын ақшаны пайдаланады деп ойлайсыз?</p> <p><i>3-тапсырма.</i> Дискуссия. Байлық дегеніміз не және бай болу үшін не істеу керек?</p>	<p>Жағдайды талқылау</p> <p>Сұрақтарға жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істеу</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларынан мысалдар келтіреді</p>	<p>Ватман маркерлер</p>
	<p><i>4 тапсырма</i> Кейс. Сүңгуір теңізге сүңгу кезінде таңғажайып қабыршық тапты. Ол оны субетіне көтеріп, ашқанда, ол әдемі үлкен маржанды көрді. Сүңгуір табылған затты мамандарға көрсетті, олар оған осы сәттен бастап өте бай адам болғанын айтты. Қазіргі заманда қабыршықтарды жинау арқылы байып кету мүмкін емес деп айтуға бола ма? Инжу тапқан кез- келген адам бай болады деп айту дұрыс па? Қабыршықтар мен аң терісін жинау арқылы бай болуға бола ма?</p> <p><i>5 тапсырма.</i> Ойлан! Оқы және ақшаның қандай қызметі туралы айтылатынын анықта:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дүкендегі тауардың баға белгісі; • коммуналдық қызметтер үшін түбіртек; • әмияндағы купюрлар; • қоғамдық көлікте жол жүру құны; • банк картасындағы ақша; • ақша салынған сейф. <p><i>6 тапсырма</i> <i>Байқау.</i> Ең ерекше монеталар мен вексельдерді әзірлеу конкурсына қатыс.</p>		

	<p><i>Рефлексия.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сабақта сіз үшін ең қызықты нәрсе не болды? 2. Сіз үшін қандай ақпарат жаңа болды?
--	---

Бөлім	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Адамның еңбегі қалай бағаланады?		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Жеке табыс», «отбасы табысы», «табыс баптары», «отбасы табысының түрлері» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Білім алушыда отбасы алатын барлық ақшалай қаражат барлық отбасы мүшелерінің еңбегінің нәтижесі екендігі туралы түсінік қалыптастыру.</p> <p>Отбасы табысының түрлерін саралау дағдыларын дамыту.</p> <p>Ата-аналардың еңбегін құрметтеуге тәрбиелеу, оның салдары отбасының табысы болып табылады.</p> <p>Шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушы	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Жағдайды талқылайық.</i> Екі отбасында мектеп жасына дейінгі балалар бар. Күтуші күн сайын бір отбасына, ал екінші отбасыға әжесі келеді. Екеуі де бала күтеді, бірақ күтуші мұны жалақы үшін жасайды, ал әжесі тегін. Ойланыңыз және жауап беріңіз: <ul style="list-style-type: none"> • Неліктен күтуші бір жұмыс үшін төлейді, ал әжесі төлемейді? • Бұл дұрыс па? • Бұл әженің жұмысты нашар орындайтынын білдіре ме? Өз ұстанымыңызды түсіндіріңіз. 	<p>Сұрақтарға жауап береді</p> <p>Топтарда жұмыс істейді</p> <p>Тапсырманы орындайды</p>	Презентация
Сабақтың барысы	<p><i>1 тапсырма</i></p> <p><i>Дискуссия.</i> Ересектер жұмысқа не үшін барады? Егер адамдардың таңдауы болса, олар жұмысын жалғастырар ма еді немесе мұны тоқтатар ма еді деп ойлайсыз ба?</p>		

<p><i>2 тапсырма</i> Кестені мұқият қарап шығыңыз. Жалақы мөлшері неге байланысты екенін түсіндіріңіз.</p>				<p>Жағдайды талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларына н мысалдар келтіреді</p>	<p>Ватман, маркерлер</p>
Лауазымы	білімі	жұмыс уақытының ұзақтығы	жалақы(теңге)		
Компания директоры	Жоғары	Толық күн	500 000		
Бөлім бастығы	Екі жоғары білімі бар	Толық күн	350 000		
Бөлім қызметкері	Жоғары	Толық күн	220 000		
Күзетші	Білімі жоқ	Екі күнде бір	100 000		
Бөлме тазалаушы	Білімі жоқ	Толық күн	100 000		
<p>Қорытынды жасаңыз: жоғары жалақы алу үшін не қажет?</p> <p><i>3 тапсырма.</i> Зерттеу жүргізіңіз. Таныстарыңыздың арасынан табысы жоғары адамды тауып, онымен сұхбат жүргізіңіз. Оның қалай жетістікке жеткенін және өз жұмысын осылай бағалағанын анықтаңыз.</p> <p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Болашақта жоғары жалақы алу үшін не істеу керек деп ойлайсыз? 2. Сіздің бизнесіңізге жауапкершілікпен қарау нені білдіреді? 					

өлім	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Отбасының кірістері мен шығындары неден тұрады		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Жеке табыс», «отбасы табысы», «табыс көздері», «отбасы табысының түрлері», «шығындар», «шығындар түрлері», «шығындар көздері», «жалпы шығындар», «жеке шығындар» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Білім алушыда отбасы алатын барлық ақшалай қаражат барлық отбасы мүшелерінің еңбегінің нәтижесі екендігі туралы түсінік қалыптастыру.</p> <p>Отбасы табысының түрлерін саралау дағдыларын дамыту.</p> <p>Отбасының табысын қамтамасыз ететін ата-аналардың еңбегіне құрмет көрсетуге тәрбиелеу.</p> <p>Білім алушыда адам өміріндегі шығындарды есепке алу және бақылау қажеттілігі туралы түсінік қалыптастыру.</p> <p>Жеке шығындарды есепке алу дағдыларын дамыту.</p> <p>Шығармашылық ойлау мен эмоционалды зияткерлікті дамыту</p>		
Кезеңдер	Сабақ барысы	Білім алушылар	Ресурстар

<p>Сабақтың басталуы</p>	<p><i>Проблемалық сұрақ.</i> Жалақыны тұрақты жұмыс істейтін адамдар алады. Бірақ қазір жұмыс істемейтін зейнеткерлер, әлі жұмыс істемейтін студенттер, жұмыс істей алмайтын мүмкіндігі шектеулі адамдар және бір жасқа дейінгі кішкентай балаларға қамқорлық жасайтын аналар бар. Олардың барлығы ай сайын ақша алып отырады. Неліктен олар жұмыс істемесе де, ақша алады?</p>	<p>Сұрақтарға жауап береді</p>	<p>Презентация</p>
<p>Сабақтың барысы</p>	<p><i>1 тапсырма</i> <i>Ойыңды айт.</i> Оқушылардың жеке табысы жоқ, бірақ жеке қажеттіліктерге ақша үнемі жұмсалады. Бұл ақша қайдан келеді? Жеке табысы жоқ адамға ақша жұмсау дұрыс па? Өз ұстанымыңызды түсіндіріңіз.</p> <p><i>2 тапсырма</i> <i>Кейс.</i> Екі отбасы өз кірістерін бөлуге басқаша қарады. Бірінші отбасында барлық жеке кірістер біріктіріліп, болашақ шығындар талқыланып, жоспарланды. Екінші отбасында әркім өзінің жеке табысын өз бетінше жұмсады. Демалыс кезінде теңізге саяхатты қай отбасы оңай ұйымдастырады деп ойлайсыз?</p> <p><i>Проблемалық сұрақ.</i> Бұл күндері адам бір айында мүлдем ақша жұмсамауы мүмкін бе? Бұл жағдайда ол қандай қиындықтарға тап болады?</p> <p><i>3-тапсырма</i> <i>Пікір айтыңыз.</i> «Шығындар» сөзін қалай түсінесі, өз сөзіңізбен түсіндіріңіз? Сіз кем дегенде бір күн бойы шығынсыз күн көре аласыз аласызба? Осындай күні не істеу керек еді (мысалы, мектепке жаяу бару)?</p> <p><i>4-тапсырма</i> Бір күн мен бір аптадағы шығындарыңыздың тізімін келтіріңіз. Егер сіздің жеке табысыңыз мүлдем болмаса, онда сіз қандай қаражат жұмсайсыз?</p>	<p>Жағдайды талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларынан мысалдар келтіреді</p> <p>Жағдайды талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p>	<p>Ватман, маркерлер</p>

	<p><i>5 тапсырма</i></p> <p>Шығындар тізімін оқып шығыңыз және олардың қайсысы жеке шығындарға, қайсысы жалпы шығындарға жататынын анықтаңыз.</p> <p><i>Шығындар:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * оқу дәптерлерін сатып алу шығындары; * пикникке арналған азық-түлік шығындары; * аттракциондар саябағына бірге барушығындары; * компьютерлік клубқа бару шығындары; • шаш қию шығындары; * сыныптастарымен бірге кафеге барушығындары; • кір жуғыш зат шығындары; <p>автокөлікке арналған бензиншығындары.</p>	Топта жұмыс істейді.	Олар өздерінің өмірлік жағдайларына нұсқаулар келтіреді	Презентация
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сіз өскен кезде жеке табысыңызды отбасының жалпы табысына саласыз ба? 2. Сабақта қандай ақпаратпен келісу қиын? 			

Бөлім	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Күнделікті шығынды қалай басқаруға болады		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Қалта ақшасы», «күтпеген жағдай», «жеке қажеттіліктер» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Білім алушыда қалта ақшасы қандай көздерден толтырылатыны/қалыптасатыны, олардың қандай мақсатқа ие екендігі туралы түсінік қалыптастыру.</p> <p>Қалта ақшасын ұтымды және тиімді пайдалану дағдыларын дамыту.</p> <p>Қалта ақшасын пайдалану мәдениетін тәрбиелеу.</p> <p>Шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту</p>		
Кезеңдер	Сабақ барысы	Білім алушылар	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<p><i>Проблемалық сұрақ.</i> Әр оқушы күн сайын шығындар жасайды. Сіз қандай шығындар жасайсыз? Шығындарыңыз үшін ақшаны қайдан аласыз? Сізге ақша жете ме? Қалтаңызда әрқашан ақша бар деп айта аласыз ба?</p>	Сұраққа жауап береді	Презентация

Сабақтың барысы	<i>1 тапсырма</i> Күнделікті шығындарыңыздың тізімін жасап, оларға жұмсаған ақшаңыздың жалпы сомасын есептеңіз. Сізге бір аптаға қажет қалтаңыздағы ақшаның мөлшерін есептеңіз?			Жағдайды талқылайды	Ватман, маркерлер
	Шығын түрі	Құны (теңге)	Саны	Барлығы	
	Қорытынды				
	<i>2 тапсырма</i> <i>Пікірталас.</i> Басында не болуы керек деп ойлайсыз: ата-аналардың қалта шығындарына немесе бала жасағысы келетін шығындар (сатыпалулар) тізіміне беруге дайын сомасы?			Топта жұмыс істейді.	
	<i>3 тапсырма</i> <i>Кейс.</i> Елестетіп көріңізші, сізде күтпеген жағдай болды, ал қалтаңыздағы ақша таусылды. Бұл жағдайда бірінші кезекте не істеу керек?			Олар өздерінің өмірлік жағдайларына н мысалдар келтіреді	
	Рефлексия: 1. Бұл сабақтың негізгі ақпараты қандай болды? 2. Осы сабақтан кейін ата-анаңыздан не сұрайсың?				

6-СЫНЫП

Бөлім	МЕДИАСАУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Интернетте қарым-қатынас жасау ережесі		
Мақсаты мен міндеттері	«Нетикет», « жала жабу», « жалған ақпарат», « плагиат», «модератор» ұғымдарын түсіндіру. Оқушыда медиа кеңістіктегі жалпы қабылданған мінез-құлық ережелері туралы жан-жақты түсінік қалыптастыру. Медиа кеңістіктің мүмкіндіктері мен құралдарын экологиялық (мәдени) пайдалану дағдыларын дамыту. Әлеуметтік желілерде қарым-қатынас мәдениетін тәрбиелеу. Шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<i>Проблемалық сұрақ.</i> Кездесу кезінде немесе әлеуметтік желілерде сөйлесу кезінде жағымсыз сөздер айту немесе теріс көзқарас таныту оңайырақ деп ойлайсыз ба?	Сұраққа жауап береді	Презентация
Сабақтың	<i>1 тапсырма</i>	Жағдайды	Ватман,

барысы	<p><i>КЕЙС.</i> Әлеуметтік желілердегі хат алмасудың екі мысалын оқыңыз. Олардың қайсысы сізге қалыпты қарым-қатынас сияқты көрінеді, ал қайсысы әдептілік нормаларын бұзады?</p> <p><u>Бірінші нұсқа</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Сәлем! - Иә! - Қалайсың? - Жақсы - Сен бүгін не істеп жүрсің? - Ал мен саған неден есеп беруім керек? - Сен бүгін жаттығуға келген жоқсың. - Сіз маған жауап алу үшін жаттықтырушы немесе ата-ана емессіз! - Ия, маған бәрібір, сіз мүлдем келмесеңіз болады! * Сіз енді осы пайдаланушыға хабарлама жібере алмайсыз <p>-----</p> <p><u>Екінші нұсқа</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Сәлем! - Сәлем! - Қалайсың? - Болады, ептеп. - Сен бүгін не істеп жүрсің? - Иә, ерекше ештеңе жоқ. - Сен бүгін жаттығуға келген жоқсың. - Менің жеке себептерім болды. - Сізде бәрі жақсы деп үміттенемін. - Иә, рахмет! Келесі жаттығуда кездесейік. 	талқылайды	маркерлер
	<p><i>2 тапсырма</i></p> <p><i>Пікірталас.</i> Біз әлеуметтік желілерде сөйлесеміз және әртүрлі мәселелерді талқылаймыз. Сіз жағымсыз немесе тіпті қорлайтын пікірлермен кездестіңіз бе? Интернет кеңістігін пайдаланушылар көбінесе жазасыздыққа байланысты басқаларға дәрекілік танытады деп айтуға бола ма? Сіз бұл мінез-құлықты шынымен жазалау мүмкін емес деп ойлайсыз ба?</p>	Сұраққа жауап береді	
		Топта жұмыс істейді.	Олар өздерінің өмірлік жағдайларына н мысалдар келтіреді

	<p><i>3-тапсырма</i></p> <p>Пайдаланушы жасаған бұзушылықтар тізімін зерттеңіз. Тізімдегі элементтердің қайсысы шынымен бұзушылық болып табылады және қайсысын алып тастау керек.</p> <ul style="list-style-type: none"> * дөрекі сөздерді қолдану; * әзілдер немесе анекдоттар; * қолданушының сыртқы келбетін мазақ ету; * қолданушының ұлттық ерекшелігін құрметтемеу; * қолданушыға немесе оның жақындарына қауіп төндіреді; * пранк (ұтыс ойыны); * Хейт (айқын жеккөрушіліктің көрінісі); * заңсыз әрекеттерді жасауға шақыру 		
<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сіз нетикет ережелерін бұзуға жол бересіз бе? 2. Неліктен этикет ережелерін сақтау керек? 			

Бөлім	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Еңбекақы төлеу неге байланысты		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Адам еңбегі», «орындалған жұмыс», «лауазым», «жалақы», «ақшалай сыйлық» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Білім алушының ақшаның да, орындалған жұмыстың немесе көрсетілген қызмет түрінің де өзіндік құны бар екендігі туралы түсінігін қалыптастыру.</p> <p>Еңбектің немесе орындалған жұмыстың объективі арқылы ақшаны бағалау дағдыларын дамыту.</p> <p>Еңбек нәтижесін құрметтеу мәдениетін тәрбиелеу.</p> <p>Шығармашылық ойлау мен эмоционалды зияткерлікті дамыту.</p>		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<p><i>Проблемалық сұрақ.</i> Үлкен іс-шараға арналған концерттік бағдарламаны дайындауға қатысып жатқаныңызды елестетіп көріңіз.</p> <p>Сізге іс-шара бағдарламасын ойластыру тапсырылды, мысалы, оған танымал адамдарды, суретшілерді шақыру.</p> <p>Ұйымдастырушылар кімнің әні үшін басқаларға қарағанда көбірек төлеуі керек еді: Димаш Құдайбергін, Музарт, Садратдин және Калифорния.</p> <p>Сіз қалай ойлайсыз, әр түрлі әртістердің гонорарының (қызмет ақысы) сомасы неге байланысты?</p>	Сұраққа жауап береді	Презентация

<p>Сабақтың барысы</p>	<p><i>1 тапсырма</i> <i>Пікір білдіріңіз</i> Бір құрылыс объектісінде жұмыс істейтін адамдардың еңбегіне ақы төлеу туралы ақпаратты зерделеніз. Қорытынды жасаңыз: жалақы мөлшері неге байланысты?</p>					<p>Жағдайды талқылайды</p>	<p>Ватман, маркерлер</p>
<p>Лауазым</p>		<p>Білімі</p>	<p>Жұмыс тәжірибесі</p>	<p>Аптасына жұмыс күндерінің саны</p>	<p>Жалақы (теңге)</p>	<p>Топта жұмыс істейді.</p>	
<p>Құрылыс объектісінің бастығы</p>		<p>Жоғары</p>	<p>5 жыл</p>	<p>7 күн</p>	<p>650 000</p>	<p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларынан мысалдар келтіреді</p>	
<p>Инженер</p>		<p>Жоғары</p>	<p>7 жыл</p>	<p>6 күн</p>	<p>400 000</p>		
<p>Құрылысшы</p>		<p>Арнайы-орта</p>	<p>9 жыл</p>	<p>6 күн</p>	<p>300 000</p>		
<p>Жұмысшы</p>		<p>Білімі жоқ</p>	<p>10 лет</p>	<p>5 күн</p>	<p>120 000</p>		
<p><i>2 тапсырма</i> <i>Кейс.</i> Үш дос жазғы мектеп демалысында ақша табуға шешім қабылдады. Біріншісі фаст-фуд кафесінде бір сағаттық ақыға ыдыс жуғыш болып жұмысқа орналасты. Екіншісі балалар электромобилін жалға алу үшін ойын-сауық саябағында жұмыс істей бастады. Оның еңбегі үшін төлем екі бөліктен тұрды: 1. Оған машиналарды қадағалап, оларды жалға бергені үшін күн сайын белгілі бір сома төленді; 2. Егер ол бір электромобильді күніне он реттен артық жалға алса, онда ол он бірінші және одан кейінгі уақыттағы төлемнен ақшаны бонустар түрінде алады. Үшіншісі пицца сатушы болып жұмыс істеуге кетті, оның еңбекақысы жеткізілген тапсырыстар санына, сондай-ақ осы тапсырыстар орындалған тәулік уақытына байланысты болды (9.00-ден 16.00-ге дейін тапсырыстар жеткізушіге 16.00-ден 20.00-ге дейін жеткізілген тапсырыстардан екі есе арзан төленді). Үш жағдайдың әрқайсысында жалақының қай түрі қолданылады? Демалыстағы жұмыспен қамтудың қай түрін ең сәтті деп санайсыз? Жауабыңызды түсіндіріңіз.</p>							

	<p><i>3 тапсырма</i> <i>Пікірталас.</i> Ақша табудың қажетті заңды тәсілінің сипаттамасын жасаңыз. Оның артықшылықтарын түсіндіріңіз (бұл әдіс не үшін жақсы), дәл осы әдісті қолдану үшін Сізге қандай дағдылар қажет болады. Сіздің табыс деңгейіңіз жоғары бола ма? Бұл ақшамен өмір сүруге бола ма? Өз жауабыңызды дәлелдеңіз.</p>		
	<p>Рефлексия: 1. Жоғары жалақы алу үшін не қажет? Сабақта қарастырылған еңбекақы төлеу тәсілдерінің қайсысын сіз еңәділ деп санайсыз және неге?</p>		

Бөлім	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ														
Сабақ тақырыбы	Отбасының міндетті және міндетті емес шығындары														
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Отбасының міндетті шығындары», «отбасының міндетті шығындарын жоспарлау», «отбасы шығындарының баптары», «шығындарды басқару» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Білім алушыда отбасының міндетті шығындары қалай жоспарланатыны туралы түсінік қалыптастыру.</p> <p>Міндетті шығындар мөлшеріне әсер ететін факторларды анықтау.</p> <p>Шығындарды жоспарлау дағдыларын дамыту.</p> <p>Шығындарды жоспарлаудың қаржылық мәдениетін тәрбиелеу.</p> <p>Шығындарды жоспарлауда шығармашылық ойлауды дамыту.</p> <p>Шығындарды жоспарлауда эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>														
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар												
Сабақтың басталуы	<i>Проблемалық сұрақ.</i> Отбасы ештеңеге ақша жұмсамай бір апта өмір сүре ала ма?	Сұраққа жауап береді	Презентация												
Сабақтың барысы	<p><i>1 тапсырма</i> Бір аптаға жеке шығындарыңыздың тізімін жасаңыз. Оны бір апта ішінде Сіздің отбасыңыздың шығындарымен толықтырыңыз. Тізімді кесте түрінде жасаңыз. Мысал сізге көмектеседі.</p> <table border="1" data-bbox="300 1877 997 2049"> <thead> <tr> <th>№</th> <th>Шығын түрі</th> <th>Сомасы</th> <th>Кім жасайды</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>Жол жүру шығындары</td> <td>1000</td> <td>мен</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	№	Шығын түрі	Сомасы	Кім жасайды	1	Жол жүру шығындары	1000	мен	2				<p>Жағдайды талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларынан</p>	Ватман, маркерлер
№	Шығын түрі	Сомасы	Кім жасайды												
1	Жол жүру шығындары	1000	мен												
2															

3				мысалдар																																								
	Барлығы			келтіреді																																								
<p><i>2 тапсырма</i> <i>Зерттеу жұмысы.</i> Барлық адамдар өздерінің жеке шығындарына саналы түрде қарамайды. Көптеген адамдар ақшаны бір күн ішінде неге жұмсағанын есіне түсіре алмайды. Сыныптастар арасында сауалнама жүргізіңіз, бүгінгі күнге сынып оқушыларының жеке шығындарының жалпы тізімін жасауға қатысыңыз. Шығындардың атын тақтаға жазыңыз.</p>																																												
<p><i>3 тапсырма</i> <i>Практикалық жұмыс.</i> Ата-анаңызбен және отбасыңыздың басқа ересек мүшелерімен сөйлесіңіз. Бір ай ішінде Сіздің отбасыңызда қандай міндетті шығындар бар екенін анықтаңыз. Кестені толтырыңыз. Сіздің отбасыңыз ай сайын міндетті шығындарға жұмсайтын ақша сомасын есептеңіз.</p>																																												
<table border="1"> <tr> <td>Шығындардың атауы</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Азық-түлік</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Тұрғын үйге ақы төлеу (несие, жалдау ақысы)</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Коммуналдық қызметтер</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Жол жүру шығындары</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Киім сатып алу</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Үйге арналған тауарлар</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Денсаулыққа арналған шығындар</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Гигиеналық заттар</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Барлығы</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>					Шығындардың атауы				Азық-түлік				Тұрғын үйге ақы төлеу (несие, жалдау ақысы)				Коммуналдық қызметтер				Жол жүру шығындары				Киім сатып алу				Үйге арналған тауарлар				Денсаулыққа арналған шығындар				Гигиеналық заттар				Барлығы			
Шығындардың атауы																																												
Азық-түлік																																												
Тұрғын үйге ақы төлеу (несие, жалдау ақысы)																																												
Коммуналдық қызметтер																																												
Жол жүру шығындары																																												
Киім сатып алу																																												
Үйге арналған тауарлар																																												
Денсаулыққа арналған шығындар																																												
Гигиеналық заттар																																												
Барлығы																																												
<p>Рефлексия: 1. Міндетті шығындарды қысқартуға бола ма? 2. Міндетті тізімнен қандай шығындарды алып тастауға болады? Жауабыңызға түсініктеме беріңіз.</p>																																												

Бөлім	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ
Сабақ тақырыбы	Ірі сатып алуларды қалай жасауға болады
Мақсаты мен міндеттері	«Ірі сатып алу», «ірі сатып алуды жоспарлау», «ірі сатып алуды талқылау», «ірі сатып алуға жинақтау», «бөліп-бөліп сатып алу» ұғымдарын түсіндіру. Білім алушыда ірі сатып алу қалай жоспарланатыны және жасалатыны, ірі сатып алу үшін бөліп төлеу қалай және қашан қолданылатыны туралы түсінік қалыптастыру. Ірі сатып алу дағдыларын дамыту. Ірі сатып алуды талқылау және жоспарлау мәдениетін тәрбиелеу. Ірі сатып алуда шығармашылық ойлауды дамыту. Эмоционалды интеллектіні дамыту.

Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<i>Проблемалық сұрақ.</i> Бір айдағы табысыңыздан үш есе көп сатып алуды қалай алуға болады. Барлығы осындай сатып алулар жасай ма?	Сұраққа жауап береді	Презентация
Сабақтың барысы	<i>1 тапсырма</i> Шығындар тізімін зерттеңіз, олардың ішінен бір айдын кірісі есебінен жасау жұмкін немесе қиын тауарларды таңдаңыз: * ұшақ билетін сатып алу; * автокөлікті жондеу; * хоккей ойнауға арнаған жабдықты сатып алу; * автокөлік сатып алу; * тоназытқыш сатып алу; • 20 адамға арналған отбасылық іс-шараны өткізу; * үй кинотеатрын сатып алу; * автокөлікке арналған қысқы шиналар жинағын сатып алу; * саяхатқа жолдама алу. Талқылау: Мұндай шығындар қандай қаражат есебінен жүзеге асырлады?	Жағдайды талқылайды Сұраққа жауап береді Топта жұмыс істейді. Олар өздерінің өмірлік жағдайларынан мысалдар келтіреді	Ватман, маркерлер

	<p><i>2 тапсырма</i> <i>Пікір айтыңыз.</i> Оқушы немесе студент ірі сатып алуға ақша жинай ала ма? Олай болса, қандай қаражат есебінен?</p> <p><i>3-тапсырма</i> <i>Пікір айтыңыз.</i> Ірі сатып алуды жүзеге асырудың дәлелді себептерін келтіріңіз. Ірі сатып алу кезінде адамдардың айтатын себептердің (не үшін сатып алады) ішінен дәлелі жеткіліксіз себептерді атаңыз.</p> <p><i>Кейс.</i> Әкесі қызының өтініші бойынша оған кәсіби камера сатып алды. Ол оны бейнелер жасау және кейіннен ақылы қор ресурстарына орналастыру үшін сапалы фотосуреттер түсіру үшін пайдаланғысы келді. Бұл ірі сатып алу қаржылық сауаттылықтың барлық ережелеріне сәйкес жасалды: ол талқыланды, сатып алу мерзімі жоспарланды және қаражат жиналды. Алайда, бір аптадан кейін камераны қолданғаннан кейін, қыз оған деген қызығушылығын жоғалтты. Мұндай жағдайдың негізгі себебі неде?</p>		
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сіз орынсыз үлкен сатып алудың куәгері (немесе «кінәлі») болдыңыз ба? 2. Сіздің отбасыңызда немесе таныстарыңыздың отбасында қаржылық сауаттылықтың барлық ережелері бойынша үлкен сатып алуға мысал келтіріңіз 		

Бөлім	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ
Сабақ тақырыбы	Отбасылық бюджет дегеніміз не
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Отбасы бюджеті», «отбасы бюджетінің кіріс түрлері», «отбасы бюджетінің шығын түрлері», «отбасы бюджетін жоспарлау» ұғымдарын түсіндіру. Білім алушыда отбасылық бюджеттің неден тұратындығы туралы түсінік қалыптастыру. Отбасылық бюджет қалай жоспарланатынын түсіндіру. Отбасы бюджетінде кірістер мен шығындардың қандай баптары бар екенін түсіну. Отбасылық бюджетті жоспарлау дағдыларын дамыту. Отбасылық бюджетті жоспарлау мәдениетін тәрбиелеу. Отбасылық бюджетті жоспарлау кезінде шығармашылық ойлауды дамыту. Эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>

Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар																								
Сабақтың басталуы	<i>Проблемалық сұрақ.</i> Адамдар әртүрлі отбасылық іс-шараларды жиі өткізеді. Сіздің ойыңызша, кез-келген іс-шара сәтті өтуі үшін қандай маңызды тапсырманы орындау керек?	Сұраққа жауап береді	Презентация																								
Сабақтың барысы	<p><i>1 тапсырма</i> Дем алуға жиналғаныңызды елестетіп көріңіз. Оның көңілді және қызықты өтуі үшін не қажет? Әркімнің демалуды ұйымдастыруға қатысуын сипаттайтын іс-қимыл жоспарын ұсыныңыз. Жоспарыңызды постер түрінде жасаңыз, оны сыныптастарыңызға ұсыныңыз. Жұмысты бағалау критерийлері: * демалуды ұйымдастыру үшін қажет нәрсенің бәрі ескерілді; * жоспардың әрбір тармағы негізделген; * түрлі-түсті безендіру; * өз жұмысының шығармашылық көрінісі.</p> <p><i>№2 тапсырма</i> Демалыс шығындарының түрлерін тізімдеңіз (сатып алу керек барлық нәрсе). Оларды кестеге жазыңыз. Шығындардың жалпы сомасын есептеңіз. Әркімнің ақшалай салымы (үлесі) бірдей болуы үшін не істеу керек?</p> <table border="1" data-bbox="320 1211 968 1514"> <thead> <tr> <th>№ р/н</th> <th>Шығындар түрі</th> <th>Саны</th> <th>Сомма (теңге)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>2</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>3</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>ЖАЛПЫ</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p><i>3 тапсырма</i> <i>Пікірталас.</i> Отбасылық іс-шаралар күн сайын, тіпті ай сайын бола бермейді. Бұл отбасы осындай айларда бюджетін жоспарламауы мүмкін дегенді білдіре ме?</p>	№ р/н	Шығындар түрі	Саны	Сомма (теңге)	1				2				3									ЖАЛПЫ			<p>Жағдайды талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларына н мысалдар келтіреді</p>	Ватман, маркерлер
№ р/н	Шығындар түрі	Саны	Сомма (теңге)																								
1																											
2																											
3																											
	ЖАЛПЫ																										
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сіз бүгін жаңа және маңызды нәрсені білдіңіз бе? 2. Барлығы түсінікті болды ма? 																										

7-СЫНЫП

Бөлім	МЕДИАСАУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Медиа кеңістікте көпшілік алдында сөйлеу		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Көпшілік алдында сөйлеу», «өзін-өзі таныстыру», «әлеуметтік желілердегі хабарлама», «кері байланыс», «пікірлер», «ZOOM платформалары, TEAMS, ватсап» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Білім алушыда бүгінгі таңда әрбір адамға нақты көпшілік алдында да, медиа кеңістікте де көпшілік алдында сөйлеу дағдылары, өзін және өз идеяларын таныстыру қабілеті қажет екенін түсінуді қалыптастыру</p> <p>Көпшілік алдында сөйлеу дағдыларын дамыту.</p> <p>Әлеуметтік ашықтық мәдениетін, өзін және өз идеяларын медиа кеңістікте дұрыс көрсете білуге тәрбиелеу.</p> <p>Көпшілік алдында сөйлеу кезінде шығармашылық ойлауды дамыту.</p> <p>Көпшілік алдында сөйлеу кезінде эмоционалды зияткерлікті дамыту.</p>		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<p><i>Проблемалық сұрақ.</i> Үлкен аудиторияның алдында сөйлеу саған қиын ба: концертте немесе қонақта ән айту, сынып алдында өлең оқып беру, конференцияда өз баяндаманды ұсыну, презентациянды қорғау? Егер ия болса, неге? Егер жоқ болса, сізге не көмектеседі еркін сөйлеуге?</p>	Сұраққа жауап береді	Презентация
Сабақтың барысы	<p><i>1 тапсырма</i> <i>Пікірталас.</i> Егер көптеген адамдар үшін көпшілік алдында сөйлеу өте қиын немесе мүлдем сөйлеу мүмкін болмаса, онда мүмкін ол дағды мүлдем керек емес шығар? Көпшілік алдында сөйлеу дағдылары не үшін қажет?</p> <p><i>2 тапсырма</i> <i>Зерттеу жұмыстары</i> Қазіргі адамның іс-әрекеттерінің тізімін зерттеп, қандай жағдайда көпшілік алдында сөйлеу дағдылары қажет екенін анықтаңыз. Өз жауабыңызды дәлелденіз.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Мектептегі ғылыми жобаны қорғау; * Бағдарламашының (программист) жұмысы; * гүл өсіру; * мұғалім мамандығы; * банкирлер алдында бизнес-жобаны қорғау; • сүңгу; * тележүргізуші мамандығы; * пантомиманы орындау; * блог жүргізу; * полиция қызметкерінің жұмысы; * базардағы сауда. 	<p>Жағдайды талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларына н мысалдар келтіреді</p>	Ватман, маркерлер

	<i>3 тапсырма</i> <i>Пікір айт</i> Өзін-өзі таныстыру дағдыларын қажет етпейтін мамандар, кәсіптер және жай адамдар бар ма?		
	Рефлексия: 1. Көпшілік алдында сөйлеудің негізгі ережелерін атаңыз 2. Көпшілік алдында сөйлеу қай жерде қиынырақ деп ойлайсыз: офлайн немесе медиа кеңістікте? Өз жауабыңызды дәлелдеңіз.		

Бөлім	МЕДИАСАУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Подкаст дегеніміз не? Байланыстың заманауи әдістері		
Мақсаты мен міндеттері	Білім алушыда подкаст - әлеуметтік медианың жаңа формасы ойын-сауық үшін де, өзін-өзі дамыту үшін де қолданылатындығы туралы түсінік қалыптастыру. Дүниетанымды кеңейту үшін де, өзін-өзі дамыту үшін де жаңа әлеуметтік медианы пайдалану дағдыларын дамыту. Ең маңызды дағдыны дамыту-өз бетінше үйренуге үйрету. Жаңа әлеуметтік медианы пайдалану мәдениетін тәрбиелеу. Әлеуметтік медианы пайдалану кезінде шығармашылық ойлауды дамыту. Әлеуметтік медианы пайдалану кезінде эмоционалды зияткерлікті дамыту.		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<i>Проблемалық сұрақ.</i> Адамдар радионы жиі тыңдайды. Мазмұнды (мазмұнды) талғамына қарай таңдау үшін біз радиоқабылдағышты белгілі бір толқындарға бағыттай аламыз. Осындай толқындардың әрқайсысына қосылған кезде бізде берілген толқында хабар тарататын радиостанцияның хабарларын немесе музыкасын тыңдау мүмкіндігі бар. Сіздің ойыңызша, радиоқабылдағышты қолдану мен радиостанциялар жүйесінде сізге не ыңғайсыз болып көрінеді?	Сұраққа жауап береді	Презентация
Сабақтың барысы	<i>1 тапсырма</i> <i>Зерттеу жұмысы.</i> Өз аймағыңыздың тұрғындары үшін қол жетімді радиостанциялардың тізімін көрсетіңіз. Олардың әрқайсысы ұсынатын мазмұнды анықтаңыз. Сіз тізімнен қай радиостанцияларды жиі тыңдайсыз? Музыкадан басқа, осы радиостанциялардың хабар тарату мазмұнында сізге не ұнайды?	Жағдайды талқылайды	Ватман, маркерлер

	<p><i>2 тапсырма</i> <i>Пікір айт</i> . Қазіргі заманғы хабар тарату радио пайда болған кездегі хабар таратудан айырмашылығы неде?</p> <p><i>3 тапсырма</i> <i>Практикалық жұмыс</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Белгілі бір тақырып бойынша подкаст жасаңыз. Жұмысты орындау кезінде критерийлерді басшылыққа алыңыз: • Тақырыпқа сәйкес келеді. • Қызықты (пайдалы) ақпаратты қамтиды. • Жазу сапалы орындалды. • Өз жұмысыңызды сыныптастарыңызға таныстырыңыз. Өзара бағалауға қатысыңыз. 	<p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларынан мысалдар келтіреді</p>	
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Подкасттар не үшін жасалады және қолданылады? 2. Неліктен өзін-өзі дамыту әр адам үшін маңызды? 		

Бөлім	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Жеке табысты қалай арттыруға болады		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Жеке табыс», «табыс», «заттай көріністегі кірістер» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Білім алушыда жеке табыс туралы кешенді түсінік қалыптастыру.</p> <p>Жеке табыстың өсуіне әсер ететін факторларды талқылау.</p> <p>Жеке табысты басқару дағдыларын дамыту.</p> <p>Қаржылық мәдениетті тәрбиелеу.</p> <p>Шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту</p>		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<p><i>Проблемалық сұрақ.</i> Ересектердің көпшілігі күнделікті жұмыс істейді. Сонымен қатар, әр адам өмір бойы армандаған жұмысы бар деп айта алмайды және оған сәйкес келетін жеке табыс алады. Бұл жағдайда адамдарды жұмысын жалғастыруға не мәжбүр етеді?</p>	Сұраққа жауап береді	Презентация

<p>Сабақтың барысы</p>	<p><i>1 тапсырма</i> <i>Пікірталас.</i> Сізге ұнайтын жерде жұмыс істеу және жақсы табыс табу үшін не істеу керек? Бұл туралы қай жаста ойлану керек?</p> <p><i>2 тапсырма</i> Ересек адам ретінде алғыңыз келетін жеке табыс түрлерін таңдаңыз. Өз таңдауыңызды түсіндіріңіз.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Жалақы • Жалға берілетін пәтер үшін ақша • Жақсы жұмыс үшін сыйлық * Ата-анаңыздан ақша алыңыз * Конкурстар мен жарыстарға (оның ішінде спорттық жарыстарға) қатысқаны үшін ақшалай сыйлық алу * Жазылған кітаптар, картиналар және музыкалық альбомдар үшін төлемдер • Стипендия * Зейнетақы <p><i>3 тапсырма</i> Зерттеу жұмысы. Сіздің жеке табысыңыз жоғары деп санайтын екі досыңызбен сұхбат жүргізіңіз. Мұндай табысқа жету үшін олар қандай іс-қимыл жоспарын ұстанғанын біліңіз. Сұхбат қорытындысы бойынша хабарлама дайындаңыз, оны сыныптастарыңызға ұсыныңыз.</p>	<p>Жағдайды талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларына н мысалдар келтіреді</p>	<p>Ватман, маркерлер</p>
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мақал-мәтелді оқыңыз. Олардың сабақ тақырыбына қандай қатысы бар екенін ойлаңыз. 2. Жатқан тастың астында су ағып кетпейді. 3. Етікшіні балға мен бізі асырайды, Егіншіні кетпенінің жүзі асырайды. <p>Ойланыңыз, адамның жеке табысын арттыруға не кедергі болуы мүмкін?</p>		

Бөлім	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ							
Сабақ тақырыбы	Отбасылық бюджет қалай жоспарланады және оны қалай үнемдеуге болады?							
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Отбасы бюджетін жоспарлау», «отбасы бюджетін талқылау», «отбасы бюджетінің маусымдық шығындары», «отбасы бюджетін түзету», «отбасы бюджетін жоспарлау кезеңі», «отбасы бюджеті шығындарының түрлері бойынша қаржылық жауапкершілік», «отбасылық бюджетті үнемдеу», «ақшаны тиімді пайдалану», «ақшаны ұтымды пайдалану», «үнемдеу тәсілдері», «жыл мезгілдері бойынша сатыпалу» ұғымдарын түсіндіру. Білім алушыда отбасылық бюджетті қалай және кім жоспарлайтыны туралы кешенді түсінік қалыптастыру (Шығындар түрлері бойынша кім жауапты. Отбасылық бюджеттің мөлшеріне не әсер етеді). Қаржылық жоспарлау және үнемдеу дағдыларын дамыту. Қаржылық жоспарлау және үнемдеу мәдениетін тәрбиелеу. Қаржылық жоспарлау кезінде шығармашылық ойлауды дамыту. Қаржылық жоспарлау кезінде эмоционалды интеллектіні дамыту</p>							
Кезеңдер	Сабақтың барысы			Білім алушылар	Ресурстар			
Сабақтың басталуы	<p><i>Проблемалық сұрақ.</i> Жазғы демалыс демалуға, тәжірибе жинауға және қалпына келтіруге мүмкіндік береді. Жазғы демалысты мүмкіндігінше тиімді ұйымдастыру үшін барлық іс-шараларды алдын-ала жоспарлау керек. Жазғы демалысты жоспарлауды қашан бастау керек және оны ұйымдастыру және өткізу үшін не қажет деп ойлайсыз?</p>			Сұраққа жауап береді	Презентация			
Сабақтың барысы	<p><i>1 тапсырма</i> <i>Практикалық жұмыс.</i> Жазғы демалысқа арналған іс-шаралар жоспарын жасаңыз. Оны жүзеге асыру үшін қажет нәрсенің бәрін ескеруге тырысыңыз. Бюджетті есептеңіз. Алынған мәліметтер кестеге енгізіледі.</p>					Жағдайды талқылайды	Ватман, маркерлер	
	№	Іс шараның атауы	Іс шараның өткізілген күні	Қатысушылар	Қажетті ресурстар	Бюджет (шығындар)		Топта жұмыс істейді.
ЖАЛПЫ								

2 тапсырма

Пікір айтыңыз. Отбасылық бюджетті жоспарлау оңай немесе қиын деп ойлайсыз ба? Жоспарланған шығындар тізіміне қандай жағдайлар өзгерістер енгізе алады?

3 тапсырма

Зерттеу жұмысы. Әр түрлі дереккөздерді қолдана отырып, өткен жылғы жаңалықтарды зерттеңіз. Форс-мажор деп атауға болатын оқиғаларды табыңыз. Олардың ішінен халықтың отбасылық бюджеттеріне түзетулер енгізген оқиғаларды таңдаңыз. Зерттеуді постер түрінде жасаңыз, оны сыныптастарыңызға ұсыныңыз. Өз жұмысыңызды қорғауға дәлелдер келтіріңіз

4-тапсырма

Кейс. Екі отбасының бюджетті басқару стратегиясын қарастырыңыз, егер олардың кіріс мөлшері шамамен бірдей болса. Сіз қай стратегияны ең дұрыс деп санайсыз? Жауабыңызды түсіндіріңіз.

Отбасы 1. Отбасылық бюджетті жоспарлау кезінде шығын түрінің әрқайсысына мүмкін болатын ең аз ақша сомасы бөлінді. Нәтижесінде бұл отбасы ең арзан тауарларды сатып алып, бюджеттен алты ай мерзімге «отбасылық демалыс және ойын-сауық» және «киім мен аяқ киім сатып алу» шығындарын алып тастады. Ай сайын олар белгілі бір соманы жинақтауға мүмкіндік алды.

Отбасы 2. Бұл отбасында бюджеттің барлық баптары бойынша шығындар жасалды. Сонымен қатар, сатып алынған тауарлардың сапасы әрқашан жоғары болды. Айына екі рет тиісті шығындармен отбасылық демалыс ұйымдастырылды. Ай сайын олар бірінші отбасынан екі есе аз қаражат жинады.

5-тапсырма

Практикалық жұмыс. Постер жасаңыз, онда не есебінен (шығын түрі, саны, бағасы) отбасылық бюджетте қаражат үнемдеуге болатынын көрсетіңіз. Жұмысты орындау кезінде шығындарды үнемдеу ережесін және сіздің отбасыңыздың тәжірибесін ескеріңіз.

6-тапсырма

Пікірталас. Ата-аналар үш жетінші сынып оқушыларына келесі күні қалта шығындарына

	<p>ақша бөлді. Таңертең біріншісі жаяу жүруді шешті және ол үшін жарты сағат бұрын шықты. Екіншісі жаяу жүруді ұнатпады, сондықтан автобуспен алдын-ала жүрді. Үшіншісі асығыс болды, өйткені ол ұйықтап қалатын, үлгеру үшін таксиге отырды. Барлығы үшеуі мектепте болған. Мектепке келген кезде үш оқушының қайсысында көп ақша қалды? Олардың қайсысы ақшаны басқаларға карағанда ұтымды пайдаланды деп ойлайсыз?</p>	
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Неліктен отбасылық бюджетті айға, тоқсанға және жылға жоспарлау маңызды? 2. Форс-мажор жағдайында жоспарланған отбасылық бюджетті асырып пайдалануды қалай алдын алуға болады? 	

Бөлім	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Отбасының қаржылық мақсаттары. Ақша жинақтары қалай құрылады?		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Қаржылық мақсат», «отбасылық жоспарлау», «отбасылық іс-шараның бюджеті», «ақшалай жинақтар», «өзіңізге төлеңіз», «қаржылық тәртіп», «банк депозиті» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Білім алушыда үлкен сатып алуларды, отбасылық іс-шараларды, жалпы шығындарды бүкіл отбасы талқылауы қажет екенін түсінуді қалыптастыру.</p> <p>Отбасылық талқылау нәтижесінде отбасының жылға (ай, тоқсан) арналған қаржылық мақсаттарын бекіту болуы керектігін түсіндіру.</p> <p>Білім алушыда ақша жинақтары әр адамның және әр отбасының қаржылық жоспарының бөлігі екендігі туралы түсінік қалыптастыру.</p> <p>Қаржылық жоспарлау дағдыларын дамыту.</p> <p>Қаржылық жоспарлау мәдениетін тәрбиелеу.</p> <p>Қаржылық жоспарлауда шығармашылық ойлауды дамыту.</p> <p>Қаржылық жоспарлауда эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<p><i>Проблемалық сұрақ.</i> Сіз отбасының бюджеті бір айға, тоқсанға және жылға арналғанын білесіз. Сіздің ойыңызша, отбасының барлық қаржылық мақсаттарын белгіленген мерзімде жүзеге асыруға бола ма? Өз жауабыңызды дәлелденіз.</p>	Сұраққа жауап береді	Презентация

<p>Сабақтың барысы</p>	<p><i>1 тапсырма</i> <i>Пікір айтыңыз.</i> Неліктен бір отбасының қаржылық мақсаттары екінші отбасының қаржылық мақсаттарынан өзгеше деп ойлайсыз? Оған әсер ететін факторларды атаңыз.</p> <p><i>2 тапсырма</i> <i>Кейс.</i> Төрт отбасы өздерінің қаржылық жоспарын құрды. Әр отбасының жоспарларының тармақтарын зерттеп қорытынды жасаңыз: - қандай отбасында жоспар тек ұзақ мерзімді мақсаттарды қамтиды; - қайсысында-орта мерзімді; - қаржы жоспарының орнына кімде бюджет қана ұсынылған; - кімде тізімді қаржылық жоспар да, бюджет деп те атауға болмайды. Жауабыңызды орта мерзімді қаржылық мақсаттарды, ұзақ мерзімді қаржылық мақсаттарды, бюджетті және отбасылық қаржылық жоспардың ерекшелігін анықтау арқылы түсіндіріңіз. <i>Бірінші отбасы жоспары.</i> * Велосипед сатып алу. * Отбасылық мерекені ұйымдастыру. * Ел ішінде колледжде бір жылдың оқу ақысын төлеу. * Пәтерді косметикалық жөндеу. <i>Екінші отбасы жоспары.</i> * Жеке үй сатып алу. * Көлік сатып алу. * Ірі компаниялардың акцияларын сатып алу. <i>Үшінші отбасы жоспары.</i> * Тамақтану шығындары. * Отбасы мүшелеріне киім сатып алу. * Ойын-сауық шығындары. * Жол жүру шығындары. * Ыдыс-аяқ сатып алу. <i>Төртінші отбасы жоспары.</i> * Университетте оқу ақысы. * Барлық қолда бар тұтынушылық несиелер мен ақшалай қарыздарды төлеу. * Үш айға міндетті шығындарды жабатын ақша қорын құру.</p> <p><i>3 тапсырма</i> <i>Есіңізде болсын!</i> Қолма-қол ақшаның болуы отбасының қаржылық қауіпсіздігін қамтамасыз етеді – кез-келген уақытта барлық қажетті (және</p>	<p>Жағдайды талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларына н мысалдар келтіреді</p> <p>Топта талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларына н мысалдар келтіреді</p>	<p>Ватман, маркерлер</p>
------------------------	--	--	--------------------------

	<p>күтпеген, атап айтқанда) шығындарды дербес төлеу мүмкіндігін қамтамасыз етеді.</p> <p><i>Пікір айтыңыз.</i> Сіздің ойыңызша, отбасының қаржылық қауіпсіздігін құрудың қандай жолдары бар? Қаржылық қауіпсіздікті бір уақытта қамтамасыз етуге бола ма, әлде бұл үшін ұзақ уақыт қажет пе?</p> <p><i>4-тапсырма</i> <i>КЕЙС</i></p> <p>Екі отбасы қаржылық қауіпсіздікті қамтамасыз етуге шешім қабылдады. Әр отбасының ақша жинақтарын құруға деген көзқарастарының дұрыстығын бағалаңыз. Бір жылдан кейін қай отбасы, егер олардың көзқарасы сақталса, жылдық табыстың 10% -? жинай алады делік?</p> <p>Айдың басында бірінші отбасы 500 мың теңге көлемінде жалпы табыс алды, оның 10% - ы бірден жинақтауға қалдырылды. Олар қалған соманы бір ай ішінде отбасылық бюджет баптары бойынша пайдаланды.</p> <p>Екінші отбасы 1 млн. теңге көлемінде табыс тапты. Бір ай ішінде барлық шығындарды жасағаннан кейін, оларда әдеттегідей бір сома ақша қалды, сондықтан олар 10% жинақтауды кейінге қалдыруға шешім қабылдады. Бір айдың ішінде олар ақшаны отбасының қажеттіліктеріне пайдаланды, ал қалған соманы есептегенде, оларда 20 мың теңге қалғаны белгілі болды.</p> <p><i>5-тапсырма</i> <i>Пікірталас.</i> Отбасының ақшалай жинақтарын кімнен қорғау керек деп ойлайсыз?</p>		
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Әр отбасы үшін қаржылық жоспар құру қажет деп ойлайсыз ба? 2. Сіздің отбасыңыздың қаржылық мақсаттары қандай? 3. Сіздің ойыңызша, қолма-қол ақша жинау қиын ба? 4. Сіздің ойыңызша, қолма-қол ақша сомасы сіздің отбасыңызға қаржылық қауіпсіздік сезімін береді деп ойлайсыз ба? 		

Бөлім	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Банктік несиелер		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Ақшалай қарыз», «банктің несиесі», «банктің пайыздары» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Оқушыда ақшалай қарыз деген не, қандай жағдайда банкке несиені алу үшін жүгіну керек және ақшалай қарызға қалай түспеу керектігі туралы түсінік қалыптастыру.</p> <p>Банктік қарыздарды «дұрыс» пайдалану дағдыларын дамыту.</p> <p>Банктік қарыздарды пайдаланудың қаржылық мәдениетін тәрбиелеу.</p> <p>Банктік қарыздарды пайдалануда шығармашылық ойлауды дамыту.</p> <p>Банктік қарыздарды пайдалануда эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<i>Проблемалық сұрақ.</i> Егер отбасының бюджетінің кіріс бөлігі міндетті шығындардан аспаса, ол отбасы не істеу керек?	Сұраққа жауап береді	Презентация
Сабақтың барысы	<p><i>1 тапсырма</i></p> <p><i>Кейс.</i> Отбасылық бюджетте ақша тапшылығы жағдайында отбасылар қолданған стратегияларды талдаңыз (шығындар кірістерден асып түсті). Сіз қай стратегияны ең дұрыс деп санайсыз және неге?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Қосымша шығындардан бас тарту. 2. Қосымша табыс табу жолдарын табу. 3. Банктегі ақшалай қарыз. 4. Отбасылық бюджетті түзету-шығындардың бір бөлігі болашақ кезеңге ауыстырылды. 5. Міндетті шығындар сомасын қысқарту. 6. Достардан ақшалай қарыз алу. 7. Өткен кезеңдегі ақшалай жинақтарды пайдаланды. <p><i>2 тапсырма</i></p> <p><i>Пікірталас</i></p> <p>Айтыңызшы, банктік несиелер туралы не білесіз?</p> <p><i>3 тапсырма - Зерттеу жұмысы</i></p> <p><u>Әр түрлі дереккөздерге сүйеніп анықтаңыз:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> * Қазақстан банктері қандай кредиттер береді? * Қазақстан азаматтары қандай кредиттер жиі алады? * Несиелеу пайызы отбасы үшін тиімді ме? 	<p>Жағдайды талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларына н мысалдар келтіреді</p>	Ватман маркерлер
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Егер сіз бір затты сатып алуды шешсеңіз, бірақ ақысын төлеуге ақшаңыз жеткіліксіз болса, несиені пайдаланасыз ба немесе басқа жолды табасыз ба? Егер басқаша болса, қайсысы? 2. Басқалардан қарызға алу немесе қарызға беру дұрыс па? 		

Бөлім	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Отбасының қаржылық қауіпсіздік тірегі		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Қаржылық қауіпсіздік жастығы», «күтпеген жағдайлар», «демалыс» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Білім алушының қаржылық қауіпсіздік жастығы әр адамның және әр отбасының бірінші кезектегі міндеті екенін түсінуін қалыптастыру.</p> <p>Қаржылық қауіпсіздік жастығының мақсаттары мен міндеттерін түсіндіру, оның қалыптасу жолдарын қарастыру.</p> <p>Өзіңіздің қаржылық қауіпсіздік жастығын жасау дағдыларын дамыту</p> <p>Кез-келген жағдайда, ең алдымен, қаржылық қауіпсіздік жастығын құру қажет болатын қаржылық мәдениетті тәрбиелеу.</p> <p>Қаржылық қауіпсіздік жастығын жасауда шығармашылық ойлауды дамыту</p> <p>Қаржылық қауіпсіздік жастығын жасауда эмоционалды интеллектіні дамыту</p>		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<p><i>Проблемалық сұрақ.</i> Нақыл сөздің мағынасын қалай түсінесің: «Қайда құлайтыныңды білгенінде, алдын ала сабанды төсейтін едің». Халық даналығы нені үйретеді?</p>	Сұраққа жауап береді	Презентация
Сабақтың барысы	<p><i>1 тапсырма</i> <i>Тапсырма</i> Өмірдегі ықтимал қауіпті жағдайлардың және олардың алдын-алу үшін қабылдануы керек қауіпсіздік шараларынан мысалдар келтіріңіз. Мысалы, роликті сырғанау алдында тізе мен шынтақ қорғанысын кию әдетке айналған. Сол сияқты қандай мысалдар келтіре аласыз?</p> <p><i>2 тапсырма</i> <i>Кейс.</i> Ұсынылған жағдаяттарды қарастырыңыз және оларды қаржылық қауіпсіздік жастығының мақсаттарына жатқызуға болатындығын немесе болмайтынын анықтаңыз. Төменде берілген мысалға сүйенуге болады.</p> <p><i>Мысал</i> Мүшелері сүтті шайды жақсы көретін отбасы шай ішуге отырды, бірақ тоңазытқыштағы сүттің ашып кеткендігі анықталды. Күтпеген-иә (ешкім күткен жоқ). Шұғыл-жоқ (Шайды сүтсіз де ішуге болады). Жоспарланбаған-иә (тоңазытқыштағы сүт бұзылмауы керек еді).</p>	<p>Жағдайды талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларынан мысалдар келтіреді</p>	Ватман, маркерлер

Қорытынды: бұл жағдайды қаржылық қауіпсіздік жастығының мақсаттарына жатқызуға болмайды, өйткені үш белгінің екеуі ғана сәйкес келді. Сонымен қатар, сүт пакетін сатып алу – бұл қаржылық қауіпсіздік жастығынан қаражатты пайдалану үшін қажет емес шығындар.

1- жағдай

Отбасы мүшесі алдағы айда шетелде операция жасауы керек.

2- жағдай

Кондиционер бұзылды (қыркүйекте).

3- жағдай

Тамыз айында ата-аналар балаларының мектеп формасы кішірейіп қалғанын анықтады.

4 - жағдай

Ата-анасы жұмыс істеген кәсіпорын банкротқа ұшырап, жабылды.

5- жағдай

Балалар сатылымда жаңа iPhone көріп, ата-анасынан оны сатып алуды сұрай бастады.

6- жағдай

Айдың ортасында отбасында азық-түлік таусылды.

7- жағдай

Әкем такси жүргізушісі болып жұмыс істеген көлік бұзылды.

3 тапсырма

Пікір білдір

Сіздің ойыңызша, отбасы қандай ережелерді сақтауы керек қаржылық қауіпсіздік жастығын қалыптастыру үшін? Бұған кедергі болатын негізгі себептерді атаңыз

Рефлексия:

1. Қаржылық қауіпсіздік жастығын жасау қиын деп ойлайсыз ба?
2. Қаржылық қауіпсіздік жастығынсыз өмір сүруге бола ма?

8-СЫНЫП

Бөлім	МЕДИАСАУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Бейне хостинг не үшін қолданылады? Жалған танымалдық		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Бейне хостинг», «бейне мазмұны», «жазылушылар», «бейне арна» ұғымдарын түсіндіру</p> <p>Оқушының бейне хостинг туралы түсінігін қалыптастыру.</p> <p>Оқушыларды бейне хостингті экологиялық тұрғыдан пайдалануға, сонымен қатар оларды өзін-өзі дамытуда және өзін-өзі оқытуда қолдануды үйрету.</p> <p>Бейне хостингті экологиялық (пайдалы) қолдану дағдыларын дамыту.</p> <p>Медиа кеңістікті пайдаланудың әлеуметтік мәдениетін тәрбиелеу.</p> <p>Бейне хостинг қолдануда шығармашылық ойлауды дамыту.</p> <p>Бейне хостинг қолдануда эмоционалды интеллектіні дамыту</p>		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<i>Проблемалық сұрақ.</i> Сіздің алдыңызда шұғыл тапсырма болған кезде және оны қалай шешуге болатындығы туралы сұрауға болатын адам болмағанда, сіз әдетте не істейсіз?	Сұраққа жауап береді	Презентация
Сабақтың барысы	<p>Танымал хостинг-бұл YouTube, ол біздің күнделікті өміріміздің ажырамас бөлігіне айналды.</p> <p><i>1 тапсырма</i></p> <p><i>Пікірталас.</i> Неліктен Казютубтың YouTube сияқты танымалдығы жоқ деп ойлайсыз? Казютубты медиа кеңістікте танымал ету жолдарын ұсыныңыз. Жазылушылар мен бейнелерді қарау саны көбеюіне әкелетін контент толтыру тақырыптарының нұсқаларын атаңыз. Ол контент үшін ұран ойлап табыңыз.</p>	<p>Жағдайды талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p>	Ватман маркерлер
	<p><i>2 тапсырма</i></p> <p>Пікір айтыңыз. YouTube және басқа бейне хостингтерге жүгінудің негізгі себептерін келтіріңіз.</p> <p><i>3 тапсырма</i></p> <p>Практикалық жұмыс</p> <p>YouTube бейне арнасын жасаңыз. Тақырыпты таңдаңыз, мазмұнды анықтаңыз және мақсатты аудиторияны ойлаңыз – қызығушылықтарын ескере отырып, мазмұн жасалатын пайдаланушылар тобы.</p>	Олар өздерінің өмірлік жағдайларына н мысалдар келтіреді	

	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бейне хостингті пайдаланудың пайдасы бар ма? 2. Барлық бейне хостингтер жұмысын тоқтатты деп елестетіп көріңіз. Сіз қандай қиындықтарға тап боласыз?
--	--

Бөлім	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Отбасы кірістері		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Табыс түрлері», «табыс баптары», «отбасы табысы – барлық отбасы мүшелерінің еңбегінің нәтижесі» ұғымдарын түсіндіру</p> <p>Білім алушыда отбасының табысы қандай баптардан тұратындығы және табыстың қандай түрлері бар екендігі туралы түсінік қалыптастыру</p> <p>Табыс есебін дұрыс жүргізуге мүмкіндік беретін дағдыларды дамыту</p> <p>Ата-аналардың еңбегін құрметтеу мәдениетін тәрбиелеу</p> <p>Шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту</p>		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<i>Проблемалық сұрақ.</i> «Процесті басқару» сөзін қалай түсінесіз? Автокөлікті басқару мен жеке және отбасылық кірістерді басқарудың қандай ортақ тұстары бар?	Сұраққа жауап береді	Презентация
Сабақтың барысы	<p><i>1 тапсырма</i></p> <p><i>Пікір білдіріңіз</i></p> <p>Ежелгі философ Луций Анней Сенеканың: «Кеме қай портқа бара жатқанын білмесе, ешбір жел оған пайдалы болмайды» деген сөздерін қалай түсінесіз? Сенека өзінің сөзіне қандай ой салды? Бұл ой, кірісті басқару мәселесімен қалай салыстырылады?</p> <p><i>2 тапсырма</i></p> <p><i>Кейс.</i> Сегізінші сынып оқушыларының үшеуі болашақта қалай табыс табуды жоспарлап отырғаны туралы бір-бірімен ой бөлісті. Әрқайсысының қадамдық жоспарларын талдап, болжам жасаңыз: кім шынымен ақша табуды үйренеді, ал кімде түпкі мақсаттары мен қадамдық жоспары бір-бірімен сәйкес келмейді?</p> <p>1. Болашақта мен ең жақсы нейрохирург боламын, сондықтан менің қызметтерім өте қымбат болады. Міне, менің жоспарымның тармақтары:</p> <ul style="list-style-type: none"> * осы жылдан бастап ҰБТ-ға дайындалып, қосымша әдебиеттерді оқи бастаймын; * ата-анамнан маған химия және биология пәндерінің репетиторларын табуды сұраймын; 	<p>Жағдайды талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларынан мысалдар келтіреді</p>	Ватман маркерлер

<p>* маған қажетті пәндер бойынша барлық олимпиадаларға қатысамын;</p> <ul style="list-style-type: none"> • 10-сыныпта мен медицина университетіне Ашық есік күніне барамын, оған түсуді жоспарлап, оларда қандай дайындық курстары бар екенін білемін; * грантқа түсу үшін ҰБТ-ны жоғары баллға тапсырамын; * университетте оқу кезінде мен әр түрлі ауруханалардың нейрохирургиялық бөлімшелерінде тәжірибелік хирургтардың жұмысын қарау үшін кезекшілік атқарамын; * университетті бітіргеннен кейін интернатураға, содан кейін резидентураға түсемін; * мен өз жоспарымның әр кезеңінде 100% жұмыс жасаймын, өйткені адамдардың денсаулығы - үлкен жауапкершілік. <p>2. Сіздің жоспарыңыз маған мүлдем сәйкес келмейді, өйткені мен мұнайшы болуды жоспарлап отырмын. Мен осылай әрекет етемін:</p> <ul style="list-style-type: none"> * ҰБТ-ға тек 11-сыныпта дайындала бастаймын; • егер мен жоғары балл жинамасам, ата-анам менің оқуым үшін төлейді; * футболды жалғастырамын, ал репетиторларға уақытым жоқ; * ҰБТ тапсырғаннан кейін университетті таңдаймын; * оқу кезінде футболмен айналысуды тоқтатуды жоспарламаймын; * университетті бітірген кезде ата-анам мені жоғары жалақы алатын жұмысқа орналастырады. <p>3. Әлі кім болатынымды және қалай ақша табатынымды шешкен жоқпын. Сондықтан жоспарым өте қарапайым:</p> <ul style="list-style-type: none"> * Мектепте оқуды жалғастырамын және кешке компьютерлік ойындар ойнаймын; * Репетиторларға ақша жұмсамаймын, өйткені мен өзіме қажет пәндерді әлі шешкен жоқпын; * ҰБТ тапсырғаннан кейін мамандықты түпкілікті таңдаумен айналысамын. <p><i>3 тапсырма</i> <i>Пікірталас.</i> Сіздің ортаңызда кім көп деп ойлайсыз: болашағын егжей-тегжейлі жоспарлайтындар немесе ол туралы мүлдем ойламайтындар және бүгінгі күнмен өмір сүретіндер? Осы екі санаттағы адамдардың</p>		
---	--	--

	қайсысы болашақта табысқа жетеді деп ойлайсыздар?		
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сіз бір мақсатқа жету үшін әрекет жоспарын жасайсыз ба? Олай болса, жоспар әдетте қандай тармақтардан тұрады? 2. Сіздің отбасыңызда мақсат қою және оларға жету жоспарларын талқылау әдетке айналған ба? 		

Бөлім	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Жинақтау және олардың түрлері		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Қалта ақшасы», «жеке шығындар», «ақша қоры», «ойластырылған шешім», «ақшалай жауапкершілік» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Білім алушыда қалта ақшасының не үшін қажет, ол қайда жұмсалатыны, ата-аналарға есеп беру, ақшалай шешімдер қабылдау, қалта ақшасынан жинақ жүргізу туралы түсінік қалыптастыру.</p> <p>Қалта ақшасын ұтымды пайдалану дағдыларын дамыту.</p> <p>Қалтадағы ақшаны пайдаланудың қаржылық мәдениетін тәрбиелеу.</p> <p>Қалта ақшасын пайдалануда шығармашылық ойлауды дамыту.</p> <p>Қалтадағы ақшаны пайдалануда эмоционалды интеллектіні дамыту</p>		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<i>Проблемалық сұрақ.</i> Сегізінші сынып оқушысы достарын туған күніне орай кафеге шақырды, онда достары оған сыйлық ретінде ақша салынған конверт берді. Ол бұл ақшаны ата-анасына беруі керек пе, өйткені олар кештің шығындарын төледі?	Сұраққа жауап береді	Презентация
Сабақтың барысы	<i>1 тапсырма</i> <i>Ойлан.</i> Қалта шығындарына ақша қайдан түсуі мүмкін (ата-аналардан басқа) көздер тізімі.		

	<p><i>2 тапсырма</i></p> <p><i>Кейс.</i> Бастапқы деректері салыстырылатын үш адамның қаржылық мінез-құлқын талдаңыз: шамамен жасы бірдей, үшеуі де үйленбеген, табыс деңгейі шамамен бірдей, барлығы қалада тұрады және бірдей әлеуметтік мәртебеге ие (жеке компанияларда бірдей лауазымдарда жұмыс істейді). Бұл ретте:</p> <p>* Біріншісі қаржылық жауапкершіліктің жоғары деңгейіне ие: ақша әдейі жұмсалады, шығындар туралы шешімдер мұқият қабылданады, қажетсіз қымбат заттар мен өнімдерге жол бермейді. Шағын ақшалай жинақтары бар. Ол саналы түрде отбасын құрмайды, өйткені ол қазіргі уақытта оған тым қымбатқа түседі деп ойлайды. Алдымен отбасылық өмірге материалдық база құру керек, содан кейін ғана үйлену керек деп санайды.</p> <p>* Екіншісі жалақыдан жалақыға дейін өмір сүреді, өйткені ол барлық жалақыны демалуға және көңіл көтеруге жұмсайды. Жақсы көңіл-күйде келеді, ол жалақыдан бір апта бұрын аздап нашарлайды. Жинақтары жоқ және оларды құруға тырыспайды. Ол отбасын құруды жоспарламайды, өйткені ол бұл үшін тым жас деп санайды, отбасылық өмірдің ықтимал міндеттемелері оны ауырлатады.</p> <p>* Үшінші адам өз табысын дұрыс қаржылық шешімдер мен сырттан ойланбаған болып көрінуі мүмкін шығындар арасындағы ақылға қонымды тепе-теңдікті сақтай отырып, дұрыс пайдаланады. Мысалы, құмар балықшы бола отырып, ол қымбат спиннинг алады, бірақ оған қажетті қаражатты бұрын жинақталған қаражаттан алады. Ол денсаулығын күтеді, дұрыс тамақтанады, сәнге ұмтылмайды, бірақ мезгіл-мезгіл өзіне қымбат және сапалы заттар сатып алады. Ол өз өмірін байланыстыруға дайын болатын қызбен кездескенде үйленуді жоспарлайды. Біріншісіне қарағанда аз жинақталған, бірақ оған қарағанда әлдеқайда жақсы көңіл-күйде.</p> <p>Қыздарға сұрақ: қарастырылған жігіттердің қайсысының ұстанымы тартымды және неге?</p> <p>Жігіттерге сұрақ: кейстегі жігіттің қайсысының мінез-құлқының моделі сізге жақын және неге?</p> <p>Барлығына сұрақ: қарастырылған мысалдардың қайсысында ең үлкен өмірлік жайлылық бар деп айтуға болады?</p>	<p>Жағдайды талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларына н мысалдар келтіреді</p>	<p>Ватман, маркерлер</p>
--	---	--	--------------------------

	<p><i>3 тапсырма</i> <i>Зерттеу жұмысы</i></p> <p>Таныстарыңыздың ішінен өмірлік жайлылық сезіміне қол жеткізген үш адамды таңдаңыз. Қаржылық жауапкершілік пен жайлы өмір сүру жағдайларын қамтамасыз етуге жұмсалған шығындар арасындағы тепе-теңдікті қалай табуға болатындығын анықтаңыз. Зерттеудің әрбір қатысушысымен сұхбат нәтижелерін оның өмірлік жайлылыққа қол жеткізуге мүмкіндік беретін жеке формуласы түрінде ресімдеңіз.</p>		
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сіз қалта шығындарын жеке табыс деп санайсыз ба? Өз ұстанымыңызды түсіндіріңіз. 2. Қалтадағы ақшадан жасалған жинақтарды пайдаланып ірі сатып Алуды іске асыруға бола ма? 3. «Өмірлік жайлылық» сөз тіркесі сіз үшін нені білдіреді? 		

Бөлім	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Отбасы шығындары		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Шығыстар баптары», «шығыстар түрлері», «шығыстарды жоспарлау», «шығыстар бюджеті» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Білім алушыда отбасының шығындары неден тұратыны, қандай түрлері бар және оларды қалай жоспарлау керектігі туралы кешенді түсінік қалыптастыру.</p> <p>Шығындарды жоспарлау дағдыларын дамыту.</p> <p>Жеке және отбасылық шығындарды жоспарлаудың қаржылық мәдениетін тәрбиелеу.</p> <p>Шығындарды жоспарлауда шығармашылық ойлауды дамыту.</p> <p>Шығындарды жоспарлауда эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<p><i>Проблемалық сұрақ.</i> «Сараң екі рет төлейді» деген ағылшын мақал-мәтелін қалай түсінесіз? Сіздің пікіріңіз мақал-мәтелде айтылған идеямен сәйкес келе ме? Бұл біздің сабағымыздың тақырыбымен қалай байланысты?</p>	Сұраққа жауап береді	Презентация

<p>Сабақтың барысы</p>	<p><i>1 тапсырма</i> <i>Пікірталас.</i> Сізге таңдау ұсынылды деп елестетіп көріңіз: ертең арзан ноутбук сатып алу немесе жоғары техникалық сипаттамалары бар ойын ноутбугын, бірақ алты айдан кейін ғана (ірі сатып алуларға кейінге қалдырылған жинақтардан). Сіз қандай нұсқаны таңдайсыз және неге?</p> <p><i>2 тапсырма</i> <i>Пікір айт.</i> Бюджеттеу дағдыларының даму деңгейі мен отбасының қаржылық әл-ауқаты қалай байланысты?</p> <p><i>3 тапсырма</i> <i>Есіңізде болсын!</i> Үнемдеу, ұтымдылық және кез келген басқа себептер үшін өзіңізге және отбасыңызға бәрінен бас тартуға болмайтынын түсіну маңызды. Шығындарды басқару кезінде «бәрі жақсы егер шамамен болса» («Все хорошо в меру»). деген мақалды есте ұстаған жөн. Үнемдеудің қатаң шаралары көбінесе отбасындағы келіспеушіліктерге әкеліп соғады және қарым-қатынасты нашарлатады.</p>	<p>Жағдайды талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларына н мысалдар келтіреді</p>	<p>Ватман, маркерлер</p>
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бюджеттеу дағдылары жоқ таныстарыңыздың арасында көп нәрсе бар ма? 2. Сіздің отбасыңызда бюджеттеу дағдылары өзгере ме? 		

Бөлім	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Тұрғын үй несиесі. Ипотека		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Ипотекалық несиені», «бастапқы жарна», «ай сайынғы төлем» ұғымдарын түсіндіріңіз.</p> <p>Білім алушыда ипотекалық несиенің (жылжымайтын мүлікті сатып алу) қалай ресімделетіні, адамдар неге мұндай шешімге жүгінетіні, ата-аналар несиені қанша мерзімге төлейтіні туралы түсінік қалыптастыру</p> <p>Кредиттік қарыздарды пайдалану дағдыларын дамыту</p> <p>Кредиттік қарыздардың қаржылық мәдениетін тәрбиелеу</p> <p>Несиелік қарыздарды пайдалануда шығармашылық ойлауды дамыту несиелік қарыздарды пайдалануда эмоционалды интеллектіні дамыту</p>		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар

Сабақтың басталуы	<i>Проблемалық сұрақ.</i> Өз үйін сатып алу үшін жинақтары жеткіліксіз, бірақ екі жыл бойы жалға берілетін тұрғын үйді жалға алу үшін жеткілікті жас отбасына қалай әрекет ету керек? Өз жауабыңызды дәлелдеңіз	Сұраққа жауап береді	Презентация
Сабақтың барысы	<p><i>1 тапсырма</i> <i>Пікір айт.</i> Егер жинақ толық құнын төлеу үшін жеткіліксіз болса, үй сатып алу үшін не істеу керек?</p> <p><i>2 тапсырма</i> <i>Есіңізде болсын!</i> Ипотекалық несиенің берудің стандартты шарттары:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бастапқы жарна-ішінара алдын-ала төлем ретінде төленген ақша сомасы (жылжымайтын мүлік құнының 10-30%). 2. Қарыз сомасының мөлшері (қаржылық көрсеткіштерге байланысты): <ul style="list-style-type: none"> * ай сайынғы табыс мөлшері; * алу ұзақтығы <ul style="list-style-type: none"> • кем дегенде 6 ай бойы бір көзден тұрақты табыс; • зейнетақының болуы • аударымдар-зейнетақы қорына табыс сомасының 10% - % ерікті түрде аудару; • басқа несиелердің болмауы; • ай сайынғы міндетті шығыстардың мөлшері; • асырауындағы адамдардың саны (еңбекке жарамсыз немесе кәмелетке толмаған отбасы мүшелері); • жылжымайтын мүлік құнының мөлшері. <p>1. Сатып алынатын жылжымайтын мүлік құнының 50% - ы болған жағдайда, кредит кірістерді растаусыз берілуі мүмкін.</p> <p><i>3 тапсырма</i> <i>Зерттеу жұмысы.</i> Қазақстанның үш банкіне ипотекалық кредит беру шарттарын зерделеу. .Қорытынды: банктердің қайсысында 10% жеке жарнасы бар және алты ай бойы бір көзден тұрақты табысы бар отбасы ипотека ала алады. Зерттеу нәтижелерін постер түрінде ұсыныңыз.</p>	<p>Жағдайды талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларына н мысалдар келтіреді</p>	Ватман, маркерлер
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сіздің отбасыңыз жылжымайтын мүлікті ипотекаға сатып алғанын анықтаңыз. Олай болса, қандай шарттарда? 2. Сіздің ойыңызша, ипотека жақсы ма, жаман ба? Өз жауабыңызды дәлелдеңіз. 		

Бөлім	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Жоспарсыз сатып алу		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Жоспарсыз сатып алу», «шығындар жоспарының болмауы», «мінез-құлық шешімі» ұғымдарын түсіндіру</p> <p>Білім алушыда адамдардың нәліктен жоспарсыз сатып алулар жасайтыны, ол олардың шығындары мен мінез-құлық шешімдеріне қалай әсер ететіні туралы түсінік қалыптастыру.</p> <p>Жоспарлы сатып алу дағдыларын дамыту</p> <p>Өз шығындарын жоспарлау мәдениетін тәрбиелеу</p> <p>Өз шығындарын жоспарлауда шығармашылық ойлауды дамыту</p> <p>Өз шығындарын жоспарлауда эмоционалды интеллектіні дамыту</p>		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<p><i>Проблемалық сұрақ.</i> Бірнеше жағдайды қарастырыңыз. Әр жағдайда нәтиже қандай болатынын ойлаңыз.</p> <p>Жағдай 1. Спорт командасы жарысқа дайындықсыз қатысуға шешім қабылдады.</p> <p>Жағдай 2. Адам суыққа шынығуды шешті және бірінші күні мұзды суға сүңгіп кетті.</p> <p>Жағдай 3. Сегізінші сынып оқушысы бірінші күні басқа қалада бір аптада жұмсауға ата-анасы берген ақшаны бір күнде жұмсады.</p> <p>Жалпы қорытынды жасаңыз.</p>	Сұраққа жауап береді	Презентация
Сабақтың барысы	<p><i>1 тапсырма</i></p> <p><i>Пікірталас.</i> Жоспарсыз сатып алуға кім бейім деп ойлайсыз және мұндай әрекеттерді жасауға не әкеледі?</p> <p><i>2 тапсырма</i></p> <p><i>Пікір айтыңыз.</i> Өз тәжірибеңізден немесе таныстарыңыздың тәжірибесінен жоспарсыз және жоспарланған сатып алуларға мысалдар келтіріңіз. Растайтын дәлелдер келтіріңіз.</p> <p><i>Есіңізде болсын!</i></p> <p>Жоспарсыз сатып алудың себептері:</p> <ul style="list-style-type: none"> * шығындарды жоспарлау дағдыларының болмауы; * көпшіліктің (қоршаған ортаның) әсеріне ұшырау; * өз пікірінің болмауы; * жарнаманың әсері; * қаржылық сауаттылықтың төмендігі. 	<p>Жағдайды талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларына н мысалдар келтіреді</p>	

	<p><i>3 тапсырма</i></p> <p>Зерттеу жұмысы. Әр түрлі көздерден алынған ақпаратты талдаңыз. Таңдау үшін үш өнімнің жарнамасында нейромаркетингі қолдану белгілерін табыңыз. Әр жағдайда әсер ететін анализаторларды көрсетіңіз. Зерттеуіңізді постер түрінде жасаңыз және оны сыныптастарыңызға ұсыныңыз.</p>		Ватман, маркерлер
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сіз немесе сіздің отбасы мүшелеріңіз (жақындарыңыз) жоспарсыз (импульсивті) сатып алулар жасай аласыз ба? Бұл сіздің отбасылық бюджетіңізге қалай әсер етеді? 2. Сіз жарнаманы жиі кездестіресіз бе (нейромаркетингі қолдану)? Бұл сізге өздігінен сатып алуға әкеледі ме? 		

9-СЫНЫП

Бөлім	МЕДИАСАУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Әлеуметтік желідегі блогерлер		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Блогерлер», «рөлдік модель (кумир)», «әлеуметтік жауапкершілік», «әлеуметтік капитал», «мінез-құлық шешімдері» ұғымдарын түсіндіру. Білім алушыда әлеуметтік блогерлердің кім екендігі, кумирларды «дұрыс» таңдау, олар қандай әлеуметтік жауапкершілікке тартылатыны, олардың әлеуметтік капиталын қалай және қайда пайдаланатыны, ізбасарларының белгілі бір шешімдерін қабылдауға қалай әсер ететіні туралы жан-жақты түсінік қалыптастыру.</p> <p>Әлеуметтік желілерді тұрақты пайдалану дағдыларын дамыту.</p> <p>Медиа мәдениетін тәрбиелеу</p> <p>Әлеуметтік медианы пайдалануда шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту</p>		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<p><i>Проблемалық сұрақ.</i> Қазіргі кезде адам өзі қажет етпесе де, үлкен көлемдегі ақпараттар легі келіп жатады. Бұл ақпараттар үнемі және көптеген көздерден келеді. Сіз үшін ең маңызды ақпарат көзі қандай? Неліктен сіз бұл дереккөзді негізгі дереккөз ретінде қолданасыз? Неліктен сіз осы дереккөзге сенесіз және одан</p>	Сұраққа жауап береді	Презентация

	келетін ақпараттың сенімділік дәрежесін қалай анықтайсыз?		
Сабақтың барысы	<p><i>Практикалық жұмыс</i></p> <p>1-тапсырма: «Ақпарат көздері» плакатын жасауға қатысыңыз. Постер жасау кезінде сіздің жұмысыңыз бағаланатын критерийлерге назар аударыңыз:</p> <ul style="list-style-type: none"> * көрсетілген көздер саны; * әрбір көрсетілген көзден келетін ақпаратты түсіндірудің дұрыстығы; * постерді рәсімдеу дизайны; * өз жұмысын ұсынудың дұрыстығы мен анықтығы. <p><i>2 тапсырма</i></p> <p><i>Зерттеу жұмысы</i></p> <p>Әр түрлі әлеуметтік желілерден үш блогер туралы ақпаратты табыңыз. олардың парақшалары негізгі тақырыппен, ақпарат беру стилімен, жасымен және мақсатты аудиториясымен (қызмет кімге бағытталған) ерекшелену керек. Сізге кімнің қызметі ең қызықты екенін және неге екенін түсіндіріңіз.</p> <p><i>3 тапсырма</i></p> <p><i>Пікір білдір</i></p> <p>Блогерлер жеке және қоғамдық пікірге әсер ете алады деп ойлайсыз ба? Олардың әсері әрқашан дұрыс бола ма? Олар өз әрекеттері үшін әлеуметтік жауапкершілікті (қоғам алдындағы жауапкершілік) ұстана ма?</p>	<p>Жағдайды талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларына н мысалдар келтіреді</p>	Ватман маркерлер
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бүгінгі сабақтың негізгі ойы қандай? 2. Егер сізде ақпараттық бизнеспен айналысуға мүмкіндігіңіз болса, онда сіз қандай тақырыпты дамытасыз? 		

Бөлім	МЕДИАСАУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Кибербуллинг		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Қорқыту», «кибербуллинг», «кибербуллингтің себептері», «кибербуллингтен қорғау» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Білім алушыда буллинг белгілері, себептері және одан қорғану жолдары туралы түсінік қалыптастыру</p> <p>Әлеуметтік желілердегі буллинг (кибербуллинг) белгілері қалай көрініс табатынын және кибербуллингтен қалай қорғануға болатынын түсіндіру, ересек адамдардан көмек сұрауға үйрету.</p> <p>Медиа сауаттылықты қалыптастыру.</p> <p>Әлеуметтік медианы пайдалануда және кибербуллингпен күресуде шығармашылық ойлауды дамыту.</p> <p>Әлеуметтік медианы пайдалануда және кибербуллингпен күресуде эмоционалды интеллектіні дамыту</p>		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<p><i>Проблемалық сұрақ.</i> Әлеуметтік желілерде сөйлесу кезінде пайдаланушылар бір-біріне жиі әзілдейді. Сізбен әзілдесетінін немесе сізге қарсы агрессивті соққылар жасайтынын қалай анықтауға болады? Интернеттегі қарым-қатынас кезінде өзіңізге негативті қатынасты сезгенде қалай әрекет етесіз?</p>	Сұраққа жауап береді	Презентация
Сабақтың барысы	<p><i>1 тапсырма</i></p> <p><i>Кейс.</i> Төменде берілген адамдардың әлеуметтік желілердегі қарым-қатынасының екі нұсқасын қарастырыңыз. Нұсқалардың әрқайсысына түсініктеме беріңіз: қайсысы позитивті әзілдерді қолдана отырып қарым-қатынас жасайды, ал қайсысында агрессия элементтері немесе кемсіту бар? Бірінші және екінші диалогқа кім қатысып отыр деп ойлайсыз?</p> <p><u>1 нұсқа</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Сәлем! - Сәлем! - Немен айналысып отырсың? - Мен сенімен сөйлесіп отырмын. - Таң қалдырдың - Мен қалжыңсыз! - Күнің қалай өтті? - Жанымнан өтіп кетті - Әзілің керемет! - Иә, жай бүгін шаршап отырмын - Жарайды, сен әркез осылай қалжындайсың! LOL... <p><u>2 нұсқа</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Сәлем! - Сәлем! - Сөйлесуге уақыт бар ма? 		

	<p>- Ал сіз қызықты нәрсе айта аласыз ба? - Менің ойымша, иә! - А, сіз ойлана да аласыз ба? - Ал сен күмәнданасың ба? - Толықтай сенімім жоқ делік - Ал сен керемет ақылды болсаң қалайша бұлай сөйлесесің? - Жарайды, ұнамай ма, жазба</p>		
	<p><i>2 тапсырма</i> <i>Пікір айт.</i> Әлеуметтік желілерде агрессия пайда болған жағдайда не істеуге болады деп ойлайсыз? Агрессиядан қорғану жолдарын реттілікпен орналастырып жазыңыз.</p> <p><i>3 тапсырма</i> Төменде ұсынылған жағдаяттардың сипаттамасын оқып шығыңыз және олардың қайсысы кибербуллингтің мысалдары екенін анықтаңыз. Өз жауабыңызды дәлелдеңіз.</p> <ul style="list-style-type: none"> * адам туралы жалған ақпарат тарату; * * өз сторисінде кез-келген жалпыға қол жетімді ақпаратқа сілтеме жасау; * әзіл-оспақ GIF хабарламаларын жіберу; * топтық фотосуреттерді орналастыру; * мемлекеттік мерекемен құттықтауға арналған откритка жариялау; * жеке хат-хабарларды ортақ пайдалануға жариялау; * мазмұны адамды қорқытуды көздейтін хабарламалар жіберу; * туған күнімен жасын көрсете отырып құттықтау; * әлеуметтік желілерде біреуді ұятқа қалдыратын фотосуреттерді орналастыру; * қорлау, кемсіту мазмұнындағы хабарламалар жариялау 	<p>Жағдайды талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларына н мысалдар келтіреді</p>	<p>Ватман, маркерлер</p>
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сіздің ойыңызша, осы сабақтың қай тұжырымдары дұрыс? 2. Сабақтың материалынан ең көп есте қалғаны не? 		

Бөлім	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Белсенді және пассивті кірістер		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«белсенді кірістер», «белсенді кірістердің түрлері», «белсенді кірістердің өсуіне әсер ететін факторлар», «пассивті кірістер», «пассивті кірістер құру», «дивидендтер», «пассивті кірістердің түрлері» ұғымдарын түсіндіру:</p> <p>Білім алушыда белсенді және пассивті кірістердің айырмашылығы, олардың мөлшеріне қандай факторлар әсер ететіні, әр адамның өміріндегі белсенді және пассивті кірістердің рөлі туралы кешенді түсінік қалыптастыру.</p> <p>Белсенді және пассивті кірісті арттыру дағдыларын дамыту.</p> <p>Белсенді және пассивті кірісті басқарудың қаржылық мәдениетін тәрбиелеу.</p> <p>Белсенді және пассивті кірістерді басқаруда шығармашылық ойлауды дамыту.</p> <p>Белсенді және пассивті кірістерді басқаруда эмоционалды интеллектіні дамыту</p>		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<i>Проблемалық сұрақ.</i> Жас жігіт саяхатқа шықты, бірақ жолда ақшасы мен телефоны бар сөмкесін жоғалтты. Ол қалыптасқан жағдайдан заңды бұзбай шығу үшін не істеуі керек?	Сұраққа жауап береді	Презентация
Сабақтың барысы	<p><i>1-тапсырма</i> <i>Пікірталас.</i> Адам үшін кіріс (доход) деген не? Адам кірістерінің көздері қандай, яғни қайдан кіріс алу мүмкін? Белсенді және пассивті кіріс дегеніміз не, олардың айырмашылығы неде?</p> <p><i>2-тапсырма</i> <i>Пікір айт.</i> Стипендия студенттерге ай сайын төленеді, бірақ олар жұмыс істемейді. Неліктен бұл жағдайда стипендия белсенді табысқа жатқызылады? Неліктен бір топта оқитын студенттердің стипендиялары әртүрлі? Неліктен стипендия алмайтын студенттер бар?</p> <p><i>3-тапсырма</i> <i>Ойлан.</i> Табыс нұсқаларын талдап, олардың ішінен белсенді және пассивті табыс мысалдарын ажыратып көрсетіңіз. * өз фермасында өскен көкөністерді сатудан түскен ақша. • Жалақы. * Жеке көлікті сатудан түскен ақша. * Пәтерді жалға беруден түскен ақша. • Стипендия. * Бала күтімі бойынша жәрдемақы.</p>	<p>Жағдайды талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларынан мысалдар келтіреді</p>	Ватман, маркерлер

	<p>* Мұрагерлік жолымен түскен ақша. * Жинақ сандықшадағы (копилкадағы) ақша. * Зейнетақы. * Жазылған кітаптың ақысы.</p> <p>Әр тармақ бойынша өз ұстанымыңызды дәлелдеңіз</p>		
	<p><i>Проблемалық сұрақ.</i> Күйеуі-жазушы, ал әйелі-суретші бірнеше жыл бойы әркім өз саласында жұмыс істеді. Күйеуі роман жазды, ал әйелі бірнеше картиналар жазды. Демалу және келесі шығармашылық жұмыстарға шабыт алу үшін, олар бір жылға созылатын бүкіл әлемді аралауға саяхат жасауға шешім қабылдады және жолға шықты. Олардың жинаған ақшалары болмады, сонда демалуға, сонда саяхатқа қандай қаражатпен шықты?</p> <p><i>4 тапсырма</i> <i>Пікір айт.</i> Ауқатты отбасынан шыққан студент Еуропадағы беделді университеттердің бірінде оқиды. Ата-анасы оған сол қаладан пәтер сатып алды. Ол оқудан бос уақытын түнгі клубтарда өткізеді және әйгілі кутюрьелерден киінеді. Оны қаржылық жағынан дербес деп айтуға бола ма? Өз жауабыңызды дәлелдеңіз.</p> <p><i>Дискуссия:</i> Пассивті табыс көздері қандай және</p> <p><i>№ 3 тапсырма</i> КЕЙС Адам әрқашан байлыққа (Қаржылық тәуелсіздікке) қысқа жол іздейді, бірақ көп жағдайда мұндай адамдар кенеттен пайда болған молшылықты жеңе алмайды.</p> <p>1-жағдаят Вивиан Николсон 1961 жылы 3 миллион доллар ұтып алды, оны 5 жыл ішінде киім, зергерлік бұйымдар мен автомобильдер сатып алуға жұмсады. Осы жылдар ішінде ол алкогольге тәуелділікке ие болды, өзін-өзі өлтірмек болды және психиатриялық ауруханаға жатқызылды. Өмірінің соңында ол өте қарапайым зейнетақымен өмір сүретін қарапайым зейнеткерге айналды. олар адамның өміріне қалай әсер етеді?</p>	<p>Жағдаяттарды талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларына н мысалдар келтіреді</p>	

<p>Сабақтың барысы</p>	<p>2-жағдаят Келли Роджерс 16 жасында лотереяда 1,9 миллион еуро ұтып алды. Ол іс жүзінде барлығын шопингке, көңілді өмір салтына және пластикалық хирургтың жұмысына ақы төлеуге жұмсады. 22 жасында ол қызметші болып жұмыс істеді.</p> <p>3-жағдаят 26 жастағы жұмыссыз Майкл Кэрролл соңғы ақшаға екі лотерея билетін сатып алды. Олардың біреуінің ұтысы 15 миллион долларды құрады. Осы ақшаға ол басқаларға қымбат сыйлықтар сыйлап, өзінің жаңа үйінде кештер ұйымдастыра бастады. Ол барлық ақшаны жұмсап, сағатына 5 доллар төленетін қоқыс жинаушы болып жұмыс істей бастады.</p> <p><i>Талқылау:</i> Бұл адамдардың әрекетінде қандай қателіктерді көрдіңіз? Олардың кірістері белсенді әлде пассивті кіріске жата ма? Олар кірісті дұрыс пайдалана алды ма? Кіріс олардың өміріне қалай әсер етті?</p>		<p>Ватман, маркерлер</p>
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сіз үшін қандай ақпарат үлкен қызығушылық тудырды? 2. Сіз мектеп оқушысы ретінде белсенді табыс таба аласыз ба? 3. Бүгін сабақта сіздің есіңізде не сақталды? 4. Сіз үшін ең құнды ақпарат қандай болды? 5. Сіз қандай негізгі ойды бөліп көрсетер едіңіз? 		

Бөлім	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Отбасы бюджетінің түрлері		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Отбасы бюджеті», «отбасы бюджетінің түрлері», «отбасы бюджетіндегі кірістер мен шығындардың түрлері» ұғымдарын түсіндіру. Білім алушыда отбасылық бюджет ұғымы мен түрлері туралы кешенді түсінік қалыптастыру. Отбасылық бюджетті шығындар түрлеріне бөлу маңыздылығын түсіндіру. Шығындар бюджетін жүргізу дағдыларын дамыту. Отбасы бюджетін жүргізудің қаржылық мәдениетін тәрбиелеу. Отбасы бюджетін жоспарлауда шығармашылық ойлауды дамыту. Отбасы бюджетін жоспарлауда эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>		
Этапы	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар

Сабақтың басталуы	<i>Проблемалық сұрақ.</i> Бюджет тапшылығы деген ұғым бар-бұл отбасының табысы оның барлық шығындарына жетпейтін жағдай. Бюджет тапшылығының себептері қандай болуы мүмкін: отбасының төмен табысы, отбасына түсетін ақшаны дұрыс бөле алмау немесе отбасы мүшелерінің шамадан тыс қажеттіліктері?	Сұраққа жауап береді	Презентация
Сабақтың барысы	<p><i>1-тапсырма</i></p> <p>Кез – келген отбасында қалыпты өмір сүру үшін шығындар жасалады – бұл қажетті затты сатып алуларға ақша жұмсау. Бұл ақша отбасы мүшелері табатын кірістерден алынады. Осылайша, әр отбасының бюджеті бар, оның формуласы келесідей:</p> <p>Отбасы бюджеті = кірістер + шығыстар</p> <p>Отбасылық шығындар отбасылық кірістен шегеріледі, бірақ отбасылық бюджет кірістер мен шығындардың жиынтығы екенін түсіну керек, сондықтан формулада «+» белгісі бар.</p> <p>Кез келген отбасылық бюджет кірістер баптарынан/ түрлерінен (ақша түсімдерінің көздерінен) және шығындар баптарынан/түрлерінен (отбасы жасайтын шығындар тізбесінен) тұрады.</p> <p><u>Шығындар түрлеріне байланысты отбасылық бюджеттің алуан түрлері қарастырылады:</u></p> <p>«бес әмиян», «алты әмиян», «Парето», «алтын формула».</p> <p>Отбасылық бюджеттің әр түрінің өзіндік құрылымы бар, ол шығындар түрлерінің бір-біріне пайыздық қатынасымен ерекшеленеді, оны қолма-қол ақшаны жұмсау мақсаты деп те атайды (төмендегі кестені қараңыз).</p>	<p>Жағдайды талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларынан мысалдар келтіреді</p>	Ватман, маркерлер

Бес әмиян: Тарихи тұрғыда бұл атау алынған қолма-қол ақшаны бес конвертке бөлу принципінен алынған, мұнда әр конверттің мақсаты болған, яғни шығындар түрлері көрсетілген.

Алты әмиян: бес әмиян бойынша кірістерді бөлудің аналогы, бірақ оған шығындардың тағы бір бабы – қайырымдылық қосылған.

Парето: кірістерді 20% x 80% қатынасында бөлу, мұнда «бірінші өзіңе төле» қағидаты бірінші орынға қойылады, яғни кіріс алған кезде 20% кейінге қалдырылады және жинақталады, ал 80% шығындар түрлері бойынша бөлінбей жұмсалады.

Алтын формула: бұл жеңілдетілген «бес әмиян» түрі бойынша кірістерді бөлу форматы. Бюджеттің бұл түрінде барлық түсетін кірістер екі тең бөлікке бөлінеді, олардың біреуі шығындардың негізгі түрлеріне жұмсалады, ал екінші жартысы 20% - дан 30% - ға дейін бөлінеді, мұнда 20% кейінге қалдырылады және жинақталады, 30% жоспарланған ірі сатып алуды сатып алуға бөлінеді.

Шығындар баптары	Отбасы бюджетінің түрлері			
	5 әмиян	6 әмиян	Парето	Алтын формула
Жинақтау	15%	10%	20%	20%
Қажетті шығындар	60%	60%	80%	50%
Ойын-сауық / демалыс	5%	5%		
Оқу/Өзін-өзі дамыту	5%	5%		
Ірі сатып алулар	15%	15%		
Қайырымдылық	–	5%		
ЖАЛПЫ	100%	100%	100%	100%

	<p><i>Пікірталас.</i> Сіздің ойыңызша бюджеттің қай түрі ең ыңғайлы және неге? Шығындардың қандай да бір түрін (түрлерін) бюджеттен ауыртпалықсыз алып тастауға бола ма? Өз ұстанымыңызды дәлелдеңіз.</p> <p><i>2-тапсырма</i> <i>Пікір айтыңыз.</i> Отбасылық бюджеттің қай түрі тиімді және неге? Сіз ересек өмірде отбасылық бюджеттің қандай түрін ұстанасыз? Отбасылық бюджеттің бұл немесе басқа түрі ерлерге немесе әйелдерге тән деп айтуға бола ма? Сіздің ойыңызша, ең табысты адамдар отбасылық бюджеттің қандай түрін ұстанады? Өз жауабыңызды дәлелдеңіз.</p> <p><i>3-тапсырма</i> <i>Ойлан.</i> Отбасының қаржылық портретін жасаңыз (отбасы бюджетінің түрі мен типін анықтаңыз): * ең үлкен психологиялық жайлылық қай жерде болады? * қайшылықты жағдай қай жерде болады?</p>		
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бүгінгі сабақтың материалы отбасындағы қарым-қатынасқа әсер етуі мүмкін деп ойлайсыз ба? 2. Отбасылық бюджеттің қандай түрі мен типін өмірде қолайлы деп санайсыз? 		

Бөлім	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Отбасылық бюджетті жоспарлау		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Отбасылық бюджетті жоспарлау», «отбасылық бюджетті талқылау», «отбасылық бюджетті түзету» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Білім алушыда отбасылық бюджет не үшін жоспарланатыны, қалай және кім бекітетіні, қандай жағдайда өзгерістер (түзетулер) енгізілетіні туралы кешенді түсінік қалыптастыру.</p> <p>Бюджетті жоспарлау дағдыларын дамыту.</p> <p>Бюджеттерді жоспарлаудың қаржылық мәдениетін тәрбиелеу.</p> <p>Бюджеттерді жоспарлауда шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту.</p>		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар

<p>Сабақтың басталуы</p>	<p><i>Проблемалық сұрақ.</i> Ай аяқталғаннан кейін, шығындардың барлық түрлері бойынша шығындар жасалғаннан кейін отбасылық бюджетте ақша қалды. Отбасының әр мүшесінің осы ақшаны пайдалану туралы өзіндік ойлары болды. Жасөспірім ұлы өзіне гироскутер сатып алғысы келді, студент қызы бұл ақшаға қыздарымен демалуға баруға болады деп ойлады, әкесі көлікке жаңа былғары жамылғылар сатып алуды шешті, ал анасы бұларды элиталық косметика дүкенінен сыйлық сертификатын сатып алуға жұмсап қойған. Осы жағдайға деген көзқарасыңызды сипаттаңыз. Сізге кімнің идеясы ең сәтті болып көрінеді? Сіздің ойыңызша, бұл жағдайда не істеу керек еді?</p>	<p>Сұраққа жауап береді</p>	<p>Презентация</p>
<p>Сабақтың барысы</p>	<p><i>1-тапсырма</i> Ойланыңыз. Егер кірістерді шығындар түрлері бойынша бөлу шартты болып табылатынын ескеретін болсақ, онда: * бір мақсаттан қалған ақшаны басқа мақсаттарына жұмсауға болады деп айтуға бола ма? * кез-келген мақсаттағы қаражатты басқа мақсатқа «ауыстырып» қолдануға бола ма? * бір мақсатқа жоспарларған қаражат есебінен (одан ақша артылған жағдайда) басқа мақсатқа жоспарланғаннан артық сома ақшаны жұмсауға бола ма?</p> <p><i>2-тапсырма</i> Пікірталас. Отбасылық бюджетті қалыптастыру процесінен кейбір кезеңдерді алып тастауға бола ма: * иә; * жоқ; * жағдайға байланысты. Жауапты таңдап, өз ұстанымыңызды түсіндіріңіз.</p> <p><i>3 тапсырма. Кейс</i> Үш отбасы отбасылық бюджетті құруға және басқаруға әртүрлі көзқараста болды. Бірінші отбасының жиынтық табысы айына 700 мың теңгені құрады және ештеңені кейінге қалдырмады. Екінші отбасы мүшелері бірлесіп айына 500 мың теңге табыс тапты. Бұл ретте жалпы табыстың 10% - ы бірден кейінге қалдырылды. Үшінші отбасының табысы 300 мың теңгені</p>	<p>Жағдайды талқылайды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Топта жұмыс істейді.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларына н мысалдар келтіреді</p>	<p>Ватман, маркерлер</p>

	<p>құрады, оның жартысын олар жинақтауға жіберді.</p> <p>Әр отбасының отбасылық бюджетті құруға деген көзқарасына байланысты тәуекелдерді болжаңыз. Ұсынылған үшеуінің ішінен ең жақсы нұсқаны таңдаңыз. Күтпеген шығындар туындаған жағдайда қай отбасы қиын жағдайға тап болады? Өз жауабыңызды дәлелденіз.</p>		
	<p>Рефлексия:</p> <p>1. Отбасылық бюджетті қалыптастыру бойынша сіз отбасы мүшелерімен не талқылауға дайынсыз?</p>		

Бөлім	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Жинақтарды қалай сақтауға болады		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Жинақтарды сақтау», «қаржылық тәуекелдер», «жинақтардың құнсыздануы» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Білім алушыда өзінің ақшалай жинақтарын сақтау жолдары, жинақтарға әсер ететін факторлар және қаржылық тәуекелдер туралы кешенді түсінік қалыптастыру.</p> <p>Ақшалай жинақтарды сақтау дағдыларын дамыту.</p> <p>Ақшалай жинақтарды сақтау мәдениетін тәрбиелеу.</p> <p>Сыни және шығармашылық ойлауды дамыту</p>		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<i>Проблемалық сұрақтар.</i> Ақшаны үнемдеуден гөрі табу оңайырақ деген пікір бар. Осы ұстанымға деген көзқарасыңызды білдіріңіз.	Сұраққа жауап береді	Презентация
Сабақтың барысы	<p><i>1 тапсырма</i></p> <p>Күн сайын әлемде ақша жинақтарын сақтауға және тіпті көбейтуге көмектесетін құралдар пайда болады. «Жинақтарды сақтаудың баламалы тәсілдері» жобалар байқауына қатысыңыз. Сіз ұсынған әдістердің барлық артықшылықтары мен кемшіліктеріне түсініктеме беріңіз.</p>		

	<p><i>2 тапсырма. Кейс</i></p> <p>Екі жас адам ақшалай қаражатқа қатысты қарама- қарсы ұстанымға ие.</p> <p>Біріншісі беделді фирмада жұмыс істейді және жоғары жалақы алады. Сонымен бірге ол ақша жинаудың және үнемдеудің жаңа тәсілдерін үнемі іздестіруде, әрқашан олардың сақталуы мен көбеюі туралы ойлайды. Осының арқасында ол ертеңгі күнге сенімді болуға мүмкіндік беретін лайықты ақша жинай алды. Алайда, бұл үшін ол көп жұмыс істеуі керек және бос уақыты мүлдем жоқ, кейде ұйқысыздық болады.</p> <p>Екіншісі қашықтан жұмыс істегенді жөн көреді және сонымен бірге өте жақсы ақша табады, жылжымайтын мүлік сатып алуды қажет деп санамайды және жалдамалы тұрғын үйде тұрады, барлық қаражатын күнделікті қажеттіліктер мен ойын-сауыққа арнайды. Ол өзімен үйлесімділікте тұрады, бірақ сонымен бірге оның жинақтары жоқ.</p> <p>Сізге кімнің позициясы жақын? Әр позицияның оң және теріс жақтарын сипаттаңыз. Өз жауабыңызды дәлелдеңіз.</p>	<p>Жағдайды талқылау</p> <p>Сұраққа жауап беру</p> <p>Топта жұмыс істеу.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларына н мысалдар келтіреді</p>	<p>Ватман, маркерлер</p>
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бүгін сабақта сізді не қызықтырды ? 2. Сіз ата-анаңызбен қандай жаңа біліммен бөлісесіз? 		

Бірлік	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ		
Сабақ тақырыбы	Қаржы пирамидасы		
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Қаржы пирамидасы», «уытты шешімдер», «алаяқтар», «жеке тұлғалардың банкроттығы» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Білім алушыда қаржы пирамидасы ұғымын, адамдар неге оған түсетінін, қандай шешімдер улы қаржылық шешімдер деп аталатынын және мұндай жағдайға қалай түспеу керектігін жан-жақты түсіндеру.</p> <p>Қаржы пирамидаларын сыртқы белгілері бойынша анықтау дағдыларын дамыту.</p> <p>Қаржылық мәдениетті тәрбиелеу, қаржылық пирамидалардан аулақ болуды үйрету.</p> <p>Шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту</p>		
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар

Сабақтың басталуы	<i>Проблемалық сұрақ.</i> Аз мөлшерде ақшаға ие бола отырып, қаржылық сауаттылыққа ие болмай, күтпеген жерден, ешқандай күш жұмсамай байып кетуге бола ма?	Сұраққа жауап береді	Презентация
Сабақтың барысы	<p><i>1 тапсырма</i></p> <p><i>Кейс:</i> Екі достың шағын жинақтары болды. Біріншісі өз ақшасын тұрақты пайыздық мөлшерлеменен (жылдық 10%) банк депозитіне салды. Екіншісі кіреберістің есігіндегі хабарландыруды оқыды, оның мәтіні былай болды:</p> <p><i>БІРНЕШЕ ҚАДАМ ЖАСАП БАЙ БОЛ!</i></p> <p><i>NANO SYMBOL компаниясы төрт қадамдық тәуекелсіз жоғары табысқа кепілдік береді:</i></p> <p><i>Бірінші қадам – өзің кел</i></p> <p><i>Екінші қадам – жинақты кәсіби мамандарға сеніп тапсыр</i></p> <p><i>Үшінші қадам – досыңа біздің көмегімізбен байлыққа қалай жетуге болатынын айт</i></p> <p><i>Төртінші қадам – ештеңе істемеуді үйреніп, бай өмірден ләззат ал.</i></p> <p><i>Ұялы телефон: 8707XXX XX XX</i></p> <p>Бұл ұсыныс екінші жігітке тартымды көрінді. Ол көрсетілген телефон нөміріне қоңырау шалып, кездесу ұйымдастырды және тез әрі үлкен пайда (айына 10 %) уәде еткен осы компанияға жинаған ақшасын сеніп тапсырды.</p> <p>Бір жылдан кейін достарыңның әрқайсысы үшін жағдай қалай болатынын елестетіп көр.</p> <p><i>Есте сақта!</i></p> <p><i>Депозит бойынша жылдық сыйақы мөлшері мына формула бойынша есептеледі:</i></p> $\Sigma \% = t * n\% / 365 * 30$ <p><i>Мұнда</i></p> <p><i>t – ақша салымы;</i></p> <p><i>n – салымның пайызы</i></p> <p><i>365 – бір жылдағы күндер саны;</i></p> <p><i>30 – бір айдағы күндердің орташа саны</i></p> <p><i>Салым бойынша ай сайынғы сыйақы мөлшері мына формула бойынша есептеледі:</i></p> $\Sigma \% = t * n\%$ <p><i>Мұнда</i></p> <p><i>t – ақша салымы;</i></p> <p><i>n – салымның пайызы</i></p> <p>Тапсырма кейс бойынша: Әрқайсысында</p>	<p>Жағдайды талқылау</p> <p>Сұраққа жауап беру</p> <p>Топта жұмыс істеу.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларына н мысалдар келтіреді</p>	Ватман, маркерлер

	<p>басында 300 000теңге болған деп есептей отырып, достардың 4 айдан кейінгі табысын есепте. Тиісті формулаларды қолдан, бірінші жағдайда пайыздық мөлшерлеме жылдық 10%, ал екінші жағдайда ай сайын болатынын есте сақта.</p> <p><i>Дискуссия.</i> Сіздің ойыңызша, жоғарыдағы кейсте сипатталған мұндай хабарландыруды кім бере алады? Хабарландыру авторларынан не күтуге болады? Мұндай жағдайда жинақтауды сақтаудың ең дұрыс жолы қандай?</p> <p><i>3 тапсырма</i> <i>Жобалық жұмыс.</i> Әр түрлі ақпарат көздерін пайдаланып, әр түрлі қаржы пирамидалары бойынша жоба дайындаңыз.</p>		
<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бүгінгі сабақтың негізгі идеясын тұжырымдаңыз 2. Сіз кез-келген қаржылық ұсынысты қандай белгілері арқылы бағалайсыз? 			

Бірлік	ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ							
Сабақ тақырыбы	Қаржылық байлық							
Мақсаты мен міндеттері	<p>«Қаржылық өркендеу», «қаржылық өркендеу кезеңдері», «қаржылық өркендеуге әсер ететін факторлар», «қаржылық еркіндік», «қаржылық дербестік», «қайырымдылық» ұғымдарын түсіндіру.</p> <p>Білім алушыда қаржылық байлық ұғымы, оған жету жолдары және әр адам неге қаржылық байлыққа (қаржылық дербестікке) ұмтылуы керек екендігі туралы жан-жақты түсінік қалыптастыру.</p> <p>Қаржылық өркендеу дағдыларын дамыту.</p> <p>Қаржылық табысқа жетудің қаржылық мәдениетін тәрбиелеу.</p> <p>Қаржылық өркендеуге қол жеткізуде шығармашылық ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту</p>							
Кезеңдер	Сабақтың барысы	Білім алушылар	Ресурстар					
Сабақтың басталуы	<p><i>Проблемалық сұрақ.</i> Әлеуметтік зерттеулер жүргізумен айналысатын орталық сауалнама ұйымдастырды. Бірдей ортақ сұрақ «байлық дегеніміз не?» әр түрлі әлеуметтік мәртебесі бар адамдарға қойылды. Жауаптар кестеде келтірілген.</p> <table border="1" data-bbox="338 2002 995 2083"> <tr> <td data-bbox="338 2002 671 2056">Жауап</td> <td data-bbox="671 2002 995 2056">Әлеуметтік мәртебе</td> </tr> <tr> <td data-bbox="338 2056 671 2083">Байлық-бұл</td> <td data-bbox="671 2056 995 2083">Кәсіпкер</td> </tr> </table>		Жауап	Әлеуметтік мәртебе	Байлық-бұл	Кәсіпкер	Сұрақтарға жауап береді	Презентация
Жауап	Әлеуметтік мәртебе							
Байлық-бұл	Кәсіпкер							

	<p>мүмкіндіктер</p> <p>Байлық-бұл тұрақты және ауыр жұмыс.</p> <p>Байлық-әдемі өмір</p> <p>Байлық-бақытты кәрілік</p> <p>Байлық-бұл шексіз жаттығулар мен дене белсенділігі.</p> <p>Байлық-бұл үнемі кездесулер</p> <p>Байлық - ертеңгі күнге деген сенімділік</p> <p>Байлық- жауапкершілік.</p> <p>Байлық-еркіндік.</p> <p>Байлық-қауіп.</p> <p>Байлық-бұл мақсатты және оған жетудің нақты қадамдарын нақты түсіну.</p>	<p>Фермер</p> <p>Студент</p> <p>Зейнеткер</p> <p>Олимпиада чемпионы</p> <p>Бір күн жұмыс істемеген бай атананың ұлы</p> <p>Бастаушы кәсіпкер</p> <p>Ірі холдингтің басқарушы директоры</p> <p>Көшеде ән айтатын әнші</p> <p>Табысы жоғары медиа тұлға</p> <p>Табысты кәсіпкер</p>		
	<p>Жауаптарды талдаңыз, оларды респонденттердің әлеуметтік мәртебесімен байланыстырыңыз. Қорытынды жасаңыз: бай ойлау және кедей ойлау дегеніміз не?</p>			
Сабақтың барысы	<p><i>№1 тапсырма</i> <i>Жобалық жұмыс.</i> «Қаржылық байлық» ұғымына кіретін факторлардың маңыздылығы туралы постер дайындаңыз.</p> <p><i>№2 тапсырма</i> <i>КЕЙС</i> Фермер, медиахолдинг иесі, , автостоппен саяхаттап жүрген фрилансер, үй шаруасындағы әйел және өнеркәсіптік зауыт жұмысшысы қатысқан сауалнама жүргізілді. «Сіздің қаржылық байлығыңыз бар ма?» деген сұраққа жауап бергенде, олардың әрқайсысы оң және шынайы жауап берді. Табысы мен әлеуметтік жағдайы мүлде әртүрлі адамдар арасындағы мұндай пікір ұқсастығының сыры неде?</p>	<p>Жағдайды талқылаңыз</p> <p>Сұраққа жауап бер</p> <p>Топтық жұмыс.</p> <p>Өздерінің өмірлік жағдаяттарынан мысалдар келтіру</p>	Ватман, маркерлер	

	<div data-bbox="339 159 978 297" style="border: 1px solid black; height: 60px; width: 400px; margin-bottom: 10px;"></div> <p><i>№ 3 тапсырма</i> <i>Дискуссия.</i> Мысалдар қарастырыңыз. Қаржылық дербес тұлғаны сипаттайтын біреуін таңдаңыз. Таңдауыңызды түсіндіріңіз.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Әке-шешесімен бірге тұратын өте ауқатты отбасынан шыққан, өзіне ешнәрседен бас тартпайтын жас жігіт. 2. Зауытта инженер болып жұмыс істейтін, үнемі жоғары жалақы алатын адам. 3. Тұрақты табыс әкелетін, өз кәсібін ыждағаттылықпен жетілдіретін талапшыл кәсіпкер. 4. Жылжымайтын мүліктің иесі оны жалға беруден түскен табыс есебінен өмір сүреді. 		
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бүгінгі сабақта сіз үшін ең маңызды ақпарат қандай болды? 2. Қаржылық әл-ауқатқа жету факторларының қайсысы, сіздің ойыңызша, көбінесе еленбейді және неге? 		

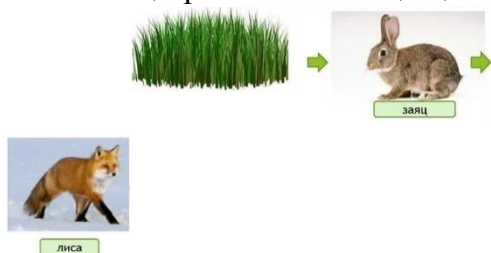
«ЭКОЛОГИЯЛЫҚ МӘДЕНИЕТ» БӨЛІМІ

5 СЫНЫП

Бөлім	ЭКОЛОГИЯЛЫҚ МӘДЕНИЕТ		
Сабақтың тақырыбы	Жер – біздің ортақ үйіміз		
Мақсаты мен міндеттері	<p>"Табиғат", "қоршаған орта", "экология" ұғымдарын түсіндіру</p> <p>Білім алушыларда оның табиғаттың бір бөлігі екенін түсінуді қалыптастыру</p> <p>Табиғатқа ұқыпты қарауға тәрбиелеу</p> <p>Топта жұмыс істеу, құрдастарын тыңдау, шешім қабылдау қабілетін дамыту</p> <p>Ұжымшылдық пен төзімділікке, достары мен құрдастарының жетістіктеріне қуана білуге тәрбиелеу</p>		
Кезеңдер	Педагогтың іс-әрекеті	Оқушының іс-әрекеті	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<p><i>Бұл сабақты табиғатта (саябақта, мектеп жанындағы учаскеде) өткізу ұсынылады</i></p> <p>Біз Жер планетасында тұрамыз, бұл біздің ортақ үйіміз. Мейірімді күн мен шексіз аспан барлығына ортақ. Бізге біздің жеріміз үлкен және кең болып көрінеді. Егер сіз оған ғарыштан қарасаңыз, онда ол соншалықты үлкен емес. Бір жарым сағаттың ішінде оны ғарыш кемесімен айналып өтуге болады. Сондықтан біз шынымен де өзіміз тұратын үйді біліп, қорғауымыз керек. Ал оған бізге көмектеседі «Экология» ғылымы. Грек тілінен аударғанда «экология» сөзі «үй туралы ілім» дегенді білдіреді. Бұл әр өсімдік, жануар, адамда бар «табиғи үй» туралы айтылған.</p>	Сұрақтарға жауап беру	Таныстырылым жасауға қажетті суреттер https://ppt-online.org/780502
Сабақтың барысы	<p><i>1-тапсырма:</i></p> <p><i>Экологиялық викторина</i></p> <p>Сіздердің назарларыңызға 6 сұрақтан тұратын 5 санат ұсынылған, олар жануарлар, өсімдіктер, жәндіктер, қызықты сұрақ, ерекше планета-ерекше атаулары бар жануарлар ұсынылған</p>	Сұраққа жауап беру Топта жұмыс істеу. Жеребе арқылы балалар ойыншылардың саны бірдей командаларға бөлінеді.	Таныстырылым жасауға қажетті суреттер https://ppt-online.org/160239

	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>
	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>
	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>
	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>
	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>
	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>

1. Ол туралы былай деп айтады: улы, зиянды, қалың, көзді...
2. Ол орман тұрғындары үшін Сіз бен біз үшін кәмпит пакеті сияқты. Міне, бәрі оны жұлып алып, тұқымдарына жетуге тырысады.
3. Шалғынның үстінде алаңсыз және көңілді ұшады.
4. Орман ұйқышысы - бұл (тиіндерге ұқсайтын кішкентай жұмсақ жануарлар)
5. Бұлан (лось) қыста не тастайды?
6. Бұл гүлді орман қоңырауы деп атайды. Оның күшті, жағымды хош иісі бар. Гүлденуден кейін қызыл жидектер пайда болады. Улы өсімдік.
7. Қандай қоңыздар өздері пайда болған айдың атын алады?
8. Азық-түлік тізбегін аяқтаңыз

9. Балықта - мотор сияқты, шаянда - қалақ, тоқылдақта - балға, жануарларда - соналарды қуатын зат. Бұл не туралы?
10. Әйел атымен аталатын гүлдер
11. К. И. Чуковский қандай «қорқынышты» жәндік туралы ертегі жазды?
12. Әрі қарай не?

13. Жұлдызкұрт (Звездонос) - бұл...
1. теңіз жұлдызы 2. тышқан 3. құс
14. Ежелгі заманнан бері бұл гүл дәрілік өсімдік ретінде қолданыла бастады: гүлдің атауы латынның «жөтел» және «қуу» сөздерінен шыққан. Ол ерте көктемде гүлдейді, араларға

Санатты таңдау және сұрақтар командадан командаға кезекпен беріледі

Білім алушыларға бұл ұсынылған үш нұсқаның ішінен кім болуы мүмкін екенін болжауға шақырылады (жүргізуші жануар туралы егжей-тегжейлі айтады).

балшырындар мен тозаң береді.
Кімнің атауы нан әкелуді сұрайды?
Төртіншісі артық

Думбо – бұл... 1.осьминог
2. піл 3.ағаш

Кімнің құйрығы үшін жаттығу жасады?

«Төртіншісі артық» ағашты ата.

Бұл жәндіктің аналығы жұмыртқа салу үшін қан ішеді, ал еркек өсімдіктердің балшырындарымен қоректенеді.

Төртіншісі артық

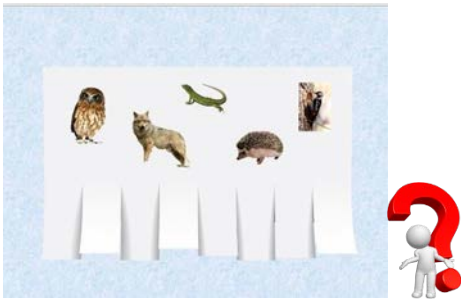
Ай-ай немесе қоляяқ (руконожка)

ма -Бұл... 1.шынжыр табан

2.лемур 3.қалақай

2-тапсырма: Хабарландыру тақтасы

Хабарландыру тақтасында түрлі хабарландырулар ұсынылған. Әрбір хабарландыру белгілі бір жануардың атынан жазылған, оқушылар хабарландыру мазмұнын оқып, оны қай жануар жаза алатынын анықтауы керек

	<p style="text-align: center;">Хабарландыру тақтасы</p> <div style="text-align: center;"> </div> <p style="text-align: center;">Достар!</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Инелер кімге керек, хабарласыңыз! 2. Мен барлық ғылымдарды үйретемін! Мен қысқа уақыт ішінде балапаннан құс жасаймын! Мен сабақтарды түнде өткізетінімді ескеруімді сұраймын. 3. Айға қарап жалғыз отырып ұлу жалықтырып жіберді. Маған кім қосылып ұлиды?! 4. Құйрық жоғалды! Тапқанға мені уайымдамауды сұраймын! Сіз оны өзіңізге естелікке сақтай аласыз. Себебі менде жаңасы өсіп жатыр! 5. Орманның ең көркем бұрышында шебер құрылысшы құстар мен жануарларға арналған жана шұңқырларды ұсынады! 		
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бүгінгі сабақта сіз не білдіңіз және не маңызды болды? 2. Бүгінгі тақырыпты зерттегеннен кейін қандай ережелерді сақтайсыз? 		

7-СЫНЫП

Бөлім	ЭКОЛОГИЯЛЫҚ МӘДЕНИЕТ		
Сабақ тақырыбы	Табиғатты қалай қорғауға болады?		
Мақсаты мен міндеттері	<p>Оқушыларды қалдықтардың түрлерімен және оларды қайта өңдеу тәсілдерімен таныстыру</p> <p>Балаларды табиғатты қорғауға шақыру</p> <p>Сыни ойлау мен эмоционалды интеллектіні дамыту</p>		
Кезеңдер	Педагогтың іс-әрекеті	Оқушының іс-әрекеті	Ресурстар

<p>Сабақтың басталуы</p>	<p><i>Бейнесюжетті қарау</i> <i>Таза табиғатты сақтау және көбейту – әр адамның міндеті.</i> <i>Проблемалық сұрақ.</i> Табиғатты қалай сақтауға болады?</p> <p>Экологияның ластануы - біздің заманымыздың ең өзекті мәселелерінің бірі. Нәтижесінде қазіргі өмір сүріп жатқан халықтың денсаулығы айтарлықтай нашарлайды, ең жаманы, болашақ ұрпақтың өмірі үшін өте қолайсыз экологиялық жағдай жасалады. Сонымен қатар, әр адам ең қарапайым және күнделікті әрекеттер жиынтығын қамтитын табиғатты қорғау принциптерін сақтай алады.</p> <p>Қоршаған ортаға зиян келтірмеу үшін қажет емес қалдықтарды қалай қайта өңдеу керектігі туралы ойланайық. Ол үшін викторинаға белсенді қатысуды ұсынамын.</p> <p><u>Үш командада жұмыс істейміз.</u> Викторина барысында командалар жеңімпаз анықталатын ұпай жинай алады.</p> <p>Тапсырмалар әр командаға бөлек берілуі мүмкін немесе барлық командаларға бір уақытта берілуі мүмкін, бұл жағдайда тезірек жауап беретін команда жеңеді.</p>	<p>Сұрақтарға жауап береді</p>	<p>https://youtu.be/daJdRt34s2g</p>
<p>Сабақтың барысы</p>	<p><i>1- тапсырма</i> Әр команда қалдықтардың қандай түрлері болатынын айтады. Біреуі-күнделікті тұрмыста, екіншісі-жеңіл өнеркәсіпте, үшіншісі – ауыр өнеркәсіпте. Өз саласында көбірек қалдықтар түрлерін атайтын команда жеңеді</p> <p><i>2- тапсырма</i> Барлық командаларға қалдықтарды құрайтын материал түрі аталады, мысалы- қағаз, темір,пластмасса және т. б. Командалар табиғатта олардың қайсысы ең ұзақ ыдырайтынын жауап беруі керек</p> <p><i>3- тапсырма.</i> Химиялық зияннан басқа, қалдықтар физикалық зиян келтіреді. Командалар</p>	<p>Викторина сұрақтарына жауап беру</p> <p>Топта жұмыс істеу</p> <p>Көбірек мысалдар</p>	<p>Ватман маркерлер</p>

	<p>мұндай зиянның мүмкіндігінше көп мысалдарын атауы керек. (Мысалы, әйнек өрт тудыруы мүмкін және т.б.).</p> <p><i>4 тапсырма</i> Командалар қалдықтармен жұмыс істеудің ұсынылған нұсқаларының ішінен ең аз зиян келтіретінін айтуы керек: өртеу, жыраларға көму, ҚТҚ полигондарында қайта өңдеу.</p> <p><i>5- тапсырма</i> Командалар әртүрлі салалардағы қалдықтарды қалай азайтуға болатынын ойлап табады. Мысалы, бірінші тапсырмадағыдай принцип бойынша.</p> <p><i>6- тапсырма</i> Командалар кезекпен жауап беруі керек, жер үсті қоқыс полигондарымен толық жабылмауы үшін адам не істеуі керек</p> <p><i>7- тапсырма</i> Қалдықтардан қолөнер жасаңыз немесе қоқыс сұрыптауға арналған контейнер-қорап жасаңыз.</p> <p>Әр тапсырманың соңында жүргізуші оқушылардың жауаптарына түсініктеме береді, дұрысын атайды, ұпай береді.</p> <p>Қорытынды: Қоқыс тастамауға тырысыңыз. Есіңізде болсын, қоқыс жоқ жерде тазалық сақталады. Қалдықтардың көп мөлшері мәселесі көптеген елдердің алдында тұр. Қоқыс полигондары табиғи ортаны бұзатын керемет аумақтарды алып жатыр.</p>	келтіретін команда жеңеді	
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сабақтағы ең қызықты нәрсе не болды? 2. Сіз үшін қандай ақпарат жаңа болды? 		

8-СЫНЫП

Бөлім	ЭКОЛОГИЯЛЫҚ МӘДЕНИЕТ
Сабақ тақырыбы	Табиғатқа деген сүйіспеншілік

Мақсаты мен міндеттері	Білім алушылардың экологиялық мәдениетін арттыру Табиғат пен қоршаған ортаға ұқыпты қарауға тәрбиелеу Пікірталас жүргізу, басқаның көзқарасын тыңдау, экологиялық мәселелер бойынша өз ұстанымын анықтау дағдыларын дамыту		
Кезеңдер	Педагогтың іс-әрекеті	Оқушының іс-әрекеті	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<p>«Табиғатқа деген сүйіспеншілік-адамның моральдық денсаулығының белгісі» тақырыбындағы дөңгелек үстел форматында өтеді</p> <p>Дөңгелек үстел жүргізуге арналған проблемалық сұрақ. Бүгін біз қазіргі заманның өзекті мәселелері – экология мәселелерін талқылау үшін жиналды. Біздің дөңгелек үстеліміздің басты мәселесі - « табиғатты қорғау-міндет пе, әлде парыз ба?».</p> <p>Біздің қалада, ауылда, жалпы елімізде, қоршаған ортаның ластануына байланысты көптеген проблемалар бар.</p> <p>Демографиялық жарылыспен қатар ғылыми-техникалық революция да болды. Адам ядролық энергияны, зымыран техникасын игерді және ғарышқа шықты. Ол компьютерді ойлап тапты, электронды жабдықтар мен синтетикалық материалдар өнеркәсібін құрды.</p> <p>Демографиялық жарылыс пен ғылыми-техникалық революция табиғи ресурстарды тұтынудың және табиғи байлықты негізсіз пайдаланудың өсуіне әкелді.</p>	Сұрақтарға жауап беру	Презентация Маркер тақтасы
Сабақтың барысы	<p>Олардың бірнешеуін айтқым келеді</p> <p>1 слайд</p> <p>-Әлемдегі әрбір 6-шы адам, денсаулығына қауіпті жағдайда өмір сүреді</p> <p>- Жердің 1,5 миллиард тұрғыны таза ауыз суға тұрақты қол жеткізе алмайды</p> <p>- Жыл сайын адамзат 25 миллиард тонна құнарлы топырақты жоғалтады</p> <p>- Жыл сайын жер бетінен 13 миллион гектар орман жоғалады</p>	<p>Жағдайды талқылау</p> <p>Сұраққа жауап беру</p> <p>Топта жұмыс істеу</p>	Презентация Ватман маркерлер

	<p>Бұл фактілерді шексіз тізімдеуге болады. Мәңгілік сұрақ туындайды - «не істеу керек?»»</p> <p>2-слайд Сұрақтар: - Адамзаттың табиғатқа осындай орасан зор жүктемесін тоқтату үшін не істеу керек деп ойлайсыз? - Біздің ауылда немесе қалада қандай экологиялық проблемалар бар? Оларды қалай шешуге болады? - Неліктен қоршаған ортаны қорғау біздің заманымыздың басты міндеттерінің біріне айналды? Бір жағынан мұнай мен газ көптеген елдердің әл-ауқатының іргетасына, екінші жағынан планетамыздың жаһандық ластануының қуатты көзіне айналды. Көліктің барлық түрлерінен ластаушы заттар шығарындыларының (выбросы) жалпы саны жылына шамамен 17 млн. тоннаны құрайды, бұл ретте барлық шығарындылардың 80%-дан астамы автокөлікке тиесілі. Автомобиль шығарындыларында көміртегі оксидінен басқа ауыр металдар бар, олар ауа мен топыраққа түседі. Кейбір экологиялық жағдайларды елестетіп көрейік және табиғатқа қалай дұрыс әрекет ету керектігін қарастырайық.</p> <p>3-слайд 1.Орманда сөндірілмеген отты көргеніңізді елестетіп көріңіз. Сіз не істейсіз және неге? 2.Егер сіз орманда серуендеп жүргенде біреудің көп қоқыс тастағанын көрсеңіз, не істей аласыз? 3.Өзеннің жанында зауыт орналасқан. Зауыттан лас су өзенге құйылады. Осыған байланысты не болуы мүмкін? 4.Кейбір жігіттер ерігіп ағаштарға өз аттарын тіліп жазып тастайды. Жараланған ағаштарға қалай көмектесуге болады? Әртүрлі тарихи дәуірлерде адамның табиғатқа деген көзқарасы өзгерді. Ежелгі уақытта адам табиғаттан қорқып, табиғат пен құбылыстың күштерін Құдайға айналдырды. Кейін адам өзін табиғаттың бір бөлігі деп санады. Ал қазіргі уақытта адам өзін табиғаттың қожайыны деп мәлімдеді.</p>	<p>Өз өмірлерінен мысалдар келтіріңіз жағдайлар</p> <p>Талқылау</p>	
--	--	---	--

	<p>XIX ғасыр-өнеркәсіптік революция ғасыры. Біздің елімізде көптеген зауыттар мен фабрикалар салынды, темір жолдар желісі кеңейтілді. Әлемнің көптеген дамыған елдерінде өнеркәсіптік революция пайда болып, ары қарай планетада «шарлап», оның келбетін танымастай өзгертті. Бұл дәуірде белгілі неміс философы, адамның шығу тегі туралы еңбек теориясының авторы өмір сүрді, ол келесі осы туралы мына сөздерді айтты</p> <p>4-слайд «Табиғатты жеңуімізге тым азғырылмайық, әрбір осындай жеңіс үшін ол бізден кек алады».</p> <p><i>Сұрақ.</i> Сіз бұл фразаны қалай түсінесіз? Фрэнсис Бэкон: «Табиғатты оның заңдарына бағыну арқылы ғана жеңеді», - деді. Менің ойымша, бұл терең мағынаға ие – және оны шексіз пайдалану емес, табиғатпен тең, серіктестік құруға ұмтылу керек. Біз келесі ұрпаққа не қалдыратынымыз туралы ойлануымыз керек.</p> <p><i>Сұрақ.</i> Сіз қалай ойлайсыз – табиғатты қорғау - бұл міндет пе, әлде парыз ба? Немесе екеуі де болуы мүмкін бе? Бұл туралы қандай пікірлер бар?</p> <p>Табиғат адамнан күшті болды және әрқашан болады. Ол мәңгілік және шексіз. Егер сіз бәрін сол күйінде қалдырсаңыз, онда 20-50 жылдан кейін жер адамзатқа жойылуға қарсы емес соққымен жауап береді! Ал адам - кішкентай ғалам. Табиғат заңдарына сәйкес келетін адамның табиғи өмір салты адамға денсаулық пен ұзақ бақытты өмір сыйлайды, ал адамзат қоғамына бейбітшілік пен өркендеу сыйлайды.</p> <p>Сондықтан табиғатты сүйуге және қорғауға мүмкіндік беріңіз!</p> <p>Біздің дөңгелек үстел соңында экология мәселелеріне қатысқаны, бей-жай қарамағаны үшін барлығына алғысымды білдіргім келеді. Менің ойымша, бұл біздің талқылауымыз аяқталмайды</p>		
	<p>Рефлексия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бүгінгі сабақтан өзіңіз үшін не үйрендіңіз? 2. Қандай ережелерді сақтайтын боласыз? 		

Бөлім	ЭКОЛОГИЯЛЫҚ МӘДЕНИЕТ		
Сабақ тақырыбы	Қоршаған ортаға зиян келтіргені үшін жауапкершілік		
Мақсаты мен міндеттері	Экологиялық этика негіздерін қалыптастыру Табиғатқа деген жеке жауапкершілік сезімін ояту және табиғи ортаға ұқыптылығын тәрбиелеу Моральдық модельдерді және табиғатпен азғындық қарым-қатынастың салдарын түсіндіру Тиімді бірлескен шешімдер қабылдау үшін топ мүшелері арасында білім алмасу қабілетін дамыту.		
Кезеңдер	Педагогтың іс-әрекеті	Оқушының іс-әрекеті	Ресурстар
Сабақтың басталуы	<p>Біздің планета - Күн жүйесінің үшінші планетасы, ғарыштан қараған кезде соншалықты кішкентай және сонымен бірге соншалықты үлкен.</p> <p>Егер сіз жер шарын айналып өтсеңіз, сізге 40 мың км жол жүру керек, ал егер сіз күніне 30 км жылдамдықпен жүрсеңіз, жол 4 жылға созылады.</p> <p>-Адамзат ұзақ жолдан өтті және бастапқыда адам табиғаттың бір бөлігі болды, бірақ ол дамыған сайын адамзат табиғаттан ерекшеленіп, жасанды тіршілік ету ортасын құрды, бірақ онымен тығыз байланысты сақтап қалды!</p> <p>Адамның табиғатқа деген көзқарасы – жауапты көзқарас! * Проблемалық сұрақ. <i>Табиғатқа адами көзқараспен қарау нені білдіреді?</i></p>	Сұрақтарға жауап беру	Презентация Сабақтың ұраны: «Адамзат табиғаттан байлықты алып пайдаланған сияқты, жерді де қорғау керектігін түсінетін уақыт келді, себебі ол біз сияқты тірі»
Сабақтың барысы	<p>Топтарда жұмыс істеу. Рөлдік ойын.</p> <p>1) жағдайды елестетіп көріңіз.: сіз орманда демалып жатырсыз. Сіздің жаныңызда бір топ оқушылар үлкен гүл шоқтарын жинап, бөтелкелерді сындырып, отырған жерлерінде көп қоқыс қалтырды. Рөлдерді өзара бөлісіп, осы жағдаятты көрініс ретінде көрсетіңіз.</p> <p>2) сіз отбасыңызбен демалуға шыққан өзенде өзіңіз ұнататын демалыс орныңыз болды. Ұзақ уақыт бойы сіз ол жерде болмадыңыз. Ол жерге келгеннен кейін сіз қоқысты көрдіңіз... Сіздің әрекеттеріңіз.</p> <p>3) Орман бізді жылдың әр мезгіліне тартады. Күн сайын орманға көп адамдар барады, олардың көпшілігі мұндай қарым-қатынас табиғатқа қалай әсер ететіні туралы сирек</p>	<p>Жағдайды талқылау</p> <p>Сұраққа жауап беру</p> <p>Топта жұмыс істеу.</p> <p>Олар өздерінің өмірлік жағдайларынан мысалдар келтіреді</p>	Ватман маркерлер

	<p>ойланады. Демалушылардың немқұрайлы қатынасы орманның келесі элементтеріне қалай әсер ететінін ойланып көріңіз:</p> <ul style="list-style-type: none"> - топырақ - өсімдіктер - жәндіктер - құстар - жануарлар. <p>Мұғалім: Адамдардың табиғатқа деген қандай қатынасын сіздер білесіздер? Көрініс қою кезінде балалардың табиғатқа деген қандай қатынасын көрдіңіздер? Өмірлік тәжірибеңізге сүйене отырып, мысалдар келтіріңіз. Неліктен табиғатты қорғау мәселесі бүгінгі күні маңызды? Табиғатты қорғау дегеніміз не?</p> <p>Оқушылар: табиғатты қорғау - табиғи ресурстарды сақтау, саналы пайдалану және қайта жаңғыртуға бағытталған адамдардың әрекеті.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Азаматтар қоршаған ортаны қорғау мәселесінде әрқашан саналы әрекет ете ме? Өміріңізден мысалдар келтіріңіз. - Бұл үшін мемлекеттік қолдау қажет пе? <p>Мұғалім: кез келген азамат табиғатты қорғау үшін не істей алады?</p> <p>Оқушы: азаматтың маңызды міндеті - табиғат пен қоршаған ортаны сақтау, табиғи байлыққа ұқыпты қарау. Табиғатты қорғау-Отанды қорғау.</p> <p>1-ші оқушы. Біз жануарлар мен құстардан бір саты жоғары тұра алдық. Біз өзімізде адами қасиеттерді тәрбиеледік: рухани адамгершілік, басқалардың алдындағы жауапкершілікті сезіну, құтқаруға дайын болу.</p> <p>2-ші оқушы. Адамдар, жүрегіңіздегі мейірімділікті сақтаңыздар! Жамандықтың жақсылықты жеңуіне, оны құртуына жол бермеңіздер. Есіңізде болсын, біреудің өмірі ғана емес, сіздің де тағдырыңыз осы күрестің қайда апаратынына байланысты.</p>		
--	---	--	--

	<p>3-ші оқушы. Егер адам бейтаныс адамға немесе жануарға бір рет жақсылық жасаса — бұл нағыз адам. «Мейірімділік - адамгершіліктің орындалуы», - деп айтты Л. Толстой. Мейірімділік - адамның жетілу құралы, бұл бізді қатігездіктен сақтандыратын қару, бүкіл планетаның дамуының кепілі.</p> <p>ші оқушы. Адам планетаның табиғи биологиялық өнімінің екі пайызын алады! Аз ба? Бірақ ол алып жатыр! Бірақ сөйтіп отырып ол бұл табиғаттың қайта жаңғырту күштерін бұзады. Ия, сіз бен бізден әлі көп нәрсе байланысты емес, біз әлі көп нәрсе жасай алмаймыз. Бірақ кейде біз мынандай сұрақтарға жауап беріп, шешім қабылдаймыз: мысалы, бақаны аяймыз ба, әлде оны таптап, әрі қарай кете береміз бе? Бақа біз сияқты тірі адам емес қой деп, ол туралы алаңдандамауға болады деп жүре береміз бе! Осы шешімді біз қабылдаймыз және сондай әрекет етеміз.</p> <p>5-ші оқушы. Әрбір тіршілік иесінің биосферада өзінің заңды орны бар. Сол бақаны өлтірсеңіз, биосфера зардап шегеді. Егер біздің қанымызда ферменттер жетіспесе, біз ауырып қалатынымыз сияқты, табиғат та бақасыз «ауырып қалады». Бұл тұрғыдан алғанда, табиғаттағы әр тіршілік иесі адам сияқты құнды. Бұл өмір, адам оның заңын жоя алмайды - осылайша ол өзін жоққа шығарады...</p> <p>Сабақтың қорытындысы.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Біз алдымызға қандай оқу міндетін қойдық? - Біз оған жеттік пе? - Сабақта қандай қиындықтарға тап болдыңыз? 	<p>(экологиялық үгіт бригадасының шағын қойылымы)</p>	
	<p>Рефлексия:</p> <ul style="list-style-type: none"> - бүгін сабақтың белсенді қатысушысы болдым деп кім сенімді айта алады? - ал кім қарапайым тыңдаушы болды? <p>Қорытындылай келе, философ Норберт Винердің «біз қоршаған ортаны түбегейлі өзгерттік, енді осы ортада өмір сүру үшін өзімізді өзгертуіміз керек» деген сөздерін келтіргіміз келеді</p>		

«ӨМІР СҮРУ ҚАУІПСІЗДІГІ» БӨЛІМІ

5 СЫНЫП

Бөлім	ТІРШІЛІК ҚАУІПСІЗДІГІ
Сабақ тақырыбы	Отпен ойнама!
Мақсаты мен міндеттері	Оқушының өрт қауіпі кезінде қауіпсіз әрекет ету дағдыларын қалыптастыру Өрттің алдын алу дағдыларын дамыту Сыни тұрғыдан ойлауды дамыту және төтенше жағдайда шешім қабылдау құзыреттерін қалыптастыру Эмоционалды интеллектіні дамыту

Кезеңдер	Педагогтың іс-әрекеті	Оқушының іс-әрекеті	Ресурстар
Сабақтың басы	<p>Ой шақыру</p> <p>Сұрақ. Өрт кезінде өзіңізге және басқаларға қауіпсіздікті қамтамасыз ете аласыз ба? Жауапты негіздеңіз.</p> <p>Сіз өрт қауіпсіздігі туралы біліміңізді жеткілікті деп санайсыз ба?</p> <p>Сіз отбасыңызбен немесе достарыңызбен өрт кезінде қауіпсіз мінез-құлық ережелерін талқыладыңыз ба?</p>	<p>Жұпта, топта талқылау</p> <p>Топтардың спикерлерінің презентациясы</p>	<p>Өрттердің шығу себептері туралы бейнефильмдердің фрагменттері</p> <p>https://youtu.be/LTNgV9InnJg</p>
Сабақтың барысы	<p><i>1 тапсырма</i></p> <p><i>Өрт кезінде қауіпсіз әрекеті туралы нұсқаулық жасаңыз</i></p> <p><i>2 тапсырма</i></p> <p><i>Өрт себептері туралы ойланыңыз және мысалдар келтіріңіз.</i></p> <p><i>Талқылауға арналған сұрақтар:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Өрт кезінде ең қауіпті не? 2. Егер сіз үйде от немесе түтін байқасаңыз, не істеу керек? 3. Өрттің басталғаны туралы кімге хабарлайсыз? 4. Түтін толған ғимараттан не бөлмеден қалай шығасыз? 	<p>Жағдайды талқылаңыз және нұсқаулық жасаңыз</p> <p>Сұрақтарға жауап беру</p> <p>Өмірлік жағдайлардағы мысалдар келтіріңіз</p> <p>Өрт жағдайында қауіпсіз мінез-құлықты</p>	<p>Флип-чарттар маркерлер, стикерлер</p> <p>Аудио және бейне материалдар</p> <p>Плакаттар</p> <p>Өрт кезінде эвакуациялау жоспарлары</p>

		<p>насихаттау бойынша идеяларды ұсынады флипчарттар маркерлер, стикерлер Аудио және бейне материалдар Плакаттар Өрт кезінде эвакуациялау жоспарлары</p>	
Рефлексия	<ol style="list-style-type: none"> 1. Отбасыңызбен өрт кезіндегі қауіпсіздік ережелерін талқылаңыз және үйіңіздегі/пәтеріңіздегі өрт қауіпті аймақтардың картасын жасаңыз 2. Өрт кезінде қауіпсіздік туралы нұсқаулық жасаңыз 		

ГЛОССАРИЙ

Ұғым	Ұғымның түсініктемесі
Аккаунт	әлеуметтік желілерде тіркелгеннен кейін жасалатын пайдаланушының жеке беті немесе жеке кабинеті
Белсенді табыс	белгілі бір қызмет нәтижесінде алынған тұрақты табыс
Банкнот	мақтадан дайындалған қағаз негізінде жасалған ақша белгісі
Банк депозиті	тұлғаның пайыздар түрінде кіріс алу мақсатында Банкке берген ақша сомасы
Банктік несие	банк белгілі бір мерзімге және белгілі бір шарттармен беретін ақша сомасы
Банктің банкроттығы	кредиттік ұйымның өз міндеттемелері бойынша жауап бере алмауы
Бартер	келісім-шарт, ақша жұмсамай, тауарды тауарға, тауарды қызметке, қызметті қызметке ауыстыру арқылы жүзеге асырылады
Кепілсіз несие	Банк үміткер адамдардың төлем қабілеттілігі туралы өз қорытындысына негізделе отырып беретін кредит
Тіршілік қауіпсіздігі (ТҚ)	адамның денсаулығына, өміріне, мүлкіне, заңды мүдделеріне қауіп төндіретін қауіпті факторлардың туындау мүмкіндігі төмен болған кездегі қоршаған ортаның, еңбек және оқу, тамақтану және демалыс жағдайларының қолайлы, қалыпты жай-күйі
Блогер	Әлеуметтік желіде үнемі жаңа жазбалар жариялайтын, интернеттегі «блог» күнделігін жүргізетін адам
Буллинг	қасақана, тұрақты қудалау, онда қылмыс жасаушы мен агрессорлық күштердің басымдығы айқын көрінеді; психологиялық, физикалық, ашық және жасырын қысым түрлері
Бюджет	кірістер мен шығындардан тұратын қаржылық жоспар
Бюджеттеу	бюджеттерді жоспарлау және әзірлеу
Валюта	тауарлар мен қызметтердің құнын анықтайтын белгілі бір мемлекеттің айналымындағы ақша
Видеохостинг	браузерде бейнелерді жүктеуге және қарауға мүмкіндік беретін веб-сервис, мысалы, арнайы ойнатқыш арқылы
Тәрбие	белгілі бір білімді, көзқарастар мен сенімдерді, адамгершілік құндылықтарды, саяси бағдарларды, өмірге дайындықты қалыптастыру мақсатында қоғамдық институттар тарапынан адамға мақсатты әсер ету
Икемді құзыреттер немесе жұмсақ құзыреттер	мамандандырылмаған қызмет түрлерімен байланысты ғылымның мүлдем басқа салаларынан жинақталған білім мен дағдылардың жиынтығы, қажетті кәсіби емес мәселелерді шешу үшін осы білімді біріктіру және тиімді пайдалану мүмкіндігі
Гиподинамия	төмен физикалық белсенділік салдарынан бұлшықет күші төмендеп, бұлшықет атрофиясы пайда болатын патологиялық жағдай
Жаһандық қатысу	жергілікті, ұлттық және халықаралық өлшемдердегі жаһандық сын-тегеуріндерді зерделеу, ден қою және ұғыну
Жаһандық құзыреттер	басқа мәдени ортаға жататын адамдармен жеке немесе виртуалды қарым-қатынаста және жергілікті, аймақтық, жаһандық мәселелерді шешуге жеке тұлғалардың қатысуымен

	сәтті қолданылатын білім, дағдылар, көзқарастар, қатынастар мен құндылықтардың үйлесімі
Гонорар	әдеби, музыкалық, ғылыми шығарманың авторына төленетін ақшалай сыйақы
Азаматтық ұстаным	жеке адамның мемлекетке, құқыққа, азаматтық қоғамға, өзіне тән қоғамдық игілікке бағдарланған әлеуметтік маңызы бар қызметті жүзеге асыратын белсенді азамат ретінде құндылық ұстанымдарының жүйесі
Азаматтық	жеке адамның өзі өмір сүріп отырған қоғамға қатысты құқықтары мен міндеттерін түйсінуінен көрінетін жеке тұлғалық қасиеті.
Девальвация	бір елдің валютасы бағамының басқа мемлекеттердің тұрақты валюталарына қатысты төмендеуі
Жалған ақпарат	жалған немесе бұрмаланған ақпарат
Ақша	тауарлар немесе қызметтер құнының өлшеуіші болып табылатын жалпыға бірдей эквивалент
Бюджет тапшылығы	бюджет шығындарының оның кірістерінен асып кетуі
Парасаттылық	лайықты, құптауға боларлық, өз міндеттерін адал және толық орындау
Табыс	жеке тұлға алған ақша қаражаты немесе материалдық құндылықтар
Отбасы табысы	отбасының барлық мүшелері бір ай ішінде алған ақшаның жалпы сомасы
Қарыз алушы	қаражатты қарызға алған және оларды белгіленген мерзімде қайтаруға міндеттелген кредиттік келісім тарабы
Заң	Жоғары мемлекеттік билік органы Конституцияда белгіленген тәртіппен қабылдаған нормативтік акт (құжат)
Жалақы	еңбегі немесе жұмысқа қатысқаны үшін төленетін қаржы
Шетел валютасы	тиісті шетел мемлекетінің аумағында айналыста және заңды төлем құралы болып табылатын банкноттар, қазынашылық билеттер, монеталар түріндегі ақша белгілері
Инфляция	тауарлар мен қызметтер бағасының жалпы деңгейінің тұрақты өсуі
Зерттеу	әртүрлі көздерден ақпарат жинау, жиналған деректерді талдау және маңызды тақырып (мысалы, экологиялық сараптама жүргізу, жануарлардың көші-қонын зерттеуге көмектесу, қоқысты азайтудың тиімді әдістерін үйрену және т. б.) бойынша есеп беру арқылы оқушылар саясат пен практикаға әсер етеді
Қалта ақшасы	адамның ағымдағы, күнделікті шығындары (әрқашан қалтаңызда болуы тиіс) өтеу сомасы
Киберқылмыс	мақсаты компьютерді, компьютерлік желіні немесе желілік құрылғыны заңсыз пайдалану болып табылатын қылмыстық іс-әрекет
Киберқылмыскер	компьютерді құрал ретінде қолданып киберқылмыс жасайтын адам
Жала жабу	басқа адамның ар-намысы мен қадір-қасиетіне нұқсан келтіретін немесе оның беделіне нұқсан келтіретін жалған ақпарат тарату
Жанама қызмет	Білім алушылардың қызмет алушы адамды көрмей, бірақ

	олардың қоғамға немесе қоршаған ортаға пайдалы (мысалы, ұйымның веб-сайтын қайта құру, тілді үйрету үшін иллюстрациялық кітаптар жасау, желілерді қалпына келтіру үшін балық өсіру және т. б.) қызметтер көрсетуі.
Креативті ойлау	қоршаған әлемді ерекше қабылдау және жаңа тың идеяларды қалыптастыру мүмкіндігі.
Ірі сатып алу	бір айлық табыстан сатып алу мүмкін емес, ол үшін ақша жинау керек болатын сатып алудың түрі
Жеке шығындар	жеке адамның шығындары
Жеке табыс	жеке тұлғаның табысы
Жеке жоба	жеке жоба білім алушыға оның қызықтыратын, ынталандыратын саласын зерттеуге мүмкіндік береді. Білім алушы өздері жасағысы келетін нәрсені таңдайды, бұл олар бұрыннан қызықтырған нәрсе немесе жаңа қызығушылық болуы мүмкін. Олар өз мақсаттарына жету жолын анықтайды және өнім үшін табысқа жетудің өзіндік өлшемдерін жасайды. Білім алушылар жеке және шығармашылық өнімді шығарады және курста алған білімдерін біріктіреді. Жеке жобаны 1 оқушы орындайды.
Медиасауаттылық	адамдарға әртүрлі медиа түрлерінде хабарламаларды талдауға, бағалауға және құруға мүмкіндік беретін дағдылар мен біліктер жиынтығы
Мессенджер	смартфонға немесе дербес компьютерге арналған, достарыңызбен лезде алмасуға мүмкіндік беретін бағдарлама (қосымша)
Монетизация	адамның жеке дағдылары мен қабілеттері ақшалай пайда табуға мүмкіндік беретін үрдіс
Мораль	адамгершілік ережелері, сондай-ақ адамгершіліктің өзі
Моральдық принциптер	жеке адамға, адамдар тобына немесе жалпы қоғамға әсер ететін моральдық ережелер жиынтығы
Мотивация	іс-әрекетке ынталандыру; адамның мінез-құлқын басқаратын, оның бағытын анықтайтын психофизиологиялық процесс
Зорлық-зомбылық	Өзіне, басқа адамға бағытталған дене күшін немесе билікті әдейі қолдану арқылы қысым жасау. Нәтижесі дене жарақаттары, өлім, психологиялық жарақат болып табылатын (не оның ықтималдығының жоғары дәрежесі бар) адамдарға қарсы бағытталған нақты қауіп түрі.
Күнкөріс шаруашылығы	адамдар тек өз қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін өнімдер шығаратын экономика
Нетикет	интернет-қауымдастықтардағы мінез-құлық мәдениеті
Міндетті жеке шығындар	күнделікті өмірде міндетті түрде шығатын шығындар
Шешен	сендіру қабілеті, актерлік және шешендік қабілеті дамыған қоғам алдында еркін сөйлейтін адам
Пассивті кіріс	сіздің жасыңызға, денсаулығыңызға және жұмысыңызға қарамастан Сізге үнемі келіп түсетін ақша
Патриотизм	саяси қағидат және әлеуметтік сезім, саналы махаббат, Отанға деген сүйіспеншілік, оған деген адалдық және оны қорғауға дайындық, өз халқына, оның дәстүрлеріне деген саналы сүйіспеншілік
Зейнетақы	Зейнет жасына жеткен адамдарға тұрақты берілетін ақшалай

	төлемдер
Плагиат	авторлықты қасақана иемдену
Подкаст	интернетте жүктеуге немесе тыңдауға болатын аудио бағдарламалар, телешоулар немесе блогтар
Құқық бұзушылық	қоғамға зиян келтіретін, заңмен тыйым салынған және жазаға әкеп соғатын әрекет
Кәсіпкер	кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыратын адам
Қылмыс	қылмыстық жаза көзделген әрекетке қабілетті адамның қоғамдық қауіпті, құқыққа қайшы, кінәлі әрекеті
Қоғамға қызмет ету жобасы	Қоғамдық жоба қоғамдағы қызметке бағытталған. Бұл білім алушыларды міндеттермен қатар олардың құқықтарын зерттеуге және қоғамдағы қызмет ретінде қатысуға шақырады. Жоба оқушыларға қоғамның қажеттіліктері туралы хабардар болуға және оларды қызметтік оқыту арқылы шешуге мүмкіндік береді. Жоба оқушыны іс-әрекетке жетелеу, оны зерттеуге тарту, жеке түсінігін сезіну және қоғамда өзін дамыту үшін жауапкершілікті алуға көмектеседі. Түрлері: тікелей қызмет, жанама қызмет, насихат, зерттеу. Жобаны топ, сынып, бірнеше оқушы жасай алады
Прокрастинация/ Кешіктіру	жұмыстарды үнемі кейінге қалдыру
Насихат	білім алушылар қарым-қатынас жасай отырып, қоғамдастық мәселелері бойынша әрекет етуге ұмтылады (мысалы, қоғамдағы аштыққа қарсы күрес жөніндегі ақпараттық науқанды бастау, су үнемдеу шешімдері туралы бейнетүсірілім жасау және т. б.)
Теріс қылық	мінез-құлық ережелерін бұзу; жағымсыз мінез-құлық
Тікелей қызмет	Білім алушылар адамдармен, қоршаған ортамен немесе жануарлармен қарым-қатынас жасайды (мысалы, көшеттер өсіреді, балалар үйіне барады және т. б.)
Қызметкер	жұмыс берушімен еңбек қатынастарында тұратын және жұмысты тікелей орындайтын жеке тұлға
Жұмыс беруші	қызметкермен еңбек қатынастарында болатын жеке немесе заңды тұлға
Рөлдік жоба / рөлдік / ойын жобасы	рөлдік жобаны әзірлеу және іске асыру; қатысушылар ойын жағдайлары арқылы әртүрлі әлеуметтік немесе іскерлік қатынастарды ойнатады. Жобаның нәтижесі соңына дейін ашық қалады
Өзін-өзі дамыту	үнемі өз бетінше жұмыс жасау, өзін-өзі жетілдіру және жеке қасиеттерін дамыту.
Отбасылық бюджет	барлық отбасы мүшелерінің белгілі бір уақыт кезеңіндегі мүмкіндіктерін сипаттайтын кірістер, шығындар және жинақтар жоспары.
Әлеуметтік жауапкершілік	адамдарға берілген уәделерді орындау барысындағы жауапкершілік.
Әлеуметтік желі	қарым-қатынас жасау, танысу, адамдар арасындағы әлеуметтік қатынастарды құру үшін қолданылатын онлайн-платформа
Әлеуметтік жоба	білім алушылар қоғам мен оның қызметіне баса назар аударады. Әлеуметтік жобаның арқасында оқушылар әртүрлі қауымдастықтардағы қажеттіліктер туралы біледі. Олар өздерін дамытады және осы қажеттіліктерді қызметтік оқыту арқылы шешуге мүмкіндік алады. Жоба жеке немесе ең көп дегенде үш

	оқушыдан тұратын топтарда жасалуы мүмкін.
Жоспарсыз сатып алу	сатып алудан бұрын тауарларды немесе қызметтерді сатып алу туралы жоспарланбаған шешім
Табиғи апат	төтенше сипатқа ие және халықтың қалыпты қызметінің бұзылуына, адамдардың өліміне, материалдық құндылықтардың жойылуына әкелетін табиғи құбылыс
Стресске төзімділік	Ағзада стресстік жағдайда болатын эмоциялық әрекеттерді тыныштандыруға мүмкіндік беретін қасиеттер жиынтығы
Тайм-менеджмент	уақытты басқару техникасы мен әдістері
Шығармашылық жоба	шығармашылық жобаны жүзеге асыру және нәтижелерді ұсыну үшін еркін және дәстүрлі емес тәсілдерді пайдалану
Қаржы пирамидасы	тиімді инвестицияларды имитациялайтын алаяқтық жоба
Қаржылық қауіпсіздік жастығы	бір адамның немесе табыстан тұрақты аударымдардың арқасында қалыптасатын отбасының қаржылық резерві
Қаржылық тәуекелдер	ақша қаражатын жоғалту ықтималдығына байланысты тәуекелдер
Форс-мажор	күтпеген оқиға немесе жағдай
Мақсатты аудитория	ұсынысқа қызығушылық танытатын және белгілі бір өнімге немесе қызметке тапсырыс беретін адамдар тобы
Әлеуметтік желілердегі цензура	интернет желісінде ақпаратты жариялау немесе қол жеткізуді бақылау және жолын кесу
Төтенше жағдай (ТЖ)	адам шығынына, адамдардың денсаулығына немесе қоршаған ортаға залал келтіруге, елеулі материалдық шығындарға және адамдардың тіршілік әрекеті жағдайларының бұзылуына әкеп соғуы мүмкін немесе әкеп соққан апаттың, қауіпті табиғи құбылыстың, айналасындағыларға қауіп төндіретін аурудың таралуының, дүлей немесе өзге де зілзаланың нәтижесінде қалыптасқан белгілі бір аумақтағы жағдай.
Экологиялық мәдениет	жалпыадамзаттық мәдениеттің бір бөлігі, әлеуметтік қатынастар жүйесі, қоғамдық және жеке моральдық-этикалық нормалар, пікірлер, көзқарастар мен адам мен табиғат арасындағы қарым-қатынасқа қатысты құндылықтар; адамзат қоғамы мен қоршаған табиғи ортаның үйлесімді өмір сүруі; адам қоғамының қоршаған ортаға және тұтастай алғанда экологиялық проблемаларға қатынасы арқылы жүзеге асырылатын адам мен табиғаттың тұтас бейімделу механизмі
Этика	мінез-құлық нормалары, мораль, қоғам мүшелері, кейбір әлеуметтік топтар, кәсіптер арасындағы моральдық ережелер жиынтығы
Этикет	әр түрлі жағдайларда адамның мінез-құлқына белгілі бір мәдениетте белгіленген талаптар жүйесі.
Бөлім	белгілі бір мақсаттарға қол жеткізуге мүмкіндік беретін зерттеу және зерттеу мәселелеріне бағытталған бірқатар сабақтар.